

Міністерство освіти і науки України
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (Україна)
Білостоцький технологічний університет (Польща)
Університет національного та світового господарства (Болгарія)
Університет ISMA (Латвія)
Гірничо-металургійна академія імені Станіслава Сташиця в Кракові (Польща)
Білоруський державний аграрний технічний університет (Білорусь)
Євразійський національний університет імені Л.М. Гумільова (Казахстан)
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова (Україна)
Сумський державний університет (Україна)

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

Частина I

Міністерство освіти і науки України
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (Україна)
Білостоцький технологічний університет (Польща)
Університет національного та світового господарства (Болгарія)
Вища школа менеджменту інформаційних систем (Латвія)
Гірничо-металургійна академія імені Станіслава Сташиця в Кракові (Польща)
Білоруський державний аграрний технічний університет (Білорусь)
Євразійський національний університет імені Л.М. Гумільова (Казахстан)
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова (Україна)
Сумський державний університет (Україна)

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Матеріали IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції

26 жовтня 2017 року

Частина 1

Полтава
2017

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка заборонено

Редакційна колегія:

В.В. Гришко, д.е.н., професор
О.В. Комеліна, д.е.н., професор
Ю.С. Погорелов, д.е.н., доцент
І.В. Черниш, д.е.н., доцент
Р.Г. Савенко, д.т.н., професор

Сучасні інноваційно-інвестиційні механізми розвитку національної економіки:
матеріали IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 26 жовтня 2017 р. – Ч.
1. – Полтава: ФОП Пусан А.Ф., 2017. – 372 с.

збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються теоретичні, методологічні та практичні аспекти інноваційно-інвестиційного розвитку держави і механізми його забезпечення. Розкрито світовий досвід реалізації політики інноваційно-інвестиційного розвитку. Досліджено специфіку інноваційно-інвестиційних процесів на національному і регіональному рівнях, рівні підприємств в Україні та інших країнах світу. Висвітлено особливості адаптації системи управління до викликів середовища і сучасні аспекти розвитку та адміністрування бізнесу. Досліджено сучасні технології та інструменти моделювання і прогнозування в управлінні соціальними й економічними процесами. Подано засоби інформаційно-аналітичного розроблення стратегій суб'єктів ринку на макро-, мезо- та мікрорівнях, розроблено підходи до оптимізації їх інноваційно-інвестиційної діяльності. Досліджено сучасні аспекти фінансового, податкового й управлінського обліку на підприємствах в умовах євроінтеграції України.

Збірник розрахований на фахівців з економіки, менеджменту, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів, аспірантів, докторантів і студентів.

*Матеріали друкуються мовою оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори*

© Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка

ISBN 978-966-97601-5-9

З М І С Т

СЕКЦІЯ 1

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Olha Komelina, Prof. dr. Zoran Mastilo ASSESSMENT OF EFFICIENCY OF MODERN MECHANISMS FOR PROVIDING INNOVATIVE INVESTMENT MECHANISMS FOR THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY	15
Богославська А.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ТА ОБ'ЄКТІВ ЯК ГОЛОВНОГО ІНСТРУМЕНТУ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ	19
Горошкова Л.А., Волков В.П., Коваленко Г.В. ЛОГІСТИЧНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	21
Гуторов О.І. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	23
Дегтяр О.А. ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ	26
Ільїн В.Ю. ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	28
Новікова М.М., Божко І.М., Христофор О.В. УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНОЮ ГАЛУЗЗЮ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ	31
Кондратенко Н.О., Догадіна В.Ю. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ	33
Скрипник А.В., Андрющенко В.М. РИНОК ЗЕМЛІ ЯК КАТАЛІЗАТОР ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНОЇ СФЕРІ	35
Федулова Л.І., Мугдусієва Н.К. ГЛОБАЛЬНА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА СТРАТЕГІЧНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	38
Храпкіна В.В., Бородіна О.М. СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	41

Rakhmetulina Zhibek, Kurash Nazerke EVALUATION AND COMPARISON OF INNOVATIVE POTENTIAL IN KAZAKHSTAN	44
Ashyru Ismayli Kashasira FORMATION OF FOREIGN POLICY IN THE WORLD OF GLOBALIZATION	48
Біловол Р.І. ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	50
Боровик М.В. УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ – ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	52
Біловол Р.І. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЕКТУВАННЯ СТРУКТУРИ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ	54
Герасіна О.В., Ржепішевська В.В. ПРОГНОЗУВАННЯ СТОХАСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ ЗА ЧАСОВИМИ РЕАЛІЗАЦІЯМИ	56
Геращенко А.Є. ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	58
Данілко І.М. СКЛАДОВІ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУБ'ЄКТАХ СЕЛЕКЦІЇ ТА НАСІННИЦТВІ ЗЕРНОВИХ КОЛОСОВИХ КУЛЬТУР УКРАЇНИ	61
Есмагулова Н.Д. ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА ПО УЛУЧШЕНИЮ ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА КАЗАХСТАНА	62
Зернюк О.В., Федорова Ю.М. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	65
Ісмаїл Шаміла Хассан КРЕАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ	67
Kabdualiyeva A.Y. PROBLEMS AND PROSPECTS OF INNOVATIVE AND INVESTMENT DEVELOPMENT OF MODERN KAZAKHSTAN	68
Камилова Н.А. ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА В КАЗАХСТАНЕ	71

Komelina O.V., Ishchenko K.I. INNOVATIVE FACTORS OF COMPETITIVENESS	73
Комеліна О.В., Міняйленко І.В. ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ РЕГІОНУ	75
Комеліна О.В., Рокітянська В.Ю. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	79
Копил О.М. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	82
Корсун Н.Ф. ПЕРСПЕКТИВЫ И ФОРМЫ СОТРУДНИЧЕСТВА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ СО СТРАНАМИ АТР	83
Кулмаганбетова А.С. ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	86
Марченко О.В., Голобородько О.П. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТИВНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	89
Марчишинець С.М., Марчишинець О.В. СВІТОВИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МЕХАНІЗМІВ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	91
Новікова В.В. ПРИНЦИПИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ	94
Оболенцева Л.В. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНУ	96
Рахметулина Ж.Б., Базикенова А.Е. РОЛЬ НАУКИ В СТРУКТУРЕ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ КАЗАХСТАНА	98
Редкін О.В., Толкачов Д.М. СТАТЕГІЧНЕ ТА ПРОЕКТНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ	101
Ржепішевська В.В., Афанасьєва Ю.Ю. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	104
Рижикова Н.І. СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	106

Самойленко І.О. ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ	108
Синельников В.М. ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЛЬНЯНОЙ ОТРАСЛИ В БЕЛАРУСИ	110
Власова К.В. ГОЛОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ	112
Христенко О.В., Боев М.І. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	114
Христенко О.В., Коцюруба Б.Ю. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ	116
Швіндіна Г.О. КООПЕТИЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ – ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ	118
Шевченко О.В. ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДИСПРОПОРЦІЙНІСТЬ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В УКРАЇНІ	120
Яруга М.Ю. ІНВЕСТУВАННЯ В АГРАРНИЙ СЕКТОР ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ВІДТВОРЕННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	123
Фурсова Н.А. ГЛОБАЛЬНІ ІННОВАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	126
СЕКЦІЯ 2	
АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДО ВИКЛИКІВ СЕРЕДОВИЩА	
Гришко В.В., Болдирева Л.М. ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	128
Губені Ю.Е. ЕКОНОМІЧНІ ЗМІНИ НА СЕЛІ В ОЦІНКАХ ТА ОЧІКУВАННЯХ СІЛЬСЬКИХ ЖИТЕЛІВ	131
Зось-Кіор М.В., Лукашенко К.С., Биқов Д.І. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЄЮ	134
Комеліна О.В., Кривенко О.Г. ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ФІРМИ ДО ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ ІННОВАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ	136

Комеліна О.В., Невінчаний О.В. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	139
Новікова М.М. АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДО ВИКЛИКІВ СЕРЕДОВИЩА	141
Охріменко І.В. АДАПТАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО АГРАРНОГО РИНКУ ДО ВИКЛИКІВ СЕРЕДОВИЩА	144
Хрущ Н.А., Григорук П.М. СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВІРТУАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	147
Чичкало-Кондрацька І.Б., Новицька І.В. СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ	150
Шаріпова О.С. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРМОНІЙНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	152
Аль Ширафі Мохаммед Авад КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ЯДРО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНОЮ ГАЛУЗЗЮ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	155
Амеліна І.В., Франсішко Антоніо Да Сільва МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	157
Біловол Р.І. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	158
Біловол Р.І. ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	160
Болдирева Л.М. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО МОТИВАЦІЙНИХ ЗАСАД ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	162
Бучинський В.В. ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМКІВ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	164
Волох Д.В., Біловол Р.І. УПРАВЛІННЯ ДИСЦИПЛІНОЮ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	166
Горшенева А.О., Біловол Р.І. УПРАВЛІННЯ КОМПЕТЕНЦІЯМИ ЯК ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	169

Гринько А.В., Бунецкая А.А. СУЩНОСТЬ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА И ЕГО РОЛЬ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ	170
Гуменна О.В., Веремійчик А.А. УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ЗАПУСКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В СЕКТОРІ ФМСГ	173
Гунченко М.В. МІСЦЕ УКРАЇНИ В МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ В СВІТІ	175
Гунченко М.В., Лантух Н.О., Ревіна М.О. ПЛАНУВАННЯ КАР'ЄРНОЇ СТРАТЕГІЇ МЕНЕДЖЕРА ЯК ЧИННИК САМОРОЗВИТКУ	178
Гунченко М.В., Литвиненко К.Ю., Пономарьова В.Е. СУЧАСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	179
Гунченко М.В., Рогова С.М., Новікова І.В. СУЧАСНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУР УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ	180
Захарченко О.Г. ЛОГІСТИЧНІ ПІДХОДИ В УПРАВЛІННІ ЕНЕРГЕТИЧНИМИ ПОТОКАМИ ОЛІЙНОЖИРОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ	182
Зернюк О.В., Марочко Т.Р. ВПЛИВ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПОВЕДІНКУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	183
Зозуля А.В., Біловол Р.І. ПРОЦЕС ПРИЙНЯТТЯ РЕАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ КЕРІВНИЦТВОМ ПІДПРИЄМСТВА	186
Ільїн В.Ю., Ільїна О.В. ВЕНЧУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЄВРОПІ	188
Кіященко Г.В., Гунченко М.В. ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	191
Мазур А.Б. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ	192
Мухамедиев Абай Мерланнулы РЫНОЧНАЯ СТРАТЕГИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ В РАМКАХ АДАПТАЦИИ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ	194
Онищенко Т.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	197

Пасько М.О., Ржепішевська В.В. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ПАТ «ЕЛЕКТРОМОТОР»	199
Рославцев Д.М. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЕКТІВ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ	201
Samoilyk Iu.V. SYNERGETIC PATTERNS OF DEVELOPMENT MANAGEMENT	203
Симоненко А.М. УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	205
Солодовник М.О., Біловол Р.І. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ ПРАЦІВНИКІВ КАДРОВИХ СЛУЖБ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	206
Сталінська Д.В., Чайка Л.С. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ В ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМАХ ПІДПРИЄМСТВА	208
Стогній О.М., Біловол Р.І. РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	210
Сударкіна Л.Ю. РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ГОСПОДАРЮВАННЯ	212
Ушакова Ю.С., Дрогомирецька М.І. СИСТЕМА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	214
Храмцова Ю.Г., Біловол Р.І. ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ КОЛЕКТИВУ ПІДПРИЄМСТВА	217
Чайкіна А.О., Гонтар А.О. СТАН РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЕКО-БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	220
Чайкіна А.О., Палаш Д.А. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	222
Шелеметьєва Т.В. ОСОБЛИВОСТІ, ПРОБЛЕМИ ТА ЗМІСТ ПРОЦЕСУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ	224
Шиян Н.І. ДИНАМІКА ЗМІНИ ПЛОЩІ КОРМОВИХ КУЛЬТУР В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА УКРАЇНИ	226

СЕКЦІЯ 3
СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ БІЗНЕСУ

Viktorya Ryaschenko ADMINISTRATIVE METHODS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF TOURISM	229
Реверчук С.К., Уманець О.О. ПОШТОВО-ФІНАНСОВИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	230
Черниш І.В. ЛІДЕРСТВО ЯК НЕОБХІДНІСТЬ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ НИМ	232
Черниш І.В., Панасенко О., Челембієнко К. АДМІНІСТРУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА	234
Черниш І.В., Перевай А.В. МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ПЕРСОНАЛОМ	235
Черниш І.В., Песоцька М.В. КОУЧИНГ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	236
Черниш І.В., Янко В.О. МОДЕРНІЗАЦІЯ ПІДХОДІВ АДМІНІСТРУВАННЯ БІЗНЕСОМ	237
Бакало Н.В., Бересток Є.Т., Шепелева А.О. СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ МАРКЕТИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	239
Бакало Н.В., Бесараб О.В., Пономаренко Н.С. УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ РОЗРОБКИ ЕКСКУРСІЙНОГО ТУРУ	240
Бакало Н.В., Винник С.В. ОСОБЛИВОСТІ КАТЕГОРІЙ ПІДПРИЄМЦІВ	242
Бакало Н.В., Левченко О.В. ПІДПРИЄМНИЦТВО ЧИ НАЙМАНИЙ ПРАЦІВНИК	243
Бакало Н.В., Мизин О.О. АДМІНІСТРАТИВНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	244
Бакало Н.В., Пилипенко Д.В. ВАЖЛИВІСТЬ МОТИВАЦІЙНИХ ЗБОРІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	245
Білоусова А.Ю, Кідалашева І.В. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОЧОГО МІСЦЯ МЕНЕДЖЕРА	246
Вовчок Я.В. ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СУТНОСТІ ПОНЯТЬ “КОМПЕТЕНЦІЯ” ТА “КОМПЕТЕНТНІСТЬ” У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ЕТНОГРАФІЧНОГО ТУРИЗМУ У ВНЗ УКРАЇНИ	249

Глебова А.О. ФАНДРЕЙЗИНГ: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЯ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	252
Казак О.О., Яценко А.В. ВІРУСНИЙ МАРКЕТИНГ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ	254
Ковальська Л., Вичівський П., Шикеринець В. ОБСЕРВАТОРІЯ НА ПП ІВАНІ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ В РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ	255
Маховка В.М. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ ЗМІН	258
Маховка В.М., Кулинич В.В. ЕТИМОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ «АДМІНІСТРУВАННЯ»	259
Маховка В.М., Трященко О.К., Шевченко А.А. АВТОМАТИЗАЦІЯ БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ НАТУРИСТИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	260
Павленко Р.О. ІМІДЖ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	262
Афандиев Расим Худайбергенул СУЩНОСТЬ И РОЛЬ ФРАНЧАЙЗИНГА В СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	264
Еркин Алтынай АНАЛИЗ ПРОЦЕССА ЛИКВИДАЦИИ МАЛОГО БИЗНЕСА НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН И РОССИИ	267
Есенгельдинова Р.Ж. СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА	271
Рапилбекова Н.Б. РОЛЬ МАЛОГО БИЗНЕСА В РЕШЕНИИ ПРОБЛЕМ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	273

СЕКЦІЯ 4

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ, МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

Skrylnyk A. ENERGY TRANSITION PERSPECTIVES FOR RESIDENTIAL BUILDINGS	276
Савенко Р.Г. СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ	277

Лисенко М.В. ІНТЕГРАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	279
Панасенко Н.Л. ПРОГНОЗУВАННЯ ЛОКАЛЬНИХ ТА ІНТЕГРАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРА	281
Панасенко Н.Л., Патара Н.Ю. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	283
Панасенко Н.Л., Прус В.В. ДІЯЛЬНІСТЬ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ ПОСЛУГ	285
Панасенко Н.Л., Шкляр Л.С. ПРИЙНЯТТЯ ОПТИМАЛЬНИХ РІШЕНЬ ЩОДО ВИБОРУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПРОЕКТУ	287
Панасенко Н.Л., Шукліна В.Є. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ У ФОРМУВАННІ ТАРИФУ НА ТЕПЛОВУ ЕНЕРГІЮ	289
Панасенко Н.Л., Шум В.Ю. ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ СЕКТОРОМ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ	291
Тесєлкин А.И. ПОПУЛЯРНЫЕ ЯЗЫКИ ПРОГРАММИРОВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИИ	293
Тесьолкін О.І., Крупко Ж.В. СТВОРЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ РАЙОННИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ	295
Тесьолкін О.І., Максимчук К.О. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗРОБКИ КОРПОРАТИВНИХ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	297
Харченко Ю.А. МОДЕЛІ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ ЗЕЛЕНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ	299
Климко О.Г. ПРОГНОЗУВАННЯ, ЯК ДОСИТЬ ПОТУЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	301
Климко О.Г., Мишаста О.В. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ РОЗФАРБУВАННЯ ГРАФІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОГО ЗАСАДЖЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ЛІСНИЦТВА	304
Самсоненко Н.В., Сидорина О.Г., Павлович Л.В. КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ДОДАЧУ ДО ЗНАНЬ	307

Скрильник І.І. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ МЕРЕЖ ДО РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ОПТИМІЗАЦІЙНОЇ ЗАДАЧІ ЗАМІНИ ОБЛАДНАННЯ	310
Сырокваш Н.А., Хавстович П.С. ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ РАБОТЫ ПРЕДПРИЯТИИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	313
Троценко В.А. ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В БИЗНЕСЕ	316
Щербініна С.А. МОДЕЛЮВАННЯ ДОХІДНОЇ ТА ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ УПРАВЛІННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ НА РІВНІ РАЙОНУ	318
СЕКЦІЯ 5 СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО Й УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	
Петров О.С., Погорелов Ю.С. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ДАНИХ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	322
Чиж В.І., Гавриленко В.О. АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ У НЕСТАБІЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	325
Момот Т.В., Зубенко А.В. ДИСКОНТУВАННЯ ЗА МСФЗ: ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НА ПРАКТИЦІ	327
Мельнік М.А. МОДЕЛЮВАННЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕДУР В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ	329
Погорелов Ю.С., Івченко Є.А. ОЦІНЮВАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЙ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ДАНИХ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	331
Розмислов О.М., Зайченко О.О. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ РОЗКРИТТЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	334
Клюс Ю.І., Лойко М.О. ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	337
Дмитренко А.В., Бондар А.В., Яценко В.В. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ОПОДАТКОВУВАННЯ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН ЄСВ	339
Дмитренко А.В., Давидова І.В., Проценко Т.В. ЄДИНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ВНЕСОК ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА СКЛАДОВА ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	340

Дмитренко А.В., Калініченко Н.О., Кривогуз А.О. СУТНІСТЬ, МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА МІСЦЕ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ В СИСТЕМІ МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ	343
Дмитренко А.В., Крутько М.О., Різник А.О. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НАРАХУВАННЯ ВНЕСКІВ ДО ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ НА ДОБРОВІЛЬНІЙ ОСНОВІ	345
Дубовая В.В., Бабенко К.В. МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ІНВЕСТИЦІЙНУ НЕРУХОМІСТЬ	347
Дубовая В.В., Гибало А.О. ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПРАТ «КИЇВСЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «РОШЕН» У ПОРІВНЯННІ З МІЖНАРОДНИМИ ТНК	349
Дубовая В.В., Гончарова Г.О. ВІДПОВІДНІСТЬ ВІДОБРАЖЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПАТ «УКРТЕЛЕКОМ» ПРАКТИЦІ МІЖНАРОДНИХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ	351
Dubovaya V.V., Lekunovych A., Nyzhnyk D. RESEARCH AND DEVELOPMENT EXPENSES IN INTERNATIONAL PRACTICE OF FINANCIAL STATEMENTS	353
Коба О.В., Гаврилюк Н.М., Копиця Я.О. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	355
Коба О.В., Горбенко Я.О., Сагайдак Н.В. ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	357
Лебедик Г.В., Туржанська К.С. ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ ШЛЯХОМ ІНКАСО	359
Максютенко Н.О., Харченко Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ПРИДБАННЯ ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ	361
Миронова Ю.Ю., Лубенець А.А., Софієнко А.О. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	363
Миронова Ю.Ю., Ляшенко Я.В. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ	365
Лук'яненко Л.І., Лебедик Г.В. ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОБЛІК ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ	367
Винниченко Н.В. АНАЛІЗ СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ В УКРАЇНІ	369

СЕКЦІЯ 1
ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

UDC 330.322

Olha Komelina, Doctor of Economics, Professor
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University (Poltava, Ukraine)
Prof. dr. Zoran Mastilo
University of East Sarajevo (Lucavica, Bosni and Hercegovina)

ASSESSMENT OF EFFICIENCY OF MODERN MECHANISMS FOR PROVIDING
INNOVATIVE INVESTMENT MECHANISMS FOR THE DEVELOPMENT OF THE
NATIONAL ECONOMY

New trends in globalization, integration and, at the same time, regionalization of the development of the countries all over the world, necessitate a profound theoretical analysis of the essence and trends of their innovation and investment development, discovery of contradictions that affect the socio-economic result, character and speed of innovation transformation.

The innovation and investment development of national economy (IIDNE) should be considered as a two-way interdependent process of change that is result of the actions of internal (within the framework of the national economy) and external (within the framework of the world community) mechanisms for the creation and implementation of innovations and their investment assurance, as well as national mechanisms for integration of actions of country, regions, business, and society in order to transform them into a purposeful system of influences to ensure the competitiveness of the national economy [1]. The effectiveness of IIDNE mechanisms is ensured by their systemic action and ability to create a synergistic effect in order to enhance the country's competitiveness.

Global economical circumstances and its influence on IIDNE. Unfortunately, this time April report of IMF about global conjuncture has very short and indicative title: «Too slow and too long». In it, prognosis of global economy growth for 2016th is again lowered, to just 3,2%. April prognosis of world business growth is less optimistic because leaders of global scene so far, which empowered global business, are going awry. Somewhat better expectations for 2017th can't encourage anyone enough, including our region. In that report it is found that global economy is stumbling for long period already (whole 7 years) and —period of slow growth is prolonging too much and unexpected.

Very rare good news are related to improvement in globally most significant economy of USA, which continues solid growth and increasing of jobs, while Europe is generally slowly improving its (already too long lethargic) circumstances and slowly increasing growth rates, Japan remains questionable. With some exemptions, like India for example, fast growing countries and developing countries «continue to slow down their economical activities, followed by lowering goods prices and weakening of financial activity», so «consistent and sustainable global growth remains uncertain» (IMF 2016).

National mechanisms of innovation and investment development. The effectiveness of national innovation and investment development mechanisms to some extent reveals international rankings for countries as global competitiveness and global index of innovations, which can be considered as a —roadmap for the government about improving the efficiency of management and administration of IIDNE. Unfortunately, rating points of Ukraine and Bosnia and Herzegovina are unsatisfactory. In particular, Ukraine at 81st place in the Global Competitiveness Index (2017 – 2018), Bosnia and

Herzegovina – 107th place; in Global Innovation Index (2017) Ukraine occupies 50th place, and Bosnia and Herzegovina – 86th place [3 – 4].

Methodological approaches to assessing the effectiveness of modern IIDNE mechanisms should take into account national specificity of the organization of innovation and investment activity, level of socio-economic development of the country as a whole, stages of the innovation process. This enables to distinguish the following blocks of the IIDNE mechanisms [5]:

- financing of scientific and technical works with regard to the identified priorities of the state's innovation development;

- financing of education taking into account demand perspectives of labor in innovative sectors of the economy;

- modernization of material and technical support of the economy;

- development of innovative potential of enterprises;

- socio-economic development;

- investment attractiveness and efficiency of the business environment.

Countries that carry out economic reforms have similar problems with the realization of these mechanisms of formation of an innovative economic model. Consider the experience of Ukraine and Bosnia and Herzegovina about creating conditions for innovation and investment development.

Analyze shows us that contemporary strategy for encouragement of investment mechanisms is not guarantee for development of national economy of Bosnia and Herzegovina, so it is not promising and it is not offering best solutions for innovative or investment mechanisms. Innovative and investment mechanisms are needed for economy of Bosnia and Herzegovina, it is only questionable how to create and promote them. BiH tends to attract new investments in production sector, to point out national priority of product export, and also to enable new possibilities for new job opportunities. All of this won't be possible if new investments are not to be directed in innovated production sectors, which would be more productive than previous ones, so they would more significantly impact growth of national economy of BiH. In BiH it is exigent to restructure existing companies, which are practically facing bankruptcy, as stimulus for foreign investments. Same should be related to restructure in technical-technological and property manner. Technical-technological restructure would be related to innovating of technologies, which would be more productive, by that they would significantly impact growth of national economy of BiH.

Foreign investments are only one factor, although they are of growing significance at international level for accomplishment of goals for complete development of BiH. This strategy can't act isolated inside BiH, it must be addition to important strategies which are of highest national interest: strategy for development of small and medium enterprises (SME), public sector reform, innovation of education and establishing e-infrastructure. Every national economy, including BiH, should have benefits of foreign investments; it is desirable that there are more of them, which should enable economical flexibility and strength to conduct innovation and modernization in all important areas to governments.

Research of features of the national market institutes functioning as norms and rules of conducting economic activity, for example, makes it possible to state that it enables subjects of IIDNE to choose the rules of the game in their totality; the main function of this competitive market is stimulating institutional innovation and forms of adaptive behavior.

The current state of the institutional market of Ukraine is characterized by the following features: 1) passive role of the state and the region as subjects of innovation and investment development; 2) low level of influence of public organizations (institutes) as a flexible form of modern society organization; 3) slow implementation of institutional innovations as an indispensable condition for adaptation into environment changes. From these positions is easily explained the imperfection of the innovation and investment environment in Ukraine, limited activity of business entities for activation of their innovation and investment development, in particular regions, the impossibility of transition to an innovative model of development.

BiH haven't succeeded to attract noticeable and consistent flow of foreign investments because of bad business environment and bad and unreliable political situation in country. International investors don't have confidence in BiH because of risks they have to face in rule of law and economical freedom fields. Errand is to minimize role of state in business, and leave all strength and actions of business to market, respectably international competition of all participants. All of this would represent innovation and innovative actions in national economy of BiH, through measures which would be defined, and which would certainly make positive economical effects in short term. It wasn't practice in BiH so far, taken to consideration that political elites created and interfered in economy and economization in BiH. Effect of state and political elites interference in economical system of BiH, measured by economical growth and unemployment rate, are worrying. Growth rates of national economy of BiH are negligible over the years (2012-2016), unemployment is sky rocketing, taking to consideration that administrative unemployment rate in BiH is 44%. Attracting of foreign investments is not main goal for BiH only, it is goal for many other countries, realizing that it is completely clear that it has important role in creation of new, permanent jobs, increase in export, transfer of technology and business knowledge, increase of concurrency, improvement of overall production and, finally, decrease of poverty by overall business growth and development.

BiH is late with these activities, and results of late beginning of overall business reforms by technical-technological innovations and program of modernization are visible in:

Low level of foreign investments, which should stimulate BiH to growth to neighboring countries level;

Most of new foreign investments is directed to domestic market and is visible in acquisition of companies and property which are in privatization program;

Insufficient investment of companies in business directed towards international markets;

Limitation of institutional abilities and undeveloped mechanisms for support of investors and implementation of their plans.

Negative effects are visible, that is why we think that innovations, based on knowledge, are only chance for recovery of national economy of BiH. It can be stated that similar problems with innovation and investment providing also can be found in Ukraine.

Regional components of ensuring effectiveness of IIDNE. Increasing level of openness of the world economies, along with the deepening of their differentiation in terms of competitiveness and innovation, is accompanied by a change in the scale and direction of flows of goods, services, capital, labor, innovation, etc. on world and national markets, and emergence as a result of this social challenges.

From these positions actualize tasks of evaluating the regional mechanisms of IIDNE and establishing a role of regions in forming of the country's innovative model. In modern conditions, region (administrative region) acts as part of the space where regional markets are formed, as well as innovation and investment markets, and other factors of production. In addition, the region is a holistic socio-economic system, functioning of which will ensure comfort / discomfort of population living, stability / instability of the development of territories, etc., proximity to world standards of living or vice versa.

It is proposed to evaluate the effectiveness of regional mechanisms of IIDNE with an integrated assessment of such sub-systems of the region: financial, educational subsystem, socio-economic, scientific subsystem, industrial, entrepreneurial, intellectual, investment, material and technical, social (economic potential of the population) [1].

The essence of this methodological approach consists in the integral evaluation of the regional components of the IIDNE, which requires the creation of a set of indicators in accordance to dedicated subsystems, where x_{ijk} is the value of the x_{ijk} parameter in the x_{ijk} subset for the k-region in the period t ($i = \overline{1, I}, j = \overline{1, n}, k = \overline{1, 27}, t = \overline{1, T}$). Integral assessments of the regional subsystems of

IIDNE component have the following form:
$$w_j^{kt} = \frac{\sum_{j=1}^{I_j} z_{ij}^{kt}}{I_j}.$$
 Integral assessment of the regional

component of IIDNE is determined by the equality $w^{kt} = \sum_{j=1} \alpha_j w_j^{kt}$, where the weight of the « α_j

j»subsystem is calculated on the basis of an expert survey.

The practical implementation of this methodological approach made possible to evaluate the effectiveness of innovation and investment development mechanisms of Ukraine in a regional context, identify the level of differentiation of regions in terms of the existing innovation and investment potential, as well as the effectiveness of its use. Calculations show that the majority of regions of Ukraine have a low level of formation of dedicated subsystems, which leads to the long-term preservation of a low level of innovative products production. This is also confirmed by the level of innovation enterprises activity that surveyed by the State Statistics Service of Ukraine, which in the period from 2014 to 2016 was 18.4%. At the same time, technological innovations were implemented by only 5.5% of enterprises, non-technological (organizational and / or marketing) innovations - 6.6% of enterprises, technological and non-technological innovations - 6.8%.

The calculations show that the greatest importance in ensuring the effectiveness of the IIDNE mechanisms is maintained by the educational, financial, manufacturing, scientific and business subsystems; however, their operation does not provide the desired parameters of the IIDNE and needs to be fundamentally modernized on the basis of balance within the methods of state regulation of IIDNE and market leverage taking into account influence of existing world experience. The application of cluster analysis methods enabled to unite 25 regions of Ukraine (administrative regions) into seven clusters, to select typical for each cluster regions, build local regional models of innovation and investment development, and determine directions of increasing the effectiveness of the existing regional and national IIDNE mechanisms for Ukraine as a whole.

With the decentralization of the public administration system in Ukraine, proposed approach allows to balance interests of all subjects of innovation and investment activity (state, region, business, and public). The algorithm for assessing the effectiveness of their interaction has the following stages: 1) definition of —incoming‖ and —outgoing‖ (desired) parameters of innovation and investment development of the country / region and their main subsystems; 2) identification of the formation level of the structural components of the dedicated national / regional subsystems for the provision of IIDNE, their development parameters (available and desirable); 3) establishment of the coordination level of the strategy of innovation and investment development of the region with strategic goals, tasks, resources of the region and country; 4) assessment of the effectiveness of organizational and economic forms of development of the region and the search for new, more effective ones; 5) determining the possibilities of saving resources through a new combination of factors of production.

One of the most important tools for ensuring the positive dynamics of IIDNE is clusterization.

National economy of BiH as a national economy of Ukraine needs increase of cluster concurrency.

According to that, at existing development level of investigated countries, criteria for selection of clusters should be: cluster leadership, vision and strategy of cluster, economical impact to economy of municipality, region or country. Goals of cluster creation are increasing additional value, increasing export, increasing of employment and innovative work commercialization. Main cluster activities are research (of market and technologies) and development, mutual acquisition, production and/or selling, business environment (infrastructure development, lobbying for change of politics and regulation) and improvement of human resources.

It is needed to provide competency through institutional education systems based on best practices of developed countries. It is most evident in endogen growth theory (economic growth is

determined by endogen actions inside economic system, not by mediation of outside factors) where significance of education, research, innovation, technological progress and human resources in economic growth is pointed out. It is not mentioned without a reason, especially if it is taken in to consideration that Francis Bacon (English philosopher and lawyer) in 17th century promoted development of knowledge methodology and claimed that knowledge is power. And truly it is, knowledge is power, strongest resource for development of every national economy, including BiH and Ukraine.

The proposed methodological approaches and performance assessment of IIDNE on the example of the two countries make it possible to construct integrated national (regional) models of innovative processes and mechanisms of their investment support, create a toolkit for modeling their further development, scientifically determine the perspective trajectory of innovation and investment development of national economies taking into account established goals, priority directions of their overall strategy and available potential.

References

1. Djukic, Petar, «Will it really be better once», Introduction of Economics – Innovative and Economics Research Journal, no. 6, 2016. – <http://economicsrs.com/index.php/economicus/issue/view/6/Volume%204%20Issue%201%202016>
2. IMF prognosis: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/>
- 3 The Global Competitiveness Report 2017–2018. – <https://http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>
4. The Global Innovation Index 2017. Innovation Feeding the World. – <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2017-report#>
- 5 Комеліна О.В. Стратегія трансформації інноваційно-інвестиційного простору України: теорія, методологія і практика: монографія. – К.: ТОВ «ДКС центр», 2010. – 486 с.

УДК 332.122:379.84

Богославська А.В., д.е.н., доцент

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського (м Миколаїв, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ТА ОБ'ЄКТІВ ЯК ГОЛОВНОГО ІНСТРУМЕНТУ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ

умовах сучасного соціально-економічного розвитку регіонів України особливого значення набуває формування чіткого економічного механізму регулювання земельних відносин, де одним із провідних інструментів стану їх розвитку, що визначають ефективність використання та збереження земельних ресурсів, є оцінка земель природно-заповідного фонду. Інформаційною базою розрахунку нормативної грошової оцінки земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення є капіталізація нормативного середньорічного економічного ефекту від використання цих земель.

Світовий досвід показує, що головним джерелом наповнення природних парків відвідувачами є не місце розташування цих парків відносно адміністративних центрів та найближчих населених пунктів, що мають магістральні шляхи сполучення, а загальний стан економіки, що забезпечує якість життя населення. Висока інноваційна активність парків супроводжується високою конкурентоспроможністю товарів і послуг, виходом на нові ринки товарів і послуг як головного інструмента переходу до інноваційного шляху їх розвитку, залучення інвестицій інноваційного спрямування у пріоритетні напрямки діяльності парків,

формування ефективного бізнес-середовища, кластероутворень, які набувають великого значення при розробці та запровадженні високоефективних науково-обґрунтованих систем ведення заповідної справи та вирішення інших проблемних питань в економічній та екологічній політиці парків. Ось що є вирішальним чинником інтенсифікації діяльності природних парків, забезпечення сталої якості надання туристичних послуг, які є похідною формування реальної вартості природних парків. За умов відсутності або зниження оцінки вартості біорізноманіття, як засвідчує практика, приймаються невірні, і дуже часто, антиекологічні рішення, що посилює проблеми національної безпеки. Вважаємо, що невтручання у процеси ціноутворення територій природних парків стане на заваді масштабних інтелектуальних проривів у розвитку заповідної справи.

Поряд з цим, при визначенні вартості природних парків спостерігається проблема, пов'язана з визначенням їх нормативного середньорічного ефекту (E), який, з невідомих причин для всіх територій та об'єктів природно-заповідного фонду, до яких відносяться природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва є однаковим, складаючи 0,094 грн. за один квадратний метр. Це означає, що недооцінено роль території національного природного парку чи регіонального ландшафтного парку по відношенню до заказника чи заповідного урочища і т.д. Крім того, не можна порівнювати за економічною сутністю біосферні заповідники і національні природні парки чи регіональні ландшафтні парки, оскільки у біосферних заповідниках відсутній так званий потенціал економічного зростання, оскільки вони, згідно закону України — Про природно-заповідний фонд України¹¹ створюється з метою збереження в природному стані найбільш типових природних комплексів біосфери, здійснення фонових екологічних моніторингу, вивчення навколишнього природного середовища, його змін під дією антропогенних факторів. Аналогічно цьому, природні заповідники теж носять природозберігаючий характер — проведення наукових досліджень і спостережень за станом навколишнього природного середовища, розробка на їх основі природоохоронних рекомендацій, поширення екологічних знань, сприяння у підготовці наукових кадрів і спеціалістів у галузі охорони навколишнього природного середовища та заповідної справи. Тобто, головним, з огляду успішності розвитку згадуваних територій, є не результати їх економічної діяльності, а збереження у природному стані типових або унікальних для даної ландшафтно-зони природних комплексів з усією сукупністю їх компонентів, вивчення природних процесів і явищ, що відбуваються в них, розроблення наукових засад охорони навколишнього природного середовища.

Основною ж стратегічною метою національних та регіональних природних парків, крім природоохоронної діяльності, є створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних природних комплексів та об'єктів, проведення наукових досліджень природних комплексів та їх змін в умовах рекреаційного використання, проведення екологічної освітньо-виховної роботи.

урахуванням вищеприведеного можна зробити попередній висновок, що створення та функціонування національних парків в Україні ставлять за мету отримання прибутку завдяки надання послуг туристам та відпочивальникам (готелі, мотелі, кемпінги, пікніки, пляжі, екскурсії тощо), не допускаючи при цьому порушення ландшафтних комплексів і біологічного різноманіття, тобто збалансованого соціально-економічного та екологічного розвитку заповідних територій. Відповідно до цього виникає необхідність встановлення диференційованих розмірів нормативного середньорічного економічного ефекту від використання біосферних та природних заповідників і національних природних парків та регіональних ландшафтних парків. Очевидним є, що значення ефекту від використання територій національних природних та регіональних ландшафтних парків буде значно вищим, ніж це значення від використання територій біосферних та природних заповідників.

Звернемо увагу, що цільову відмінність між собою мають і інші природні заповідні території та об'єкти, тому нормативи середньорічного економічного ефекту для кожного з них повинні бути встановлено таким чином, щоб коректно визначити —вартість природи». Значний вплив на величину нормативного середньорічного ефекту від використання земель природоохоронного та іншого природоохоронного призначення справляє близькість до моря чи інших водних об'єктів. Наприклад, регіональний ландшафтний парк —Кінбурнська коса», що розміщений у Миколаївській області, омиваючись водами Чорного моря, Дніпробузького лиману і Ягорлицької затоки приваблює у літній період щоденно 3 – 5 тис. відпочивальників. При організованій системі оплати за відпочинок адміністрація ландшафтного парку може щоденно отримувати у межах 50-70 тис. грн. на потреби його подальшого розвитку. Нині вже є всі підстави стверджувати, що регіональний ландшафтний парк —Кінбурнська коса», який згідно указу Президента України від 2009 року трансформувався у більшості своєї площі у національний природний парк —Білобережжя Святослава», як установа трансформувався у —підприємство», яке заробляє гроші, демонструючи при цьому оптимізм у всебічно скоординованого соціально-економічного та екологічного поступу. Зрозуміло, що у цьому випадку нормативний середньорічний економічний ефект буде значно вищим, ніж заповідні території та об'єкти, які не мають таких можливостей.

На розмір середньорічного економічного ефекту від використання земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення впливає вартість біорізноманіття — ягоди, гриби, очерет, лікарські рослини, ендемічні і лікарські рослини тощо та ліміти їх забору.

метою вирішення зазначених проблем необхідно використовувати матеріали державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, який являє собою систему необхідних і достовірних відомостей про природні, наукові, правові та інші характеристики територій та об'єктів, що входять до складу природно-заповідного фонду.

Сказане засвідчує дискусійність, і водночас, актуальність та своєчасність наукового обґрунтування та розробки практичних рекомендацій щодо визначення реальної вартості земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, що дасть змогу поліпшити ситуацію у збереженні навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів, прийняття науково-обґрунтованих економічних рішень.

УДК 330

Горошкова Л.А., д.е.н., професор; Волков В.П., д.т.н., професор; Коваленко Г.В., аспірант
Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя, Україна)

ЛОГІСТИЧНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Реформування міжбюджетних відносин є нагальною потребою для місцевих громад з подвійною метою: з одного боку – ефективніше формувати дохідну частину бюджету, з іншого – переходити на самозабезпечення та раціональне планування своїх видатків, що у майбутньому дозволять зробити територіальні громади економічно самодостатніми та фінансово спроможними. Саме тому у сучасних умовах децентралізації особливої актуальності набуває проблема формування ефективної системи управління фінансами територіальних громад.

Традиційний підхід до управління місцевими фінансами на сьогодні не спроможний забезпечити динамічний розвиток територіальних громад та ефективне управління їх фінансовими ресурсами. Саме тому особливого значення набуває необхідність формування дієвих методів управління доходами та витратами територіальних громад з використанням можливостей економіко-математичного моделювання, оскільки при моделюванні є

можливість враховувати особливості об'єкта дослідження, явищ і процесів, що пов'язані з ним.

За своєю господарською сутністю та фінансовим механізмом територіальні громади подібні до підприємств і корпорацій, для яких показав свою ефективність логістичний підхід до управління фінансовими потоками. Саме тому при побудові дерева моделей управління грошовими потоками територіальних громад використано логістичний підхід в управлінні фінансами корпорацій. Основну увагу зосереджено на грошових потоках, оскільки на сучасному етапі функціонування територіальних громад відсутня правова база щодо їх функціонування на фондовому ринку.

роботі побудоване дерево моделей в управлінні грошовими потоками територіальних громад з метою створення механізму, що дозволять зробити територіальні громади економічно самодостатніми та фінансово спроможними. Основна увага приділена таким моделям: Баумоля, Боумоля-Тобіна, Ордена-Сундарема, Міллера-Орра. Показано, що відмінності між ними полягають в різному визначенні та математичній формалізації процесів надходження та витрачення грошей, системи обмежень, які необхідно враховувати. Але спільним для них є те, що в усіх моделях суттєве значення відведене не тільки грошовій, а й фондовій складовій фінансового ринку, як джерелу отримання доходів. Доведено, що зазначені моделі, доцільно використовувати в процесі управління фінансовими ресурсами територіальної громади.

На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що логістичні моделі можуть застосовуватися не тільки до управління запасами матеріальних ресурсів, але також раціонально використовувати в процесі побудови оптимальної моделі управління фінансовими ресурсами територіальної громади. Доведено, що стримуючим чинником щодо управління фінансами територіальної громади є не достатній рівень розвинутої ринку цінних паперів. Позбутися недоліку буде можливо за умови вдосконалення чинної системи управління фондовим ринком у напрямі розширення можливостей функціонування на цьому ринку територіальних громад.

Показано, що моделі можуть бути ефективними за умови їх використання в процесі управління фінансовими ресурсами у короткостроковому періоді (впродовж бюджетного року). Доцільним є також управління фінансовими ресурсами громади на засадах бюджетування, а не традиційного фінансового планування. Тобто бюджет територіальної громади повинний бути гнучким, він може бути скоригований впродовж календарного року. Надлишок або нестача фінансових ресурсів (дефіцит або профіцит) повинні коригуватись мобільно. Тільки за таких умов можливо забезпечити фінансову стабільність у розвитку територіальної громади.

Формування профіциту бюджету, на нашу думку, можливо екстенсивним або інтенсивним шляхом. Збільшення дохідної частини за рахунок податкових надходжень є екстенсивним, інтенсивним є формування доходів за рахунок збільшення прибутковості та підвищення рівня рентабельності суб'єктів господарювання, що функціонують у територіальній громаді. Таким чином, можливо очікувати, що у своїй діяльності територіальна громада повинна намагатись досягти певного оптимального рівня рентабельності (він є нормою прибутку у моделях фінансових потоків). Недоцільно його збільшувати надалі, необхідно переходити на якісно новий рівень організації діяльності.

Список літератури

Вакуленко В.М. Управління місцевими фінансами / В.М.Вакуленко, Н.М.Гринчук. – К.: НАДУ, 2008. – 76 с.

Ковалев В.В. Управление денежными потоками, прибылью и рентабельностью / В.В. Ковалев. - М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – 336 с.

Дерюгина Е.Ю. Развитие моделей методов управления материальными потоками логистической системы с учетом их взаимосвязи и взаимодействия: Дис. На соискание ученой степени канд.эконом.наук. ГОУ ВПО Санкт-Петербургский государственный

инженерно-экономический университет. – Санкт-Петербург, 2005. – 142 с.

Волков В.П. Прогнозування розвитку складних техніко-економічних систем мезорівня / В.П.Волков, Л.А.Горошкова // Економічний вісник університету: Збірник наукових праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г.Сковороди, 2013. – №20/2. – С.257–263.

Пат. 82983 Україна, МПК (2013.01) G06Q90/00; G06Q10/06 (2012.01). Спосіб прогнозування розвитку складних систем / Волков В.П., Горошкова Л.А.; заявник та патентовласник ДВНЗ «Запорізький національний університет» МОН України. – №u201301645; заявл. 11.02.2013 р.; опубл. 27.08.2013 р., Бюл. № 16.

УДК 330.341.1:004

Гуторов О.І., д.е.н., професор

*Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва
(м. Харків, Україна)*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сьогодні можливості отримання науково-технічної інформації є доволі широкими: від участі у виставках, ярмарках, конференціях, наукових симпозиумах до ознайомлення з монографічними джерелами та статтями в періодичних наукових виданнях та іншими джерелами інформації, наприклад, інформаційні листки, комп'ютерні журнали, депоновані рукописи тощо. У загальному випадку інформація, необхідна для інноваційної діяльності підприємства може надходити з різних джерел. Так, Ілляшенко С.М. визначає такі джерела інформації, необхідної для успішного ведення інноваційної діяльності: 1). внутрішня звітність; 2). інформація про події, які відбуваються в зовнішньому середовищі; 3). спеціально організовані маркетингові, соціологічні та інші дослідження ринкового середовища; 4). експерти, якими можуть бути як фахівці і керівники суб'єктів господарювання, так і запрошені особи, а також споживачі [1].

Взагалі, всі джерела інформаційного забезпечення інноваційної діяльності можна розділити на зовнішні та внутрішні. До інформаційних джерел внутрішнього середовища інноваційної діяльності можна віднести інформацію, отриману при здійсненні порівняльного аналізу продукції, технології і методів роботи конкурентів; надходження раціоналізаторських пропозицій, у тому числі шляхом організації «гуртків якості», груп «мозкової атаки»; інформація, отримана при вивченні причин браку та рекламацій; інформація, яка з'являється при «випадкових» ідеях тощо. Тобто вся інформація, що виникає безпосередньо на підприємстві, проаналізована та задіяна в процесі інноваційної діяльності.

Інформаційні джерела зовнішнього середовища більш розгалужені і мають більшу чисельність. До таких джерел можна віднести інформацію маркетингових служб. Суттєву роль при цьому відіграють конфіденційні («агентурні») джерела інформації, котрі знаходять маркетингологи завдяки участі в різноманітних виставках, спеціалізованих ярмарках, семінарах, конференціях і симпозиумах з інноваційною тематикою, а також завдяки відвідуванню фірм-конкурентів. Безпосередньо від цільової спрямованості діяльності маркетингових служб залежить оперативне надходження відповідної інформації від регіональних торгових представництв підприємств, які здійснюють попереднє та післяпродажне сервісне обслуговування інноваційних виробів. Працівники таких представництв перебувають біля першоджерел інформації, оскільки безпосередньо спілкуються з клієнтами, замовниками і конкурентами. Зрозуміло, що саме до них надходять скарги і пропозиції покупців стосовно придбаних виробів. Відповідне аналітичне оброблення такої інформації може створити головний імпульс для поліпшення інноваційного продукту, формування його конфігурації, уточнення вимог до параметрів і технології виготовлення товарів.

Багато підприємств відзначають в якості основного джерела інформації про інновації зв'язки з зарубіжними фірмами, участь у виставках за кордоном, контакти з іноземними

фахівцями, стажування на великих фірмах, закордонні відрядження. Великі можливості для якісного інформаційного забезпечення інноваційної діяльності надає ще одне зовнішнє джерело – глобальна комп'ютерна мережа Internet. Вона дає змогу оперативно збирати статистику про певний товарний ринок, його учасників, продукти, ціни, стандарти, норми тощо. Крім цього, більшість провідних фірм подають в Інтернеті інформацію щодо своїх виробничих програм, головних напрямів НДДКР, зареєстрованих патентів і товарних знаків. Завдяки Internet можна, наприклад, без особливих зусиль мати доступ до Патентного відомства США, ЄС та інших країн, відстежувати статистику і тематику зареєстрованих винаходів, а також адреси фірм, що їх зареєстрували.

Сьогодні всі інноваційні перспективи пов'язують із застосуванням інформаційних технологій, комп'ютеризацією, автоматизацією, інформатизацією та впровадженням високотехнологічних інформаційних систем і мереж. Прогрес у сфері інформаційних технологій стає чинником формування інформаційного середовища нового рівня, що забезпечує інтегрованість, інтерактивність, гнучкість та інтелектуалізацію новітньої технології, самого середовища та інноваційної діяльності.

інформаційному забезпеченні розглядають такі складові: інформаційні ресурси, інформаційні технології, технічні засоби та програмне забезпечення (рис. 1) [2].

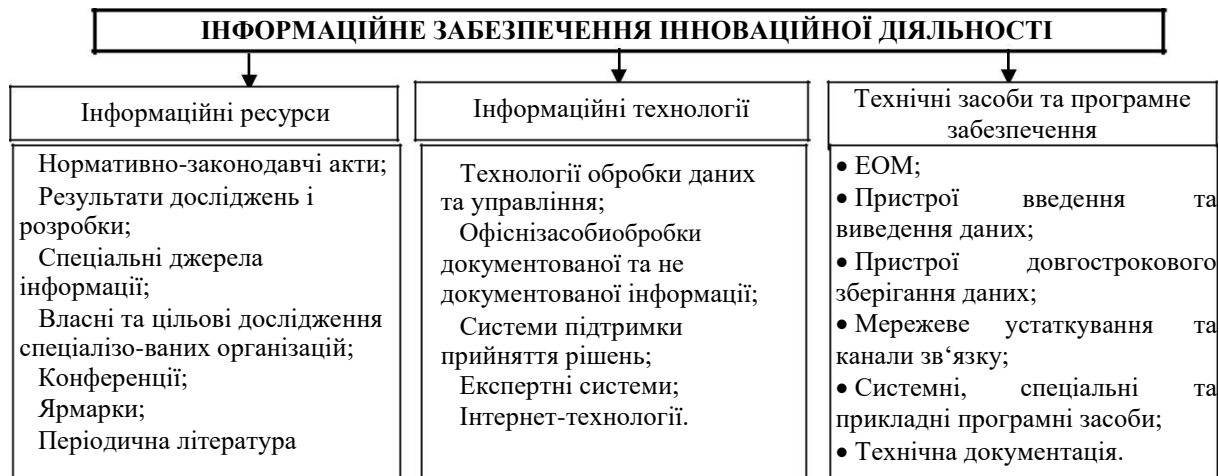

Рис. 1. Складові інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства

Якщо оцінити досвід зарубіжних держав, то можна простежити, що більшість промислово розвинутих країн основним джерелом вважають вимоги споживачів щодо товару. Беручи до уваги результати опитування покупців, фірми визначають можливі властивості майбутньої продукції, зміни в технології, прогнозують кон'юнктуру ринку та поведінку основної маси споживачів. Тобто основним джерелом інформації є маркетингові дослідження, зовнішня інформація.

Важливу роль відіграє також конфіденційна інформація, отримана опитуваннями та спостереженнями. До інформації на паперових носіях належать статистичні довідники Держкомстату України і місцевих органів самоврядування, повідомлення (звіти) в центральних та місцевих засобах масової інформації за підсумками щорічного розвитку економіки. Широкого використання набули галузеві періодичні видання та довідники, спеціальні видання інноваційної сфери з автоматизації та сучасних технологій, патентної справи, винахідництва тощо. Саме в цих публікаціях можна знайти професійну інформацію стосовно інноваційних виробів та об'єктів інтелектуальної власності, а також прямі чи опосередковані дані щодо: цільового ринку та його окремих сегментів; конкурентів і потенційних покупців; актуальних напрямів розвитку науково-технічної думки; інноваційних технологій у власній державі та за кордоном.

Оскільки інформація із різних джерел є важливою складовою процесів розробки і впровадження нововведень і вимагає для свого формування і підтримки значних зусиль і

ресурсів на всіх стадіях інноваційної діяльності, то необхідно визначитися з основними етапами, що охоплюють цикл від розробки ідеї до її реалізації на комерційній основі, забезпечивши їх відповідними інформаційними джерелами [4].

ланцюгу ефективного здійснення інноваційної діяльності особливу актуальність має момент передачі технології від наукової сфери до виробничої, а саме трансферу технологій. Важливою є ідентифікація етапів та форм трансферу технологій у процесі створення інновації. На сьогодні трансфер технологій передбачає не тільки передачу знань, а й перетворення їх на інноваційну технологію за активної участі як джерела цієї технології/винаходу, реципієнта/користувача, так і кінцевого споживача продукту, виробленого за допомогою згаданої інновації. При цьому трансфер технологій передбачає участь, як мінімум, двох найважливіших суб'єктів цього процесу, наявність яких є обов'язковою умовою його існування – джерела і реципієнта технології.

Трансфер технологій, за своїм економічним змістом, здійснюється як у некомерційній, так і в комерційній формах. Комерційний трансфер означає процес переходу результатів наукових досліджень у сферу практичного застосування, виробництва та маркетингу нових продуктів з метою отримання комерційної вигоди. Безоплатні (некомерційні) форми передачі технології, у тому числі внутрішньофірмовий трансфер, не потребують жорсткої регламентації. Комерційні ж форми передачі технології як внутрішньодержавні, так і міжнародні, оформляються у вигляді договору (ліцензійного, про науково-технічне співробітництво, про спільне виробництво або договору купівлі-продажу). Покупець зобов'язаний своєчасно оповістити (і знати сам) продавця про законодавство, діюче на території своєї країни, про діючі норми і стандарти, у тому числі екологічні, про захист інтелектуальної власності, в тому числі промислової, про порядок проходження сертифікації та ін. Аналогічну інформацію повинен повідомляти продавець. Крім того, він повинен повідомляти в обов'язковому порядку про всі відомі йому обмеження, які є або можуть виникнути в найближчому майбутньому на використання технології, що їм передається. Продавець зобов'язаний надати товар вільним від будь-яких прав і претензій третіх осіб, які базуються на промисловій власності або іншій інтелектуальній власності, про які продавець знав у момент укладання договору.

Зауважимо, що досить часто трансфер інформації уподібнюється з трансфером технологій, оскільки трансфер технологій передбачає не тільки передачу інформації про нововведення, але і її освоєння за активної участі й джерела цієї інформації. Дана точка зору є зрозумілою, адже процес впровадження технологій є довготривалим та складається з визначених взаємопов'язаних етапів. Трансфер інформації перетворюється в трансфер технологій в момент юридичного засвідчення передачі технологій від власника (продавця) до реципієнта (покупця) [5]. Як показують результати досліджень, процес трансферу технологій повинен включати 4 взаємопов'язані етапи: 1) визначення потреби в технологічному розвитку; 2) оцінка технологій; 3) планування трансферу технологій; 4) реалізація трансферу технологій.

Недосконалість інституційного забезпечення трансферу технологій, невизначеність організаційно-правових засад функціонування кластерів, неналежний рівень організації інформаційного забезпечення перешкоджають розвитку науково-дослідної та технологічної кооперації в інноваційній сфері України.

Список літератури

Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: підручник / С.М. Ілляшенко. – Суми: ВТД – Університетська книга, 2010. – 334 с.

Управління інноваціями : навч. посібник / О.І. Гуторов, Л.І. Михайлова, І.О. Шарко, С.Г. Турчина, О.В. Киричок. – Вид. 2-ге, доп. – Харків: «Діса плюс», 2016. – 266 с.

Гуторов О.І. Національна інноваційна система: сучасний стан і перспективи розвитку / О.І. Гуторов, І.О. Шарко, О.О. Гуторова // Ринкова трансформація економіки:

стан, проблеми і перспективи: матеріали VIII Міжнародної наук.-практ. конф., 7 квітня 2017 р. – [У 2-х т.] – Харків: ХНТУСГ, 2017. – Т. 1. – С. 9 – 14.

Заєць О.О. Джерела інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства / О.О. Заєць // Управління розвитком. – 2014. – № 2 (165). – С. 115 – 188.

Федулова Л.І. Інноваційна економіка: Підручник / Л.І. Федулова. – К.: «Либідь», 2006. – 480 с.

УДК 336.71

Дегтяр О.А., д.н.держ.упр., доцент

*Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
(м. Харків, Україна)*

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ

Банківська система – це одна з головних складових ринкової економіки. Комерційні банки пропонують своїм клієнтам багато різних банківських продуктів і послуг, і тому сфера банківської діяльності безперервно зростає. В сучасний період економічної нестабільності банкам дуже важливо знайти спосіб утримання наявних клієнтів і залучення нових. В умовах жорсткої конкуренції це зробити значно складніше. Важливу роль відіграє оптимізація внутрішніх процесів, спрямована на скорочення витрат. Аналіз діяльності комерційних банків показує, що для успіху конкурентних переваг необхідним є процес впровадження інновацій з допомогою застосування нових досягнень науки, техніки і технології. Інновація в даний час не просто одне з явищ, що визначає економічне зростання, розвиток і структурні зрушення. Інновації стали характерною особливістю і сутністю сучасного розвитку в усіх сферах економіки, в тому числі і в банківській. Питання дослідження інновацій набувають особливої актуальності на сучасному етапі економічного розвитку. Апробація і впровадження інновацій, що здобули визнання в інших країнах, або розроблених самостійно, істотно підвищать потенціал вітчизняних банків.

Головним і більш ефективним чинником вдалого функціонування банківської системи політика впровадження і розвитку інноваційних фінансових продуктів та технологій. Під ними треба розуміти інноваційні технології, які функціонують у фінансовій і банківській сферах та каталізують ефективне виконання комерційними банками своїх функцій. Щоб вдосконалити економіку країни в цілому, банківську сферу можна уявити як центральну базу побудови системи фінансування процесу модернізації, так як вона охоплює найбільшу частку у фінансуванні інновацій в основний капітал організації.

Банківська інновація – це процес модернізації діяльності банку, що полягає в удосконаленні продуктів, операцій, послуг, бізнес-процесів чи створенні нових, спрямований, з одного боку, на краще задоволення наявних потреб клієнтів або формування нових, з іншого – на розширення спектру послуг, продуктів і отримання додаткового прибутку [4. С. 52].

Ефект інноваційної діяльності є багатоаспектним. Розмір ефекту від реалізації інновацій безпосередньо визначається їх очікуваною ефективністю, яка виявляється: а) у продуктовому сенсі (поліпшення якості і зростання товарних асортиментів); б) у технологічному сенсі (зростання продуктивності праці і поліпшення його умов); в) у функціональному сенсі (зростання ефективності управління); г) у соціальному розумінні (поліпшення якості життя).

Застосовується більш детальна класифікація інновацій та ефекту від їх впровадження, проте вона вимагає виділення множин класифікаційних ознак.

Невід'ємною частиною сучасної банківської справи в Україні є система управління впровадженням та розвитком фінансових інновацій з метою активізації відтворювальних

процесів в діяльності комерційних банків. Під фінансовими інноваціями загальноприйнято розуміти інновації, що функціонують у фінансовій сфері і каталізують у більшості випадків ефективне виконання комерційними банками своїх функцій.

При цьому інноваційні процеси знаходяться в прямій залежності від можливості залучення та використання організацією додаткових джерел фінансування. Процес реалізації інноваційної складової банківських операцій тісно пов'язаний з плануванням і реалізацією пріоритетних напрямків діяльності банків, які обумовлені, в тому числі найбільш характерними особливостями поточного розвитку банківських систем, серед яких ми можемо виділити: лібералізацію банківського законодавства; зростання міжбанківської конкуренції; появу віртуальних банків; інтернаціоналізацію і глобалізацію банківської справи; зростання фінансових інновацій в діяльності банків; універсалізацію банківської діяльності; мініатюризація банків; використання систем електронних платежів.

Зокрема, останнім часом варто відзначити саме наростання і посилення інтересу до проблем фінансових інновацій, особливостей їх використання з боку наукової громадськості, що викликано, на наш погляд, розробкою і прийняттям пакету законів, спрямованих на формування ефективного інноваційного середовища в Україні.

Мотивацією для інноваційної активності є:

Зміна законодавчої та нормативної бази;

Зростання конкуренції на ринку банківських послуг;

Суттєві регіональні відмінності за складом клієнтів і можливостей розширення бізнесу;

Збільшення вимог до забезпеченості та доступності телекомунікаційних систем [3, с. 71].

Інноваційна діяльність виступає в головній ролі у розвитку банківської діяльності, та приносить фінансові вигоди організації. Але інновації можуть приносити вигоду не тільки у вигляді прибутку, але і спрощення проведення банківських операцій співробітниками, що безперечно вигідно впливає як на репутацію, так і на внутрішнє середовище організації. Важливими елементами інноваційного розвитку банківської сфери в умовах збільшення конкуренції є встановлення зв'язку з клієнтом в процесі продажу банківського продукту, маркетинговий аналіз переваг споживачів і запровадження новітніх клієнтоорієнтованих технологій. Розробка нових банківських послуг і продуктів потребує значних змін або коригування стратегій багатьох українських комерційних банків. Вони обов'язково повинні бути цільовими, тобто спрямованими на обслуговування фізичних, юридичних осіб, бути індивідуальним або корпоративним. Внаслідок цього формуються унікальні інновації, які максимально відповідають потребам клієнта та вимогам банку [1, с. 21].

Як і будь-який інший вид діяльності, що володіє новизною, застосування фінансових інновацій у банківській справі пов'язано з низкою ризиків. Тому ризик-інженерії інноваційних процесів у банківській справі притаманні, наступні особливості:

- основними об'єктивними ризиками, що роблять вплив на розвиток фінансових інновацій, є кредитний, процентний, ринковий, інноваційний ризик і ризик ліквідності;

- потреба у застосуванні ризик-інжинірингу як сукупності методів по страхуванню ризиків лежить як на стороні попиту, так і на стороні пропозиції інноваційних фінансових продуктів;

- в основі укладення угод між такими контрагентами лежать відмінності в прогнозуванні поведінки ринку, різні інвестиційні горизонти, різна толерантність до ризику і причини суб'єктивного характеру [5, с. 166].

В якості базових умов розвитку інновацій у банківській сфері можна визначити наявні ресурси та середовище, а також такі чинники, як попит і пропозиція на фінансові інновації з боку як комерційних банків, так і їх клієнтів.

Таким чином, поступово в банківському секторі буде реалізовуватися ідея перетворення будь-якого комерційного банку у фінансовий супермаркет, в якому клієнт може придбати необхідний пакет послуг, не вдаючись до складних маніпуляцій з роздільним

використанням власних фінансових ресурсів [2, с. 71].

Потрібно відзначити, що потенціал для фінансових інновацій на вітчизняному банківському ринку досить великий, але інноваційних фінансових продуктів в Україні поки ще недостатньо. Необхідно змінювати форми і методи обслуговування, розширювати сервісні можливості, надавати комплексний банківський сервіс. Іншими словами, інноваційні банківські продукти і послуги повинні мати більш високі споживчі якості порівняно з наявними аналогами, бути в більшій мірі привабливими для клієнтів банку та задовольняти потенційний попит нових споживачів. Менш успішним в цьому напрямку банкам варто поквапитися за більш активними конкурентами, так як економія на розвитку може в підсумку обійтися банку дуже дорого: клієнти люблять успішних.

Підводячи підсумки, необхідно відзначити, що підтримка фінансових інновацій повинна відповідати відтворювальній логіці, інакше буде важко домогтися підвищення доступності та ефективності фінансових інновацій, особливо якщо трансформаційні та трансакційні витрати їх виробництва великі. В результаті відбудеться зниження собівартості банківських послуг, що дозволить розширити кількість потенційних операцій на ринку банківських послуг. Пропоновані напрямки розвитку фінансових інновацій дозволять сформуванню адекватний механізм реалізації інноваційних процесів у банківській сфері.

Список літератури

Банківський менеджмент: питання теорії та практики: монографія / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак, О.М. Пожар та ін. – Суми: ДВНЗ —УАБС НБУІ, 2014. – 152 с.

Зверев О.А. Инновационные технологии в розничном банковском бизнесе: монографія / О.А. Зверев, А.В. Нестеренко. – М.: Палеотеп, 2015. – 164 с.

Копилюк О.І. Управління ресурсним потенціалом банків в умовах фінансової нестабільності: монографія / О.І. Копилюк, О.М. Музичка. – Львів: Видавництво —Ліга-прес, 2010. – 236 с.

Смовженко Т.С. Инновационные стратеги зарубежных банков / Т.С. Смовженко, С. Б. Егорычева // Деньги и кредит. – 2016. – № 8. – С. 51-56.

Управління ризиками банків : монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А.О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С.М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т.А. Васильєвої. – Суми: ДВНЗ —УАБС НБУІ, 2012. – 283 с.

УДК 338.43

Льїн В.Ю., д.е.н., доцент

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
(м. Київ, Україна)*

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

умовах поширення процесів глобалізації становище країни у світовому господарстві все більше залежить від конкурентоспроможності підприємств. При цьому серед факторів, які визначають конкурентоспроможність, найбільше значення приділяється якості інноваційних систем, породжених розвитком НТП [1, с. 85]. Тому, як зазначають М. Зубець і С. Тивончук, в загальній структурі стратегічних пріоритетів суспільного розвитку в абсолютній більшості країн до одного з першочергових завдань відносять НТП [2, с. 28]. Тому проблеми активізації інноваційної модернізації економіки і її технологічного відновлення, стимулювання інвестиційних надходжень для фінансування інновацій у контексті підвищення конкурентоспроможності є сьогодні одними із центральних в економічній теорії.

Основною перешкодою для інноваційного розвитку економіки України є відсутність системного підходу до забезпечення інноваційної діяльності. Сьогодні в нашій економіці мають місце лише окремі елементи інноваційної структури, існує кілька регіональних інноваційних центрів. Тому концепція сталого розвитку України припускає формування і цілеспрямований розвиток цивілізованого ринку науково-технічної інноваційної продукції [3, с. 82].

Однак, В. М. Яценко зазначає, що, незважаючи на деяке пожвавлення інвестиційного процесу в Україні, позитивні тенденції в інвестиційній сфері ще не набули сталого характеру [4, с. 70]. В умовах трансформації економічних відносин продовжують діяти фактори, які стримують розвиток інвестиційної й інноваційної діяльності:

низький рівень попиту на науково-технічні розробки з боку реального сектора економіки;

неспроможність господарюючих суб'єктів до сприйняття інноваційних технологій через значний фізичний і моральний знос їх матеріально-технічної бази;

недосконалість податкової системи;

значний ризик інноваційних заходів.

Першочергове завдання інвестиційної політики держави – поліпшення інвестиційного клімату, спостереження, щодо якого здійснюють різні державні органи. Однак ці дослідження проводяться в умовах відсутності загальнодержавних теоретичних і методологічних напрацювань стосовно проблем вивчення інвестиційного клімату, а саме:

–теоретично необґрунтовані фактори залучення іноземних інвестицій;

– не прийнята єдина методика оцінки інвестиційної привабливості окремих господарюючих суб'єктів і їх об'єднань;

–відсутній комплексний підхід до моніторингу інвестиційного клімату;

– наявна проблема достовірності статистичної інформації стосовно питань інвестування у вітчизняній економіці.

Наведені дані підтверджують висновок В. Трегобчука про те, що інвестиційний процес продовжує занепадати, попри деяке пожвавлення в останні роки. На нашу думку, це говорить про те, що інвестиційна політика держави не була спрямована на подолання сформованої тут кризової ситуації і не враховувала реальний стан продуктивних сил, що характеризується наразі як катастрофічний [5, с. 11-12].

Такі вітчизняні дослідники, як В. Гесць [6, с. 6], Б. Кваснюк [7, с. 17], І. Лукінов [8, с. 5] при розгляданні проблем управління інвестиційною діяльністю підприємств насамперед звертають увагу на стан інвестиційного процесу, від якого також залежить характер і сутність інвестиційного клімату. У той же час з методологічної точки зору проблема розкриття сутності інвестиційного клімату залишається відкритою і потребує осмислення.

Інвестиційний клімат можна розглядати як систему цілеспрямованих заходів загальнодержавного і регіонального рівнів в межах певної території (регіону), що визначається багатьма чинниками (політичними, соціальними, економічними, техніко-технологічними, ресурсними та ін.) стосовно залучення інвестицій. Відповідно дані чинники формують конкретизовані критерії інвестиційного вибору (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація критеріїв інвестиційного вибору

Критерії	Характеристика
Цільові	Визначаються соціально-економічною ситуацією в країні, регіоні, корисністю проекту для держави, регіональної економіки, аграрних підприємств
Зовнішні	Правова забезпеченість проекту Відповідність чинному законодавству Можливий вплив перспективного законодавства на здійснення проекту Потенційна реакція суспільної думки на реалізацію проекту Вплив проекту на рівень зайнятості сільського населення.

Критерії суб'єкта інвестиції, який здійснює проект	Маркетингова стратегія Дані про фінансовий стан Дані про потенціал росту Показники диверсифікації
Критерії науково-технічної перспективи	Ступінь перспективності використаних науково-технічних рішень Рівень інноваційності проектів Приріст величини науково-технічних знань трудового потенціалу Приріст вартості інтелектуальної власності
Комерційні	Розмір інвестицій, стартових витрат на здійснення проекту Потенційний річний розмір прибутку Очікувана норма чистого дисконтованого прибутку Величина внутрішньої норми доходності Відповідність проекту критеріям економічної ефективності капітальних вкладень у галузеве аграрне виробництво
Виробничі	Можливість зниження витрат сировини, матеріалів Приріст величини необхідного додаткового устаткування Ступінь необхідності технологічних нововведень Наявність та відповідність складових ресурсного потенціалу Можливість впровадження безвідходних технологій у аграрному виробництві
Ринкові	Відповідність проекту потребам аграрного ринку Оцінка імовірності комерційного успіху Цінова політика на проектну продукцію Необхідність і форми маркетингових послуг та реклами Відповідність проекту вже існуючим збутовим каналам Оцінка перешкод виходу на ринок і очікуваний характер конкуренції
Критерії регіональних особливостей реалізації проекту	Застосування ряду місцевих регіональних законодавчих актів. Ресурсні можливості регіону, аграрного підприємства, ступінь соціальної нестабільності, стан інфраструктури у сільській місцевості Приріст кількості робочих місць Зниження рівня безробіття Ріст заробітної плати аграріїв регіону, аграрного підприємства Приріст величини податкових надходжень до бюджету
Екологічні	Екологічні наслідки для оточуючого середовища (флори, фауни, земельних ресурсів) Зміни цін від виробництва та реалізації екологічно чистої продукції на природні ресурси Зміни доходів від виробництва та реалізації екологічно чистої продукції

Як бачимо з табл. 1. основними критеріями інвестиційного вибору є цільові, зовнішні, критерії суб'єкта інвестицій, який здійснює проект, критерії науково-технічної перспективи, комерційні, виробничі, ринкові, критерії регіональних особливостей реалізації проекту. Окрім даних стандартних критеріїв, нами пропонується розглядати екологічний критерій, що основою не тільки продовольчої безпеки, а й євроінтеграційних прагнень України. Поліпшення інвестиційного клімату для підприємств аграрного сектору має провідне значення в умовах кризової економіки, коли реальною альтернативою вкладання коштів в розвиток галузі виступає розміщення коштів у ліквідні цінні папери на фінансовому ринку. Результативність інвестиційного клімату для аграрних підприємств проявляється у двох аспектах: економічному і соціальному. В економічному – через зростання (падіння) макроекономічних показників, насамперед ВВП на душу населення й експортних потужностей. Що стосується соціального, то його проявом є зниження соціальних ризиків, збільшення заробітної плати, обсяги заощаджень, що призводить до зростання інвестицій.

Список літератури

Гльїн В. Ю. Вплив інновацій на конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств в умовах глобалізації / В. Ю. Гльїн // Часопис економічних реформ. Наук.-виробн. журн. – 2015. - №1(17). – С. 84-88.

Зубець М., Тивончук С. Розвиток інноваційних процесів в агропромисловому виробництві: монографія. К. : Аграрна наука, 2004. 192 с.

Ільїна О. В., Ільїн В. Ю., Коцупатрий М. М. Інвестиції як фактор переходу до інноваційного конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств. Підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств: монографія. – Сєвєродонецьк: Вид-во «Ноулідж» (Сєвєродонецьке відділення). 2016. 366 с.

Яценко В. М. Формування та реалізація інвестиційно-інноваційного розвитку сільського господарства. Економіка АПК. 2004. № 12. С. 68–75.

Трегобчук В. Инновационно-инвестиционное развитие национального АПК: проблемы, направления и механизмы. Економіка України. 2006. № 2. С. 4–12.

Геєц В. Предпосылки и возможности активизации инвестиционной деятельности в Украине. Банк. дело. 1999. № 6. С. 3–10.

Кваснюк Б. Инвестиционная политика и воспроизводство в Украине. Экономика Украины. 1997. № 9. С. 16–24.

Лукинов И. Инвестиционная активность в экономическом обновлении и росте. Экономика Украины. 1997. № 8. С. 4–8.

УДК 658.8

Новікова М.М., д.е.н., професор; Божко І.М., магістрант
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
(м. Харків, Україна)

Христофор О.В., к.е.н., доцент
Департамент оперативного моніторингу ПАТ «Укрзалізниця» (м. Київ, Україна)

УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНОЮ ГАЛУЗЗЮ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ

Для досягнення успіху сучасним підприємствам необхідно вміти швидко адаптуватися до умов, що змінюються, перевершувати своїх конкурентів за якістю та оперативністю надання послуг, за широтою асортименту та ціною на продукцію або послуги. Для цього підприємство, навіть природній монополіст як залізничний транспорт повинне вміти вірно ідентифікувати свою стратегію і мобілізувати всі ресурси для досягнення поставлених стратегічних цілей.

Внутрішній потенціал підприємства характеризує вся сукупність показників і факторів, які визначають його можливості, кошти, запаси, спроможності, ресурси, виробничі резерви, які можуть бути використані у господарській діяльності. Найважливіше завдання полягає в тому, щоб забезпечити підприємству умови для досягнення найбільш ефективного використання його внутрішнього потенціалу і нарощування цього потенціалу більш високими темпами.

цією метою необхідно аналізувати усі основні складові внутрішнього потенціалу підприємства: техніко-технологічний, кадровий, організаційно-управлінський, маркетинговий, інноваційний.

Для ефективного управління необхідно орієнтуватись на наступні принципи:

- системності, згідно з яким поведінка кожного елемента системи впливає на поведінку системи в цілому;
- комплексної оцінки факторів: кожен показник системи характеризує вплив на досліджуваний процес певного фактора або групи факторів;
- функціональної спрямованості управління підвищенням ефективності підприємства;
- врахування специфіки діяльності: система має передбачати показники, які характеризують галузеві особливості та їх вплив на ефективність;
- ієрархічності показників передбачає їх ранжування від загальних до індивідуальних;

інформаційного забезпечення: система повинна містити такі показники, розрахунок яких може бути забезпечений наявною (в чинних формах обліку і статистичної звітності) інформацією, яка є достатньо достовірною;

безперервності, передбачає коригування тих або інших показників системи або включення до неї додаткових показників по мірі надходження нових даних про об'єкт дослідження та оточуюче середовище.

Використання викладених принципів дозволяє мати науково обґрунтовану систему оцінки ефективності діяльності підприємства.

Тобто, ефективний розвиток підприємства потребує знаходження компромісу між його трьома ключовими характеристиками - ефективністю, стійкістю і керованістю.

В аналітичних цілях перелік запропонованих показників, що характеризують використання внутрішнього і, в першу чергу, економічного та інноваційного потенціалу ПАТ «Укрзалізниця», був нами структурований і розділений на три основні групи:

I. ресурсні індикатори – відображають матеріально-технічну оснащеність, якість і достатність трудових ресурсів (персоналу) та інформаційних ресурсів;

II. фінансові – дозволяють оцінити платоспроможність і фінансову стійкість підприємства, ділову активність та ефективність обраної стратегії управління;

III. інноваційні – характеризують ключові аспекти організації і технології управління, інноваційну активність та економічний ефект здійснюваних інновацій.

Ресурсна група показників має свою структуру, що містить у собі:

показники, які характеризують рівень оснащеності підприємства основними виробничими засобами та ефективність їх використання, інвестиційну активність і доступність засобів для здійснення капіталовкладень;

показники, які дозволяють оцінити людський капітал, ефективність використання трудових ресурсів (персоналу);

показники, які характеризують доступність використання інформаційних джерел, інформаційну взаємодію структурних підрозділів ПАТ «Укрзалізниця».

Відповідно до існуючих методик, що пов'язані з плануванням та оцінкою якості експлуатаційної ПАТ «Укрзалізниця», ведеться розрахунок та статичний облік за показниками, які пов'язані тільки з вантажними та господарськими перевезеннями.

Отже, показники експлуатаційної роботи залізничного транспорту умовно поділено на дві основні групи:

кількісні, які дозволяють визначити обсяг запланованої або виконаної роботи;

якісні, на підставі яких оцінюється якість запланованої або виконаної роботи, особливо якість використання рухомого складу.

Однак, крім показників експлуатаційної роботи, існує система показників, які характеризують потужність технічних засобів, що на сьогоднішній день не розглядаються. Тобто ведеться розрахунок та статистичний облік лише невеликої кількості показників, які входять до «Довідника основних показників роботи залізниць України», що складається щорічно і містить дані за останні 10 років. Однак це в основному статистичні показники, які не можуть слугувати оцінкою роботи філій ПАТ «Укрзалізниця», а лише дозволяють побачити динаміку змін та відображають структуру загальних показників.

Тобто недоліками системи планування та оцінки якості експлуатаційної роботи є: по-перше, занадто великий масив вхідних даних і розрахункових показників потребує комп'ютеризації обліку, накопичення даних та різноманітних розрахунків; по друге,

відсутність цілісності системи показників, недостатнє охоплення усіх сторін діяльності структурних підрозділів потребують створення збалансованої системи показників, яка дасть можливість не тільки констатувати отримані результати, а й оперативно реагувати на зміни показників, оцінювати зміни факторів впливу на показники діяльності ПАТ «Укрзалізниця», регулювати вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, прогнозувати зміни, встановлювати стратегічні цілі.

Таким чином, для оцінки ефективності господарських процесів, гармонізації з показниками економічного і внутрішнього потенціалу при врахуванні тиску оточуючого середовища, на відміну від існуючих численних методів і методик аналізу, необхідно досліджувати взаємозв'язки між показниками всередині системи, що в свою чергу призведе до більш ефективно управляти цими показниками а отже і до більш ефективного управління підприємством, що сприятиме його розвитку.

Список літератури

Василенко С. В. «Balanced scorecard» как это по русски? / С. В. Василенко // Менеджмент в России и за рубежом. 2008. - №6. – С. 44-48.

Кокуева Ж. М. Система сбалансированных показателей как инструмент управления предприятием информационно-технологической сферы / Ж. М. Кокуева, М. В. Угрюмов // Менеджмент в России и за рубежом. – 2010. - №4. – С. 89-95.

Ольве Нильс-Горан, Рой Жан, Ветер Магнус, Оценка эффективности деятельности компании. Практическое руководство по использованию сбалансированной системы показателей: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 304 с.

Пешко А.В. Збалансована система показників у формуванні стратегії розвитку організації підприємств: Монографія. - К:Київ, 2007. - 272 с.

УДК 331.108.24

Кондратенко Н.О., д.е.н., професор

*Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
(м. Харків, Україна)*

Догадіна В.Ю., директор

*Харківський інститут ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом»
(м. Харків, Україна)*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Важливою проблемою суспільства є реформація та модернізування освіти, адже сфера освіти постає зв'язковою ланкою між особистістю, суспільством, державою та бізнесом й здійснює вплив на збалансування їхніх відносин. В умовах сьогодення все більш гострою є проблема управління сферою надання освітніх послуг. Негативні тенденції, які склалися у сфері вищої освіти та низка проблем, включаючи негативні демографічні тенденції, які сьогодні є в Україні суттєво впливають на рівень та якість надання освітніх послуг.

Вища освіта завжди була важливою складовою національної економіки та слугує запорукою успіхів у зміцненні й утвердженні авторитету України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави у майбутньому. Освіта у XXI ст.

ключовим фактором розвитку людського потенціалу та соціально-економічного прогресу держав [1, с. 236].

На думку Т.А. Ящук під освітньою послугою слід розуміти цілеспрямований процес збору, отримання, передачі та засвоєння системи навичок, знань, інформації та результат безперервного духовного, культурного, соціально-економічного розвитку й вдосконалення держави і суспільства в цілому [2, с. 247].

Сьогодні знання, отримання яких забезпечують вищі навчальні заклади, повинні бути менш абстрактними і носити більш прикладний характер відповідно до потреб розвитку життя українського суспільства. Сучасні потреби до надання освітніх послуг системи закладів вищої освіти можна розподілити на наступні функції:

Трансляційна - забезпечує розповсюдження культури в суспільстві, зокрема, передавання від одного покоління до іншого культурних цінностей, серед яких наукові знання,

досягнення в галузі мистецтва і літератури, моральні цінності та норми поведінки, досвід і навички різних професій та ін.;

Соціалізації - формування у молоді людей ціннісних орієнтацій, життєвих ідеалів, що домінують у сучасному суспільстві, який забезпечується системою вищої освіти;

Соціальної та культурної зміни - інтеграція науки, вищої освіти, виробництва, результатом якої є розвиток науково-технічного прогресу. Інтенсивний розвиток наукових досліджень у вищих навчальних закладах сприяє удосконаленню освітнього процесу, оскільки наукові ідеї та відкриття включаються в навчальні програми, тим самим сприяючи підвищенню якості підготовки фахівців.

Сьогодні, в епоху розвитку економіки знань посилення інтеграції ринків освітніх послуг і праці є найважливішим чинником успішного соціально-економічного розвитку країни. Управління у сфері освітніх послуг повинно здійснюватися на основі постійного вдосконалення та модифікації ринку освітніх послуг і ринку праці на засадах налагодження координаційних зв'язків між найбільш зацікавленими суб'єктами партнерських відносин в освіченій та висококваліфікованій робочій силі.

Формування попиту у сфері вищої освіти передбачає облік змін попиту на ринку праці, обумовлених багатьма чинниками. В один і той же час стан попиту на різні види напрямів освіти може відрізнятись. Тому ВНЗ при плануванні необхідно враховувати стан попиту, який встановлюється на різні види і напрями освіти, спеціальності і спеціалізації.

Система управління освітніми послугами в Україні здійснює дві взаємопов'язані функції: зовнішню (основну – надання освітніх послуг) і внутрішню (що забезпечує власне існування і розвиток ВНЗ).

Автори вважають доцільним, що для досягнення балансу ринків праці та освітніх послуг потрібно посилити профорієнтаційну роботу з молоддю, зокрема у напрямку інформування абітурієнтів щодо перспектив працевлаштування за конкретними спеціальностями, при врахуванні індивідуальних здібностей.

реаліях економіки України підготовка фахівців з вищою освітою для кожного виду економічної діяльності здійснюватиметься великою кількістю ВНЗ. На думку авторів є доцільним проведення між ними конкурсу на розміщення державного замовлення. Ключовими критеріями відбору ВНЗ за конкурсом мають стати частка випускників, працевлаштованих в межах України, та оцінка роботодавцями якості їхньої праці у перші два роки після закінчення ВНЗ.

Сучасний погляд на конкурентоспроможність освітніх послуг, характеризує її як сукупність переваг за показниками обсягу витрат та ступенем задоволення потреб споживачів отримання зазначених послуг.

Важливими є питання бюджетування вищої освіти. Для України прогресивним варіантом є програмний бюджет. Це стимулюватиме до швидшої адаптації застарілих навчальних програм та планів до вимог ринку праці. Таке бюджетування є гарною мотивацією для викладачів ВНЗ для інноваційних проектів та реалізації власного наукового потенціалу. Такі зміни вже протягом короткого часу зможе змінити ситуацію щодо попиту освітніх послуг і конкурентоспроможності освітніх послуг зокрема.

Українські ВНЗ впливають на розвиток та реалізацію потенціалу суспільства, виконуючи власну місію з виховання еліти держави і таким чином роблять вагомий внесок у розвиток потенціалу української молоді. Суспільство постійно змінює вимоги до рівня якості освітніх послуг ВНЗ та ресурсного забезпечення його освітнього потенціалу шляхом формування як законодавчих вимог, так і ринкового попиту.

На погляд авторів, на погіршення якості надання послуг у сфері вищої освіти впливають наступні чинники:

- загострення конкуренції між ВНЗ (боротьба за студентів);
- скасування державного розподілу випускників ВНЗ;
- скорочення фінансування з Державного бюджету освітньої і науково-дослідної діяльності;

– використання контрактної форми навчання, що призвело до витіснення економічними критеріями критеріїв вимогливості на фоні невисокої престижності новітніх знань;

– «конвеєрне навчання», результатом якого стало те, що якість дипломної роботи є досить «умовною», а її конструктивна, інноваційна складова невелика, тобто дипломна робота стає виключно випускною, а не кваліфікаційною роботою.

Одним з ефективних інструментів підвищення конкурентних переваг ВНЗ на ринку освітніх послуг є підвищення якості підготовки випускників та ефективності управління освітнім закладом.

Список літератури

Яременко Л.М. Теоретичні засади державного управління системою вищої освіти в Україні / Л.М. Яременко // Сучасні проблеми управління: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 29-30 листоп. 2005 р.,) [уклад. Б.В. Новиков, І.І. Федорова]. – К.: ВПВПК «Політехніка», 2005. – С. 236-237.

Ящук Т.А. Особливості функціонування ринку освітніх послуг в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dSPACE.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/2080/1/Rynok_osvitnih_posluh_v_Ukraini.pdf. – Назва з екрану.

УДК 631.1:332.72

Скрипник А.В., д.е.н., професор; Андрющенко В.М., аспірант
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РИНОК ЗЕМЛІ ЯК КАТАЛІЗАТОР ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНОЇ СФЕРІ

Велике різноманіття форм власності українського аграрного бізнесу це загально відомий факт. Держава нейтрально ставиться до усіх форм господарювання, що існують в українському агробізнесі, а різноманіття форм власності відповідає тривалому переходу до ринкових відносин в аграрному секторі. Слід підкреслити, що цей етап розвитку буде завершено тільки із досягненням загального консенсусу із питань ринку землі та оподаткування аграрного сектору.

Не зважаючи на незавершеність інституціональних перетворень, аграрний сектор стабільно розвивається, і дійсно є локомотивом розвитку країни, гарантуючи стабільно високий експорт, суттєву частку ВВП і створюючи постійний попит у сфері сільськогосподарських послуг. Потрібно враховувати, що аграрний бізнес забезпечує робочі місця значної частини населення України і від його ефективності суттєво залежать показники соціально-економічного добробуту сільського населення [4]. Вважаючи, що сьогодні не слід розраховувати на суттєву державну підтримку аграрного бізнесу, постає значний інтерес до аналізу існуючих форм агробізнесу із позицій їх ефективності.

Показник ефективності також надзвичайно актуальний для успішного впровадження ринку землі сільськогосподарського призначення та важелів податкового регулювання. Якщо базуватись в якості цільової функції не на обсягах аграрного виробництва, а скоріше на розвитку аграрних територій, то потрібно визначитись з переважаючою формою ведення аграрного бізнесу. Успішність впровадження ринку землі сільськогосподарського призначення залежить від фінансових показників переважної частини аграрного бізнесу. Тому метою представленої роботи є аналіз ефективності різних форм аграрного бізнесу та оцінка впливу цих показників на прогнозні параметри попиту на ринку землі сільськогосподарського призначення.

Що стосується можливості впровадження ринку землі, то в якості першого кроку пропонується сформулювати пропозицію на підставі землі державних підприємств. Головними факторами, що визначають рівень цін в умовах обмеженої пропозиції, та макроекономічної нестабільності скоріше стане фактор прибутковості аграрного виробництва у найбільш ефективних виробників [1]. Аналіз ефективності за допомогою методу обвідних підприємств, що спеціалізуються на виробництві пшениці показав, що у випадку використання неефективними підприємствами технології, що властиві підприємствам із найвищими показниками ефективності, можливо вивільнити третину ресурсів, що використовуються у виробництві пшениці за умови збереження сталого валового збору [2].

Оскільки, існує велика кількість форм власності, які практично ні чим не відрізняються по показникам економічної ефективності [3], то ми виділили тільки три групи: фермерські господарства, державні підприємства та інші підприємства. В якості показнику ефективності ми використовуємо прибуток з одного гектару ріллі. Аналіз розподілу цього показнику дозволяє оцінити кількісні характеристики попиту на ринку землі, тому що, зазвичай, дисконтний потік прибутку, що генерує аграрний бізнес, в певній мірі визначає вартість землі [1, 5].

Вважаємо отримані аграрним бізнесом прибутки підставою для формування попиту на ділянки у випадку впровадження ринку землі сільськогосподарського призначення. Якщо використовувати європейський досвід, то ціна на землю - LP_t виражається через очікувану на наступний рік - $i+1$ орендну плату $E(LR_{t+1})$ та ставку дисконтування [6]:

$$LP_t = E(LR_{t+1}) / r, \quad (1)$$

табл.1 представлено оцінка попиту на земельні ділянки в залежності від ціни, що визначається дисконтним потоком прибутку аграрного бізнесу з 1 га. Звичайно оцінки ціни землі повинні визначатися те тільки існуючою величиною прибутків, що генерує аграрний бізнес, але і прибутками, що очікуються у майбутньому [7,8]. Крім величини прибутку на ціну суттєво впливає дисконтна ставка. В подальшому для розрахунків кривих попиту нами використовуються дві дисконтних ставки 5% і 10% для цін на 1 га в євро. Вважаємо що отриманий в результаті діапазон цін охоплює можливі зміни в макроекономічній ситуації та їх вплив на потенційний ринок землі в найближчі кілька років.

Таблиця 1

Попит на земельні ділянки в залежності від ціни для фермерських господарств і аграрних підприємств

Фермерські господарства									
Прибуток з 1 га тис. грн.(€)	2 (67 €)	3 (100 €)	4 (133 €)	5 (167 €)	6 (200 €)	7 (233 €)	10 (333 €)	15 (500 €)	20 (667 €)
Ціна 1га при 10% ставці (€)	670	1000	1330	1670	2000	2330	3330	5000	6670
Ціна 1га при 5% ставці (€)	1340	2000	2660	3340	4000	4660	6660	10000	13340
Очікуваний попит (тис. га)	1305,5	1047,2	813,8	609,9	473,3	324,4	114,8	23,7	7,8
Аграрні підприємства									
Прибуток з 1 га тис. грн. (€).	2,5 (83 €)	3,5 (117 €)	4,5 (150 €)	5,5 (183 €)	6,5 (217 €)	7,5 (250 €)	10 (333 €)	15 (500 €)	20 (667 €)
Ціна 1га при 10% ставці (€)	830	1170	1500	1830	2170	2500	3330	5000	6670
Ціна 1га при 5% ставці(€)	1660	2340	3000	3660	4340	5000	6660	10000	13340
Очікуваний попит (тис. га)	9797,0	7965,9	6345,7	5204,4	4120,9	3230,5	1810,0	981,8	456,3

Джерело: власні розрахунки

По розрахованим оцінкам пропозиції побудовано криві попиту при 5 та 10% дисконтної ставці окремо для фермерських господарств та аграрних підприємств. Для того щоб отримати криву спільного попиту потрібно просумувати попит фермерських господарств та аграрних підприємств при фіксованій ціні. Отримані криві загального попиту представлено на рис. 1.

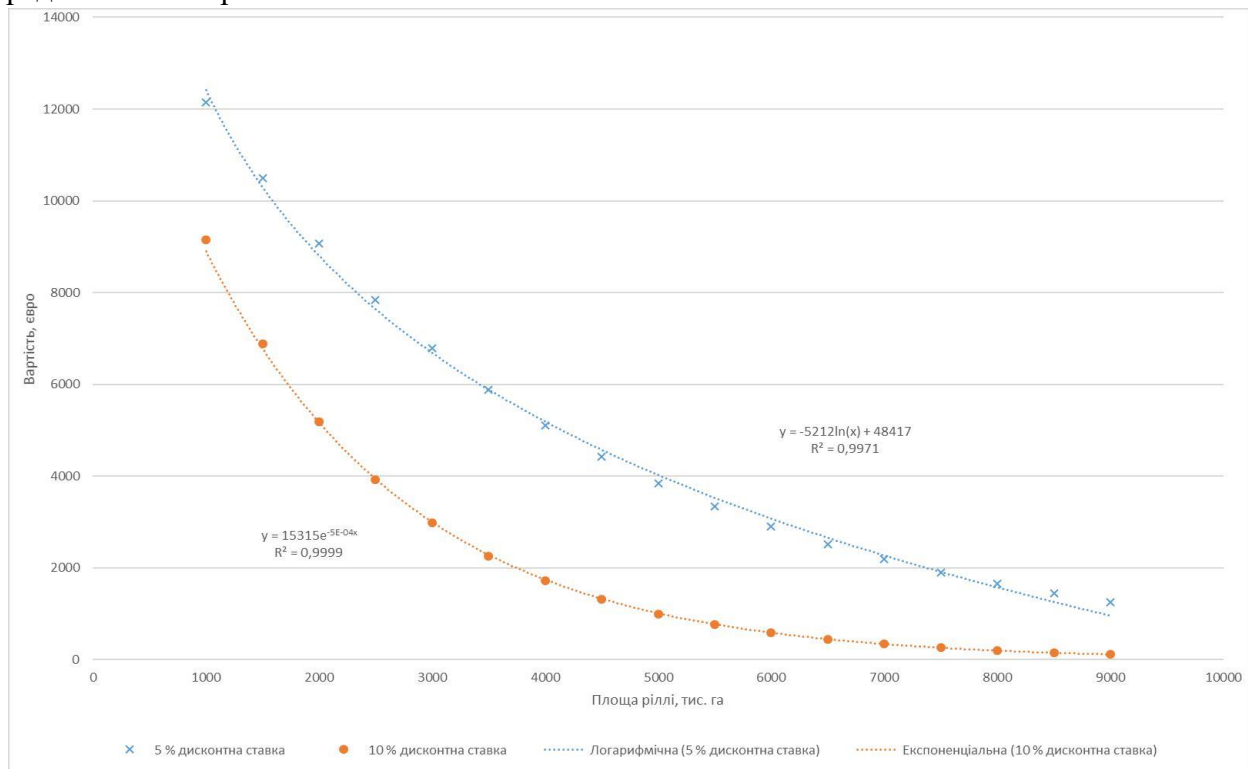

Рис. 1. Сумарний попит суб'єктів господарювання при впровадженні ринку
Джерело: власні розрахунки

Площа під кривими попиту уявляє собою загальну суму коштів, що отримують власники паїв. Зробимо грошову оцінку сумарного попиту з боку фермерських господарств і з боку аграрних підприємств (табл. 2).

Таблиця 2

Потенційні доходи від продажу паїв

	S ₂ (тис.га)	Pr	
		10%	5%
Фермерські	1 306	2,43	4,87
Аграрні	9 797	24,52	49,04
Загальний попит	11 103	30,63	53,91

Джерело: власні розрахунки

Сумарний попит, що представлено на рис.1, суттєво відрізняється при 5% та 10% ставці дисконтування, для 5% ставки зберігається спадна логарифмічна залежність тоді, як для 10% ставки – спадна експоненціальна крива, що стрімко наближується до осі площ. Це означає, що при такій значній ставці дисконтування великі площі (більш 6 млн. га) будуть затребувані тільки при надзвичайно малих цінах (менш ніж 500 євро/га). Взагалі доходи власників паїв суттєво зростуть у випадку подальшого продовження макроекономічної стабілізації в країні, це означає, що ставка дисконтування може бути меншою 5% і відповідно ціни зростуть (навіть без зростання прибутків аграрного бізнесу) від 25 до 75%. Слід підкреслити, що саме по собі впровадження ринку землі буде сприяти макроекономічній стабілізації, поліпшення умов фінансування агробізнесу, притоку інвестицій (і не тільки в аграрний сектор), а також

зниженню відсотку кредитування економіки. Це пов'язано із тим, що земля сільськогосподарського призначення буде використовуватися в якості застави для сільськогосподарських кредитів. Надходження коштів на село приведе до поширення можливостей малого та середнього бізнесу щодо впровадження інноваційних технологій в аграрному бізнесі.

Список літератури

Кваша С.М., Скрипник А.В., Жемойда О.В. Очікувані наслідки переходу до ринку землі / С. М. Кваша, А. В. Скрипник, О. В. Жемойда // Економіка АПК. – 2015. – №6. – С32 – 41.

Скрипник А.В. Аналіз відносної ефективності сільськогосподарських підприємств методом обвідних (DEA) / А. В. Скрипник, Е.К. Букін. – К.: КНЕУ, 2016. – С. 145 – 148.

Скрипник А.В. Аналіз тенденцій до структурних зрушень аграрного бізнесу / В. Скрипник, О. В. Жемойда, В. М. Андрущенко // Економіка АПК. – 2016. – № 10. – С. 27 – 39.

Скрипник А.В. Інформаційна складова продовольчої безпеки України / А.В. Скрипник, Т. Ю. Зінчук // Економіка АПК. – 2012. – № 9. – С. 103 – 111.

Шпичак О.М., Боднар О.В. Проблема власності та формування ціни землі сільськогосподарського призначення//Економіка АПК. – 2012. – №2. – С. 3 – 9.

Land Values 2014 Summary 08/01/2014-National
www.nass.usda.gov/Publications/Todays

Janssen I., Dillivan K., McMurtry B. South Dakota agricultural land market trends 1991-2014 // South Dakota State University www.igrou.org/up/resources/03-7000-2014.pdf

The agricultural economics of the 21 st century// Vitor Dominquez Machinlw Editor
Springer international publishing Switzerland 2015. – PP. 3 – 19.

УДК 330.322

Федулова Л.І., д.е.н., професор; Мугдусієва Н.К., магістрант *Київський національний торговельно-економічний університет (м. Київ, Україна)*

ГЛОБАЛЬНА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА СТРАТЕГІЧНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сучасна економічна система як в розвинених країнах, так і в країнах так званого наздоганяючого розвитку, все більшою мірою розвиваються у напрямі інтелектуалізації, головним результатом якої є нові ідеї, що комерціалізуються в інновації, особливо це помітно в сфері інформаційно-комунікаційної діяльності. Результати об'єктів права інтелектуальної власності все більше знаходять своє застосування й практичне впровадження в якості найбільш цінного економічного ресурсу, а креативність стає основним джерелом економічної цінності.

Важливе значення для економік країн мають стратегічні питання, що розглядалися на Всесвітньому економічному форумі у 2015 році (Давос), де, зокрема було прийнято ініціативу «Digital Transformation Initiative, DT» [1], більш відому під назвою «Індустрія 4.0». Слід зазначити, що у 2015–2016 роках проект був зосереджений на модернізації шести галузей: логістика, ЗМІ, споживчі товари, електроенергія, автомобільна промисловість і здоров'я. Він також досліджував чотири перехресні галузі: цифрове споживання, Digital Enterprise, соціальні наслідки і платформи управління. У 2016–2017 роках проект поширено ще на 8 галузей: хімічна промисловість, видобуток і метали, нафта і газ, страхування, авіація, готельний бізнес, професійні послуги, телекомунікації, ритейл. Міжгалузевими темами є платформа управління, вплив політики і регулювання соціальних наслідків та впливу нових технологій. За оцінками Всесвітнього економічного форуму, цифрова модернізація несе

величезний потенціал для бізнесу і суспільства протягом наступного десятиліття і може принести додатково більше 30 трлн дол. США доходів для світової економіки (до 2025 року).

Аналіз світового досвіду цифрової трансформації промисловості показує, що основними ідеологіями в даному напрямі стали такі концепції, як Індустрія 4.0 (Industry 4.0), Розумне виробництво (Smart Manufacturing), Цифрове виробництво (Digital Manufacturing), Інтернет в промисловості (Internet of Manufacturing), Відкрите виробництво (Open Manufacturing). Вже сьогодні четверта промислова революція відкриває людині світ робототехніки і автономного транспорту, штучного інтелекту і навчання за допомогою машин, нових матеріалів, біотехнології і геноміки.

якості складових державної політики цифрові стратегії затвердили в Німеччині – «Індустрія 4.0.» (2011 р.), Китаї – «Інтернет плюс» (2015 р.) та інших країнах. Цифровий порядок денний для Євросоюзу (Digital Agenda for Europe, DAE) був запущений Європейською комісією в травні 2010 р. з метою підтримки економічного зростання в Європі

надання допомоги громадянам та підприємствам у здобутті максимальної віддачі від цифрових технологій. Цифровий порядок денний для Європи є першим із семи провідних ініціатив в рамках стратегії ЄС «Європа 2020» для розумного, сталого, інклюзивного і всеосяжного зростання. Прогнозується, що повна реалізація даного цифрового порядку приведе до збільшення європейського ВВП на 5 %, або 1500 євро на людину, за рахунок збільшення інвестицій в ІКТ, підвищення рівня навичок серед трудових ресурсів, створення можливостей для упровадження інновацій в державному секторі та реформування базових умов для інтернет-економіки. Також Єврокомісія реалізує ініціативи країн ЄС, організувавши Європейське хмарне партнерство (European Cloud Partnership, ECP) — «зонтичну» освіту, що займається налагодженням стосунків між ІТ-бізнесом і покупцями з держсектора та бізнесу. (Тобто, централізоване регулювання хмарної індустрії на рівні Євросоюзу і активні закупівлі хмарних послуг). Слід зазначити, що у червні 2015 р. Україна приєдналась до Декларації першого засідання міністрів «Східного партнерства ЄС» з питань цифрової економіки та підтвердила свої наміри і готовність адаптувати законодавство у цифровій сфері до ключових стандартів ЄС, що дозволить країні в майбутньому інтегруватися до Єдиного цифрового ринку.

Також найбільші індустріальні компанії світу реалізують стратегії розвитку в концепції «Індустрія 4.0», «Інтернет +» (наприклад, Siemens, General Electric, SAP, Intel). Сьогодні лідерів ринку визначає не лише історія успіху, ринкова вартість, кількість патентів, а здатність формувати інноваційні бізнес-моделі, адекватні викликам нової технологічної революції. Цифрові технології розвиваються досить швидко, докорінно змінюючи саму сутність бізнесу, демонетизують кожен галузь національного господарства, посилюють креативність. Так, сьогодні в передових компаніях інноваційні підходи застосовуються при вирішенні питань інфраструктури роздрібною торгівлі, включаючи сучасні формати підприємств, використання інноваційного маркетингу, ІТ-технологій тощо. В оптовій торгівлі широко застосовуються технологічні інновації для формування сучасної матеріально-технічної бази, інновації в логістиці та Інтернет-технології. Ускладнюються завдання автоматизації бізнес-процесів у роздрібній торгівлі, оптимізація взаємовідносин постачальників і підприємств роздрібною торгівлі, скорочення загального часу поставки, можливість контролю руху товарів у ланцюжку, відстеження джерел доданої вартості. Зокрема, застосування мобільних пристроїв значно розширює функціональність бізнес-процесів. Наприклад, із супутникових навігаторів (GPS), аудіо й відео можна інтегруватися в бізнес-додатки та інформаційну інфраструктуру підприємства. Таким чином, бізнес-процеси здатні в режимі реального часу реагувати на інформацію, що надходить із зовнішніх мобільних пристроїв, а контроль і управління ними можна здійснювати з будь-якої точки світу.

Проте, стосовно України, практика показує, що думки деяких експертів стосовно того, що наша країна має унікальну можливість подолати еволюційний шлях у рекордно короткі терміни, використовуючи досвід інших країн (таким чином, ми можемо оминати одразу

декілька сходинок технологічного розвитку та гідно представляти себе на глобальному ринку), видаються надто оптимістичними.

Події 2014-2015 року спричинили структурні зміни в українській економіці. На тлі загального падіння експорту з України, пов'язаного з втратою російського ринку та зупинкою ключових промислових підприємств на сході України, сільськогосподарська галузь взяла на себе роль ключового експортера. Падіння курсу гривні та угода про зону вільної торгівлі з ЄС істотно посилили конкурентні позиції української агропродукції на світових ринках [2]. Отже, саме АПК-сектор виявився драйвером економічного розвитку в останні роки. Яскравим прикладом глобальної цифрової трансформації бізнесу є проект #DigitalAgriBusiness, який передбачає кардинальну зміну підходів до ведення агробізнесу та створення інтелектуальної ІТ-платформи з управління виробництвом агрокультур, яка здатна інтегрувати, аналізувати великі масиви інформації та безпомилково видавати готові рішення для ефективного планування, реалізації та моніторингу польових робіт та управління змінами. Трендами в майбутньому для АПК будуть: цифрові фермерські служби, що іменуються «точне сільське господарство», які допомагають поліпшити фінансові показники і підвищити прибутковість; датчики і сенсори для збору і аналізу метеоданих; глобальні навігаційні супутникові системи; моніторинг, космічні знімки, дистанційне зонування, точкове внесення хімікатів; системи виявлення і візуалізації, системи наземного зондування - стаціонарні і мобільні.

Цифрова трансформація впливає на всі напрями бізнесу, не тільки на аграрний. Йдеться не лише про застосування нових технологій та автоматизацію процесів. Сьогодні технології кардинально змінюють бізнес-процеси та пропонують нові бізнес-моделі. Тому на сучасному етапі українські розробники створюють програмне забезпечення для більш ніж 100 іноземних компаній. Саме завдяки кадровому забезпеченню Україна, згідно з даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі, стала в 2016 році четвертим у світі експортером ІТ-послуг і продуктів [3]. За період з 2011 по 2015 роки експортно-орієнтований сегмент цього ринку збільшився у 2,5 рази, з 1,1 млрд. дол. до 2,6 млрд. дол., а його внесок у ВВП країни, відповідно – з 0,6 % до 3,3 %. Більше 70% експорту ІТ-послуг України складає розробка програмного забезпечення (ПЗ) на замовлення. Згідно з даними, які оприлюднила Європейська Бізнес Асоціація, експортне ІТ принесло 5,8 млрд. грн. прямих податків до бюджету в 2016 році, що на 30% більше, ніж у 2015 році. При цьому є регіони, де ІТ вже має для місцевої економіки набагато більше значення. Наприклад, у Львові, де за 7 років з моменту прийняття місцевою владою стратегії розвитку працює понад 200 ІТ компаній, які генерують 14,4 % ВВП міста. Великий потенціал українського ІТ-ринку – технологічні та продуктові стартапи. Вітчизняні підприємці вже відомі великими угодами зі світовими гігантами. Наприклад, у 2012 році підрозділ Google купив український проект Viewdle за 45 млн. дол., а в 2015 році стало відомо про угоду одеського стартапу Lookserу і Snapchat з рекордною сумою в 150 млн. дол.

За таких умов, коли інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) стали основою мережевої економіки, цілком реально говорити про інформаційно-технологічну інфраструктуру (ІТІ) як самостійний динамічний напрям, обумовлений новим поколінням технологій, природа і властивості яких визначають інтеграційний характер інфраструктурного забезпечення розвитку усіх суб'єктів господарювання. Отже, економічний розвиток неможливий без адекватного формування та ефективного функціонування необхідної інформаційно-технологічної інфраструктури. Проте в глобальному світі за показниками технологічної готовності (оснащеність новими технологіями) Україна конкурентних переваг не має. У 2015 р. вона зайняла 86-те місце порівняно з 85-м у 2014 р. і знаходиться між Індонезією та Намібією. Дещо покращились позиції за показником наявності новітніх технологій (96-те проти 113-го у 2014 р.), прямі іноземні інвестиції і передача технологій (117-те проти 127-го у 2014 р.) і стабільно на протязі останніх три роки залишається на 100-му місці за показником поглинання технологій на рівні фірм [4].

Однак, в країні вже сьогодні є досягнення в сфері цифрових технологій, які трансформують кожен галузь. Перед бізнесом постають питання: як виявити нові ринкові можливості, розробити цифрову бізнес-стратегію і розвинути навички співробітників в рамках сучасної організаційної і корпоративної культури. Стратегічним викликом для України вже сьогодні є необхідність нагального пришвидшення формування цифрового порядку денного, адекватного масштабному розгортанню цифрової інфраструктури (інфраструктури доступу, сервісної та ресурсної), формування цифрового суспільства, цифрової економіки та цифрової індустрії, а також створення умов для впровадження експотенційних технологій мережевого сегментування (означає, що швидкість їх розвитку стрімко зростає, а «технологічна сингулярність» – це деякий поріг, після якого прогрес настільки прискориться і ускладниться, що стане недоступний розумінню).

Список літератури

Digital Transformation Initiative (DTI). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/digital-transformation/>

2. Deloitte Нова ера цифрової трансформації. Центральна та Східна Європа 2016. TOP 500. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ua/Documents/research/c500/SETop500_2016_ua.pdf

Чи можуть ІТ-послуги стати основою українського експорту. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://softserve.ua/ua/press-center/news/it-ukraine-export/>

The Global Competitiveness Report 2015–2016 / World Economic Forum, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf

УДК 334.012.64

Храпкіна В.В., д.е.н, професор; Бородіна О.М., к.е.н., доцент *ВНЗ «Київський університет ринкових відносин» (м. Київ, Україна)*

СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Мале та середнє підприємництво є найбільш чутливим до змін зовнішнього середовища підвищеним рівнем ризику ведення господарської діяльності, особливо в умовах нестабільної економіки. Малий і середній бізнес в Україні вже досить тривалий час функціонує у складних умовах соціально-економічного розвитку. Крім того, в 2014 році в Україні розпочалась економічна криза – втретє за історію незалежності країни, що мало наслідком руйнування виробничих потужностей та транспортної інфраструктури, втрати міжгалузевих та логістичних зв'язків, ускладнення міжнародних відносин, недоступності енергетичної сировини (вугілля), суттєвого зростання інвестиційних ризиків та негативних очікувань населення. Також значний негативний вплив мали і накопичені системні диспропорції, наслідками яких стали девальваційні та інфляційні шоки.

Останні наявні статистичні дані показують, що у 2015 році в Україні налічувалось лише 423 великі підприємства (або 0,02% загальної кількості суб'єктів господарювання). Решта суб'єктів – це МСП, в тому числі 15 тис. 510 суб'єктів середнього підприємництва, 1,96 млн суб'єктів малого підприємництва (327 тис. 814 малих підприємств та 1,6 млн фізичних осіб-підприємців). У МСП у 2015 році було зайнято 6,5 млн осіб (фізичних осіб-підприємців – 2,3 млн осіб), що становить 79,1% від загальної кількості зайнятих. Водночас МСП згенерували 59% загальної доданої вартості за витратами виробництва по суб'єктах господарювання [4].

Малі й середні підприємства в Україні продовжують стикатися з суттєвими перешкодами власному розвитку як на рівні державної політики, так і на рівні ринкового середовища. Можна стверджувати, що підприємства цієї сфери поки що не посіли належного місця у структурі національної економіки.

Серед факторів, що перешкоджають розвитку інфраструктурного потенціалу МСП в Україні можна виділити:

- слабкий взаємозв'язок напрямів розвитку окремих частин інфраструктурного забезпечення МСП між собою;

- відсутність єдиних організаційно-інституційних рішень у сфері комплексного регулювання процесу розвитку МСП;

- адміністративні бар'єри, бюрократія;

- відсутність доступної системи кредитування;

- надмірне втручання органів контролю в діяльність малого та середнього підприємства.

Розглядаючи досвід розвинутих країн, можна сказати, що розвиток малого і середнього бізнесу є одним із найефективніших шляхів реформування економіки. Саме вони є механізмом найбільшого залучення ресурсів, у тому числі і трудових. Таким чином підтримка середнього бізнесу може допомогти країні вирішити багато питань, серед яких соціальні: створення нових робочих місць, підвищення рівня забезпеченості населення, а також економічні: привабливість для іноземного інвестування, прискорення обігу приватного капіталу, створення конкурентного середовища тощо [3].

Надзвичайно важлива роль малого підприємництва в згладжуванні коливань економічної кон'юнктури, за його посередництва відбувається збалансування попиту та пропозиції, особливо в умовах кризових ситуацій. Велика роль малих та середніх у впровадженні інновацій.

Відтак стратегічною метою економічної державної підтримки та регулювання розвитку МСП в Україні має бути побудова механізму, котрий здатен замінити державне адміністрування в економіці. У зв'язку з тим, що будь-які економічні процеси, так чи інакше, виявляються через дії економічних суб'єктів, державний регуляторний механізм розвитку МСП спрямовується, прямо чи опосередковано, на діяльність цих суб'єктів і формується в розрахунку на їхню раціональну реакцію.

Адже вбудовані регулятори економічної системи за своєю формою є діями економічних суб'єктів із переслідування власних економічних інтересів. Тільки із становленням у країні відносно розвинутої ринкової системи господарські суб'єкти починають адекватно реагувати на сигнали ринку, формувати ефективні приватні економічні стратегії, і з'являється можливість застосовувати традиційні регулятори економічної стабілізації.

Незалежне функціонування суб'єктів господарювання безпосередньо пов'язане із проблемою мотивів та стимулів їхньої діяльності. Відповідна мотивація впливає з інтересу незалежного економічного суб'єкта до самовідтворення та спонукає до якнайповнішого задоволення цього інтересу, виходячи з наявних ресурсних можливостей та оточуючого інституційного середовища.

Зазначене обумовлює принципову важливість дієвого та послідовного державного регулювання підприємницької діяльності. Відповідно, суттєво підвищуються вимоги до побудови ієрархії завдань стратегії і тактики державної економічної політики, яка повинна поєднувати в собі максимальне стимулювання розвитку незалежних суб'єктів підприємництва зі спрямуванням їхньої діяльності в руслі загальної стратегії економічного розвитку.

Попри досить незначну економічну — вагу окремих підприємств, МСБ в перехідних економіках набувають досить швидкого розвитку. Це обумовлено їхніми вагомими конкурентними перевагами в інституційній структурі економіки, якими є [2]:

мобільність, здатність до швидкого реагування на зміни кон'юнктури ринку, оперативність освоєння нової продукції та зміни обсягів виробництва в межах виробничих можливостей;

дрібносерійне виробництво, можливість підвищення ефективності за рахунок вузької спеціалізації, технологічна гнучкість виробничих процесів;

низька капіталоємність, швидка окупність вкладень, невисокі експлуатаційні та накладні витрати підприємства;

здатність до якнайповнішої мобілізації доступних ресурсів, включаючи оперативне використання досягнень науково-технічного прогресу (в технічній, економічній, організаційній, інформаційній сферах);

раціональна організація підприємства, обумовлена максимальним зближенням менеджменту, маркетингу та виробничого процесу;

оптимальні можливості для реалізації мотивів та схильностей до підприємницької діяльності.

Водночас, зворотним боком наведених конкурентних переваг є низка системних загроз, які обумовлюють нестійкість розвитку малого підприємництва. Серед них:

обмеженість фінансових ресурсів, труднощі в придбанні виробничих площ та обладнання;

відсутність фінансових резервів та загроза швидкого банкрутства;

надто вузьке коло постачальників, що може в ряді випадків утворювати небажану залежність бізнесу;

недостатній розвиток інфраструктури збуту продукції та післязбутового обслуговування;

локальність ресурсів та збутових ринків, відтак – межі для зростання;

низька конкурентоспроможність продукції, у виробництві якої важлива економія на масштабах, відтак - конкуренція з боку великих підприємств;

висока вразливість щодо несприятливих економічних (інфляція, циклічні коливання, податковий тиск тощо) та позаекономічних (тиск з боку органів влади, криміналітету) чинників;

нестабільність доходів підприємств та зайнятих на них осіб;

соціальна незахищеність працівників, що створює труднощі найму;

висока вага особистісного чинника в управлінні та виробництві, що створює сприятливі умови для —тінізації та криміналізації підприємств;

недостатня методологічна забезпеченість (бухгалтерської діяльності, менеджменту, маркетингу тощо), несформованість у більшості підприємців відповідних навичок та брак підприємливості.

Першочерговими пріоритетами державної політики у сфері підтримки розвитку МСП, на думку більшості експертів, можна вважати:

дерегуляцію;

подолання корупції.

визначення єдиного органу (агентства), що відповідатиме за розвиток МСП, із відповідними статусом і повноваженнями;

фінансова, зокрема кредитна, підтримка МСП;

оптимізація податкового законодавства;

реформа судової системи, прокуратури і правоохоронної системи загалом;

створення інфраструктури підтримки МСП.

Додатковим чинником, який вимагає здійснення спеціалізованого регулювання діяльності МСБ, є низка потенційних загроз національній безпеці [1], які можуть виникати внаслідок діяльності малих підприємств, зокрема:

загрози фінансовій безпеці країни через неконтрольоване вивезення за кордон фінансових ресурсів, збільшення готівкового обігу всередині країни та конвертацію безготівкових коштів в готівку тощо;

—тінізація діяльності підприємств, приховування доходів, розвиток —тіньової зайнятості, встановлення зв'язків з кримінальними структурами та —відмивання коштів; розпорошення дефіцитних ресурсів та їхнє неефективне чи нецільове використання, —паразитичне використання ресурсів, які належать державі чи іншим підприємствам; недотримання стандартів, норм відповідності, санітарних норм, інших регуляторних вимог щодо споживчих характеристик продукції через недосконалість виробничих процесів, вихідного контролю, спробу здешевлення продукції тощо; загрози техногенній та екологічній безпеці, пов'язані з виробничими процесами, зберіганням та використанням виробленої продукції; структурна деформація кадрового потенціалу, відволікання кваліфікованої та дієздатної робочої сили, недотримання вимог безпеки праці, що веде до втрат людського потенціалу країни.

Отже МСБ, який є невід'ємною структурною складовою сучасної ринкової економічної системи, в трансформаційній економіці додатково набуває функцій структуроутворюючого елемента.

Список літератури

Закон України «Про сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» від 10 червня 2012 року № 2157-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakonz.rada.gov.ua/lawws/show/2157_14

Інфографіка «Переваги для малого та середнього бізнесу» [Електронний ресурс] // – Режим доступу: http://texty.org.ua/mod/datavis/apps/ugoda/int_4.html

Розвиток малого і середнього підприємництва в Україні: проблеми, потреби, перспективи. – К.: Центр громадської експертизи, Центр міжнародного приватного підприємництва, 2015. – 44 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://donetskcci.com/images/files/SME_Needs.pdf

Держкомстат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

UDC 330

Rakhmetulina Zhibek, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor; Kurash Nazerke
L.N. Gumilyov Eurasian National University (Astana, Kazakhstan)

EVALUATION AND COMPARISON OF INNOVATIVE POTENTIAL IN KAZAKHSTAN

In the world practice, a significant number of indicators are used that assess the level of development of National innovation system (NIS) and its individual elements. Indicators describing the results of its functioning include human capital estimates, scientific-technological progress (STP) indicators, intellectual capital market indicators, etc. The evaluation of the innovation system should include an assessment of all stages of the innovation cycle and the links that arise between NIS entities in the innovation process. Various international organizations are developing their own systems of indicators, such as the Science and Technology Capacity Index (World Economic Forum-WEF), Innovation Assessment Scale of the Commission for European Communities (CES), the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), which reflect the level of innovation capacity country or region.

The assessment of the level of innovation potential is carried out according to various methods, which includes:

The index of scientific and technical potential as a component of the integral measure of the country's competitiveness level;

a system of indicators for assessing the innovation activities of countries in accordance with the methodology of the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD);
Exploratory Approach to Innovation Scoreboards (EXIS);

Database on Measurable Indicators of Innovative Policy Measures (Data-base of Innovation Policy Measures).

The methodology of knowledge assessment (KAM – the Knowledge Assessment Methodology);

Ranking of countries according to the level of innovation.

These methods allow assessing the state of innovation potential in the analyzed countries, trace the dynamics of changes in innovation activity, analyze the strengths and weaknesses of individual regions, and draw a conclusion about the extent of the gap between them.

The system of indicators of innovation system effectiveness not only takes into account the national peculiarities of its formation, but should also provide international comparisons. Such a system includes both aggregated and private indicators, which allows not only to highlight trends in the development of the innovation system as a whole, but also its individual components.

The developed assessment tools are based on more general methodological approaches, such as integrated, systemic, functional, etc.

An integrated approach determines the need for a combination of qualitative and quantitative assessment methods. The use of qualitative methods, including methods of interviewing, expert assessments, is due not only to the specifics of individual parameters of innovation activity that can not be quantified, but also to the lack of full statistical information necessary for an integrated assessment of the effectiveness of NIS. When applying an integrated approach, various aspects of innovation activity (economic, technical, environmental, organizational, social, psychological) are taken into account, and, if necessary, other aspects and their interrelations (demographic, political) [1].

The system approach realizes the study of objects as systems, while the system is defined as a set of interrelated elements (components), having input (resources), output (goal), connection with the external environment, feedback [2]. For this approach, movement from the system to the elements is characteristic, since it includes the notion that the properties of the elements completely determine the properties of the system [1]. The system approach often complements the functional approach, in which a representation of an object is developed, which, along with the presence of internal connections between its attributes and associative elements. The definition of the purpose of evaluation is important.

Skipping one of the important aspects can lead to an incomplete solution of the problem posed to the researcher.

Currently, international institutions have developed indicators that reflect the level of development of the innovative system of the national economy. Most approaches allow for cross-country comparisons in terms of the level of NIS development. Let's consider the basic approaches to an estimation of efficiency of innovative systems:

1) Global Competitiveness Index (WEF).

The World Economic Forum (WEF) annually presents data on the competitiveness of most countries in the world. In the period from 2000-2005, the country's competitiveness was assessed by two complementary indicators. The indicators are grouped into 12 factors, which in turn are divided into three groups, depending on which stage of economic development they are key: factor, efficient or innovative [3].

The system of indicators for the assessment of innovation activities of the Commission of the European Communities (CES) was developed by the Directorate for Entrepreneurship of the CES and used to assess the development of innovation activities of EU member states, as well as their comparison with the United States and Japan. Since 2000, the European Innovation Scoreboard has been published annually.

The system of indicators for assessing innovation activities of the Commission of the European Communities (CES) is applied for a comparative analysis of the level of innovation development in the countries of the European Union (EU), and also for their comparison with the

indicators of the United States and Japan. CES included 16 indicators divided into four groups: human resources; generation of new knowledge; transfer and use of knowledge; financing innovation, the results of innovation. The CES indicator system is constantly improving. The number of categories of indicators increased from four to five, and all indicators became 26. Correlations between the indicators were determined, which allowed to abandon some of them, and add new indicators of innovation activity. In the methodology of 2008, innovation performance indicators are divided into 3 blocks, which include 7 main groups of indicators.[4]

Another important tool for analyzing the innovation activities of countries is the methodology of the National Science Foundation of the United States (NSF).

The methodology is based on 5 composite indicators based on data from 33 countries. The report of the National Science Foundation is published every three years.

In Kazakhstan, data on innovation activity are collected by the Statistics Agency of the Republic of Kazakhstan, since 2003 statistical collections of science and innovation indicators have been published annually. Statistical methods are used to study the dynamics of the most important indicators of innovation and technological activity, conduct comparative analysis and international comparisons with foreign countries [5]. For the analysis of science and innovation in Kazakhstan, the following groups of indicators are used:

organizations engaged in scientific and technical activities – the number of organizations performing research and development, by sector of activity, by ownership and by region;

R & D personnel – the number of personnel engaged in research and development by types of organizations, sectors of activity, by level of education. The number of researchers with academic degrees is considered, as well as the number of women researchers;

material and technical base – the main means for research and development, as well as investment in fixed assets by type of economic activity;

the performance of scientific and technical works and the financing of science – the volume of scientific and technical work, the internal costs of research and development, as well as the average monthly salary of personnel engaged in research and development;

the effectiveness of research and development – the number of organizations that have created new technologies and equipment, patent statistics;

innovations – the main indicators of innovation activity of enterprises, the structure of costs for technological innovation.

The indicators of innovation activity can be classified depending on which stage of innovation they are: innovation process, innovation environment or innovative potential.

The innovation process is a successive change of events, during which the innovation is transformed from an idea to a specific product, technology, structure or service and is disseminated in economic practice and social activities [6]. In terms of scope and scale, the innovation process is divided into cluster (cross-sectoral) and sectoral [7].

The innovative environment for the development of the socio-economic system in a broad sense is the aggregate of economic relations aimed at generating and replicating innovations; and in the narrow sense – a set of organizations whose activities are aimed at generating as many innovations as possible and creating the most favorable conditions for their implementation in the activities of enterprises.

Experts of the Institute of Economic Research believe that the most important factors in raising Kazakhstan's competitiveness are the growth of the private sector share in GDP, the creation of new jobs, the introduction of innovations, the use of policies to support competition in the market, improving the institutional system, increasing productivity, attracting direct foreign and domestic investment, expansion of domestic and foreign markets [8].

The subdex "Innovations and Compound Factors" is of particular interest, which consists of two factors: "Conditions for Business Development" and "Innovations". In the WEF rating, those countries with the highest score on these factors are in the foreground.

The decline in indicators of the "innovation" factor indicates a decrease in the country's technological development. Kazakhstan is dependent on external technologies and designs. The level of development of the country directly depends on the intensity of innovation activity. 2016-2017 The top five on the "Innovation" factor included Switzerland, USA, Germany, Japan and Sweden. Let's take a look at the development of the "Innovation Potential" Factor Fig. Public procurement of high technology products has grown considerably (63, +11), but there has been no change in universities and business partnerships in research and development (88 place).

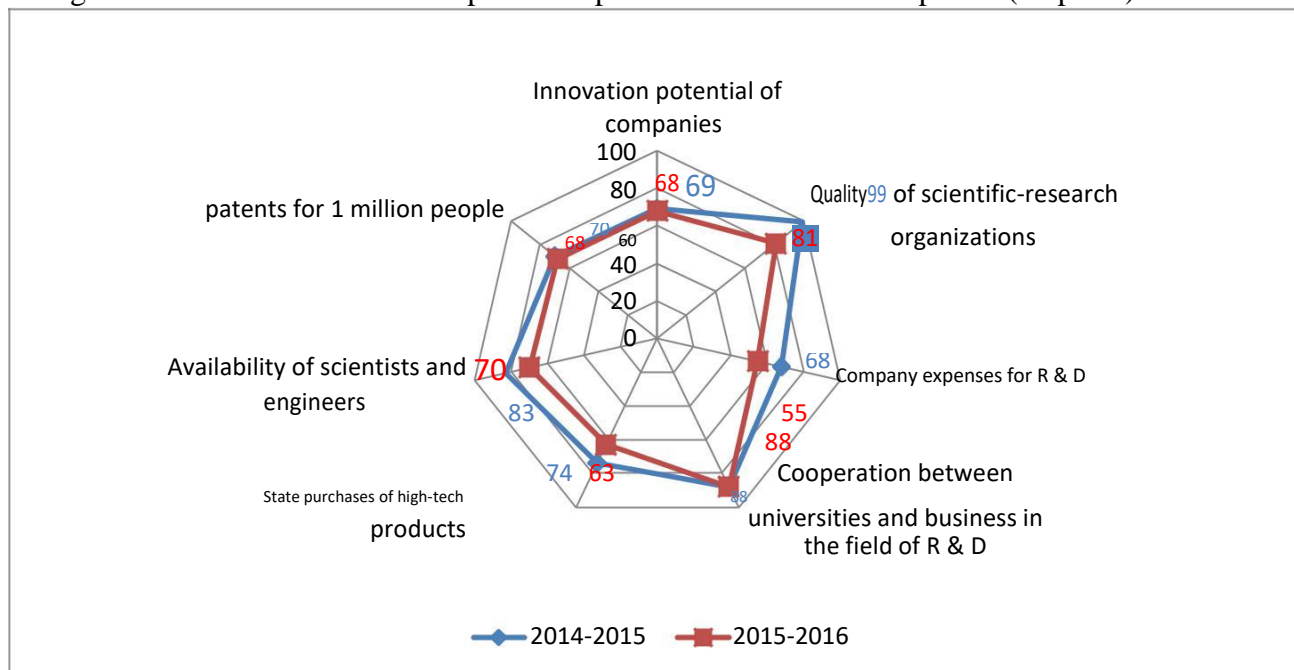

Fig. 1. Growth rate of "Innovation potential" factor, 2015-2016*

*Note: it is based on the literature [9].

In spite of the low positions in the rankings for access to researchers and engineers, it rose to 13 points – from 83 to 70. The country's position in R & D activity has increased by 15 positions (55th place).

The index of expenditure on research and development shows a positive dynamics. The main source of funding for research and development in Kazakhstan is the state, while the share of public funding in developed countries does not exceed 40%.

Many enterprises purchase ready-made technological solutions that implement machinery and equipment. Enterprises rarely buy licensed technologies and patents (4% of firms).

At the same time, we note that the quality of the research organization (+18), the number of scientists and engineers (+28 for 2 years) has increased, but the low appeal of the research sector tells us that there are problems associated with the lack of engineering personnel in the country and low salaries.

The indicator "patents for 1 million people" reflects the overall effectiveness of the research system. The abundance of patents received in the country means the development of scientific research, as well as their effectiveness. Kazakhstan ranks 68th in this indicator and rose to 2 positions in one year.

Leaders in this rating are: China, Japan, South Korea, USA. Thus, 6 out of 7 indicators included in the 'Innovation Capacity' factor have increased compared to 2014-2015.

The existence of natural resources is a crucial but insufficient condition for competition. The focus on natural resources of the Kazakh enterprises will lead to their competitiveness in the international markets, in order to avoid such a situation it is necessary to create unique products which are in demand both in Kazakhstan and in the international markets. There are favorable factors, such as the research potential in Kazakhstan. Attracting foreign investors will promote the development of new industries.

According to the NIS characteristics of Kazakhstan, the innovation system of developed countries remains. NIS RK currently can not provide the necessary conditions for the full implementation of innovative R & D developed by domestic scientists.

References

- Fatkhutdinov R.A. Innovative Management. Textbook, 4th edition. – St.Pb.: Peter, 2003 (original is in Russian).
- Kurnyshev V.V., Glushkova V.G. Regional economy. Fundamentals of the theory and methods of research: a manual [Regional'naja jekonomika. Osnovy teorii i metody issledovaniya: uchebnoe posobie]. – 2 nd ed., Pererab. And additional. – Moscow: KNORUS, 2011. – P.272 .
- Global Competitiveness Report 2014-2015. World Economic Forum, 2015. – P. 499.
- Kazantsev, A.K., Leora, S.N., Nikitina, I.A., Rubvalter, D.A., Firsova, S.A. Regional'nye nauchno-tehnologicheskie komplekсы Rossii: indikatory ocenki i metodika sravnitel'nogo analiza [Regional scientific and technological complex of Russia: evaluation indicators and methods of comparative analysis] // Information-analytical bulletin of CICS. – M. 2009. – No. 1. – P.69.
- Bishimbayeva S. Statistics of innovations in the Republic of Kazakhstan // Economics and statistics. – 2009. – №3. – P.27-30.
- Grinev V.F. Innovative Management: Textbook. 2-nd edition., stereotype. – К .: МАУП, 2001. P.152.
- Galkina A.N. Criteria for assessing the effectiveness of innovative processes in the organization // Economic analysis: theory and practice. – 2011. – No. 43 (250). – P.10-23.
- Program on the Formation and Development of the National Innovation System of the Republic of Kazakhstan 2005-2015. Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan of April 25, 2005 №387 // http://ru.government.kz/docs/p050387_eng.html.
- Global Competitiveness Report 2015-2016. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/>.

УДК 330

Ashyru Ismayli Kashasira, PhD student

Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University (Poltava, Ukraine)

FORMATION OF FOREIGN POLICY IN THE WORLD OF GLOBALIZATION

Trade system has been changing day after day due to the effects of globalization. New technology which pave the way for people to conduct trade in different ways, for instance online business, online trading, different ways of transportation and communication, good technology of producing new products. All these changes make the countries to come together and tried to create the international Organs which can help to form different foreign polices so as to monitor, control and match effectively with the changes of new globalization.

The governments try to formulate different foreign agenda to create conducive environment for the business; there is formation of free markets and allowing the means of productions to be run by individual private companies. Most governments are there to monitor and formulate good polices in their regions, making good relations among regions.

For instance Liberalization and Privatization, by allowing individuals to own property without an interference of the government, also individual businessmen have the freedom to conduct the business wherever they choose to establish, it can be within the country or outside the county depending on their decision [1]. Privatization has taken over the notion of government control. Formation of World Trade Organization, This is the body formed by governments to regulate the trade system across member countries all over the world. It gives the chance for the country members to change their economic system from command economy to liberalization (free trade)

economy. For instance after Ukraine joined WTO it was a big opportunity for individual traders or businessmen to involve more on this free trade and make it more effective since that WTO limits the direct intervention of Ukrainian government over economic matters. It helps the individual traders to run the business activity in the modern way of interacting easily with other country members of WTO. This gives the market for Ukrainian traders to sell their goods on international markets by reducing or removing those difficult barriers of trade such as unnecessary tariffs among member countries. The free markets increase competitions in the country members and that is the main objective to join such kind of world Trade Organization in order to motivate the growth of trade internationally.

Industries , Since globalization is a dynamic process we has have seen the big changes occurs in modern technology, launching of many industries which produce many products in the world market, those industries have both negative and positive consequence to the society [2]. To combat those negative consequences which are brought by the effect of industrials on the world environment, the World Environment Organization has been established to monitor and control the world on the effects globalization. Environmental policies are monitored effectively regarding the changes of globalization. —The increase in intra-industry trade and the industry concentration of Foreign Direct Investments (FDI) indicates that firms are adjusting by specializing in narrow production lines. Regional integrations; it can also be referred as regional connectivity; this is normally created to connect countries to be on the regions and to remove trade barriers among their regions‘ traders [3].

Diversity of economies, many countries have tries to encourage the free movement of people as a result of globalization process, investors can now travel and invest in different countries which have good environment for the business, example traders are looking the places which have high population, industrialists are also looking for the good area which have enough law material, agriculturalists are looking for the fertile areas to make their agriculture activities. This has been channeled by the governments which try to create the good environment for their people on copying with the new changes of globalization [4, 5]

To conclude the above explanations are features of foreign trade and the formation of foreign policy in the world of globalization. Though those features of foreign trade and foreign policies are favoring more the developed countries and making the developing countries to be more dependants. Example the issues of Imports as among the features of foreign trade has brought the negative effects to developing countries, it has turned those developing countries as a dumping place for the products from those industrialized countries. Developing countries still cannot stand themselves in the world market to compete with those developed countries.

References

FAO Regional Office for Europe and Central Asia, Policy Studies on Rural Transition No. 2015-7.

Foreign Direct Investment in Ukraine: Past, Present and Future, by Robert Kirchner and Vitaliy Kravchuk, Policy Briefing PB/09/2015/National Bank Of Ukraine.

THE WORD BANK ECONOMIC REVIEW, VOL 11, NO.3 (page 472) International Monetary Fund | April 2015 (page 61) text.pdf 78/230

Drabek, Z. and S. Laird (1998): The New Liberalism: Trade Policy Developments in Emerging Markets. Journal of World Trade, Vol.32, October, No 5,pp.244-69.

Drabek, Z and A. Smith (1995): Trade Performance and Trade Policy in Central and Eastern Europe. London, Center for Economic Policy Research (CEPR), Discussion Paper Series, No. 1182.

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стан інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки нашої держави характеризується наявністю бар'єрів щодо підвищення рівня впровадження інновацій в економіку та ефективності залучення інвестицій. Така ситуація обумовлена довготривалим негативним впливом економічних чинників, що пов'язані із структурною перебудовою національної економіки, домінуванням в ній низько технологічних, сировинних виробництв, які об'єктивно непридатні до впровадження інноваційних наукових досягнень у сфері виробництва.

Отже, саме тому темпи інноваційно-інвестиційної діяльності в довгостроковому періоді мають забезпечити створення та розвиток нової моделі національної економіки в країні. Тому виникає необхідність формування моделі розвитку національної економіки з високими темпами впровадження інновацій та закріпленням стабільних темпів економічного зростання із нарощуванням впливу на економічну активність пріоритетних напрямків розвитку науки і техніки, впровадженням відповідних розробок завдяки інвестиціям [1].

Важливим напрямом впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку національної економіки та активізації інноваційної діяльності суб'єктів господарювання є стимулювання їх інвестиційної активності, що передбачає здійснення таких заходів:

підвищення стимулюючої ролі амортизації в оновленні основних фондів пріоритетних інноваційних технологій;

використання інвестиційного податкового кредиту з податку на прибуток підприємств, які реалізують на територіях вільних економічних зон інвестиційні проекти;

проводити практику субсидування відсоткових ставок за кредитами комерційних банків для залучення інвестицій в найбільш перспективні проекти, що пройшли фахову та прозору державну експертизу [2];

стимулювання інвестиційної діяльності шляхом впровадження інвестиційно-інноваційного податкового кредиту з податку на прибуток підприємств, що здійснюють кваліфіковане інвестування інноваційного спрямування [3];

надання державних гарантій для підтримки важливих інвестиційних проектів (рис. 1).

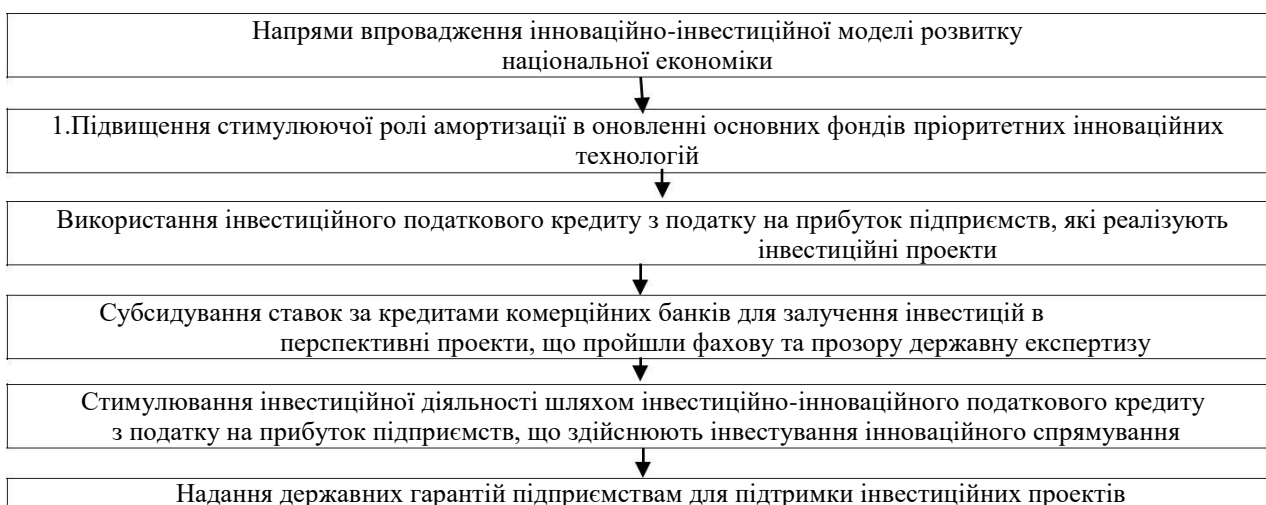

Рис. 1. Впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку національної економіки

Активізація моделі інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки є ключовою умовою наукової і технологічної модернізації виробництва.

Проте для цього необхідно сформувати і впровадити науково-технічну державну політику в рамках макроекономічного середовища і забезпечити:

стійке економічне зростання, політичну стабільність, високий рівень зайнятості, позитивне сальдо платіжного балансу вітчизняних підприємств;

дієву та сприятливу правову систему і загальну економічну кон'юнктуру, що будуть позитивно впливати на ініціативи вітчизняних підприємств і їх інноваційні зусилля;

формування еколого-економічного механізму з метою стимулювання впровадження екологічно безпечних технологій та природоохоронних систем, широке застосування екологічного аудиту та екологічної сертифікації виробництва та продукції [4];

створення інститутів інноваційної інфраструктури, які будуть сприяти нарощуванню інноваційного технологічного потенціалу, зокрема технопарків, технополісів, бізнес-інкубаторів, науково-технологічних центрів;

застосування політичних інструментів, які можуть бути задіяні для стимулювання процесу нарощування технологічного потенціалу українських підприємств на засадах добросовісної конкуренції;

державна підтримка сфери науки і освіти, розвиток стійких та ефективних фінансових та адміністративних інститутів, що продукуватимуть інноваційно-інвестиційні проекти для впровадження вітчизняними підприємствами [5].

Інтегральне оцінювання інвестиційно-інноваційної діяльності у взаємозв'язку та взаємозалежності дозволить підвищити достовірність результатів оцінювання та приймати об'єктивні управлінські рішення про інвестування у перспективні проекти, прогресивні підприємства, що підвищить результативність та забезпечить ефективність інвестування як для інвесторів, так і для вітчизняних підприємств [6].

Таким чином, формування і впровадження моделі інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки є важливим напрямом орієнтації вітчизняних підприємств стосовно розвитку виробничого, екологічного, маркетингового, конкурентного, інноваційного, інвестиційного і соціального-психологічного потенціалів.

Список літератури

Кам'янська О.В. Визначення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства / О.В. Кам'янська, Ю.М. Шкіль // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 1. – С. 61 – 65.

Косенко О.П. Система моніторингу рівня ринкового потенціалу технологічних інновацій / О.П.Косенко, Т.О.Кобелева, Н.П.Ткачова // Менеджмент і маркетинг інновацій. – 2016. - № 4. – Ч. – С.180 – 190.

Лозовський А.Н. Управління інноваційною діяльністю на підприємстві / А.Н. Лозовський, Ю. В. Бараник // Молодий вчений. – 2016. – № 1 (28). – Ч. 1. – С. 97 – 101.

Побережень О.В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислових підприємств: [моногр.] / В.О. Побережень. – Херсон: Видавництво: Грін Д.С., 2016. – 500 с.

Федоренко С.В. Проблеми залучення іноземних інвестицій і розвиток економіки України / С.В.Федоренко //Держ. Інформ. Бюл. «Про приватизацію». – 2012. – № 2. –89-96.

Наукова та інноваційна діяльність (1990-2015 рр.) [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>. [ukr.statgov.ua](http://ukrstat.gov.ua).

УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ - ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасне суспільство є суспільством знань. Для розв'язання численних проблем розвитку будуть потрібні нові знання, уміння та компетентності, необхідні для глибокого розуміння складних проблем і вирішення взаємопов'язаних питань суспільного життя. В умовах формування економіки знань функціонування закладів вищої освіти спрямоване на формування освітнього потенціалу як основи забезпечення сталого розвитку суспільства.

На сьогоднішній день, формування економіки, заснованої на знанні, стає одним з основних стратегічних пріоритетів політики як розвинених країн, так і тих країн, що розвиваються. При цьому, головне полягає не стільки у створенні нового знання, скільки у продуктивному його використанні. Знання є запорукою існування та розвитку будь-якої людини, організації, країни, тобто вони виступають у ролі активу, якому слід приділяти належну увагу. Будь-яка діяльність пов'язана зі знаннями та управлінням ними. Від того наскільки обґрунтовано здійснюється управління знаннями залежить результати будь-якої діяльності. Для управління знаннями необхідно створювати та підтримувати спеціальну інфраструктуру для індивідуумів, що обмінюються та оперують знаннями в межах своїх повноважень, що й утворює систему управління знаннями.

Традиційно вважається, що знання отримуються та примножуються у закладах освіти.

діяльності закладів вищої освіти знання виступають одним з найцінніших ресурсів, який необхідно враховувати на рівні з іншими матеріальними та іншими ресурсами. Знаннями, як будь-яким ресурсом треба управляти. Від того наскільки професійно здійснюється управління знаннями на підприємств залежать результати його діяльності та сталий розвиток.

Сучасні тенденції розвитку ринку освітніх послуг в Україні призвели до переосмисленню ролі вищих навчальних закладів в існуючій соціально-економічній системі суспільства. Це призвело до певних змін в системі освіти та сприяло збільшенню конкурентної боротьби між вищими навчальними закладами (ВНЗ).

Відповідно до «Глобальних цілей сталого розвитку 2016-2030» [1], прийнятих світовими лідерами на Саміті ООН у вересні 2015 року забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливостей навчання впродовж усього життя є однією з пріоритетних цілей розвитку світового суспільства.

Україна також приєдналася до реалізації цілей сталого розвитку та була розроблена «Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [2]. Відповідно до цієї стратегії одним з першочергових пріоритетів її реалізації (за вектором відповідальності) є реформа освіти.

На сьогоднішній день система вищої освіти України перебуває у процесі постійного вдосконалення, що зумовлено трансформаційними змінами в суспільстві. Нових підходів потребує вся система управління вищою освітою. Зокрема потребує вдосконалення механізм управління закладами вищої освіти та розробка принципово нових підходів до форм і методів управління ними для забезпечення їх сталого розвитку.

Відповідно до нової редакції Закону України «Про освіту» освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного

вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [3].

Традиційні методи управління освітою та закладами вищої освіти недостатньо ефективні у швидкозмінному конкурентному освітньому середовищі. Для сучасних закладів вищої освіти, які функціонують в умовах економіки знань, одним з головних чинників забезпечення їх конкурентоспроможності стає сталий розвиток. Однак, слід зауважити, що поняття «сталий розвиток» має багато визначень та тлумачень, які застосовуються відповідно до різних сфер діяльності суспільства. Тому, на наш погляд, сталий розвиток закладів вищої освіти можна визначити як довготривалу сукупність процесів кількісних та якісних змін в діяльності ВНЗ, які зумовлюють незворотне поліпшення основних показників їх діяльності та посилення адаптивних здатностей щодо протистояння негативній дії зовнішнього середовища та чинників внутрішнього характеру як результату управління знаннями в умовах глобальних викликів.

Зв'язку з цим управління сталим розвитком – важлива умова ефективності життєдіяльності сучасних закладів вищої освіти. Сучасні заклади вищої освіти повинні приділяти значну увагу знанням та управлінню знаннями, як джерелу отримання конкурентних переваг за рахунок отримання інформації про стан внутрішнього та зовнішнього середовища та відносин між ними. Тільки завдяки розумінню своїх власних можливостей та того як вони співвідносяться з потребами споживачів освітніх послуг, заклади вищої освіти можуть розвинути свої конкурентні переваги.

Успіх діяльності вищих навчальних закладів в умовах економіки знань залежить від існуючої системи управління знаннями [4]. У загальному розумінні управління знаннями можна представити як сукупність управлінських дій, та засобів, методів та форм організації соціальних стосунків у сфері створення, поширення та використання знань, спрямоване на підвищення ефективності усіх процесів, що здійснюються у закладах вищої освіти. Управління сталим розвитком закладу вищої освіти передбачає об'єктивне визначення його поточного та майбутнього стану, управління ресурсами ВНЗ, прийняття управлінських рішень, які сприяли б забезпеченню сталого розвитку.

Таким чином, освіта сьогодні стає однією з основних цінностей, без яких неможливий подальший розвиток людини і суспільства. Управління знаннями є запорукою успіху та основою стабільного становища ВНЗ на ринку освітніх послуг у швидкозмінному конкурентному середовищі, а також виступає передумовою забезпечення сталого розвитку закладів вищої освіти.

Список літератури

Цілі сталого розвитку 2016-2030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>

Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Новікова М.М. Боровик М.В. Організація системи управління знаннями. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». Випуск 7. Частина – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – С. 134-137.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЕКТУВАННЯ СТРУКТУРИ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

сучасних умовах господарювання, які характеризуються великим ступенем мінливості та непередбачуваності чинників навколишнього середовища, наслідками економічної кризи процес стратегічного управління підприємством значно ускладнюється. Як показав аналіз, традиційні методи стратегічного управління сьогодні не спрацьовують, а тому виникає необхідність розробки концепції стратегічного управління і нових наукових підходів до управління інноваційним підприємством.

Перераховані вище проблеми стратегічного управління в даний час можуть бути вирішені не лише за умови використання стратегічних ресурсів підприємства, а ретельного пошуку, формування, оцінки та використання стратегічних можливостей досягнення цілей, та рахунок організаційного проектування підприємства.

Формування нової організаційної структури управління повинно забезпечити підприємству довгострокове виживання шляхом визначення стратегічних цілей на основі можливостей зовнішнього середовища і формування внутрішніх можливостей за рахунок балансу з зовнішніми можливостями.

Останнім часом намітилася динаміка позитивного розвитку українських підприємств, що позитивно впливає на розвиток економіки нашої країни. Разом з тим, практика підприємств країн Європи вимагає впровадження у виробництво нових технологій, які дозволили б в кілька разів скоротити розміри імпорту продукції, що ввозиться ними в нашу країну.

зв'язку з цим особливого значення набувають підприємства, основним завданням яких, в даних умовах, є розробка і впровадження інновацій. Ці підприємства часто складно організовані і вимагають великих фінансових вкладень. Тому виникає проблема вибору оптимальної та ефективної організаційної структури управління, що відповідає цілям підприємств, і дозволяє мінімізувати витрати на розробку нової продукції чи технології.

Організаційна структура управління інноваційних підприємств має свої особливості [1, с. 118]. Це перш за все пов'язано з основною метою таких підприємств – розробка та впровадження інновацій у сферу управління і виробництва. Організаційна структура управління інноваційного підприємства – це склад, підпорядкованість і взаємозалежність різних підрозділів підприємства, що займаються як безпосередньо розробкою інновації, так і ланок, що забезпечують їх діяльність.

Важливою особливістю організаційної структури управління інноваційних підприємств її відповідність цілям і задачам інноваційних підприємств. Однак в умовах розвитку суспільства, науки, економіки та права такі цілі не є статичними, а тому постійно змінюються. У цьому полягає динамічний характер зміни організаційних структур управління інноваційних підприємств [2, с. 93].

Доцільно зауважити, що організаційна структура управління інноваційних підприємств, в залежності від етапу життєвого циклу інновації, постійно змінюється. Відмінності в організаційних структурах управління підприємств, що займаються інноваціями на різних етапах їх життєвого циклу, як в рамках підприємства в цілому, так і всередині його підрозділів, де характер зв'язків і ступінь делегування повноважень також відрізняються.

Організаційні структури управління інноваційних підприємств повинні відрізнятися більше, у порівнянні з оргструктурами інших підприємств, гнучкістю і здатністю своєчасно адаптуватися до змін чинників зовнішнього середовища. Тому перевага при проектування

таких інноваційних структур віддається органічним (гнучким, адаптивним) структурам управління.

Що стосується конкретних видів організаційних структур управління, властивих інноваційним підприємствам, то найбільш ефективними для них є програмно-цільові (проектні) та матричні організаційні структури управління.

таких організаціях, потрібно мати на увазі не стільки саму організаційну структуру управління зі звичними нам рівнями і ланками управління і зв'язками, а стиль управління, «атмосферу» організації і пов'язані з ними формами участі виробничого і управлінського персоналу в діяльності підприємств. Важливим параметром програмно-цільових структур управління є компетентність, креативність і професіоналізм її співробітників [3, с. 201].

Матричний тип організаційної структури управління, що використовується на інноваційному підприємстві, надає високу ступінь свободи дій працівникам, використовує їх компетентність та вміння самостійно вирішувати виникаючі проблеми і досягати поставленої мети. На такому підприємстві людина відчуває сильний тиск ззовні, тому що працює в постійно мінливому оточенні і не може користуватися шаблонними схемами тому, що стикається з новими завданнями.

Всі ці фактори особливо важливі в галузях (підприємствах), що вимагають високої кваліфікації співробітників, де професійні знання швидко застарівають, а тому потребують постійного підвищення професійної кваліфікації персоналу на передових вітчизняних підприємствах та підприємствах зарубіжних країн.

Таким чином, організаційна структура управління інноваційних підприємств має свої характерні риси.

Непередбачуваність зовнішнього середовища і висока швидкість змін обумовлюють вибір тієї чи іншої організаційної структури управління. Перевага тут віддається органічним (адаптивним) структурам управління, здатних своєчасно реагувати на зміни внутрішнього і зовнішнього середовища, дозволяючи керівникам оптимізувати процес розробки інновацій.

Важливим фактором вибору певного типу організаційної структури управління є і етап життєвого циклу інновацій.

На перших етапах життєвого циклу інновацій доцільно віддавати перевагу таким організаційним структурам управління, як матрична та проектна, що дозволяють швидко обмінюватися знаннями та здатних стимулювати творчий інноваційний процес. На етапі виробництва, в залежності від розмірів підприємства, перевагу слід віддати управлінським структурам з більш чітким розподілом повноважень і відповідальності за рівнями і ланками управління, влада в яких більш централізована, тобто лінійно-функціональним структурам управління підприємств.

Список літератури

Мартиненко М.М. Стратегічний менеджмент: Навч. посібник / М.М.Мартиненко, І.А. Ігнатська. – К.: Каравела, 2006. – 320 с.

Грещак М.Г. Внутрішній економічний механізм підприємства: Навч. посібник / М.Г. Грещак, О.М. Гребешкова, О.С. Коцюба; за ред. М.Г. Грещака. – К.: КНЕУ, 2011. – 228 с.

Кам'янська О.В. Визначення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства / О. В. Кам'янська, Ю. М. Шкіль // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – 1. – С. 61 – 65.

Герасіна О.В., к.т.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет»
(м. Дніпро, Україна)

Ржепішевська В.В., к.е.н., доцент
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)

ПРОГНОЗУВАННЯ СТОХАСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ ЗА ЧАСОВИМИ РЕАЛІЗАЦІЯМИ

Прогнозування в економіці є актуальним, оскільки лежить в основі обґрунтування будь-яких управлінських рішень як засіб зниження ризику. Прогнозовані дані, що представляють собою послідовність котирувань валют за певний проміжок часу, є класичним прикладом нестационарних часових рядів.

Процеси, що відбуваються на валютному ринку, характеризуються нестационарністю, стохастичністю і нелінійністю (включаючи хаотичну динаміку і фрактальну розмірність) [1, 2]. Тому актуальною є ідентифікація режимів і характеристик таких процесів за експериментальними часовими реалізаціями.

Ідентифікація та прогнозування таких складних процесів традиційними способами вимагає великих витрат на експериментальні дослідження, тому доцільно використовувати методи нелінійної динаміки. При цьому доцільно використовувати методи систем штучного інтелекту (нейронні мережі, системи з нечіткою логікою), що є універсальними та ефективними апроксиматорами.

Запропоновано методику ідентифікації та прогнозування валютних курсів за часовими реалізаціями [3], що включає:

- Визначення режиму функціонування і розмірності (порядку) системи: - обчислення параметра Херста; - обчислення кореляційної ентропії;
- обчислення кореляційного інтервалу передбачуваності; -
- обчислення кореляційної розмірності атрактора; -
- визначення розмірності вкладення атрактора.

Реконструкція моделі системи:
вибір типу структури моделі;
визначення параметрів моделі.

Показник Херста H характеризує відношення рівня тренда (детермінованого фактора) до рівня шуму (випадкового фактору) [4]. Його визначення дозволяє класифікувати часові ряди, відрізняючи випадковий ряд від невивипадкового.

Значення показника Херста $H > 0,5$ характеризує збереження наявної тенденції розвитку процесу: якщо деякий час спостерігалось в середньому зростання відхилень вектора станів, то й надалі в середньому збережеться тенденція до їх збільшення. Аналогічно зберігається тенденція до зменшення.

При $H < 0,5$ зростання значень вектора станів процесу в минулому означає їх можливе зменшення в майбутньому, а тенденція до зменшення відхилень в минулому уможливує їх збільшення в майбутньому.

Кореляційна розмірність атрактора характеризує складність атрактора динамічної системи, тобто дозволяє дати відповідь на питання, яку мінімальну кількість відліків (глибину пам'яті) змінних повинна включати математична модель (у вигляді оцінки цієї величини знизу).

Ентропія Колмогорова K пропорційна швидкості втрати інформації про стан динамічної системи в часі і показує наскільки динамічна система хаотична. Для регулярного

руху - ентропія дорівнює нулю, для систем з детермінованим хаосом - позитивна і постійна, у разі поведінки системи як білого шуму - нескінченна.

Крім того, ентропія K визначає середній час, на яке можна передбачити стан системи з динамічним хаосом. Оцінкою (знизу) колмогоровської ентропії K є кореляційна ентропія $K_C \leq K$, а оцінкою (зверху) – інтервал передбачуваності, що показує глибину точного прогнозу системи.

Розмірність в фазовому просторі, починаючи з якої кореляційний розмірність перестав змінюватися, є мінімальною розмірністю вкладення атрактора, тобто найменшою цілою розмірністю фазового простору, яка містить весь аттрактор. Розмірність фазового простору визначається по залежності.

Разом з тим, з теореми про вкладення [2] випливає, що оцінка розмірності фазового простору визначається через оцінку розмірності атрактора реальної динамічної системи d . Таким чином, d визначає розмірність моделі системи (глибину пам'яті її вхідних та вихідних змінних).

Реконструкція моделі динамічної системи на основі аналізу часових реалізацій полягає у визначенні її структури і параметрів, оптимальним чином відповідних цій реалізації. Для цього необхідно вибрати: тип структури моделі, метод структурної (глобальної) оптимізації, критерії структурної та параметричної оптимізації, а також базисних функцій і методів параметричної оптимізації.

Традиційно для апроксимації функцій використовуються поліноми Лежандра, Колмогорова-Габора чи інші. Наразі доцільно в якості базисних функцій використовувати нейронні мережі та системи з нечіткою логікою, що є універсальними й ефективними апроксиматорами. А в якості методів глобальної оптимізації (для налаштування параметрів інтелектуальних моделей) використовувати генетичні алгоритми, методи прямого випадкового пошуку, методи імітації відпалу, метод порогового прийняття, а також багатокритеріальну оптимізацію [5].

роботі [3] на прикладі прогнозування значень курсу євро до долара, показано ефективність запропонованої методики ідентифікації і прогнозування стохастичних процесів на валютному ринку за часовими реалізаціями.

Прогнозування проводилось за допомогою стандартних і розроблених програм в середовищі Matlab. В якості прогнозованих процесів використовувались значення курсу євро до долара, що були зафіксовані на ринку Forex за 2012-2013 роки. Статистична перевірка показала, що запропоноване прогнозування адекватне з імовірністю 0,99 розглянутим часовим реалізаціям.

Подальші дослідження повинні бути спрямовані на реконструкцію інтелектуальних прогнозуючих моделей стохастичних процесів на ринку цінних паперів.

Список літератури

Кузнецов С.П. Динамический хаос: монография / С. П. Кузнецов. – М.: Физматлит, 2002. – 296 с.

Шустер Г. Детерминированный хаос. Введение: пер. с нем. / Генрих Шустер. – М.: Мир, 1988. – 256 с.

Герасина А.В. Идентификация и прогнозирование валютных курсов по временным реализациям / А.В. Герасина // Економічний вісник ДВНЗ УДХТУ – 2015. – №.1. – С. 16-20.

4. Ткалич С.А. Идентификация состояния стохастических систем / С.А. Ткалич, Е.М. Васильев // Электротехнические комплексы и системы управления. – 2008. – № 1. – С. 44-46.

5. Рутковская Д. Нейронные сети, генетические алгоритмы и нечеткие системы / Д. Рутковская, М. Пилиньский, Л. Рутковский. – М.: Горячая линия. – Телеком, 2006. – 452 с.

ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Перспективи розвитку країни у світовому господарстві зумовлені конкурентоспроможністю національної економіки. Поглиблення глобалізаційних процесів, актуалізація конкурентного суперництва, формування конкурентних переваг породжує нові вимоги до державної політики у напрямі підвищення та створення умов забезпечення конкурентоспроможності економічних суб'єктів.

Потреба переходу економіки України на інноваційний шлях розвитку зумовлена вичерпанням джерел економічного зростання, зменшенням кількості капіталовкладень у відтворення матеріально-технічного забезпечення та розвиток нових знань, посиленням проблемних завдань, що стосуються збереження інноваційного потенціалу.

Необхідність підсилення ролі інновацій як головного чинника конкурентоспроможності впливає з таких положень:

- інновації містять елемент новизни та змін, мають динамічний характер і властивість до розвитку;
- інновації тісно пов'язані з усіма іншими чинниками, що впливають на конкурентоспроможність продукту, підприємства, регіону та країни;
- інновації впливають на формування ринкового попиту, який сам по собі є доволі важливим чинником підвищення конкурентоспроможності [1].

Для дослідження поставленої проблематики в першу чергу потрібно розглянути тлумачення терміна «інновація». Сучасні вітчизняні та іноземні економічні словники тлумачать інновацію як:

- впровадження нової техніки, технологій, організації виробництва і збуту товарів тощо, що дає змогу отримувати переваги над конкурентами;
- втілення нових форм організації праці та управління, що охоплює не тільки окреме підприємство, а й їх сукупність, галузь;
- новий підхід до конструювання, виробництва та збуту товарів, унаслідок якого керівник і його підприємство здобувають переваги над конкурентами;
- вкладення засобів в економіку, які забезпечать зміну техніки та технології [2].

Особливістю впровадження інновації є те, що вона, будучи навіть локальною інновацією чи мікроінновацією, може мати вплив на всю соціально-економічну систему, оскільки їй властива органічна взаємодія та взаємозв'язок усіх компонентів, а проблеми в одній частині дають ланцюгову реакцію на інші елементи. Це виникає тоді, коли наявне досконале управління інноваційним розвитком, існують заходи розповсюдження інновації, тобто здійснюється навмисна мотивація розвитку інноваційної діяльності. Диференціюючи проблематику інноваційного розвитку у соціально-економічній системі, за структурою відносин у ній виділяють окремі групи економічних, соціальних, організаційних, психологічних, технологічних перешкод.

Група економічних перешкод загалом відображає гострі суперечності в економіці країни або в економічному стані окремого суб'єкта господарювання, що здебільшого передують економічній кризі, або супроводжують її.

Група соціальних перешкод виникає у разі загострення суперечностей різних соціальних груп або утворень; виробничого персоналу і працедавців, державних структур і підприємців, працівників різних професій, виконавців і менеджерів.

Перешкоди організаційні виникають унаслідок розділення та поєднання елементів інноваційної діяльності, чіткому розподілу управлінських функцій, регламентування роботи структурних одиниць (відділень філій у регіонах, трастів тощо).

Психологічні перешкоди інноваційному розвитку проявляються, насамперед, у кризі психологічного стану людини: наявності великої кількості стресів через відчуття незадоволеності, невпевненості, страху тощо. Такі перешкоди виникають як наслідок негативного соціально-психологічного клімату в державі, зокрема в середовищі підприємств, групи, відділу.

Технологічні перешкоди виникають унаслідок кризи нових технологічних ідей в умовах потреби в інноваціях. Сюди відносять технологічну несумісність розробок, відторгнення новітніх технологічних рішень [1].

Усі можливі перешкоди можна розділити на такі види як затяжні та короткотермінові. Чинник часу під час дії перешкод інноваційному розвитку відіграє важливу роль. Затяжна дія перешкоди здебільшого є складною і часто є наслідком невміння управляти інноваційними процесами, нерозумінням суті та характеру перешкод, їх причин і можливих наслідків.

Типологія перешкод інноваційному розвитку має велике значення в їх розпізнаванні й переборенні, а отже, й успішному стратегічному управлінні інноваційним розвитком, діяльністю та формуванні ефективної інноваційної стратегії.

На сучасному етапі найбільш вагомим внутрішньою перешкодою інноваційному розвитку суб'єктів господарювання виявляється відсутність власних фінансових ресурсів. Для суб'єктів господарювання у сучасних нестабільних економічних умовах складністю є отримання інвестицій, кредитів, а власні ресурси вкрай обмежені. Така ситуація впливає на зниження інноваційної активності, інтенсивності інноваційної діяльності, яка притаманна для більшості вітчизняних суб'єктів господарювання.

Найбільш суттєвою зовнішньою перешкодою – високий рівень банківських процентів за кредитами, складна та малоефективна система оподаткування, що пов'язано із відсутністю зацікавлення державних органів у стимулюванні інноваційної діяльності, складними політико-економічними умовами, що склались в Україні.

Не варто розглядати перешкоди інноваційному розвитку, як деякий статичний стан. Це процес, який має свій життєвий цикл і загальний розвиток. Перешкоди є закономірним явищем, і їх необхідно враховувати під час стратегічного управління інноваційним розвитком організації. Перешкоди інноваційному розвитку складають категорію труднощів і можуть перерости в загрозу інноваційному розвитку організації. Потреба в інноваціях поживає зацікавленість суб'єктів господарювання до консолідації знань, а успішність інноваційної діяльності дає змогу долати труднощі, вишукувати новітні методи та способи діяльності, впроваджувати новаторські підходи, ухвалювати інноваційні управлінські рішення.

Важлива особливість управління інноваційним розвитком полягає в тому, щоб забезпечити ліквідацію перешкод інноваційному розвитку, щоб уникнути загроз і кризових ситуацій у діяльності суб'єктів господарювання. Управління усуненням перешкод інноваційному розвитку – це сукупність форм і методів реалізації управлінських процедур не тільки щодо конкретного інноваційного проекту, але й усієї інноваційної діяльності суб'єктів господарювання загалом для забезпечення ліквідації загроз і перешкод інноваційному розвитку.

Стратегія управління усуненням перешкод інноваційному розвитку – сукупність дій і послідовність управлінських рішень, які дають змогу проаналізувати й оцінити загрози та перешкоди інноваційному розвитку, та вибрати необхідну систему впливу на оздоровлення суб'єкта господарювання з ціллю попередження його банкрутства.

Головною задачею менеджера в ситуації появи перешкод інноваційному розвитку – не допустити чи пом'якшити етап шоку від наступаючих перешкод, а також прискореної адаптації та стабілізації ситуації. Однією з умов ефективного управління усуненням перешкод інноваційному розвитку діяльності є оперативність реагування на сигнали про

можливі перешкоди та загрози. Тому потрібно притримуватися таких принципів управління усуненням перешкод інноваційному розвитку:

управління усуненням перешкод повинно відштовхуватись від розробленні програм стратегічного характеру, які спрямовані на стабілізацію господарської діяльності суб'єктів господарювання, приріст темпів інноваційної діяльності, втілення різних видів інновацій, швидку реакцію на зміни, які виникають в середовищі за мінімуму фінансових і матеріальних втрат;

моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовищ суб'єктів господарювання, активізація стану постійного моніторингу перешкод та очікування сигналів про можливі загрози інноваційному розвитку;

будь-яке зволікання впровадження відповідних заходів суб'єктами господарювання, що перебуває в умовах інноваційного оновлення, загрожує створенню кризової ситуації;

реалізація будь-якого заходу усунення перешкод інноваційному розвитку повинна бути строго цілеспрямованою та забезпечувати можливість досягнення заданого рівня ефективності;

формування управлінських рішень повинне відбуватись на підставі оперативної та достовірної вхідної інформації, належного інформаційно-аналітичного забезпечення;

система менеджменту має забезпечувати прогнозування розвитку подій із заданим рівнем достовірності;

в управлінській науці не існує універсальних стратегій, програм, заходів або рецептів усунення перешкод;

потрібне суворе виділення пріоритетів вирішення проблем, що виникли через часову ресурсну обмеженість забезпечення інноваційної діяльності

реалізацією управління усуненням перешкод повинні займатися компетентні фахівці з модернізованої управлінської ієрархії відповідно до вимог інноваційного розвитку суб'єкта господарювання [3].

Отже, підставою управління усуненням перешкод інноваційному розвитку суб'єктів господарювання є процес безперервного відстеження слабких сигналів, перешкод, які свідчать про можливість появи і поступу негативних антиінноваційних тенденцій, загроз інноваційному розвитку

Особливістю стратегічного управління суб'єктами господарювання в умовах усунення перешкод інноваційному розвитку є потреба формування і впровадження інструментів управління, які відрізняються від традиційного управління у звичних умовах. Управління усуненням перешкод не варто звужувати до класичних завдань управління: зміну асортиментних ліній чи номенклатури, зростання ефективності праці, зменшення витрат на пошук інвестицій і ринків капіталу, реструктуризації пасивів та активів тощо. Такі аспекти підлягають постійному вирішенню і не залежать від стану діяльності суб'єкта господарювання. Управління усуненням перешкод інноваційному розвитку потребує від менеджерів проведення незвичайних і нетрадиційних для нормального стану заходів, вибір яких пов'язаний із певними причинами і помилками, що призвели до фінансово-господарських труднощів.

Список літератури

Терьошкіна Н.Є. Інноваційна стратегія в системі управління національною економікою / Н.Є. Терьошкіна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2014. – №2. –

151-161

2. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент: учебник для вузов / А. Фатхутдинов. – [5-е изд.]. – СПб. : Питер, 2005. – 448 с.

Юринець З. Інноваційно-інвестиційний менеджмент: навч. посіб. / З. Юринець, Л. Гнилянська. – Львів: ЗУКЦ, 2011. – 136 с.

СКЛАДОВІ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУБ'ЄКТАХ СЕЛЕКЦІЇ ТА НАСІННИЦТВІ ЗЕРНОВИХ КОЛОСОВИХ КУЛЬТУР УКРАЇНИ

Галузь насінництва зернових колосових культур виконує важливу роль в сільськогосподарських підприємствах та суспільства в цілому. Зазначена роль визначається впливом продукції галузі на продуктивні та якісні характеристики продовольчого і фуражного зерна, що визначає рівень його конкурентоспроможності на внутрішньому й зовнішньому ринках та можливості забезпечення продовольчої безпеки в державі.

Науково-технічний прогрес в насінництві проявляється саме в здійсненні інноваційної діяльності та створенні інновацій або нових сортів. Згідно законодавчої класифікації нові сорти як вид інновацій можна трактувати як «продукт – результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає законодавчим вимогам» або «продукція нові конкурентоздатні товари чи послуги, що відповідають законодавчим вимогам».

Інноваційна діяльність спрямована на дослідження особливих тенденції на ринку насіння зернових колосових культур, уточнення технологічних вимог до вирощування насіння високих репродукцій та товарного зерна, способів організації інноваційних процесів зі створення сортів та їх доведення до виробників. Завдяки впровадженню інновацій та нових сортів на макро- та мікроекономічному рівні отримується ефект, що дозволяє підвищити ефективність праці та рівень конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та галузей.

Однією з визначальних тенденцій останніх десятиліть є зростання впливу процесів економічної глобалізації на різні галузі та суб'єктів господарювання України, зокрема на галузі виробництва товарного зерна та селекції й насінництва зернових колосових культур.

Ефективно функціонуюча галузь забезпечує підтримання процесів суспільного відтворення, своєчасне оновлення матеріально-технічної бази підприємств і галузі, отримання належного рівня оплати праці у селекціонерів та працівників товарних господарств. Зазначені та інші обставини обумовлюють актуальність до підвищення рівня конкурентоспроможності селекції та насінництва за рахунок підвищення рівня інноваційності їх роботи. В цілому для суб'єктів господарювання, галузі та держави важливістю відзначається підвищення дієвості функціонування на основі активізації інноваційної діяльності (рис. 1).

Рис. 1. Складові активізації інноваційної діяльності в суб'єктах селекції та насінництва України

Одним з важливих напрямів активізації інноваційної діяльності в селекції та насінництва є створення нових сортів та удосконалення способів організації селекційного процесу та розмноження насіння. Важливим в цьому відношенні є формування диверсифікованого асортименту сортів насіння зернових колосових культур, розрахованих на різний рівень технічної забезпеченості суб'єктів господарювання та різні властивості протистояння впливу природних умов – впливу засухи, надмірного зволоження, сильним вітрам тощо.

Ефективність нових сортів не може проявитись належним чином без належного дотримання технології. В цьому відношенні в Україні слід врахувати досвід роботи іноземних фірм, які продають не тільки насіння, а насіння з інформаційно-консультаційним супроводом з його вирощування з урахуванням можливої зміни умов його вирощування. Таким чином складовою підвищення ефективності селекції та насінництва на рівні держави є забезпечення належного технологічного рівня з впровадження нових сортів у суб'єктах господарювання галузі.

Інновації завжди визначають ефективність галузі. Але навіть при інноваційному спрямуванні розвитку важливим є співвіднесення витрат на створення нових сортів та потенційно отриманого доходу від їх впровадження.

Новий сорт розрахований на певний прояв погодних умов, наприклад на надмірне зволоження. В умовах посухи вирощування такого сорту не дасть очікуваного результату. Тому важливим для підвищення ефективності селекції та насінництва є розробка диференційованих варіантів вирощування нових сортів.

Підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання залежить від їх усвідомлення можливостей збільшення частки доданої вартості від подальшого використання нових сортів зернових колосових культур. Наприклад, вирощування пивовареного ячменя орієнтує виробників відразу на підприємства з пивоваріння.

Базовою складовою будь-якого інноваційного процесу є належний рівень кваліфікації кадрів. В цьому відношенні належне фінансування рівня підготовки кадрів є запорукою загальної ефективності інноваційної діяльності.

Для України характерним є сприятливість впливу високого рівня родючості ґрунтів та кліматичних умов на виробництво зерна. Спеціалісти суб'єктів селекційного процесу та насінництва галузі мають значний історичний досвід здійснення технологічних процесів. Тобто, потенційно завдяки існуючому рівню виробництва, продукція зерновиробництва може бути використана не тільки для задоволення внутрішнього попиту, а й для посилення експорту та зміцнення позицій держави в світі.

УДК 330.322

Есмагулова Н.Д., к.э.н., доцент
*Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева
(г. Астана, Республика Казахстан)*

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА ПО УЛУЧШЕНИЮ ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА КАЗАХСТАНА

Инвестиционная политика определяет направление и объемы вложений, которые отвечают целям государственной политики, общества в целом или интересам отдельных компаний.

Понятие инвестиционной политики государства включает в себя, главным образом, политику приоритетов расходования государственных ресурсов, отражаемая в бюджете страны. Инвестиционная политика государства, составляющая общей экономической политики, формируется на высшем уровне управления страной. В значительной мере эта

политика является определяющей и для регионального уровня, крупных государственных монополий и отдельных предприятий и организаций выполняющих заказы государства [1].

Казахстан испытывает недостаток собственных инвестиционных средств, и решение этой проблемы является привлечение инвестиционных ресурсов от частных лиц, иностранных компаний и физических лиц. Для этого необходимо разработать комплекс мер по привлечению инвестиционных средств, а также немаловажным является создание привлекательного инвестиционного климата. Все в комплексе является инвестиционной политикой страны. Инвестиционная привлекательность характеризуется системой показателей, направленные на комфортность и безопасность ведения бизнеса. В качестве факторов можно назвать следующие: налоговый режим, определенный государством для инвестиций, процедура вложения капитала и вывода прибыли из страны, имеющиеся льготы различного вида преференций, степень защиты капитала от криминальных элементов, степень риска и нормативно-правовая база для защиты прав инвестора [2].

Можно сказать, что инвестиционная политика часть государственной политики, целью которой является решение ряда вопросов: необходимый объем, структура, масштабы инвестиций; а также их источники и оптимальные направления использования этих средств. Целью данной политики является получение доступа к финансовым средствам для реализации политики государства. Инвестиционный климат, как правило, определяет инвестор самостоятельно субъективной оценкой всех факторов и условий, которые благоприятствуют или не благоприятствуют вложению его средств. В данном случае оцениваются ряд факторов:

- геополитическое месторасположение,
- близость к региональным рынкам,
- общее состояние мирового рынка капитала,
- политика страны по поддержанию благоприятных условий для вложения капитала,
- институциональная структура политики страны и др.

Формирование инвестиционного климата способствует государство своей позитивной политикой, направленной на развитие благоприятных условий для иностранных и местных капиталов, и в то же время имеются естественные аспекты, которые не подлежат государственному регулированию.

Под государственной политикой подразумеваются:

Создание и регулярная актуализация нормативно-правовой законодательной базы, в области отношения к частной собственности.

Состояние налоговой системы, которая определяет ставки налогов на все виды акцизов: корпоративный, подоходной, поимущественный, на добавленную стоимость.

Уровень внутренних прямых и накладных расходов, в частности стоимость рабочей силы, затраты на энергию, услуги связи, стоимость денег и т.д.

Профессионализм государственного чиновничьего аппарата.

Деятельность правительства в соответствии с экономическими программами и определенными в них приоритетами развития.

Создание развитой инфраструктуры - транспортной, телекоммуникационной, социальной и т.д.

Финансовая поддержка инвестиций в случае необходимости дополнительных трат, применение льготных инструментарий, разделение рисков, страхование инвестиций.

Наличие средств для финансовой и иной поддержки местных инвесторов.

Устойчивость национальной валюты, определяемая доходностью капитала.

Деятельность органов содействия инвестициям, такие как промышленные палаты, конгрессы предпринимателей, центры малого и среднего бизнеса, комитеты с участием иностранных предпринимателей и т.д.

Наличие научно-технического и промышленного потенциала, высоких технологий, технопарков и других подобных зон.

Уровень качества жизни в стране.

Стабильность общества, определяемая политикой правительства и его отношением либеральным, демократическим ценностям, а также прозрачностью его деятельности.

Международный имидж страны, который состоит из ряда показателей, такие как коррупция, криминальные преступления, наркомания, открытость СМИ, религиозная толерантность, поступательность реформ экономики, наличие внутренних инвесторов и т.д.

В Казахстане разработан путеводитель для инвестора, в котором имеется вся необходимая информация «о возможностях для инвесторов в Казахстане, о благоприятных и стабильных условиях ведения бизнеса» [2]. В данном путеводителе достаточно подробно дана информация об инвестиционном климате Казахстана, об имеющихся возможностях, данные об экономике Казахстана, а также контакты и ссылки на необходимые организации республиканские и региональные.

В настоящее время Правительством Республики Казахстан проводится целенаправленная работа по улучшению инвестиционного климата страны и созданию благоприятных условий для инвесторов. Результатом систематической проводимой работы является положительная оценка международных экспертов. Согласно рейтингу глобальной конкурентоспособности 2016-2017 Всемирного экономического форума, Казахстан занял 53 место среди 138 стран мира, по сравнению с предыдущим отчетом Казахстан в 2015-2016 году занимал 42 место среди 140 стран.

В рейтинге по уровню условий ведения бизнеса проводится исследование по показателю благоприятства ведения бизнеса. Для этого рассчитывают среднеарифметическое число из 10 показателей: регистрация предприятий, получение разрешений на строительство, подключение к системе электроснабжения, регистрация собственности, кредитование, защита инвесторов, налогообложение, международная торговля, обеспечение исполнения контрактов, ликвидация предприятий [3].

Эти показатели характеризуют регулирование предпринимательской деятельности, такие как учитывающие время и стоимость выполнения предпринимателем требований государства по регистрации нового предприятия, деятельности предприятия, ведению торговых операций, обеспечению исполнения контрактов, одинаковый вес. Обязательно нужно отметить тот факт, что не учитываются такие показатели, как макроэкономическая политика, качество инфраструктуры, квалификация рабочей силы, колебания валютных курсов, мнения инвесторов, безопасность и уровень коррупции.

Условия организации и ведения бизнеса рассматриваются без учёта политических аспектов, исключительно на уровне государственного регулирования. В итоговом рейтинге все страны ранжируются по уровню благоприятных условий ведения бизнеса с 1 до 189 места, первое место – наиболее высокое. Высокая позиция страны означает, что её регуляторный климат благоприятствует ведению бизнеса. Уровень благоприятства является средним показателем страны по 10 индикаторам, каждый индикатор имеет равный вес [2].

Согласно данным рейтинга Казахстан в 2017 год занимает 35 место среди 189 стран, улучшив свое положение по сравнению с 2016 (табл. 1).

Таблица 1

Динамика показателей рейтинга ведения бизнеса Казахстана за 2015-2017 гг.

Показатель	2015 г.	2016 г.	2017 г.
Регистрация предприятий	55	21	45
Получение разрешений на строительство	154	92	22
Подключение к системе электроснабжения	97	71	75
Регистрация собственности	14	19	18
Кредитование	71	70	75
Защита инвесторов	25	25	3
Налогообложение	17	18	60
Международная торговля	185	122	119
Обеспечение исполнения контрактов	30	9	9
Ликвидация предприятий	63	47	37
Рейтинг ведения бизнеса	77	41	35

**Примечание: составлено автором на основе [3]*

Как видно из данных табл. 1 рейтинг Казахстана в последние года улучшается почти по всем показателям. Так, по получению разрешений на строительство за последние года рейтинг Казахстана значительно улучшился с 154 места до 22 места. Показатель подключение к системе электроснабжения улучшился с 97 до 5 место. Значительные изменения произошли по рейтингу «Международная торговля», «Обеспечение исполнения контрактов», «Ликвидация предприятий», «Рейтинг ведения бизнеса».

По показателю простоты регистрации предприятий Казахстан в 2017 году занимает 45 место в мире, тогда как в 2016 году - 21 место. По простоте регистрации прав собственности – 18 место, в 2015 году рейтинг был выше 14. По обеспечению исполнения контрактов Казахстан на настоящий момент занимает 9 место, по данному показателю произошел значительное улучшение.

Возможности кредитования в течении рассматриваемого периода занимает 75 место. Таким образом, из всех показателей, по которым оцениваются экономики, в Казахстане лучше всего обстоят дела с защитой инвесторов и занимает 3 место. Обеспечение исполнения контрактов в Казахстане оценивается на 9 место. Впрочем, по некоторым показателям Казахстан ещё далеко от первых мест.

Таким образом, государственная политика по улучшению инвестиционного климата находит положительную оценку на международном уровне. Достижение этих показателей стало возможным в результате политики Правительства для создания благоприятного инвестиционного режима.

Список литературы

Баймуратов У. Инвестиции и инновации: нелинейный синтез. Том 3. Избранные научные труды. - Алматы: БИС, 2005. - 320 с.

Путеводитель инвестора. Комитет по инвестициям Министерства по инвестициям и развитию. Национальное агентство по экспорту и инвестициям «KAZNEX INVEST» // kaznexinvest.kz.

Рейтинг стран мира по уровню условий ведения бизнеса // www.gtmarket.ru/ratings/doing-business/info#kazakhstan.

УДК 005.[8+591.6]

Зернюк О.В., к.т.н., доцент; Федорова Ю.М., магистрант *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Перехід на інноваційний тип розвитку – один із пріоритетних напрямків діяльності сучасних підприємств України. Високий рівень зацікавленості серед національних виробників на новому етапі розвитку викликає управління проектами, що є одним із найбільш складних напрямів інноваційної діяльності.

Управління інноваційним проектом – це процес прийняття і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з визначенням цілей, організаційної структури, плануванням заходів і контролем за ходом їх виконання, спрямованих на реалізацію інноваційної ідеї. Управління інноваційними проектами інтегрує методикку і технологію управління людськими, матеріальними і фінансовими ресурсами, потребує вміння узгоджувати інтереси багатьох його учасників, вміння по-новому розв'язувати виробничі завдання, знаходити оптимальні рішення за умов невизначеності та ризику [1].

На вітчизняних підприємствах управління інноваційними проектами здійснюється відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» [2], який визначає загальні

положення, об'єкти, суб'єкти, напрямки діяльності, відповідальність і повноваження, державне регулювання та фінансову підтримку у даній сфері. Реалізація положень даного закону виконується частково, тому загалом процес управління інноваційними проектами характеризується структурною деформованістю, інституційною неповнотою, неузгодженістю та незбалансованістю технологічних, економічних і соціально ціннісних аспектів.

Процес управління інноваційними проектами на підприємствах України характеризується низьким рівнем забезпеченості з боку нормативно-законодавчої бази та національних стандартів у даній сфері, а також обмеженим застосуванням положень міжнародних стандартів. Підприємства не мають орієнтирів для здійснення інноваційної діяльності та не відчувають достатнього стимулювання для реалізації інноваційних проектів з боку держави.

На підприємствах України періодично виникає проблема відповідності ефективності діючої організаційної структури управління можливості реалізації інноваційних проектів, а також інтегрованості загальної системи управління підприємством і системи управління інноваційними проектами. Більшість українських підприємств не застосовує інноваційних методик та структур управління, які базуються на загальновизнаних принципах всеохоплюючого управління інноваційними проектами, для підвищення ділової досконалості.

Навіть за ефективного управління інноваційними проектами, керівництво вітчизняних підприємств лише ситуативно приділяє увагу розподілу деяких функцій між учасниками проекту, зіставленню інтересів учасників інноваційного проекту та ступеню задоволення цих інтересів. У таких випадках функції управління інноваційними проектами виконуються частково або розпорочені між відділами чи окремими відповідальними за результати проекту працівниками, тому весь процес управління проектами має хаотичний характер, а багато нюансів в управлінні проектами опускається.

Досить часто, на вищому рівні управління підприємством, виникають сумніви щодо доцільності та необхідності здійснення комплексного управління інноваційними проектами. При здійсненні інноваційної діяльності віддають перевагу виконанню основних етапів загального процесу управління, як наслідок отримані результати не відповідають бажаним.

Варто відзначити, одне з питань, яке вирішує майже кожне підприємство в процесі управління інноваційними проектами – фінансова обмеженість власних та інвестованих ресурсів, а також раціональний розподіл бюджетних коштів інноваційного проекту. На підприємствах України спостерігається відсутність реальних механізмів об'єднання наявних ресурсів, їх концентрації в процесі реалізації інноваційних проектів.

Негативний вплив на якість управління інноваційними проектами вітчизняних підприємств має стан засобів технологічного та програмного оснащення, а саме: відсталість матеріальної і науково-технічної бази, обмеженість доступу до інформаційних ресурсів, низький рівень використання інформаційних систем і технологій в управлінні, застаріле програмне забезпечення, фізичний і моральний знос техніки та виробничого обладнання.

Важливою проблемою, що впливає на ефективне управління інноваційними проектами відсутність на підприємствах України інноваційної культури. Якщо колектив не усвідомлює необхідності здійснення інноваційної діяльності, не має бажання переходити на інноваційний шлях розвитку, виникає опір змінам, конфлікти та зниження рівня кадрового потенціалу у сфері інновацій.

Більшість керівників підприємств не усвідомлюють того, що без сучасних методів ефективного управління інноваційними проектами вони не матимуть у найближчому майбутньому стабільності та зростання.

Неодноразово на підприємствах України виникала проблема невідповідності кваліфікації менеджерів для виконання поставлених завдань в процесі управління інноваційними проектами. З метою вирішення питання некомпетентності персоналу, на

деяких підприємствах впроваджують систематичне навчання працівників за участі представників іноземних партнерів, періодично проводять тренінги та ділові ігри.

Система мотивації менеджерів інноваційних проектів є досить обмеженою, працівники практично не відчувають задоволення власних потреб від виконаної роботи.

Таким чином, управління інноваційними проектами на підприємствах України має досить обмежений та недосконалий характер. В процесі реалізації інноваційних проектів виникає ряд проблем, які мають стримуючий вплив на розвиток ефективного управління інноваційними проектами та значний вплив на результат виконаної роботи. Для перспективного розвитку підприємств України у сфері управління інноваційними проектами необхідне комплексне вирішення визначених проблем та проведення кардинальних змін у формуванні інноваційної політики країни в цілому.

Список літератури

Інформаційний портал підтримки інновацій та бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.innovbusiness.ru>.

Про інноваційну діяльність: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

УДК 338.482.2

Ісмаїл Шаміла Хассан, аспірант

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)*

КРЕАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Підхід щодо розгляду перспектив розвитку туризму з позицій активного впровадження креативних технологій та його перетворення у креативну індустрію не є новими. Аналіз наукових досліджень в цій сфері провідними науковцями зарубіжних країн (Г. Річардс, Дж. Вілсон, Дж.Метчер, М. Сміт, Р. Даффі та багато ін.) дає змогу стверджувати, що національні стратегії розвитку туризму тоді стають ефективними щодо зростання ролі туристичної індустрії в економіці країни, коли вони поєднуються (замінюються або доповнюються) стратегіями культурного та творчого розвитку країни. Чому "креативність" стає таким важливим аспектом стратегій розвитку та, зокрема, розвитку туризму? Чому це відбувається зараз, мабуть одночасно, у багатьох напрямках по всьому світу? Яка різниця між культурним туризмом і творчим туризмом? Це ті ключові питання сучасного розвитку туризму як в Україні, так і в світі в цілому [1].

Перш за все мова йде про виникнення нових суспільних відносин в цій сфері. Широкий спектр прикладів з Європи, Північної Америки, Азії, Австралії та Африки досліджує взаємозв'язок між туризмом та творчістю, включаючи: формування креативного простору (територіальний аспект) та його впливу на розвиток місцевих територій, формування культурних та творчих кластерів та збереження і розвиток етнічних осередків; роль творчих індустрій та підприємців у створенні досвіду; креативність та сільська місцевість; «креативний клас» і туризм; спосіб життя, творчість та туризм, а також маркетинг творчих напрямів туризму.

сучасних умовах відбувається швидка трансформація теоретичних поглядів та практичних підходів до розвитку туризму, що мають ґрунтуватися на розвитку різноманітних міжгалузевих зв'язків, поєднують теорію та практику та демонструють сильні та слабкі сторони креативності як стратегії розвитку туризму та маркетингового інструменту. Це перше вивчення відносин між туризмом і творчістю та його наслідками для розвитку туризму в різних країнах світу.

Актуальним стають питання щодо співвідношення індивідуальних і колективних форм творчості (економічний зміст реалізації яких створює основи формування креативних технологій та креативних індустрій) і вже широко відомими (традиційними) формами сучасного туризму [2].

Важливим аспектом розвитку методології становлення креативних технологій в туризмі є соціальний, а також дослідження соціально-економічних передумов перетворення творчого потенціалу людей, територій у якісний креативний суспільний продукт, який є результатом перехрестя та взаємозв'язку між дозволенням, туризмом та можливостями людської мобільності.

Отже, джерелами формування креативних можливостей територій стають нетрадиційні територіальні ресурси: географічна ідентичність території, культура, народні промисли, антропологія, культурологія, гастрономія та дослідження продуктів харчування, маркетинг, політика та політична економіка, регіональне та міське планування і соціологія. Перетворення цих ресурсів в джерела економічного розвитку територій потребують розроблення стратегій інтеграції сфери дозволення, культури та туризму.

Не менш важливим аспектом є розвитку економіки країни з позицій розвитку креативних технологій є вивчення впливу глобальних тенденцій розвитку через призму на людської мобільності, що потребує дослідження взаємозв'язку між туризмом та міграцією, мобільністю іноземних туристів за країнами їх походження та формуванням специфічних потреб на ринку національних туристичних послуг, навчальними поїздками та іншими явищами (зміна місця проживання після виходу на пенсію тощо). Як бачимо, розвиток креативних технологій у туризмі актуалізує такі питання, як моральність, духовність, релігія, соціальна повага які перетворюються у критерії якості управління туристичним розвитком.

Список літератури

Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: VIII Міжнародний бізнес-форум (Київ, 19 березня 2015 р.) ; відп. ред. А.А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 272 с.

Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти: колективна монографія. – Вип. 1 / За ред. д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова. – Херсон: Грінь Д.С., 2016. – 854 с.

UDC 330

Kabdualiyeva A.Y., graduate student
L.N. Gumilyov Eurasian National University
(Astana, Kazakhstan)

PROBLEMS AND PROSPECTS OF INNOVATIVE AND INVESTMENT DEVELOPMENT OF MODERN KAZAKHSTAN

Kazakhstan emerged from the Soviet Union with a well-educated, scientifically literate labor force. However, the way Kazakh science was organized was not conducive to linking knowledge and markets. Existing funding mechanisms and bureaucratic practices further reinforced the status quo inherited from the Soviet system. Compounding the problem was the dramatically reduced number of research personnel and the outdated poor quality of research and development (R&D) equipment and instrumentation in research institutes at the time. As a result, the output of the scientific community was below the average for comparator middle-income economies. The vast majority of Kazakhstan's exports consisted of unprocessed raw materials, while knowledge-intensive products comprised only an insignificant share.

Over the years, the country made commendable progress in stabilizing its economy and carrying out structural reforms. The Government of Kazakhstan recognized that generating more value added from natural resource sectors, developing new knowledge-intensive innovative

activities, restoring Kazakhstan's scientific and research capability, and linking Kazakh science more closely to domestic and international technology markets must become the cornerstones of public policy efforts to maintain long-term economic growth and increase national competitiveness in the context of an open, global, knowledge-based economy.

In May 2003, the Government of Kazakhstan adopted an Innovative Industrial Development Strategy which strives to encourage investment in non-oil sectors by fostering greater supply chain linkages between the oil and non-oil sectors, providing assistance to meet international quality standards, increasing the quality and economic relevance of R&D conducted in research institutes, helping research institutes obtain commercial contracts with foreign firms, and supporting a system of incubators and technoparks to facilitate technology commercialization and link Kazakh scientists to global technology markets. The resources earmarked to finance innovation and fund tertiary education and scientific research institutes were substantially increased. [1, p. 1]

Today Kazakhstan on all counts of innovation is behind the world trends and it requires a national innovation system, a system of financial, informational, infrastructural support, which would allow to solve the existing problems in this area.

As a result of studying the different notions of the interpretations of the concept of national innovation system, we accept the following definition. The national innovation system is a set of business entities (research institutions, businesses, consumers) and institutions (legal, financial, social), which interact in the production process, using and dissemination of advanced knowledge and technologies aimed at the implementation of priority directions of development of the country's economic system, as well as enhancing its competitiveness.

Based on the essence of innovation and determination of the NIS (National Innovation System), the aim of its operation can be defined as improving the quality of life by increasing the competitiveness of the macro system by the means of stimulating innovation activity (on condition of the most complete implementation of innovative potential of a microsystem) and demand for its results. Under the quality of life, we should understand the level of final consumption of households and the availability of high-quality (comparable with the world level) services in the medical, educational and cultural spheres [2, p. 96].

On the basis of foreign experience, it is clear that in no country in the world innovation system has not been formed by the market, by the private sector alone. In all countries, the state plays a leading role in improving competitiveness of the national economy on the basis of a systematic approach to the creation of an innovative economy with a social slant.

It should be noted that in the field of innovation the Kazakh enterprises mainly choose —catching up strategy, which testifies to their innovative insensitivity. —Catch-up strategy involves imitation of foreign technology, copying products and mass production of them. So, from all sales in Kazakhstan innovative products on 01.01.2015 for 82,597,400,000 KZT, 88.9% are the products, newly introduced or those which undergone significant technological change while the share of really radically new products is unknown. If we compare with it previous years, the share of production of newly introduced or subjected to significant technological change has changed as follows: 2009 – 14.1%, in 2010, 28.6% – 36.7% in 2011, 2012 – 56.7%, 2013 – 70.6%, 2014 – 80.4%, the steady growth is obvious. In order to eliminate such negative trends in innovative activity of enterprises in Kazakhstan, we are profoundly convinced that the effective mechanism must be created to ensure the balance of competition and co-operation efforts of economic agents with the direct role of the state the result of which should be the formation of the national innovation system (NIS) [3].

NIS is composed of the following main elements:

- innovation infrastructure;
- financial infrastructure;
- scientific potential;
- business.

Innovative infrastructure involves the organization of technological parks, innovation centers, technology transfer and others. Financial infrastructure is represented by banking institutions,

venture capital funds and so on. As for scientific potential, it includes research institutions, universities, research centers at universities, etc. Business involved in the national innovation system can be both large and small, both public and private [4, p. 124].

Development of the National Innovation System of the Republic of Kazakhstan is aimed at achieving sustainable development through economic diversification and retreat from its raw material orientation, wherein the innovations are identified as the main factor characterizing the competitiveness of the national economy. Full use of innovations for the further dynamic development of economy and society is possible in the case when the state has focused innovation policy.

Formation of the National Innovation System (NIS) is based on four main subsystems, where the state, through direct or indirect participation can effectively implement innovation policy: the scientific and technological potential, innovative activity of the enterprise, innovation and financial infrastructure [5, p. 163]

There has been a significant improvement in the business environment of Kazakhstan in recent years, including not only regulatory and tax aspects but also the quality of infrastructure and other factors influencing economic activity. However, there is still room for further progress in creating better conditions for private initiative and thriving entrepreneurial activity. The impact of measures promoting innovation or fostering entrepreneurship is highly dependent on the overall framework conditions, which need to be a continued object of policy attention

Kazakhstan's science and technology (S&T) sector offers a scattered landscape dominated by research institutes which are mainly inherited from the past and still mostly funded by the state. At the same time, universities, in general, have not yet become the leading generators of knowledge resulting in innovation as is typical in mature industrialized countries. Technoparks and business incubators do not always benefit from close association with universities. Increased exposure to market demands and competition and enhanced linkages with other innovation stakeholders would improve the efficiency of all S&T and academic organizations. Focused policies could develop the potential of the top universities to become hubs of innovation, resulting in closer links with new and existing enterprises, better knowhow exchange with international enterprises and improved international projection.

The new Law on State Support to Industrial Innovative Activity, adopted in early 2012, opens new policy possibilities and reflects an increased understanding of the need to encourage the demand for innovation. However, the effectiveness of public intervention is also often limited by the underdevelopment of innovation services and market infrastructure. There is a need to develop further the systemic view of the NIS emphasizing linkages and going beyond the primary focus on technological forms of innovation.

A mature and thriving domestic private sector is a necessary condition for an innovative economy. Facilitating market entry by innovative entrepreneurs and simplifying their relations with the state is one of the key factors in this area. Entrepreneurs in Kazakhstan, as in many other countries, are often confronted with a large body of legislation and regulation that severely hampers their innovation efforts. Significant progress has been achieved in recent years in improving the regulatory environment for private business, as reflected in improved international ratings. Administrative barriers have received particular policy attention and this has been translated into monitoring mechanisms. However, continued progress in reducing the regulatory burden and improving the market environment in which SME's operate would increase the number of SMEs and facilitate the growth of existing ones.

Kazakhstan has set up different institutions and developed many programmes aimed at encouraging innovation and modernization. While these are valuable initiatives, their proliferation has stressed the need for coordination across policy actions and institutions. The complexity of innovation also requires the involvement of different innovation stakeholders, including those in the private sector, to develop a vision of future developments. Kazakhstan is organized along vertical (state enterprises report to ministries that also fund R&D, design bureaux and intermediaries), horizontal (organizations like the National Innovation Fund and DAMU that support enterprises of

all sectors), and regional axes. A systemic view of innovation that considers the interaction between various components of the NIS should lead to a reinforcement of horizontal mechanisms of coordination, which remain relatively weak. The new Law on State Support to Industrial Innovative Activity, adopted in early 2012, envisages new mechanisms of coordination that should be used fully.

Recent state programmes have correctly identified weak demand as a major constraint to advance innovation in the country. This is a significant obstacle to innovative development, given the existing productive specialization. The instruments deployed so far to address this situation rely heavily on the control over state enterprises, although there are also initiatives envisaging tax incentives, the use of state procurement and coordination schemes. Public initiatives should emphasize further decentralized market-based mechanisms to encourage the demand for innovation, including through the improvement of framework conditions [6, p. 17-18].

In conclusion, assessment of the status and prospects of Kazakhstan's economy suggests that consistent, complete system of innovative development of Kazakhstan society is not applied enough, the basis of which must be an innovation economy. With all of this there should be a source of scientific and technical factor and as result, new enterprises should appear producing new products and services that will ensure the welfare and sustainable economic and social development. Today Kazakhstan needs to look for new areas of economic development. In order to improve the country's competitiveness in the global market, we need to develop actively high-tech industries and we need to create an effective national innovation system. Without this, there will be no innovation progress.

References

- Document of The World Bank: Kazakhstan – Technology commercialization Project. – 2016. – 85 p.
- The concept of the Innovation Development of Kazakhstan till 2030. – Astana, 2012.
- Innovative activity of enterprises in the Republic of Kazakhstan: Statistical Bulletin / RK Statistics Agency. – Astana, 2011.
- The state program for accelerated industrial-innovative development of Kazakhstan for 2010-2014 on March 19, 2010. – № 958. – Astana, 2010.
- Karenov R.S Priorities of the strategy of industrial-innovative development of the mining industry in Kazakhstan: Monograph. - Astana: Publishing. Kazakhstan University of Economics, Finance and International Trade, 2010. - 539 p.
- Innovation Performance Review of Kazakhstan, United Nations New York and Geneva, 2012. – 155 p.

УДК 330: 339.31

Камилова Н.А., магистрант
*Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева
(г. Астана, Республика Казахстан)*

ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА В КАЗАХСТАНЕ

Мировая глобальная система находится в процессе непрерывного изменения. Создаются новые регионы, интеграционные группировки, перекраиваются размеры транснациональных корпораций, все большая часть хозяйственных операций осуществляется

рамках глобальных производственных и информационных комплексов. В результате этих процессов международная экономическая система приобретает новые черты, модифицируется положение ведущих игроков на мировом рынке. И как показала практика, в число лидеров входят страны, которые сумели возглавить новое магистральное направление

научно-технического прогресса или хотя бы занять передовые позиции в этой области. В связи с этим возрастает значение научно-технических параметров экономического развития кардинального изменения места Казахстана в международном разделении труда. Применение информационно-коммуникационных технологий способствует ускоренному созданию новых видов товаров и услуг, освоению их производства и сбыта. С помощью информационно-коммуникационных технологий есть надежда обеспечить высокий уровень автоматизации и оптимизации производственных процессов, снизить энерго- и материалоемкость производства.

Чтобы придать импульс экономическому развитию в масштабах страны, следует выделить три аспекта. Во-первых, необходимо определить основные направления наиболее интенсивного развития техники и технологий и вносить соответствующие коррективы и оценки в процессы модернизации. Во-вторых, важно оценить востребованность технико-технологических направлений для решения актуальных проблем развития национальной экономики. В-третьих, определить направления, требующие крупных капитальных затрат, так как улучшение экономической конъюнктуры требует повышения нормы вложений в основной капитал. Казахстану важно с помощью информационно-коммуникационных технологий обеспечить доступность и повышение качества образования, использовать накопленные в развитых странах научно-технические и организационные достижения.

Развивающиеся на данной основе новые инновационно-инвестиционные технологические, экономические, финансовые и торговые отношения и процессы являются главными предпосылками устойчивых и качественных изменений в национальной экономике. Они активно включаются в процессы глобальной интеграции финансовых рынков, инноваций и научных достижений, организационных преобразований и международного разделения труда, выражающихся в устранении диспропорций в научно-техническом, экономическом развитии предприятий, отраслей, национальных экономик и во взаимном сближении международной политики экономического взаимодействия, регулирующего эти процессы. В связи с этим важно иметь представление о характере связей отношений национальной экономики в составе глобальной, с одной стороны, а с другой – стратегических приоритетах, принципах построения инновационно-инвестиционного климата национальной экономики. Строительство инновационно-инвестиционного климата – это процесс, затрагивающий не только сферу экономики и науки, этот процесс охватывает все сферы государственного строительства, образования и культуры.

Для формирования инновационно-инвестиционного климата национальной экономики необходима четко ориентированная, сбалансированная с конкретными отраслями сферами экономики крупномасштабная экономическая политика. В мировой практике применяется два основных варианта экономической политики модернизации. Первый основан на совокупности отраслевых и межотраслевых инвестиционных процессов, которые должны улучшать показатели по отдельным отраслям и производствам в рамках концепции догоняющего развития. Второй – интегральный, предусматривающий качественное изменение национальной экономики: коренную модернизацию структуры производства на основе перехода к инновационно-инвестиционному развитию с четко обозначенной системой приоритетов. В конечном итоге успешным может оказаться тот вариант, который сможет поддержать более высокую долю инновационных продуктов в структуре экспорта и производства продаваемых товаров и услуг.

Организационно-экономический механизм в общем плане представляет собой совокупность способов и методов воздействия на объект – экономику и ее составляющие – инновационно-инвестиционную, экономическую и социальную стороны посредством трансформации материальной базы, структуры и процесса ее организации с использованием системы политических, организационно-экономических рычагов и стимулов для достижения поставленных целей инновационно-инвестиционного развития как основы модернизации экономики.

качестве исходного положения экономики инновационно-инвестиционного типа выступает потенциал развития экономики и любой ее хозяйственной формы. Для осуществления структурно-технологических сдвигов необходимы: новая техника и системные технологии, квалифицированные трудовые ресурсы, информация, предпринимательство, финансы, инвестиции. В центре этих ресурсов – хозяйственные структуры, отрасли, различные сферы деятельности, составляющие совокупность производительных сил, взаимосвязанных и взаимодействующих организационно-экономических и социальных отношений. Все они обладают рядом признаков целостности, которые рассматриваются в качестве их основных свойств.

Необходимым условием формирования инновационно-инвестиционного климата являются не просто наличие новой техники, технологии, предметов труда, квалификации кадров, а их превращение в системные образования – системы машин, технологические цепочки и макротехнологические системы, системный квалификационный ресурс, сочетающий в себе квалификационный уровень исследователя, аналитика, служащего, рабочего, что характеризует инновационно-инвестиционный тип развития как способ экономического роста страны.

Идеальной моделью инновационно-инвестиционного развития национальной экономики считается взаимное соответствие всех процессов – технологических, инновационных, интеллектуальных, организационных, экономических, социальных и политических на каждом этапе и фазе инновационно-инвестиционного воспроизводственного процесса при прочих равных благоприятных условиях.

Будущая инновационно-инвестиционная экономика Казахстана – это высокопроизводительные рабочие места и новое качество жизни для максимально возможного числа граждан. Основным условием реализации такого климата, являются причастность и ответственность каждого человека за развитие страны, его включенность и строительство новой экономики.

Список литературы

Космамбетова Р. И. Модель индустриально-инновационного развития национальной экономики / Р. И. Космамбетова. – Алматы: Институт экономики КН МОН РК, 2012. – 549 с.

Мировая экономика: прогноз до 2050 года. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://institutiones.com/general/1030-mirovaya-ekonomika>

Аналитика мировых событий. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://oko-planet.su/politik/politiklist/27640-mirovaya-yekonomika-prognoz-2050-goda.html>

UDC 330

Komelina O.V., Doctor of Economics, Professor; Ishchenko K.I., graduate student
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University (Poltava, Ukraine)

INNOVATIVE FACTORS OF COMPETITIVENESS

At the present stage of development of the world power of a country is determined first of all, the ability to be a leader in the world economic, to develop and implement new technologies and services that meet contemporary needs, and on this basis to ensure the highest level of welfare for conditions globalization of world economic space. The main goal national economic development is the actualization of the process of improving the production structure, the development domestic market and manufacturing export-oriented products on the basis of introduction of innovative technologies. Also we can use The Global Competitiveness Index for determining the place of Ukraine in the global hierarchy of countries in the world

The Global Competitiveness Index (GCI) is a new, more comprehensive tool to assess competitiveness of nations. Developed for the World Economic Forum by Professor Xavier Sala-i-Martin of Columbia University, the new index extends and deepens the concepts and ideas underpinning the Growth Competitiveness Index formerly used by the Forum. Officially launched in September 2006 as part of The Global Competitiveness Report 2006-2007, the GCI has now become our main index of reference. GCI continues to be the most comprehensive assessment of its kind.

Analyzing the global competitiveness index of Ukraine in 2014 and 2017, we can conclude that the economic situation of the country deteriorated substantially. So in 2014 Ukraine occupied the 76th place from 144 countries. However in 2017 Ukraine occupied the 81th place from 137 countries. These facts indicate that every year our country becomes less competitive.

The global competitiveness index is composed of 113 variables that describe in detail the competitiveness of countries at different levels of economic development. The set of variables on two-thirds of the results of the global survey of CEOs (to cover a wide range of factors influencing business climate in the countries under study), and one third from publicly available sources (statistical data and research results, carried out on a regular basis by international organizations).

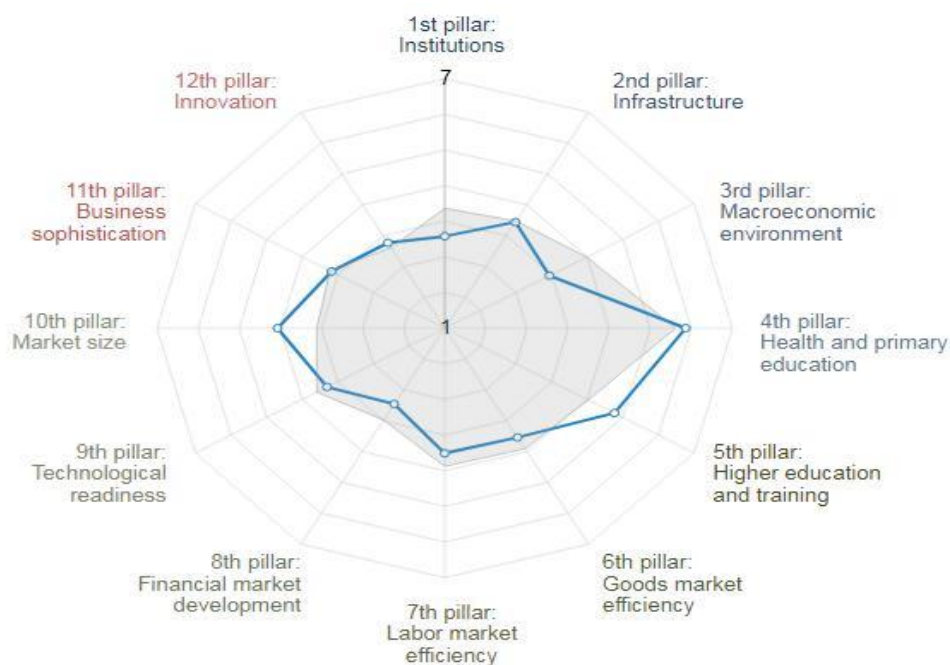

Fig. 1. Key indicators of Global Competitiveness Index Ukraine 2017-2018 [1]

All variables combined in 12 benchmarks that determine national competitiveness: The quality of institutions, infrastructure, macroeconomic stability, health and primary education, higher education and training, market efficiency goods and services, the efficiency of the labor market, the development of the financial market, the level of technological development, the size of the domestic market, the competitiveness of companies, the innovative potential.

In the other hand, we can isolate problems that exist in Ukraine and reduce its competitiveness such as: corruption, policy instability, inflation, inefficient government bureaucracy, access to financing, government instability, tax rates, tax regulations, foreign currency regulations, inadequate supply of infrastructure, restrictive labor regulations, insufficient capacity to innovate, crime and theft, poor work ethic in national labor force, poor public health, inadequately educated workforce. These problems have different impact to our economy.

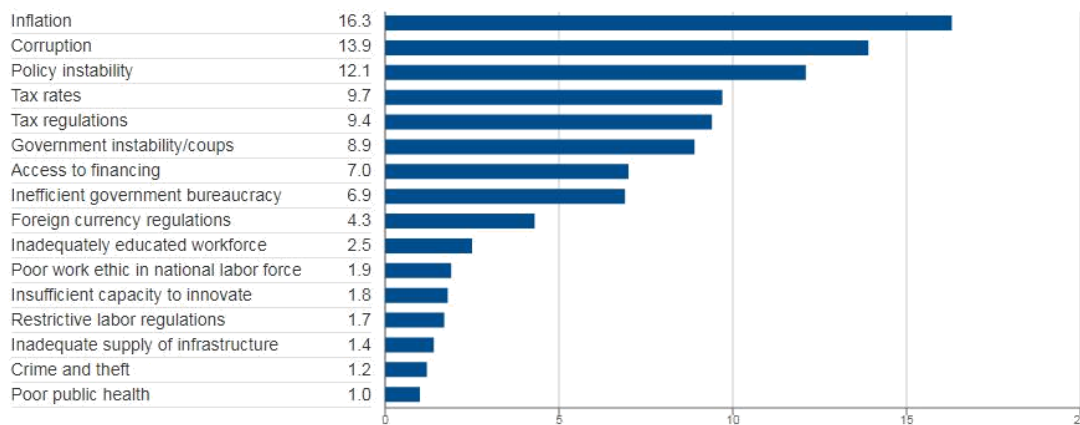

Fig. 2. Most problematic factors for doing business [1]

It is assumed that the Index should be used by States that aim to eliminate obstacles to economic development and competitiveness, as a tool for analyzing problems in their economic policies and development strategies to achieve sustainable economic progress.

We think one of the most factors that impact to the competitiveness is innovation. Intensification the priority areas for international cooperation of Ukraine in the sphere of innovations will enhance the image of our state in the global dimension. At the modern stage of Ukraine's integration to the international scientific-technical cooperation are very low and the extent of cooperation does not meet scientific-technical and economic potential our country.

Ways to improve the system of regulation of the innovation sphere are: the efficiency of the legal framework through the reduction of intermediaries when investing in the innovation sphere and increase of responsibility of officials by controlling the spending of budget and finance; economic restructuring due to the increase in the share of high-tech industries, the use of effective financial instruments; strengthening of cooperation between state enterprises and businesses; formation of competitive cooperation forms; monitoring of the innovation sphere; identifying and addressing key negative factors, which require state regulation to improve innovation and institutional factors in the development of international competitiveness of Ukraine.

Therefore the competitiveness of the country plays an important role in the development. So it is necessary to constantly monitor the factors affecting the competitiveness and resolve problems that arise.

References

1. The Global Competitiveness Report 2017-2018 [Electronic resource]: www.reports.weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018/countryeconomy-profiles/#economy=UKR.

УДК 330.35

Комеліна О.В., д.е.н., професор; Мінняйленко І.В., здобувач *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)*

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ РЕГІОНУ

Протягом останніх десятиліть однією з найважливіших довгострокових цілей економічної політики уряду будь-якої країни є стимулювання економічного зростання, підтримка його темпів на стабільному та оптимальному рівні. Усе це вимагає чіткого довгострокового плану пріоритетних дій та інноваційно-інвестиційного механізму щодо його досягнення.

Цілі економічної системи суспільства визначають відповідно до цінностей, які сформувалися й утвердилися в ньому. Вони можуть бути пов'язані не тільки з критеріями економічної ефективності, а й із політикою, релігією, ідеологією, національною ідеєю, забезпеченням економічного і політичного суверенітету, намаганням зберегти контроль за ресурсами і фінансовими потоками, розширенням економічної експансії, боротьбою за розмежування зон впливу, економічною і політичною перебудовою світу тощо [5]. З фундаментальними цілями економічної системи необхідно рахуватися будь-якому сучасному суспільству, зорієнтованому на поступальний рух шляхом соціального прогресу (рис. 1).

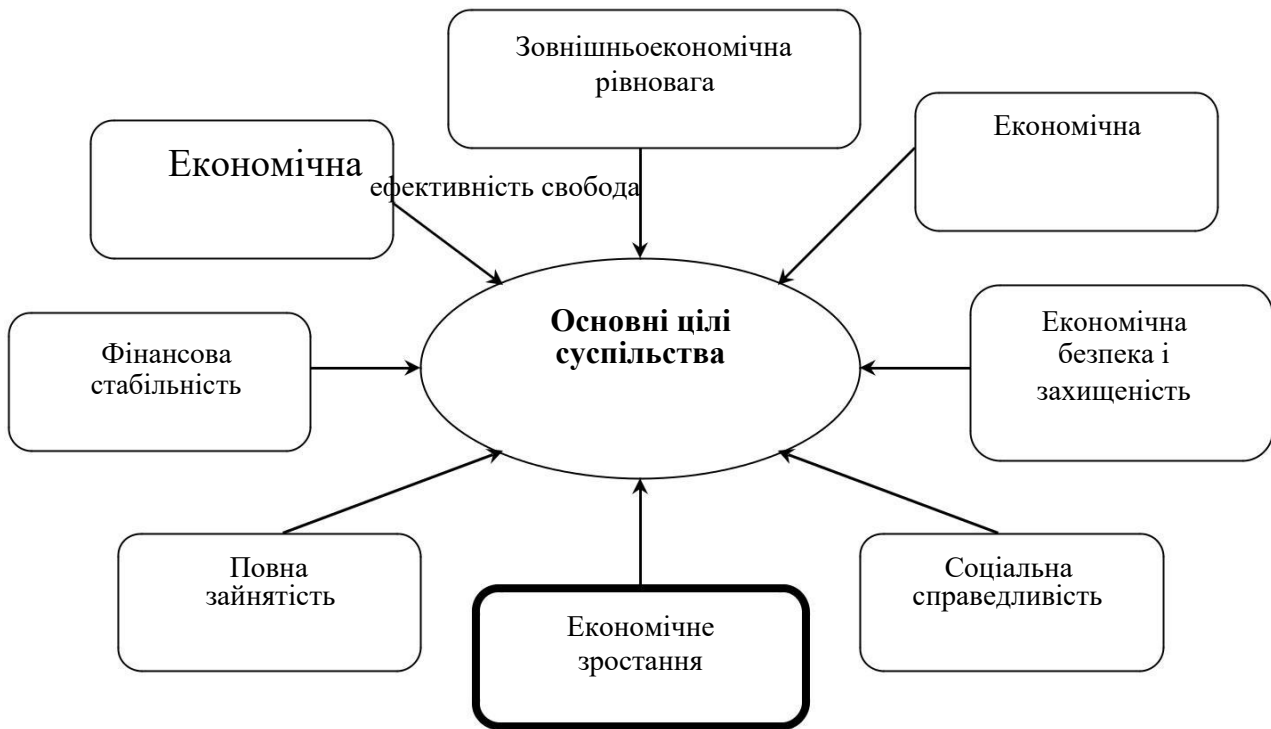

Рис. 1. Система цілей розвитку суспільства

Економічне зростання, як запорука досягнення вищого рівня загального добробуту, полягає у збільшенні виробництва товарів і послуг. Виявляється воно у темпах зростання, показниками яких є зміни рівня реального ВВП, а на регіональному рівні – зміна валового регіонального продукту [4]. Швидке економічне зростання – важливий пріоритет для країн, що розвиваються. В індустріальних країнах економічне зростання як мета піддається серйозним сумнівам, оскільки воно, як правило, супроводжується забрудненням довкілля, швидким зростанням споживання невідновлюваних ресурсів. Збалансованість темпів економічного зростання і споживання є однією з нагальних проблем сучасної політичної економії та економічної політики [3].

Повна зайнятість означає використання всіх наявних і придатних для виробництва ресурсів, у тому числі робочої сили, землі, сировини, капіталу. Але передусім йдеться про зайнятість робочої сили як інтегративного показника, що враховує інші фактори виробництва [7]. Для країн з перехідною економікою і країн, що розвиваються, характерні висока норма безробіття і неповна зайнятість. З різних причин вони не можуть у відносно стислі строки досягти повної зайнятості.

Макроекономічна (фінансова) стабільність визначається станом загальної рівноваги, збалансованості сукупного попиту і сукупної пропозиції. Одними з найважливіших критеріїв досягнення є стабільність грошового обігу, фінансової системи, що дає змогу уникнути інфляційних (знецінення паперових грошей) і дефляційних (вилучення надлишкової маси грошей, випущених в обіг у період інфляції) процесів, різких коливань економічної

кон'юнктури. Усе це сприяє стабільності цін як центральної сигнальної системи ринкової економіки, на яку орієнтуються господарюючі суб'єкти [8].

Зовнішньоекономічна рівновага передбачає зважений торговий (співвідношення між сумою цін товарів, вивезених за кордон, і сумою цін товарів, ввезених з-за кордону) і платіжний баланс (баланс сум потоків, валютних платежів, які країна отримує з-за кордону і здійснює за кордон). Саме досягнення довготривалої збалансованості у зовнішній торгівлі є однією з головних цілей економічної системи та протекціоністської політики держави, спрямованої на забезпечення сприятливих зовнішніх умов і чинників сталого економічного зростання в країні. Особливого значення це набуває в умовах глобалізації світового господарства, посилення взаємозалежності економічних систем різних країн і регіонів [6].

Конкретними виявами і вимірами економічної свободи є приватна власність і вільне підприємництво, вільна конкуренція, вільне ціноутворення, свобода торгівлі, заняття і угод, доступу на ринки тощо. Економічна свобода не може бути абсолютною і не має нічого спільного із всюдозволеністю. Вона пов'язана з повагою до інтересів інших, відповідальністю за свої дії та їх результати і передбачає високий рівень самоорганізації особи і суспільства.

Економічна безпека і захищеність полягають у запобіганні втрат від економічних ризиків, наприклад безробіття, інфляції, банкрутств, бідності, виробничих травм тощо, а в разі їх настання – у допомозі й підтримці економічно слабких, непрацездатних і недієздатних громадян. У більшості країн суспільство забезпечує гідне існування хворих, інвалідів та людей похилого віку.

Економічна ефективність виявляється у тому, наскільки оптимально розподілені виробничі ресурси, задіяні продуктивні сили суспільства у співвідношенні витрат і результатів від їх використання. Метою будь-якої економічної системи є забезпечення максимальної віддачі за мінімальних витрат, обмежених виробничих ресурсів [8].

Соціальна справедливість лежить в основі побудови сучасного суспільства з його економічними механізмами отримання доходів і системою оподаткування. Людство упродовж своєї історії постійно шукає механізми для розв'язання суперечності між нерівною обдарованістю людей і розмірами належної їм власності, з одного боку, і бажанням бідних людей жити не гірше від інших – з другого. Практичним механізмом, що застосовується в різних країнах, для вирівнювання доходів, є прогресивне оподаткування і розгалужена система державної соціальної підтримки найбідніших громадян [2].

Визначені основні цілі змушують суспільство розробляти систему пріоритетів, які реалізуються в конкретних програмах економічного розвитку і відповідній економічній політиці.

Таблиця 1

**Інноваційно-інвестиційні пріоритети для досягнення економічного зростання
Полтавського регіону**

Інноваційно-інвестиційні пріоритети	Механізм їх досягнення
1. Структурна модернізація економіки регіону	- Визначення пріоритетних галузей для формування інвестиційних та інноваційних програм їх просторового розвитку з використанням виробничої функції; - Створення ефективної системи стратегічного планування просторового розвитку регіону; - Підвищення інституційної спроможності на місцевому рівні щодо розробки та відбору проектів регіонального розвитку з урахуванням підходів ЄС.
2. Створення системи моніторингу використання бюджетних коштів	Запровадження прозорого механізму витрачання фінансових та сировинних ресурсів для підтримки підприємств пріоритетних галузей
3. Децентралізація та розвиток підприємництва, конкуренції	Створення належних умов для ведення бізнесу, контроль за фіскальним тиском

4. Ефективне управління державною власністю	- Продаж державних підприємств для збільшення надходжень у регіональний бюджет; - Зростання сплачених податків державними підприємствами за рахунок мінімізації політичної корупції, підвищення конкурентоспроможності відповідних секторів економіки.
5. Продовження практики публічних закупівель	Створити контакт - центр публічних закупівель, що забезпечить ефективне використання фінансових ресурсів
6. Розвиток інноваційної складової економіки регіону	- Стимулювання та підтримка інноваційного бізнесу; - Розвиток інноваційної інфраструктури, створення бізнес – інкубаторів; - Розвиток експортно-орієнтованої інноваційної екосистеми регіону; - Сприяння діяльності інноваторів, вчених
7. Розвиток добувної промисловості та залучення інвестицій	- Розвідка нових газових та нафтових родовищ; - Видобування сланцевого газу, ресурси якого на території області за прогнозними оцінками складають 1,9 трлн.куб.м.; - Зростання видобутку залізних руд, розвідані запас яких складають понад 17% від запасів залізних руд України
8. Залучення інвестицій у переробну промисловість	- Створення сприятливих умов інвестування модернізації виробництва за рахунок впровадження механізму державно – приватного партнерства; - Запровадження стратегічного планування регіональних інвестицій з урахуванням бюджетної перспективи; - Розвиток машино та вагонобудування, харчової промисловості тощо; - Підвищення експортноорієнтованості економіки регіону; - Створення венчурних фондів фінансування інноваційних проєктів.
9. Удосконалення розвитку агропромислового комплексу	- Підтримка та стимулювання розвитку фермерських господарств; - Розвиток екологічного землеробства та органічного ринку; - Забезпечення якості сільськогосподарської продукції шляхом посилення з боку виконавчої влади ветеринарного та фіто санітарного контролю.
10. Підвищення енергетичної незалежності регіону та енергоефективності економіки	- Підвищення власного виробництва енергетичних ресурсів; - Модернізація енергетичної інфраструктури; - Сприяння використанню енергії, виробленої з відновлювальних джерел; - Забезпечення економного використання енергетичних ресурсів населення
11. Реформування транспортної галузі	- Створення конкурентного ринку транспортних послуг; - Запровадження прозорого механізму фінансування соціально важливих пасажирських перевезень; - Розвиток та модернізація ПОКП «Аеропорт - Полтава»

Враховуючи розроблений Урядом України середньостроковий план пріоритетних дій до 2020 року [1], було сформовано інноваційно-інвестиційну програму підвищення економічного зростання Полтавського регіону, яка реалізує прогресивні тенденції світового економічного розвитку, а також в першочерговому порядку здійснює заходи щодо підтримки виробничої сфери, стимулювання сільськогосподарського виробництва, харчової та легкої промисловості, як базових галузей в даній сфері.

Таким чином, реалізація визначених пріоритетів дозволить підвищити валовий регіональний продукт, а на цій основі – підвищення якості життя та добробуту населення. Недарма перед Україною зараз гостро постала необхідність в зростанні темпів економічного зростання у зв'язку з низькою ефективністю національної економіки. Пошук шляхів його досягнення є одним з пріоритетних проблем для регіонів нашої країни.

Список літератури

Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року // Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275-р.

Кондратчук К.С. Сутність і причини кризових проявів у світовій економічній системі К.С. Кондратчук // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 1(103). – С.57–64.

Мочерний С.В., Мочерна Я.С. Політична економія: навч. посібн. – 2-е вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 684 с.

Національна економіка : навч. посіб. / за заг. ред. В.П.Решетило. – Харків: ХНАМГ, 2009. – 386 с.

Національна економіка : навч. посіб. / за ред. В.М. Тарасевича. – К.: ЦУЛ, 2009. – 280 с.

Національна економіка: навч.-метод. посібник / О.Є. Кузьмін, У.І. Когут, І.С. Процик, Г.Л. Вербицька; за ред. О.Є. Кузьміна. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 188 с.

Політична економія : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / За ред. В.О. Рибалкіна, В.Г. Бодрова. – К. : Академія, 2007. – 672 с.

Райзберг Б.А. Основи економіки. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 408 с.

УДК 658

Комеліна О.В., д.е.н., професор; Рокітянська В.Ю., магістрант *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)*

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасна ринкова економіка має досить високий ступінь динамічності та нестабільності, що викликає потребу активізації інноваційної діяльності в усіх сферах суспільної праці, яка неодмінно супроводжується виникненням низьких ризиків. До числа найбільш суспільно необхідних і одночасно найскладніших видів бізнесу належать промислові підприємства, які постійно займаються інноваційним розвитком. Тому в умовах сьогодення пріоритетними завданнями є виявлення основних інноваційних ризиків промислових підприємств та розроблення послідовності дій для ефективного їх усунення.

Проблемам дослідження інноваційних ризиків на підприємствах присвячені праці провідних зарубіжних та вітчизняних вчених і фахівців у галузі економіки: Dr David Hillson, В. Г. Андрійчук, ЛС. Кобиляцький, І. В. Балабанов, І.О. Бланк, Ф.Х. Найт, V. Zakharchenko, M. Damaskin [4] та інші. У дослідженнях цих науковців проаналізовано різноманітні інноваційні ризики, висвітлено основні підходи щодо управління ними, розроблено різноманітні методи їх моделювання та шляхи управління ризиками.

Існує багато визначень інноваційного ризику. Наприклад, поширеним визначенням є трактування В.О. Василенко та В.Г. Шматько [5], які під інноваційним (підприємницьким) ризиком розуміють ризик, що виникає при будь-яких видах діяльності, пов'язаних з інноваційними процесами, виробництвом нової продукції, товарів, послуг, їх операціями, комерцією, здійсненням соціально-економічних і науково-технічних проектів. Отже, ризик водночас виступає як явище, ознака і властивість інноваційної діяльності.

Розвиток і процвітання економіки держави тісно пов'язане з ефективним впровадженням інновацій та інноваційних технологій.

Список держав, опублікований за індексом інноваційного розвитку у 2015 р. визначає, що до першої п'ятірки увійшли Швейцарія (68,2), Швеція (64,8), Сінгапур (63,5), Фінляндія (61,8) і Великобританія (61,2). Україна зайняла в рейтингу 63 місце (36,3). Індекс інноваційного розвитку держав показує організаційні та оперативні зміни економічних систем, їх здатність розвивати і використовувати новітні технології, збільшувати кадровий потенціал, а також показує переваги і недоліки національних інноваційних систем, ефективність державної інноваційної політики та практичної діяльності підприємств в інноваційній сфері. Очевидно, що в Україні існує ряд проблем, що перешкоджають здійсненню інноваційних процесів.

Високий рівень ризику є однією з характерних ознак інноваційного процесу на промислових підприємствах. Під час здійснення інноваційної діяльності підприємством (на кожному її етапі при розробленні, впровадженні та використанні інновацій) існує ймовірність виникнення несприятливої ситуації або відхилення реального результату від запланованого, що може спричинити незаплановані збитки, котрі виникають при вкладенні підприємством коштів у розроблення та виробництво нової техніки і технології, втіленні управлінських інновацій [1]. Отже, одним з головних завдань дослідження є виявлення інноваційних ризиків, які виникають в процесі інноваційного розвитку промислових підприємств з метою ефективного управління ними.

Існує досить велика кількість інструментів, створених на основі прогнозування майбутніх ризиків. Серед яких можна виділити: методи експертних оцінок; метод Дельфі; метод мозкового штурму; опитування та інтерв'ю. SWOT-аналіз; причинно-наслідкові діаграми (діаграма Ісікава); діаграми впливу тощо [4].

Промислові підприємства під час інноваційної діяльності як правило стикаються з проблемами, що викликані нестабільністю зовнішнього середовища (невизначеність / або непостійність попиту на продукцію, коливання цін на сировину та матеріали, валютні ризики, зміна вимог споживачів, конкуренція, інфляція тощо), а також впливом внутрішніх факторів. Посилення впливу ризикових чинників вносить певну невизначеність в плануванні та управлінні підприємством, що вимагає швидкої та адекватної реакції для їх вчасного попередження чи усунення.

свою чергу, невизначеність, що виявляється у наслідок неповної або неточної інформації може призвести до підвищення настання ризиків. Проте, ризики пов'язані з виникненням певних подій, в одних випадках, приносять втрати ефекту від інвестицій або навіть банкрутства компанії, а в інших випадках, до створення додаткових переваг, що сприяють швидкому зростанню компанії. Це підтверджено дослідженнями відомих консалтингових компаній. Наприклад, згідно з дослідженням компанії The Standish Group International (в дослідженні проаналізовано 7400 інноваційних та інвестиційних проектів), проекти, які закінчилися не в термін, або з перебільшенням запланованих фінансових ресурсів становлять 31%, проекти, які зазнали невдачі і поставлені цілі не досягнуті чи модифіковані – 53%. І тільки 16% всіх проектів були названі успішними, закінченими в строк і без перевищення бюджету.

Для оцінки впливу інноваційних ризиків на промислові підприємства необхідно виділити їх види у залежності від наслідків, які вони можуть мати у процесі інноваційної діяльності. Зокрема, істотний вплив на інноваційну діяльність підприємств можуть мати так звані ризики мікро- та макросередовища [3]:

– виробничі ризики (техніко-виробничий розвиток не відповідав потребам ринку, низький рівень організації виробничого процесу, невідповідність рівня автоматизації підприємства діючим вимогам, дефіцит інноваційних запасів, зростання собівартості продукції, зниження продуктивності праці, виникнення зривів у роботі постачальників);

– фінансові ризики (брак коштів для фінансування інвестиційно-інноваційного проекту, неплатоспроможність підприємства, неправильний розрахунок вартості інноваційної продукції, нерентабельність вартості інноваційної продукції);

– кадрові ризики (недостатній рівень кваліфікації персоналу, неспроможність штатних працівників освоювати нове обладнання та технології, плинність кадрів, неефективна система мотивування працівників, які задіяні у процес інноваційної діяльності);

– інформаційні ризики (брак потрібної інформації про ситуацію на ринку, а також тенденції інноваційного розвитку, виток конфіденційної інформації в процесі укладання договору з іншими підприємствами, неадекватність оцінювання наявної інформації потребам інноваційної діяльності підприємств, неправильне використання інформаційних ресурсів підприємства);

– трансферно-технологічні ризики (невідповідність нової технології внутрішнім можливостям підприємства, невиконання партнером умов контракту з купівлі-продажу

технологій, застарілість чи низький рівень якості придбаної технології, копіювання нових технологій конкурентами чи партнерами, невідповідність технологій потребам споживачів);

наукові ризики (невідповідність виконаних наукових та науково-технічних робіт та послуг, низький рівень патентної захищеності закінчених НДДКР, порушення прав інтелектуальної власності, витрати від проведення досліджень) [5].

Управління інноваційним розвитком повинно підтримувати певний баланс зовнішніх і внутрішніх резервів розвитку, що у сукупності забезпечує досягнення успіху в конкуренції, максимізації поточних і перспективних доходів.

Існують такі основні методи зниження ризику:

унікнення – просте ухилення від діяльності або обставин, що містять ризик; передача – перекладання на іншу сторону відповідальності за ризик; мінімізація – вживання власних спеціальних заходів для обмеження розміру ризику,

створення спеціальних систем запобігання збиткам; прийняття – збереження

відповідальності за ризик; готовність і здатність покрити всі

можливі збитки за власний рахунок. Для реалізації цих методів можна застосовувати такі способи захисту, як розподіл ризику між учасниками проекту; страхування; резервування засобів на покриття непередбачених витрат [6].

Ефективність управління інноваційною діяльністю підприємства визначається низькою вимог:

керівники підприємства і персонал повинні усвідомлювати та постійно оцінювати економічні, технологічні та соціальні зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства під час реалізації інноваційних проектів;

керівники повинні орієнтувати підприємство на довгострокову перспективу та визначати чіткі стратегічні цілі щодо його інноваційного розвитку;

підприємство повинно розвивати систему збуту та маркетингу, досліджувати та оцінювати ринкові нововведення, аналізувати та намагатися реалізувати нові ідеї; підприємство має випускати широкий спектр продукції для різних галузей промисловості

А також в управлінні інноваціями, підприємство повинно дотримуватися наступних принципів [2]: інновації повинні передбачати розвиток підприємства, тобто сприяти розширенню ринків збуту або збільшенню його частки на ринку; інновації повинні не тільки сприяти поверненню інвестиційних фондів, але також значно підвищити рентабельність діяльності; інновації повинні забезпечити економічне зростання підприємства та покращення його іміджу.

Отже, займаючись інноваційною діяльністю, неможливо повністю уникнути ризиків. Тому для підвищення інноваційної діяльності промислових підприємств необхідно вчасно виявляти інноваційні ризики на всіх етапах впровадження інновацій та застосовувати різні методи їх зниження [7]. Запропоновані методи та чинники реалізації щодо підвищення ефективності інновацій на підприємстві можуть бути інструментарієм для подальших досліджень проблеми підвищення інноваційного потенціалу підприємств.

Список літератури

ISO 31000:2009. Risk management – Principles and guidelines [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iso.org/standard/43170.html>

Pysmak V.O. The Strategic Risk Management at Different Stages of Innovation Project [Електронний ресурс] / Business Inform Journal. – 2017. – № 3. – Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2017/727-1496927415.pdf>

Valerii Ilchuk, Iryna Sadchykova. Innovative development of the production enterprises by increasing competitiveness of the national economy [Електронний ресурс] / Problems and prospects of economics and management. – 2017. – № 1(9). – Режим доступу: <http://ppeu.stu.cn.ua/tmppdf/329.pdf>

Zakharchenko V.I., & Damaskin, M.O. (2015). Metody i modeli v upravlinni naukovotekhnolohichnym rozvytkom promyslovoho pidpryemstva [Methods and models in a

management scientifically technological by development of industrial enterprise]. Odesa: Atlant [in Ukrainian].

Василенко В.О. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / В.О. Василенко, В.Г. Шматько. – К.: ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.

Павлова Д.Н. Ризик в процесі впровадження інновацій [Електронний ресурс] / Д.Н. Павлова // Питання сучасної науки і практики. Університет імені В.І. Вернадського. Ідентифікація ризиків при здійсненні інноваційної діяльності – 2011. – № 2 (33). – Режим доступу: <http://vernadsky.tstu.ru/pdf/2011/02/44.pdf>

Комеліна О.В. Ризики і загрози у формуванні підприємницького потенціалу регіону / О.В. Комеліна, А.О. Чайкіна. – Бізнес Інформ. – 2015. – №2. – С. 143-147.

УДК 658

Копил О.М., магістрант

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)*

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Загальноприйнятим сьогодні є розуміння того, що інноваційний розвиток виступає рушійним фактором економічного та суспільного прогресу, рушійною силою розвитку. Всім розвиненим країнам світу притаманний інноваційний розвиток, адже він є водночас чинником і наслідком загального економічного зростання держави в цілому. Ефективність інноваційної діяльності в більшості залежить від раціонального та ефективного управління нею.

Об'єктами інноваційної діяльності є: нові знання та інтелектуальні продукти; товарна продукція; виробниче обладнання та процеси; інноваційні програми і проекти; інфраструктура виробництва і підприємництва; організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва і (або) соціальної сфери; сировинні ресурси, засоби їх видобування і перероблення; механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції. Кожний перелічених об'єктів є унікальним та складним і потребує побудови адекватної стратегії управління.

Управління інноваційною діяльністю охоплює стратегічні та оперативні аспекти. Стратегічно важливим є збереження і зміцнення ринкових позицій підприємства у тривалій перспективі. Це потребує систематичної й цілеспрямованої діяльності із вдосконалення існуючих технологій, товарного асортименту, методів та засобів реалізації стратегічних цілей розвитку. Ефективність управління інноваційними процесами на підприємстві забезпечується реалізацією такого алгоритму дій: обґрунтування найбільш перспективних напрямів діяльності підприємства; пошук та залучення різноманітних джерел надходження новаторських ідей; ефективністю управління конкретними інноваційними проектами. Дотримання алгоритму дій реалізації інновацій допоможе забезпечити досягнення успіху та зменшити рівень ризику.

За класичним визначенням система управління інноваціями є сукупністю дій, які є результатом обґрунтування, прийняття, реалізації управлінських рішень щодо створення та впровадження інновацій в організації і спрямовані на: визначення стратегічних інноваційних цілей; оптимізацію організаційно-структурних форм управління інноваціями; розроблення технології обґрунтування і прийняття інноваційних рішень; формування інноваційної стратегії та інноваційної політики; вибір методів впливу на поведінку учасників інноваційного процесу з метою формування взаємовигідних економічних відносин.

Постійний та ефективний розвиток підприємств на перспективу в умовах ринкової економіки можливий лише за рахунок впровадження новітніх досягнень науки та техніки,

отже розвиток інноваційної сфери є особливо актуальним в умовах сьогодення. Тривала стабільність будь-якого підприємства неможлива без гнучкого управління інноваціями, яке є рушійною силою його розвитку. У зв'язку з цим, досить гострою є проблема своєчасного просування інноваційних можливостей, концентрації ресурсів, оперативного управління інноваційним процесом при мінімальному ризику від неправильного вибору інноваційного напрямку. Стратегія управління інноваціями має бути складовою загальної стратегії управління розвитком підприємства.

Основними завданнями управління інноваційними процесами на підприємстві на сучасному етапі повинні бути: вибір стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку підприємства та відбір альтернативних інноваційних проектів; визначення ресурсного забезпечення та його доступності з урахуванням специфіки реалізації кожного етапу інноваційного процесу та змісту інноваційного проекту; встановлення масштабності конкретного інноваційного проекту і специфіки диверсифікації діяльності підприємства, співставлення з параметрами інноваційної спроможності підприємства; оцінка рівня організаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства з урахуванням етапів інноваційного процесу та визначення функціональних повноважень структурних підрозділів щодо реалізації проекту з метою забезпечення необхідних змін організаційної структури щодо потреб реалізації проекту; розроблення програм і планів інноваційної діяльності.

Формування ефективних організаційних форм управління інноваційними процесами підвищує чутливість підприємства до змін зовнішнього середовища, а також його гнучкість та адаптивність.

Таким чином, управління інноваційними процесами є невід'ємною частиною виробничо-господарської діяльності підприємства, яка несе в собі імпульс розвитку, ґрунтуючись на нових підходах до вирішення звичних виробничих завдань.

Сучасний етап господарювання в Україні вимагає значного розширення масштабів інноваційної діяльності підприємств. Саме активізація інноваційної діяльності на всіх ієрархічних рівнях економічної системи є найважливішою передумовою підвищення ефективності виробництва на базі зростання продуктивності праці, збільшення обсягів виробництва сукупного суспільного продукту та національного доходу країни.

Список літератури

Проблеми побудови інтегрованої системи управління і адміністрування розвитку економіки. // Управління та адміністрування в національній економіці: інформаційно-аналітичний аспект: колективна монографія за ред. д.е.н., проф. Комеліної О.В. – Полтава: ПолтНТУ, 2016. – 280 с.

Дорофиенко В.В., Колосюк В.П. Инновационный менеджмент и научно-техническая деятельность, 2008. - 234 с.

Степанова Ю.Л. Результативність адаптації підприємства / Ю.Л. Степанова // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2012. – № 24 (I). – С. 156-163.

УДК 330

Корсун Н.Ф., к.э.н., доцент
УО «Белорусский государственный аграрный технический университет»
(г. Минск, Республика Беларусь)

ПЕРСПЕКТИВЫ И ФОРМЫ СОТРУДНИЧЕСТВА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ СО СТРАНАМИ АТР

Азиатско-тихоокеанский регион (АТР) занимает все более важное место в системе как внешнеполитических, так и экономических приоритетов Республики Беларусь. АТР является

мощным центром мирового экономического и технологического развития, где накоплены самые крупные в мире финансовые ресурсы.

К целям развития сотрудничества со странами АТР следует отнести:

– целенаправленное движение по вхождению в мировой хозяйственный комплекс на основе инвестиционно-производственного сотрудничества. Необходимо диверсифицировать географию внешнеэкономических связей, ориентированных в настоящее время главным образом на Российскую Федерацию и страны СНГ, так как на рынках Западной Европы и США сбыт многих видов белорусской экспортной продукции (за исключением нефтепродуктов и удобрений) затруднен ограниченными рамками их импортных потребностей и высоким уровнем конкуренции;

– ориентация белорусских предприятий на торговлю компонентами в цепочке транснациональных компаний;

– активное освоение развивающихся азиатских рынков. Необходимо активно подключить экономический потенциал Беларуси к развитию хозяйственных связей с наиболее динамичной частью мирового хозяйства, которой является АТР. Рынки многих государств этого региона обладают благоприятными потенциальными возможностями для расширения белорусского экспорта и получения по импорту широкой номенклатуры жизненно важной для экономики нашей страны продукции;

– развитие экспорта национального капитала и корпоративных связей с ведущими мировыми предприятиями и участие в реализации транснациональных проектов (развитие автомобильного и железнодорожного транзитного транспортного коридора Восток-Запад — New Silk Road¹ через Беларусь для более быстрой доставки экспортно-импортных грузов стран АТР в страны Евросоюза) в соответствии с Государственной программой развития транзитного потенциала Республики Беларусь [1]. Прогноз развития мировой экономики показывает, что в XXI веке основной поток транзитных грузов пройдет между ЕС и государствами АТР;

– привлечение прямых и заемных иностранных инвестиций в белорусскую экономику для модернизации технологий и снижения энергоемкости и материалоемкости производства;

– дальнейшая рационализация структуры импорта, развитие импортозамещающих производств, стабилизация и улучшение внешнеторгового и платежного балансов;

– более эффективное совместное использование рыночной инфраструктуры и кадров как существующих в Республике Беларусь предприятий, так и финансово-экономического потенциала стран АТР.

Республика Беларусь в сотрудничестве со странами АТР активно использует различные формы внешнеэкономических связей: внешняя торговля, создание совместных и иностранных предприятий на территории Беларуси, сотрудничество на компенсационной основе (Китай), привлечение иностранной рабочей силы (Китай, Вьетнам), въездной иностранный туризм и туристические поездки жителей Беларуси в страны АТР, расширение деятельности свободных экономических зон.

Внешняя торговля Республики Беларусь со странами АТР характеризуется экспортом сырьевых товаров (удобрения) из РБ в страны АТР (кроме России и США) и импортом высокотехнологичных товаров и технологий из Китая, Гонконга, Тайваня, Малайзии и других стран этого региона.

Сотрудничество со странами Азиатско-Тихоокеанского региона наиболее перспективно для Республики Беларусь. Оно возможно по трем направлениям:

– экспорт в эти страны таких традиционных белорусских экспортных товаров, как минеральные удобрения, тракторы, грузовые автомобили и шины, что может обеспечить расширение масштабов и поднятие технического уровня этого производства, а также создание дополнительных рабочих мест в нашей стране;

– налаживание сотрудничества со странами АТР в Беларуси путем создания совместных предприятий производства высококачественных товаров широкого потребления, включая легковые автомобили, бытовую электронику и другие товары длительного

пользования, по которым эти страны занимают передовые позиции в мире и способны внести серьезный вклад в удовлетворение потребительского спроса в нашей стране;

– совместные научные разработки в области энергетики, материаловедения, биотехнологии, освоения Мирового океана, аэрокосмической техники, медицины.

Развитие внешнеэкономических связей Беларуси со странами Азии и Тихоокеанского региона в настоящее время в значительной степени сдерживается их отдаленностью и слабостью инфраструктуры – транспортной, энергетической, информационной, а также недостаточным технологическим уровнем большинства белорусских товаров.

Перспективы дальнейшего развития сотрудничества Беларуси со странами АТР в определяющей степени будут зависеть от возможности организации кредитования торговых операций, поддержки на государственном уровне научно-технической кооперации, создания адекватной юридической базы, а также преодоления исторически сложившегося дефицита соответствующей коммерческой информации. Решение этих и ряда других проблем определит ту степень кооперации, которую смогут наладить между собой Беларусь и страны АТР в начале XXI в.

Интенсификация международной деятельности белорусских предприятий должна быть связана с трансформацией нынешней торгово-посреднической схемы отношений в производственно-инвестиционную модель экономических связей. Оптимальным было бы создание дочерних производств в различных странах, чтобы они тиражировали передовые отечественные технологии, а в Беларуси следует оставить производство самых новых моделей, которые пока не освоили дочерние предприятия.

Еще одна важная область сотрудничества, которая может сравнительно быстро дать большую отдачу, – коммерциализация крупными компаниями стран АТР белорусских научно-технических разработок и исследований. В Беларуси есть направления исследований, где она занимает ведущие позиции: разработка и модернизация вооружений, физика высоких энергий, лазеры, новые материалы и др. Возможно совместное доведение до стадии промышленных технологий изобретений белорусских ученых, создание новых видов продукции с последующей реализацией на мировом рынке.

Создание совместных и иностранных предприятий с капиталом из стран АТР в Республике Беларусь (в частности, Белорусско-китайский индустриальный парк Great Stone в Смолевичском районе Минской области с особым правовым режимом) будет способствовать экономическому росту, освоению инновационных и высоких технологий, созданию новых рабочих мест в стране.

Кризисные явления в мировой экономике привели к снижению общего объема притока мировых инвестиций, что замедлило экономический рост, повысило уязвимость открытой белорусской экономики от снижения платежеспособного спроса в странах – основных внешнеторговых партнерах.

Согласно докладу Конференции ООН по торговле и развитию (ЮНКТАД) Республика Беларусь относится к группе стран, которая в сфере привлечения иностранных инвестиций работает ниже своего потенциала. В докладе 2008 года наша страна находится на 95-м месте из 141 стран по показателю фактического привлечения инвестиций, на 48-м месте – по потенциалу их фактического привлечения [2].

В соответствии с намеченными целями в области привлечения иностранных инвестиций поставлена задача в ближайшие годы остановить негативные процессы в экономике, повысив привлекательность инвестиций в белорусскую экономику, при этом интенсифицировать государственно-частное партнерство – прежде всего за счет активного развития новых технологий и новых производств с широким применением возобновляемых источников энергии (с использованием солнца, ветра, метана, сапропеля, небольших рек и т.п.) и редких и редкоземельных металлов и др.

Об улучшении инвестиционного климата с начала 2000-х годов в Республике Беларусь свидетельствует постепенный рост ее места в рейтинге Doing Business, составляемым Всемирным Банком: с 68-го места в 2010 г. на 37-е в 2016 г. среди 189 стран мира. Однако

до сих пор иностранные инвестиции не играют существенной роли в национальной экономике [3, 4].

Поскольку Республика Беларусь не располагает значительным запасом природных ресурсов, то именно инновационный путь развития, направленный на создание конкурентоспособных предприятий, является предпочтительным. Борьба за внешние рынки требует постоянных вложений в основной капитал с учетом инновационной направленности и эффективности.

Таким образом, первостепенной задачей в Республике Беларусь в настоящее время является рост экспорта товаров и услуг, превышение темпов роста экспорта над импортом, достижение положительного сальдо во внешней торговле товарами и услугами. При этом любая внешнеэкономическая сделка, в том числе и экспортная, должна осуществляться лишь при условии, то она эффективна и безопасна.

Список литературы

Об утверждении Государственной программы развития транзитного потенциала Республики Беларусь на 2011-2015 гг.: постановление Совета Министров Республики Беларусь от 20 декабря 2010 № 1852 // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2010. – № 312, 5/33044.

World Investment Report 2008. [Electronic resource]/UN. – 2008. – Mode of access: <http://www.un.org/ru/development/surveys/docs/investments2008.pdf>. – Date of access: 11.10.2017.

Doing Business 2011 [Electronic resource]/Doing Business. – 2010. – Mode of access: <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB11-FullReport.pdf> – Date of access: 11.10.2017.

Doing Business 2017 [Electronic resource]/Doing Business. – 2016. – Mode of access: <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB17-Chapters/DB17-Mini-Book.pdf?la=en> – Date of access: 11.10.2017.

УДК 316.334.23

Кулмаганбетова А.С., докторант *Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева (г. Астана, Республика Казахстан)*

ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Одним из важных секторов для реализации стратегических целей инновационного развития экономики Казахстана является малый и средний бизнес, который служит фундаментом обеспечения конкурентоспособности экономики и повышения благосостояния населения страны. Сегодня Казахстан ставит перед собой цель непрерывного развития малого и среднего бизнеса и доведения его доли в ВВП до 50% к 2050 году [1].

Во всех развитых странах мира малый и средний бизнес является мощным двигателем инновационного развития. Также может выступать основным субъектом инновационной деятельности, который является источником и генератором новых идей и нововведений. Этому способствуют такие характерные черты малого и среднего бизнеса как гибкость по отношению к постоянно меняющимся условиям внешней среды, высокая мобильность ресурсов, эффективность и отдача финансовых ресурсов, склонность к риску.

Проблема использования и повышения инновационного потенциала субъектов малого среднего бизнеса в Казахстане становится актуальной в силу необходимости как повышения роли МСБ в экономике страны, так и формирования и развития инновационной деятельности для увеличения экономического потенциала страны в целом.

Для раскрытия сущности рассматриваемой проблемы и обоснованности проводимых исследований важным этапом является обзор существующей литературы и анализ различных точек зрения относительно понятия «инновационного потенциала малых и средних предприятий».

Так, в работе Глазуновой В.В. под инновационным потенциалом рассматривается способность и готовность организации к использованию производственных, трудовых, интеллектуальных, научно-технологических, маркетинговых, материально-энергетических, инфраструктурных, финансово-экономических и управленческих ресурсов для осуществления инновационного развития организации, обеспечения ее инновационной деятельности и достижения инновационных целей. Согласно данному определению инновационный потенциал организации можно представить в виде зависимости от потенциалов ее подсистем [2]:

$$ИП=f(Пп; Пт; Пм; Пр; Пинт; Пнт; Пфэ; Пи; Пу)$$

где Пп – производственный потенциал; Пт – трудовой потенциал; Пм – маркетинговый потенциал; Пр – ресурсный потенциал; Пинт – интеллектуальный потенциал; Пнт – научно-технический потенциал; Пфэ – финансово-экономический потенциал; Пи – инвестиционный потенциал; Пу – управленческий потенциал.

Данный подход рассматривает взаимодействие подсистем организации и правильную оценку инновационного потенциала как часть эффективного управления всей инновационной деятельностью организации.

Согласно Кузнецовой Е.С. инновационный потенциал предприятия представляет собой совокупность таких потенциалов как научный, рыночный, предпринимательский, финансовый и кадровый [3].

Группа исследователей из Университетов Марибор (Словения) и Клагенфурт (Австрия) инновационный потенциал компании рассматривает как разницу между двумя состояниями компании: ее целями и фактическим состоянием [4].

Также интересна трактовка Аскаровой А.А., основанная на системном подходе. Ею предлагается определение инновационного потенциала как способность системы к трансформации фактического порядка вещей в новое состояние с целью удовлетворения существующих или вновь возникающих потребностей, т.е. это своего рода характеристика способности системы в изменению, улучшению, прогрессу [5].

целом обзор источников по данной проблематике показал, что все подходы к сущности инновационного потенциала можно рассматривать с двух аспектов: во-первых инновационный потенциал – это совокупность ресурсных возможностей, позволяющих реализовать инновационные проекты, во-вторых инновационный потенциал как показатель экономического потенциала хозяйствующего субъекта.

Очевидно, что для выявления инновационного потенциала хозяйствующих субъектов учетом максимально всех значимых показателей, характеризующих различные стороны деятельности и особенностей их инновационной деятельности необходимо определить структуру инновационного потенциала предприятий.

Для выявления инновационного потенциала субъектов МСБ в Казахстане проведем анализ уровня их инновационной деятельности за последние годы (рис. 1).

Согласно данным Комитета по статистике Министерства национальной экономики Республики Казахстан в 2016 году уровень инновационной активности малых и средних предприятий достиг 7,8%, что выше на 1,1% по сравнению с прошлым годом. В том числе наиболее высок уровень инновационной активности средних предприятий (17,9%) нежели малых (6,8%).

Анализ изменения уровня инновационной активности малых и средних предприятий за последние 4 года показывает нестабильную динамику (рис. 1). Если по малым предприятиям можно увидеть положительное изменение в уровне инновационной

активности в среднем за данный период на 0,9%, то по средним предприятиям 2014 году было снижение на 5,1% по сравнению с предыдущим годом и далее наблюдается незначительный рост ежегодно в среднем на 1%.

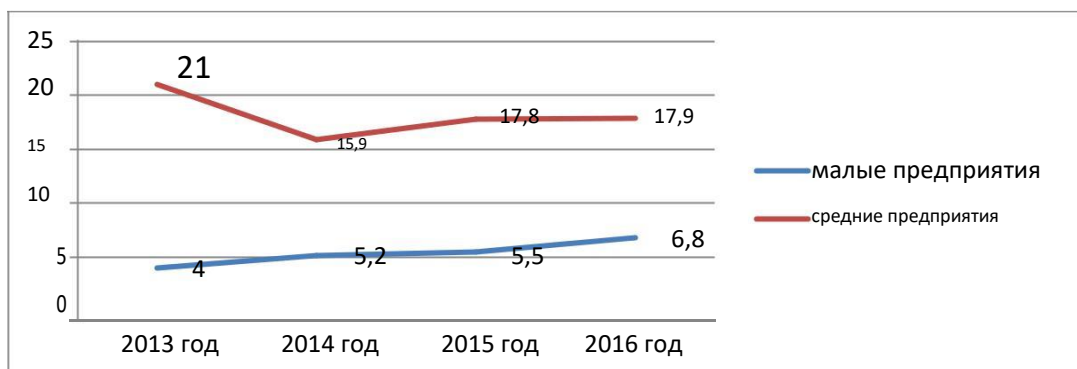

Рис. 1. Уровень инновационной активности малых и средних предприятий, %

Для полноты картины можно посмотреть структуру предприятий, имеющих инновации. По данным 2016 года, как показано в диаграмме (рис. 2) доля малых и средних предприятий, имеющих инноваций ниже, чем доля крупных предприятий, свидетельствует о том, что основными субъектами инновационной деятельности в Казахстане остаются преимущественно крупные предприятия.

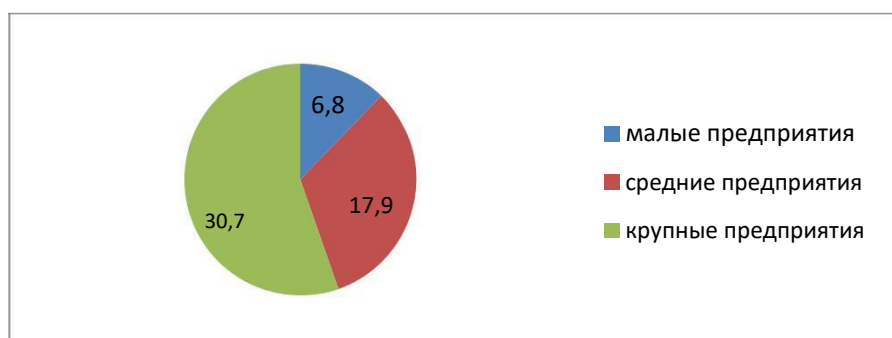

Рис. 2. Структура предприятий, имеющих инновации

Как показывает рис. 3 уровень инновационной активности по продуктовым и процессным инновациям средних предприятий значительно выше, чем у малых предприятий (по данным 2016 года на 3,6 раза), что свидетельствует о том, что средние предприятия в силу своих возможностей имеют больше потенциала инновационной деятельности, чем малые предприятия.

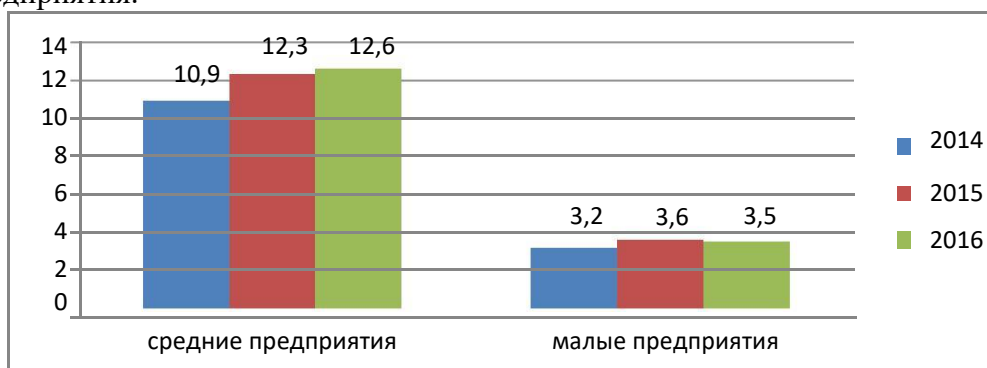

Рис. 3. Уровень инновационной активности малых и средних предприятий РК по процессным и продуктовым инновациям, %

Что касается динамики роста уровня инновационной активности по продуктовым и процессным инновациям, то здесь также намечается положительная тенденция по средним предприятиям (повышение в среднем ежегодно на 0,85%), в то время как по малым предприятиям за 2016 год, по сравнению с 2014 годом, наблюдается повышение на 0,3%, а в сравнении с 2015 годом понижение на 0,1%.

Подводя итоги анализа уровня инновационной деятельности малых и средних предприятий в Казахстане можно выделить несколько важных аспектов:

инновационный потенциал малых и средних предприятий значительно ниже по сравнению с крупными предприятиями, что свидетельствует о необходимости формирования реализации целенаправленной инновационной политики в сфере малого и среднего бизнеса;

в контексте внутриотраслевой структуры уровень инновационной активности малых предприятий по сравнению со средними предприятиями оставляет желать лучшего, о чем свидетельствуют данные за последние три года, что главным образом влияет на конкурентоспособность и эффективность малых предприятий в целом;

значительно низкий уровень продуктовых и процессных инноваций малых и средних предприятий, которые являются базовыми в инновационной деятельности хозяйствующих субъектов, обеспечивающих главным образом улучшения качества производимой продукции и повышения технического уровня производства.

Список литературы

Послание Президента Республики Казахстан – Лидера нации Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства».

Глазунова В.В. Современные проблемы в оценке инновационного потенциала организаций / В. В. Глазунова // Интернет-журнал «Науковедение». – Том 8, №1. – 2016.

Кузнецова Е.А. Определение инновационного потенциала российского малого предпринимательства / Е. А. Кузнецова // Российское предпринимательство. – 2012. – Том – № 18. – С. 66 – 72.

Robert Leskovic, Alenka Baggia, Peter Metlikovič. Assessment of innovation potential in small and medium enterprises / Leskovic Robert, Baggia Alenka, Metlikovič Peter // Zhejiang Province. Industrial Engineering and Engineering Management. IEEM 2008. IEEE International Conference on Industrial Engineering and Engineering Management. – PP. 949 – 953.

Аскарлова А.А. Оценка инновационного потенциала предприятий малого бизнеса / А. А. Аскарлова. – М.: Дело. – 2016.

УДК 332.1:330.341.1(477)

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Голобородько О.П., к.е.н., доцент
*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Прикрими недоліками утворення та вдосконалення сучасної інноваційної інфраструктури регіонів є безсистемність і непослідовність даного процесу, недосконала нормативно-правова урегульованість питань її розвитку, відсутність належної державної та регіональної підтримки під час формування та розвитку інституцій інноваційної інфраструктури, низький рівень фінансування всіх її елементів, відсутність постійно накопичуваної та легкодоступної систематизованої інформації про завершення прогресивних технологічних розробок у різних регіонах країни.

Для вирішення зазначених проблем потрібне суттєве комплексне поліпшення процесу формування інноваційної інфраструктури розвитку регіонів держави, ключовим орієнтиром якого має стати забезпечення рівних можливостей для кожного з них, враховуючи спектр їхніх потреб і величину наявного потенціалу. Йдеться про формування та розвиток адекватної інноваційної інфраструктури у регіонах, виявлення і дієве використання тих факторів, які відчутно впливають на подальше вдосконалення інноваційного потенціалу. Тому на регіональному рівні для формування та розвитку інноваційних інституцій необхідна активна участь у цьому процесі органів влади на місцях. Прояв відповідних владних повноважень щодо розвитку інноваційної інфраструктури повинен відбуватись у напрямі побудови інституційних засад зміцнення інноваційного потенціалу в регіоні [1].

Пріоритетні проблеми, що стосуються об'єктів інноваційної інфраструктури, пов'язані тим, що інноваційна система країни, як системне ціле, має спиратись на єдність її законодавчої бази та розроблену бюджетну політику, а достатня гнучкість і динамічність цієї системи, які необхідні їй для своєчасної адаптації до зміни внутрішніх та зовнішніх умов і викликів, мають забезпечуватись шляхом децентралізації управління, організації декількох центрів аналізу й реагування. В Україні, з урахуванням її політико-адміністративного устрою та потреби управління регіональним розвитком, до класифікації інновацій пропонується додатково ввести групу інновацій на рівні регіону (мається на увазі, що дані інновації в країні вже застосовуються, але є новими для конкретного регіону). Інноваційний потенціал регіону доцільно усвідомлювати як сукупність науково-технічних, матеріальних, фінансових, кадрових, інституційних та інших ресурсів регіону, які можуть бути використані для здійснення інноваційної діяльності. Він містить такі елементи, як технологічні напрацювання, науково-технічні досягнення, інноваційну культуру, позитивне сприйняття суспільством зусиль із вдосконалення. Для оцінки рівня інноваційного розвитку регіонів вважаємо доцільним враховувати їх інноваційні можливості, тобто сукупність оцінки потреби регіону в інноваційному оновленні (насамперед, у виробничо-технологічній сфері), його інноваційний потенціал, а також наявні організаційно-правові, фінансові, інституційні, виробничо-технологічні, соціально-психологічні та інші умови для активізації інноваційних зусиль.

метою забезпечення прискороного технологічного розвитку, державна інноваційна політика покликана вирішити ряд завдань: створити ділову атмосферу, яка сприятиме активності у сфері інновацій та спробах підвищити рівень власної конкурентоспроможності; заохочувати проведення розробок й комерціалізацію прогресивних технологій; швидше створювати сучасну інфраструктуру, необхідну для підтримки інноваційного процесу; інтегрувати інтереси оборонних і цивільних виробництв, що забезпечить ефективне вирішення ними завдань у сфері розробки і впровадження більш досконалих технологій, модернізації виробництв; підготовки відповідних працівників.

Основними принципами державної інноваційної політики повинні бути наступні: визнання інноваційного потенціалу в якості найважливішого стратегічного ресурсу країни; етапність у досягненні перспективних цілей; пріоритетність підтримки інноваційної діяльності у базових галузях економіки; першочергова увага до більш результативної частини власного інноваційного потенціалу; орієнтація на задоволення запитів споживачів і підвищення рівня якості громадян; сприяння інтеграції науки, виробництва, освіти та інноваційної підприємницької діяльності; системний характер державної підтримки інноваційної діяльності та її суб'єктів; узгодження інтересів органів державної влади та суб'єктів інноваційної діяльності; акцент на використанні економічних методів регулювання інноваційних процесів; надання прямої державної підтримки інноваційної діяльності на конкурсній основі.

Основними критеріями під час вибору пріоритетів в інноваційній діяльності можуть бути: науково-технологічний, економічний, соціальні й екологічні. Науково-технічний критерій передбачає технологічні прориви і формування нових виробництв на високорозвиненій технологічній базі. Економічний – забезпечення упевненого економічного

зростання. Соціальний критерій означає підвищення якості життя населення. Екологічний – передбачає організацію екологічно чистих виробництв та наближення до ліквідації екологічно небезпечного впливу на стан навколишнього середовища. Рівень значущості кожного з критеріїв при виборі пріоритетів визначається ситуацією й коливається залежно від наявних проблем технологічного розвитку, наявності в регіонах розробок високого рівня готовності, структури економіки, ситуації, стану внутрішнього й зовнішнього ринку, досягнутого рівня добробуту суспільства, рівня забруднення навколишнього природного середовища [2].

Враховуючи особливість інноваційної діяльності як об'єкта управління, ядром механізму реалізації державної інноваційної політики є система правових, фінансово-економічних і організаційно-технічних заходів підтримки суб'єктів інноваційної діяльності та забезпечення сприятливих умов для перебігу та відтворення інноваційних процесів. У своїй сукупності ці заходи утворюють механізм державної підтримки інноваційної діяльності. У кризові періоди роль даного механізму особливо зростає, оскільки дефіцит власних інвестиційних ресурсів і нестабільність ситуації змушують підприємців зменшувати увагу до проведення інноваційної діяльності.

Список літератури

Інноваційна Україна 2020 / За заг. ред. В.М. Гейця / Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ief.org.ua/docs/nr/4.pdf>.

Антонюк Д.А. Методика оцінювання рівня розвитку інфраструктури підприємництва регіонів // Д. А. Антонюк / Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – 2014. – №8. – С.31-39.

УДК 336.14

Марчишинець С.М., заступник начальника-начальник відділу транспорту та зв'язку управління інфраструктури та туризму *Полтавська обласна державна адміністрація (м. Полтава, Україна)*

Марчишинець О.В., к.е.н., доцент
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)

СВІТОВИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МЕХАНІЗМІВ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Стабільне економічне зростання та висока конкурентоспроможність будь-якої країни в умовах інтеграції досягається, зазвичай, за рахунок упровадження сучасних інноваційних технологій. Розвиток інновацій в Україні є важливим елементом інтеграції країни до ЄС, оскільки рівень інноваційної активності, згідно з Лісабонською стратегією, став визначальним критерієм готовності кожної держави до вступу в Євросоюз, основна мета якого – об'єднати науковий і технічний потенціал країн Європи з метою їх інтеграції в європейську та світову інноваційну мережу.

Практично у всіх західноєвропейських країнах було прийнято програми, які стосувалися стимулювання інноваційної діяльності. Такі програми передусім спрямовані на поширення інновацій. Наприклад, у таких країнах, як Німеччина, Франція, Великобританія, США, Канада, Японія, Нідерланди, Бельгія, Швеція, Фінляндія реалізуються комплексні стратегії розвитку. Такі стратегії називають локальними або регіональними інноваційними стратегіями. Метою стратегій розвитку є стимулювання нових інноваційних підприємств та підтримка вже існуючих [1].

Для стимулювання інноваційної діяльності використовують різні методи та інструменти. Наприклад, такі країни як Франція, Іспанія, Німеччина підтримують інновації підприємств безпосередньо у роботі [2]. Деякі країни використовують опосередковані методи стимулювання інновацій. До таких країн можна віднести Фінляндію, яка є однією із найбільш інноваційних держав світу і тривалий час ефективно використовує субсидії для підприємств, які впроваджують інновації [3]. У розвинених країнах Європи одним із важливих інструментів стимулювання інноваційної діяльності є державно-приватне партнерство у сфері інновацій. Державно-приватне партнерство охоплює різноманітні форми довготривалої співпраці між органами державної влади та приватним сектором і має значну частку у фінансуванні досліджень та розвитку [4].

Водночас, виділимо найважливіші інструменти, які використовують європейські країни для сприяння інноваційній діяльності: безпосереднє співінвестування інноваційних інвестицій, створення науково-технічних парків, науково-дослідних установ, центрів трансферу технологій. Також використовують такі інструменти, як спрощення адміністративних процедур, податкові пільги, створення технологічних парків та ін. У сфері інновацій для України важливим є досвід Німеччини, оскільки за розвитком інноваційної діяльності ця країна посідає одне з перших місць у світі та перше місце в Європі [5].

Німеччині значну увагу приділяють сприянню практичної співпраці між наукою та реальним сектором економіки. Велику увагу приділяють розширенню мереж кооперації та об'єднань потенціалу науково-дослідних установ і компаній через створення інноваційних союзів і кластерів. Для цього було створено програми для сприяння інноваційній діяльності підприємств малого та середнього бізнесу, спеціальні програми підтримки науково-дослідної та інноваційної діяльності, програми підтримки засновників інноваційних компаній тощо. Щодо підтримки прогресивних технологій, то метою стратегії цієї країни є активне впровадження інновацій у різні сфери науки і техніки, а саме: енергетичну сферу, нанотехнологію, біотехнологію та ін. [6]

Розвиток інновацій є одним з найважливіших завдань також і в Чехії. У цій країні у впровадженні інновацій важливу роль відіграють прямі закордонні інвестиції. У Чехії державною підтримкою користуються кластери та технокластери, які одержують безпосередню інвестиційну допомогу у формі дотацій, а також фінансування окремих робіт.

Ще однією країною, в якій підтримка інноваційних проектів є важливим завданням, є Іспанія. Тут підтримку отримують як локальні, так і регіональні програми розвитку. В цій країні на стимулювання високоінноваційних інвестицій в підприємства, а особливо підприємства малого та середнього бізнесу, у розвиток інноваційного потенціалу підприємств та наукових установ, а також на підвищення кваліфікації людського капіталу на підприємствах спрямовується фінансова допомога у вигляді дотацій.

Розглядаючи питання стимулювання інноваційної діяльності в зарубіжних країнах, неможливо обійти увагою діяльність технополісів та технологічних парків, які є досить поширеними в економічно розвинених країнах. Зазначимо, що технополіс – це спеціально створений науково-промисловий комплекс, до якого входять підприємства та організації, охоплені повним інноваційним циклом. Стрижнем технополісу є науково-дослідний комплекс, який виконує фундаментальні наукові дослідження, що визначають перспективи розміщених в ньому виробництв [7].

Сьогодні у світі нараховується декілька сотень технопарків різних видів, більшість з яких зосереджено в США, Європі, Японії та Китаї, тобто в тих регіонах, що є економічно найвагоміші та найдинамічніше розвиваються. Сьогодні в США функціонує понад 140 наукових та технологічних парків, а із 25 найбільших університетів 23 мають наукові парки, де створено сотні компаній і тисячі робочих місць. У Фінляндії нараховується понад 17 парків, у Китаї – понад 53 парки (спеціальні технологічні зони), 50 провінціальних парків та 30 парків при університетах. До японського технополісу Tsukuba входить 3 технопарки, понад 50 державних дослідних інститутів [8].

Зарубіжні країни мають великий досвід у наданні податкових пільг, спрямуванні прямих закордонних інвестицій в інноваційні сфери, підтриманні ринку капіталів, удосконаленні системи охорони інтелектуальної власності, утворенні кластерів, установленні державно-приватного партнерства з метою заохочення інновацій, а також навчання персоналу у сфері інновацій. Щодо податкових пільг, то їх головною метою є збільшення витрат приватного сектора на дослідження та розвиток, який вважають одним із найголовніших показників інноваційності в ЄС, через збільшення власних коштів підприємств. На відміну від дотацій, за яких розмір витрат на дослідження і розвиток визначається у момент затвердження бюджету, податкові пільги надають привілей приймати рішення про розмір витрат на дослідження і розвиток приватному сектору (ринку). За таких умов самі підприємства приймають рішення, чи використовувати можливості, надані їм державою, чи відмовитись від них. Важливою ознакою податкових пільг є їх передбачуваність.

Варто зазначити і те, що податкові системи різних країн використовують різноманітні засоби стимулювання інноваційної діяльності. Найбільш ефективним із усіх методів податкового стимулювання, як показує досвід зарубіжних країн, є застосування інвестиційного податкового кредиту для забезпечення технологічного оновлення. Податковий кредит є безпосереднім відрахуванням із суми нарахованого податку, а не з суми оподаткованого прибутку при інвестуванні коштів у власний капітал підприємства. Зазначимо, що саме за допомогою цього регулюючого інструменту у Японії, США, Західній Європі, промислово розвинених країнах Східної Азії було забезпечено реалізацію моделей інноваційного розвитку економіки. У Франції для створення нових підприємств податковий кредит використовується і для пришвидшення розвитку економічно відсталих регіонів, а в Італії – для стимулювання розвитку південних регіонів [9]. Наприклад, у республіці Польща одним із пріоритетів розвитку інновацій та технологічного оновлення є технологічний кредит, який надається Національним банком Польщі [10]. Дослідження практики стимулювання, заохочення та підтримання інновацій в економічно розвинених країнах дає нам підстави дійти висновків про те, що кожна країна використовує свої інструменти сприяння інноваційній діяльності.

Отже, з наведеного вище можна зробити висновок, що Україна повинна використовувати досвід економічно розвинених країн щодо реалізації інноваційної політики, адже економічно розвинені країни вже пройшли значний шлях у напрямку реалізації інноваційної стратегії і мають великий досвід у цій галузі. Сьогодні і для України головним пріоритетом економічного розвитку має стати цілеспрямований перехід до інноваційної моделі економіки. А розширення міжнародної співпраці у сфері інноваційної діяльності між Україною та економічно розвиненими країнами буде дієвим інструментом формування інноваційної системи в Україні та сприятиме збільшенню обсягів інвестицій в інноваційну сферу.

Список літератури

- Sztaba M. Innowacyjność w regionach a transfer wiedzy / M. Sztaba // Przedsiębiorstwo a Region. – Jarosław : Wyd-wo Kolordruk, 2006. – S. 112-116.
- Becla M. Jak Unia finansuje innowacje / M. Becla, T. Zima. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Jak-w-Uniifinansuje-sie-innowacje-1696483.html>.
- Asheim B. The Role of Regional Innovation Systems In a Globalizing Economy: comparing knowledge bases and institutional frameworks of Nordic clusters / B. Asheim // Industrial dynamics, innovation and development. – Elsinore, 2004. – Pp. 31-38.
- Piesiak A. Po prostu to zrybmy! Unia Europejska i wyzwanie innowacyjności / A. Piesiak, P. Świeboda. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.demoseuropa.eu/upload/editor/demos/File/Raport-Innowacje.pdf>
- Троян В. Інновації в Німеччині / В. Троян // Наука та інновації : наук.-практ. журнал НАН України. – 2005. – № 1. – С. 125-129.

6. Sztaba M. Innowacyjność w regionach a transfer wiedzy / M. Sztaba // Przedsiębiorstwo a Region. – Jarosław : Wyd-wo Kolordruk, 2006. – S. 112-116.

7. Becla M. Jak Unia finansuje innowacje / M. Becla, T. Zima. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Jak-w-Uniifinansuje-sie-innowacje-1696483.html>.

8. Чухрай Н., Патора Р. Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві : підручник. – К. : Вид-во "Кондор", 2006. – 398 с.

Коноваленко Н.В. Інвестиційний податковий кредит як інструмент фінансування діяльності промислових підприємств / Н.В. Коноваленко // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – Сер.: Економіка, право. – 2011. – Вип. 3(54). – С. 106-111.

Касьяненко В.О. Зарубіжний досвід управління інноваційним потенціалом економіки та можливості його використання в Україні / В.О. Касьяненко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4, т. II. – С. 200-204.

УДК 332.142.4

Новікова В.В., аспірант

*Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
(м. Харків, Україна)*

ПРИНЦИПИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Стан економіки України на сучасному етапі залишається незадовільним. Економічний розвиток регіонів України залежить безпосередньо від ступеню економічної безпеки як національного, так і регіонального рівнів. Предметом першочергової турботи держави і регіонів з погляду безпеки повинні бути: політична стабільність; цілісність держави; оборона; техноекологічна безпека; соціально-економічна безпека; зовнішньополітичні пріоритети.

Економічна безпека держави безпосереднім чином залежить від економічної безпеки регіонів. Проблема економічної безпеки є інструментом забезпечення ефективного управління при проведенні регіональної політики. У рамках нової регіональної політики територіальним одиницям надане право самостійно вирішувати питання освоєння і використання природних ресурсів, розвитку галузей економіки, ринкової інфраструктури за умови збереження єдиного соціально-економічного простору, забезпечення безперешкодного переміщення людей, товарів, сировини та ін. Економічна безпека країни тісно пов'язана із забезпеченням економічної безпеки всіх регіонів.

Економічна безпека регіону в управлінському відношенні може характеризуватися поєднанням безпеки різних ієрархічних рівнів, стан гарантування яких і визначає рівень економічної безпеки територіального утворення. Економічна безпека регіону має прояв у наступних видах: можливості здійснювати власну економічну політику в рамках держави; адекватно реагувати на різкі геополітичні зміни в країні; здатності самостійно реалізовувати значні економічні заходи по складним ситуаціям в регіоні, пов'язаними з локальними економічними лихами або прорахунками на регіональному рівні; можливості на договірній основі надавати допомогу суміжним областям і регіонам, незбалансована економічна ситуація яких може несприятливим чином вплинути на економічні інтереси територіального утворення.

сучасних дослідженнях щодо напрямів економічної безпеки держави все більшої актуальності набувають проблеми економічної безпеки регіону як її складової, але єдиної думки стосовно моделей економічної безпеки регіону, з урахуванням специфіки трансформаційних процесів в економіці сьогодні немає. Економічна безпека як категорія економічної науки є складною системою економічних відносин на різних рівнях суспільного виробництва – на мікроекономічному та макроекономічному рівнях .

Питання забезпечення економічної безпеки України протягом тривалого часу є дуже важливими для подолання кризових явищ, формування гнучкості щодо адаптації до мінливих умов середовища, протидії великої кількості різнопланових загроз. Основою забезпечення економічних інтересів країни є стійкий розвиток регіонів та створення сприятливих умов для своєчасного реагування на загрози регіонального рівня.

За своєю природою економічна безпека держави є комплексною системою, що охоплює всі галузі господарства і всі аспекти життя держави та її населення. Природно, що економічна безпека держави має враховувати економічні інтереси кожного її громадянина та груп населення і поєднувати їх із загальнодержавними інтересами.

На думку провідних вчених під економічною безпекою регіону слід розуміти такий стан економіки, що дає змогу забезпечити сталий соціально-економічний розвиток, який базується на наступних засадах: економічна незалежність, стійкість і стабільність розвитку, здатність до саморозвитку і прогресу [1, с. 121].

Для визначення пріоритетів забезпечення економічної безпеки регіонів важливо виявити інтереси і загрози цим інтересам. При цьому варто враховувати не тільки власні інтереси а й інтереси партнерів, зокрема закордонних.

Забезпечення економічної безпеки регіону можливе тільки тоді, коли враховуються інтереси всіх учасників процесу регіонального розвитку – підприємств, галузей, міст, районів тощо. На різних рівнях регіонального розвитку тісно переплітаються економічні, політичні, екологічні та інші інтереси, причому чим вище рівень регіонального розвитку, тим більше учасників вступає у процес, тим ширше коло інтересів [2, с. 40].

Наявність кризової ситуації в економіці передбачає використання сучасних методів державного регулювання. Одним із чинників, який уповільнює вдосконалення в Україні регіонального управління, є відсутність необхідного інструментарію, здатного втілити сформовані у нормативних документах стратегічні цілі регіональної політики.

До основних складових економічної безпеки регіону відносяться: виробнича, соціальна, фінансова та екологічна. Відповідно до цих складових повинно здійснюватися постійний моніторинг з боку органів державної регіональної влади, аналіз потенційних загроз економічній безпеці регіону та вибір розв'язання виникаючих проблем. Такий моніторинг становища в регіоні має спиратися на набір індикаторів економічної безпеки, який дозволить виявити і оцінити майбутні загрози, а також реалізувати необхідний комплекс програмно-цільових заходів щодо зниження рівня загроз. Для своєчасного виявлення загроз доцільно створити перелік показників, інформацію за якими повинні надавати місцеві органи влади. На основі інформації, одержаної від місцевих органів влади після її перевірки на відповідність критеріям економічної безпеки, можна ухвалювати обґрунтовані рішення про мінімізацію тих чи інших загроз.

До основних принципів забезпечення економічної безпеки регіону можна віднести:

- єдності;
- унікальності;
- комплексності;
- пріоритетності;
- варіантності.

Виходячи із зазначених принципів можна виділити основні напрями забезпечення економічної безпеки регіону: удосконалення правової бази та забезпечення прийняття управлінських рішень при виникненні конфліктних ситуацій між центром і регіонами; збереження ресурсного потенціалу, відновлення і розвиток виробничого потенціалу регіону; підготовка кваліфікованих кадрів адміністративного менеджменту.

Для забезпечення економічної безпеки регіону потрібен спеціальний інструментарій, використання якого дозволило б розробляти і вибирати найбільш прийнятні варіанти забезпечення соціально-економічної безпеки з урахуванням особливостей кожного регіону. Для ухвалення ефективних управлінських рішень необхідна комплексна, своєчасна інформація, яка дозволила б встановити систему прямого зворотного зв'язку між

законодавчою і виконавчою владою, з одного боку, і реакцією на них у масах населення, на підприємствах, в установах і організаціях – з іншого. Але отримати таку інформацію зараз досить важко через відомчий підхід до формування інформаційних потоків і надання аналітичних матеріалів. Унаслідок чого управління часто мають значну за обсягом, але абсолютно різнопланову, не злагоджену між собою інформацію.

Найвищий ступінь безпеки досягається за умови, коли весь комплекс показників перебуває в допустимих межах своїх порогових значень, а порогові значення одних показників досягаються не на шкоду іншим.

Список літератури

Бабець І.Г. Основи формування економічної безпеки України: монографія / [І.Г. Бабець, М.І. Флейчук та ін.]. – Львів: СПОЛОМ, 2011. – 208 с.

Степаненко А. Оцінка економічної безпеки України та її регіонів [Текст] / Степаненко, М. Герасимов // Регіональна економіка. – 2002. – № 2. – С. 39-54.

УДК 332.132

Оболенцева Л.В., к.е.н., доцент

*Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
(м. Харків, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНУ

Актуальною проблемою сучасної економічної теорії і практики менеджменту є управління конкурентоспроможністю підприємств. Підвищення рівня міжнародної конкуренції, глобалізація світового ринку, неконтрольоване проникнення іноземних товарів на вітчизняний ринок та невідповідний стан науково-технічного забезпечення вітчизняного виробництва виносять проблеми управління конкурентоспроможністю на перший план. Вирішення цього завдання, як пріоритетної управлінської проблеми дозволить українським підприємствам зайняти достойне місце у світовій економіці.

Загальновідомо [1], що від якості управлінських рішень залежить конкурентоспроможність продукції, підприємств, промислових комплексів та країни цілому.

Наслідком реформування економіки України став перехід промислових підприємств від функціонування в стабільному зовнішньому середовищі до діяльності в умовах мінливого оточення та постійної нестабільності та невизначеності. Сьогодні промислові підприємства, як ніколи вимушені адаптуватися до постійних та важко передбачуваних зовнішніх змін. Особливо важким це завдання робить той факт, що вітчизняні підприємства не звикли діяти

умовах сьогодення, вони не мають відповідного досвіду щодо гнучкого реагування на зміни та виживання в сучасному конкурентному середовищі. Ще більш гнітючою здається ситуація в контексті відкритості економіки, оскільки не маючи необхідного досвіду конкурентної боротьби на внутрішньому ринку, говорити про можливість конкурувати з іноземними підприємствами, для яких висококонкурентне ринкове середовище є і завжди було звичайною нормою, - на сьогодні, майже неприйнятно.

Макрооточення вітчизняних підприємств характеризується чималою кількістю проблем, які потребують невідкладного вирішення, оскільки їх наявність унеможливає формування конкурентного середовища. Варто виділити наступні проблемні місця задля їх подальшого усунення:

по-перше, не встановлено чітких та однозначних механізмів діяльності для суб'єктів господарювання, що обумовлено непослідовністю, нестабільністю та фрагментарністю проведення реформ, а також нестабільністю через недосконалість та неоднозначність законодавства;

по-друге, інерція та безініціативність керівників підприємств, що гальмує ефективний соціально-економічний розвиток. Особливо болючим це питання є для державних підприємств та структур;

по-третє, нерівність конкурентних умов діяльності суб'єктів господарювання, яка спричинена недосконалістю фінансово-банківської системи, фіскальної політики держави, особливо податкової системи, нерозвиненістю фондового ринку та інші.

Враховуючи вагомі напрацювання багатьох учених в області конкурентоспроможності, слід відзначити, що на сьогодні залишаються наукові проблеми, які потребують поглиблення теоретичних і практичних розробок, ретельного дослідження саме умов виготовлення промислової продукції та функціонування промислових підприємств і комплексів в сучасних економічних умовах.

Важливе значення при цьому має розробка економічних механізмів формування управлінських рішень протягом складних виробничих процесів промислових підприємств. Загальновідомо, що від якості управлінських рішень залежить конкурентоспроможність продукції, промислового підприємства та промислового комплексу у цілому. Щодо підвищення ефективності функціонування промислового підприємства разом із науковим обґрунтуванням рішень, необхідним також є пошук резервів підвищення ефективності [2].

Аналізуючи досвід провідних країн світу щодо комплексного управління конкурентоспроможністю, слід відзначити, що впровадження систем управління конкурентоспроможністю завжди проводиться поетапно. На кожному етапі реалізується визначена програма, підготована групою менеджерів-фахівців щодо управління конкурентоспроможністю, вживаються конкретні заходи, які підвищують ефективність роботи із забезпечення відповідного рівня конкурентоспроможності [3].

Регіональний рівень розвитку економіки має певні особливості, які потрібно враховувати на всіх рівнях державного управління. Тобто, пріоритетом державної політики на сучасному етапі економічного розвитку України повинно стати створення інтегрованих у світове виробництво промислових комплексів, здатних забезпечувати вирішення проблем соціально-економічного розвитку регіонів України.

Проаналізувавши різні підходи до визначення конкурентоспроможності регіону, можна сформулювати наступне: конкурентоспроможність регіону – це його здатність забезпечувати якість економічного зростання, високого рівня життя населення, екологічного благополуччя території, а також підвищення, в цілому, іміджу регіону. Це здатність виявляти, створювати і використовувати конкурентні переваги для утримання або поліпшення своїх позицій серед інших регіонів.

Промисловість відіграє важливу роль в житті регіону, в ній зосереджений найбільший економічний та соціальний потенціал забезпечення його життєдіяльності. Спроможність органів регіональної влади сформулювати сприятливі умови для залучення необхідного обсягу інвестицій в промисловість регіону є необхідною умовою сучасного регіонального економічного розвитку. Крім того, здатність регіональних промислових комплексів самостійно накопичувати ресурс розвитку дасть їм можливість збільшити свою економічну незалежність та самостійність

Процеси розвитку промислових підприємств регіону повинні спрямовуватися на забезпечення не тільки збільшення випуску товарів і послуг, але й стійкого і збалансованого зростання рівня життя населення.

Взагалі організація промислового виробництва повинна бути проводиться з урахуванням зростання впливу галузевих і регіональних тенденцій та особливостей. Суттєві зміни, зокрема, функціонування нових різновидів розподілу праці, диктують необхідність ефективного підходу до взаємодії галузевих і територіальних відносин у процесі розвитку промислового виробництва. Взагалі, механізм управління конкурентоспроможністю промислових підприємств на регіональному рівні повинний базуватися на певних принципах:

оптимальне співвідношення централізованої і децентралізованої ініціативи;

забезпечення єдності цілей і дій як усього промислового комплексу регіону так і окремих підприємства, тобто збіг глобальних і локальних інтересів;
спеціальну систему мотивації, що створює зацікавленість усіх виконавців у підвищенні конкурентоспроможності підприємств промисловості регіону;
використання сучасної технологічної бази керування, що дозволяє з мінімальними втратами в реальному режимі часу вирішувати питання забезпечення конкурентоспроможності промислового комплексу регіону.

Список літератури

Паршина О.А. Управління конкурентоспроможністю продукції машинобудування: концепції, рішення, стратегії: монографія / О.А. Паршина. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2010. – 287 с.

Павлова В.А. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка та стратегія забезпечення: монографія / В.А. Павлова – Дніпропетровськ: ДУЕП, 2006. – 276 с.

Дікань В.Л. Управління конкурентоспроможністю корпорацій в Європі: підручник / В.Л. Дікань, В.І. Савчук. – К.: Знання. 2004. – 207 с.

УДК 330.341.1

Рахметулина Ж.Б., к.э.н, доцент; Базикенова А.Е., магистрант *Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева (г. Астана, Республика Казахстан)*

РОЛЬ НАУКИ В СТРУКТУРЕ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА

«Мы живем в эпоху, когда расстояние от самых безумных фантазий до совершенно реальной действительности сокращается с невероятной быстротой» Максим Горький

XXI век – это век стремительного развития науки, высоких технологий, информационных систем и новшеств, которые ежедневно способствуют облегчению жизни и приносят удобство во все сферы жизнедеятельности человека. Нынешнее время – время инноваций, основополагающей и главной движущей силой которых является наука.

Что есть прогресс без науки? Сейчас мало кто задумывается, что большинство окружающих его вещей раньше в природе не существовало. Все что нас окружает – дано наукой. Причем дано не просто так, а годами напряженной работы и накопленного опыта тысяч ученых по всему миру. Абсолютно все: медицина, образование, промышленность, технологии – находятся в зависимости от науки. На сегодняшний день наука играет роль основного звена экономической системы современного общества. Именно наукоемкая продукция с ее количественными и качественными показателями является главным конкурентным преимуществом любой страны в экономическом соревновании на мировом рынке. О развитии страны судят не только по богатствам ее недр, а главным образом, по наличию передовых технологий.

Рейтинг глобального инновационного индекса, который публикуется ежегодно 2007 г., в настоящее время служит главным ориентиром для руководства компаний, директивных органов и других желающих получить представление об инновационных процессах, протекающих в мире. Глобальный индекс инноваций составлен из 82 различных переменных, которые детально характеризуют инновационное развитие стран мира, находящихся на разных уровнях экономического развития. Разработчики политики, лидеры бизнеса и другие заинтересованные стороны используют ГИИ на постоянной основе для оценки достигнутого прогресса [1].

По данным Всемирной организации интеллектуальной собственности WIPO в рейтинге на 2017 год по глобальному инновационному индексу в пятерку лидеров входят Швейцария, Швеция, Нидерланды, США и Великобритания [1].

На 2017 год Республика Казахстан занимает лишь 78 строку в списке ГИИ. Для сравнения в 2016 году Казахстан занял 75 позицию [2]. Высокий ли это показатель? Едва ли, учитывая понижение позиций. Однако, несмотря на это, Казахстан, как интенсивно развивающееся государство, ставит цель - вхождение в топ-30 развитых стран мира. Поэтому необходимо делать упор на такую сторону как наука и инновации.

На мой взгляд наиболее значительными проблемами в области развития науки и применения инноваций является недофинансирование.

Согласно Национальному докладу по науке - 2016, доля затрат на казахстанские научные исследования в ВВП составляет всего 0,17% [3]. В развитых странах этот показатель намного выше - от 3 до 4 процентов, то есть превышает в 20 раз. К таким странам прежде всего относятся Израиль (4,86% ВВП), Финляндия (4,01%), Швеция (3,75%), Япония (3,42%) и Корея (3,37%).

Согласно отчету Visam Central Asia «Состояние и проблемы казахстанской науки: взгляд изнутри», в результате опроса 701 представителя науки, наиболее сильными местами казахстанской науки опрошенные научные работники считают опыт и квалификацию кадров. Наиболее слабыми местами – материально-техническое обеспечение научных учреждений и особенно – заработную плату научных работников. Также казахстанские ученые низко оценили государственную поддержку науки и внедрение научных достижений в практике. Выход из сложившейся ситуации большинство работников научных учреждений и преподавателей ВУЗов находит в увеличении государственного финансирования [4]. Среднемесячная номинальная заработная плата научного работника составляет около 100 тыс. тенге, или 300 долларов США. Для сравнения средняя профессорская заработная плата в развитых странах составляет \$5,318 в месяц и особенно высока в Саудовской Аравии, Канаде и США [5].

Вторая проблема заключается в трудности внедрения результатов научных исследований. Многие производственные предприятия находятся в руки иностранных инвесторов. Они не заинтересованы в том, чтобы разработки казахстанских ученых попадали им в технологию, повышая конкурентоспособность наших предприятий. У них подход временщика и отношение такое же. Временщик никогда не будет думать о будущем, зачем ему это, если он может вовремя снять сливки и уйти.

Тем не менее, Казахстан намерен решать проблемы и развивать сферу научных исследований и инноваций. Для этого ежегодно принимаются различные меры.

2011 году был принят закон «О науке». В нем сказано о поддержке правительством науки и технологий. Государство гарантирует продвижение всех организаций, осуществляющих инновационную деятельность посредством финансирования проектов, содействия развития инновационной структуры, организации подготовки инновационных менеджеров [6].

Одним из значимых событий было принятие закона «О государственной поддержке индустриально-инновационной деятельности» от 9.01.2012г. Здесь отражена необходимость регуляции отношений в инновационной сфере, а так же направление и форма реализации государственной инновационной политики [7].

Послании Президента РК Н.А. Назарбаева 2010 года «Новое десятилетие – новый экономический подъем – новые возможности Казахстана» отмечается, что создаваемая в стране Национальная инновационная система призвана развивать сектора «экономики будущего». Стратегической задачей является создание полноценной Национальной инновационной системы, которая к 2020 г. должна обеспечить результаты в виде разработок, патентов и готовых технологий, внедряемых в стране, а особенностью современного этапа развития казахстанской экономики должно стать создание постиндустриальной структуры экономики инновационного типа [8].

Одним из основных векторов государственной политики в сфере научно-технической и инновационной деятельности стало формирование инновационной инфраструктуры, включающей организацию специализированных субъектов инновационной деятельности государственного, межотраслевого, отраслевого и регионального характера. Одним из приоритетных направлений развития экономики Казахстана является развитие сети технопарков, для реализации этого Министерством индустрии и торговли Казахстана была разработана Концепция формирования сети технопарков в РК [9].

Технологические парки – это главные компоненты инновационной системы республики. Главной задачей является укрепление связи науки с производством, внедрение современных технологий. В Казахстане в настоящее время действует около десятка технопарков и 40 бизнес-инкубаторов. По данным Национального научного портала Республики Казахстан, в стране действуют 213 научно-исследовательских организаций [10].

в стране периодически проводятся конкурсы на грантовое финансирование проектов коммерциализации результатов научной и научно-технической деятельности. Казахстанские ученые все чаще заявляют о себе на мировой арене. В конце 2016 года 18 казахстанских ученых стали лауреатами международной премии Top springer author. Также систематически проводятся семинары для руководителей научных организаций и членов диссертационных советов. 115 научно-технических программ реализуются в республике с 2015 по 2017гг. (по материалам государственной регистрации научно-технических программ). Однако Министерством образования и науки РК еще не представлена информация о том, какова доля внедрения результатов научных исследований от общего количества профинансированных проектов.

в целом, Казахстан за годы независимости сделал и продолжает делать неплохие шаги поставленным целям, учитывая состояние экономики страны после распада СССР. Переходные периоды всегда сопровождаются трудностями, так же как и сейчас. Наше молодое государство должно осуществлять переход к инновационной экономике наряду с остальными странами мира, многие из которых имели намного больше опыта и времени на развитие, а также более высокий уровень экономики.

Так в чем же роль науки в инновационной экономике Казахстана? На мой взгляд, само слово инновация включает в себе смысл внедренного новшества. Значит инновация – это конечный результат. А наука – основа того, на чем держится этот результат. В итоге, не имея науки, как фундамента, никакой речи об инновационной экономике и быть не может. В современных условиях реализация всего комплекса целей общества Казахстана должна связываться с инновационным типом развития. В первую очередь, инновационная экономика строится на научном фундаменте. Создается теоретическая база, направленная на разработку и развитие научной методологии и последующую реализацию инноваций.

Таким образом, относительно невысокий уровень развития научного сектора на данном этапе можно рассматривать и с положительной точки зрения. Глядя на опыт других стран, анализируя их ошибки, можно грамотно применять модели развития к условиям нашего государства. Переход к инновационной экономике – не однодневное явление, оно затрагивает множество сфер экономики в совокупности и требует немало средств, мер и времени, а самое главное – перестройку мышления от старого индустриального лада к новому «инновационно-информационному».

в целом, развитие научного сектора - неотъемлемое условие экономического роста и повышения качества жизни в условиях новой экономики. Поэтому оно занимает и будет занимать приоритетное место в реализации инновационной политики государства.

Список литературы

Официальный сайт Всемирной организации интеллектуальной собственности WIPO [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.wipo.int.

National center for Science and Engineering Statistics [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.nsf.gov/statistics.

Интернет-журнал «Власть» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.vlast.kz.

Bisam Central Asia [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.bisam.kz.

Интернет-журнал «Livejournal» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.livejournal.com>.

Закон Республики Казахстан от 18 февраля 2011 года № 407-IV «О науке» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://online.zakon.kz>.

Закон Республики Казахстан от 9 января 2012 года № 534-IV «О государственной поддержки индустриально-инновационной деятельности» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://online.zakon.kz>.

Послание Президента РК Н.А. Назарбаева «Новое десятилетие – новый экономический подъем – новые возможности Казахстана» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.akorda.kz>.

Коммуникативная площадка g-global [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://group-global.org>.

Национальный научный портал Республики Казахстан [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nauka.kz>.

УДК 658.501.338.24

Редкін О.В., к.т.н., доцент; Толкачов Д.М. *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)*

СТАТЕГІЧНЕ ТА ПРОЕКТНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Світовий досвід прогресу провідних країн свідчить, що їх успіх ґрунтується на застосуванні проектного управління та інноваційної моделі сталого розвитку. Тому в умовах низької ефективності попередніх реформ і слабкості вітчизняної економіки формування сучасних теоретичних та організаційно-методичних основ проектного управління в стратегічних програмах інноваційного розвитку національного господарства та високотехнологічного виробництва в Україні є актуальним завданням.

Проблемами інноваційного розвитку економіки займалися І.Т. Балабанов, З.С. Варналій, А.П. Васильєв, О.В. Востряков, О.В. Гаврилюк, І.О. Галиця, В.М. Геєць, Н.П. Гончарова, О.М. Гребешкова, В.Ф. Гринев, Н.Д. Еквілайн, М.З. Згуровський, С.М. Ілляшенко, Б.Є. Кваснюк, О.В. Комеліна, Н.В. Краснокутська, А.А. Мазаракі, І.П. Макаренко, С.М. Максимов, Б.А. Маліцький, Т.Н. Оболенська, І.В. Одотюк,

Онікієнко, В.О. Онищенко, В.І. Піла, О.В. Поважний, О.С. Попович, В.П. Семиноженко, В.П. Соловійов, В.Д. Стивенсон, Л.І. Федулова, В.В. Черняк, В.Г. Чирков, І.Б. Чичкало-Кондрацька, І.А. Шовкун, Й.А. Шумпетер, Р.Ф. Якобс тощо. Особливості загальної теорії і практики управління проектами розвитку корпоративних і виробничих систем досліджувалися і розвивалися в працях Г.О. Бардиша, Л.П. Батенка, І.А. Бланка, Д. Боліса, С.Д. Бушуєва, В.І. Воропаєва, О.А. Загородніх, А. Зелля, Н.І. Ільїна, Х. Керцнера, Д. Кендайла, Д.Клиленда, В.Л. Колікова, В.В. Ліщинської, Т.В. Майорової, О.М. Михайличенка, Д.К. Пінто, М.Л. Разу, О.М. Саруханова, В.А. Ткаченко, Р.Б. Тяна,

Фахренгофа, Б.І. Холода, В.Д. Шапіро. Результати аналізу робіт зазначених учених і фахівців-практиків засвідчили, що, незважаючи на наявність великої кількості публікацій, існує необхідність проведення додаткових досліджень, пов'язаних зі створенням дієвого механізму щодо стратегічного та проектного управління інноваційним розвитком національного господарства та високотехнологічного виробництва в сучасних умовах України.

Мета роботи полягає в розробленні науково-методичних основ і практичних рекомендацій щодо організації стратегічного програмно-цільового та проектного управління інноваційним та високотехнологічним розвитком національного господарства України.

Головними проблемами інноваційного розвитку і причинами низької ефективності вітчизняної економіки сьогодні є:

Непослідовність попередніх реформ і низький рівень інноваційного прогресу національного господарства внаслідок: а) неприйняття Національної Стратегії і Програми розвитку, слабкої державної політики інноваційного розвитку економіки та відсутності дієвих механізмів їх реалізації; б) хаотичності та незбалансованості проведення програм розвитку високотехнологічного виробництва в Україні та низької їх підтримки з боку органів влади.

Недостатній рівень якості, обсягів та результативності в діяльності сектору передових досліджень і інноваційних розробок, що обумовлено слабкістю національної інноваційної системи (НІС), низькою інтеграцією науки, освіти, бізнесу та держави.

Низький рівень прогресу високотехнологічних секторів економіки, виробництва та інноваційного бізнесу внаслідок відсутності: а) економічних стимулів у суб'єктів господарювання до здійснення інновацій і високотехнологічної модернізації; б) державно-приватного партнерства і узгоджених дій в інноваційній сфері для розвитку виробництва; в) розвинутого ринку інноваційних розробок та високих технологій, включаючи їх трансфер; г) інноваційного консалтингу, девелопменту, венчурного та інших видів сучасного бізнесу.

Слабка динаміка інноваційного розвитку регіонів і територій за наявності високої диспропорції в індустріально-неефективному навантаженні регіонів і відсутності державної політики пропорційного сталого розвитку територій.

Низький рівень інноваційної культури населення та слабкий вплив освіти на його зростання внаслідок: а) недостатньої підтримки з боку держави передової інноваційної освіти і культури, особливо в сфері інженерії, високих технологій, нових форм управління розвитком і бізнесом; б) низького рівня інформаційно-комунікаційного обслуговування інноваційних процесів, включаючи інтеграцію національної науки та економіки у світові процеси.

Недостатні обсяги й ефективність міжнародного науково-технічного та високотехнологічного співробітництва внаслідок слабкої підтримки з боку держави спільних інноваційних проектів та розвитку експортно-орієнтованих і високотехнологічних товаровиробників, які реалізують новітню продукцію.

Недостатній рівень фінансової підтримки з боку держави інноваційних процесів і програм розвитку внаслідок низького обсягу та неефективності фінансування та інших механізмів державної підтримки науки, інноваційних процесів і проектів.

Мала ефективність управлінського впливу на інноваційні процеси розвитку держави внаслідок: а) недостатньої законодавчої, нормативної, науково-методичної бази формування НІС і високотехнологічного виробництва; б) низького рівня застосування проектного, інноваційного, виробничо-операційного і маркетингового менеджменту, професійних команд із реалізації стандартів управління розвитком складних наукових та виробничих систем.

Виходячи із цього пропонуються такі пріоритети та інструменти реалізації Національної Стратегії інноваційного розвитку України:

Метою розроблення стратегії має стати встановлення шляхів і механізмів забезпечення стійкого та якісного зростання до європейських стандартів добробуту всього населення країни, посилення національної безпеки за рахунок динамічного та неперервного прогресу економіки в довгостроковій перспективі, підвищення конкурентних позицій України у світовому просторі на основі поступового переходу на інноваційну модель сталого розвитку держави, що характерно для постіндустріального суспільства.

Головними пріоритетами Національної Стратегії і програм інноваційного розвитку України доцільно визначити: а) динамічний розвиток сучасного сектору передових досліджень та інноваційних розробок, який пов'язаний із прогресом національної

інноваційної системи; б) прискорений розвиток високотехнологічних секторів національного господарства, типів виробництва та інноваційного бізнесу, в тому числі високотехнологічних науково-виробничих систем (ВНВС); в) забезпечення ефективного інноваційного розвитку регіонів і територій; г) формування нового покоління компетентної і високопрофесійної людини на основі розвитку інноваційної освіти і культури; д) активізації міжнародного науково-технічного та високотехнологічного співробітництва; е) покращення фінансового забезпечення та державної підтримки інноваційних процесів і розвитку; ж) формування нових механізмів і форм діяльності органів влади в процесах управління та правового забезпечення стратегічного та якісного інноваційного розвитку України.

Ключовими інструментами впливу органів влади на успішне формування та реалізацію цілей, завдань і пріоритетів Національної Стратегії і програм інноваційного розвитку держави мають стати: а) оновлена форма стратегічного, мультипроектного і проектного управління, яку реалізує управлінський персонал центральних, регіональних і місцевих органів влади в планах і програмах розвитку економіки та її ВНВС; б) сучасний зміст і стандарти проектного управління в процесах розроблення та виконання цільових програм розвитку ВНВС в Україні; в) використання світового досвіду і передових механізмів реалізації інноваційної політики розвитку держави на основі єдиної Національної Стратегії та стандартів проектного менеджменту; г) формування за допомогою програм розвитку ВНВС передової НІС, високотехнологічної економіки, систем виробництва конкурентної продукції.

Для досягнення визначеної мети та пріоритетів необхідно створити такі передумови, що сприятимуть модернізації національного господарства і системи управління розвитком:

Посилити роль та удосконалити функції держави в забезпеченні її інноваційного розвитку на засадах проектного менеджменту, включаючи оновлення законодавства і нормативно-правової бази.

Подолати негативні впливи глобалізації і неолібералізації економіки шляхом посилення регуляторно-координаційних функцій держави на стратегічні процеси її розвитку.

Досягти консенсусу й консолідації зусиль усіх гілок влади, політичних сил і суспільства у напрямі інноваційно-технологічного та економічного прогресу держави.

Забезпечити на тривалий час (не менш 10-20 років) політичну, економічну та соціальну стабільність країни.

Створити дієве партнерство держави та бізнесу в процесах реалізації інноваційного та економічного розвитку України.

Подолати надмірну економічну нерівність регіонів і населення, забезпечити перехід до європейської моделі сталого розвитку територій та України в цілому.

Удосконалити розподіл функцій і відповідальності за державне управління розвитком країни між гілками та рівнями органів влади, підвищити професійні знання і навички управлінського персоналу щодо проектного управління інноваційним прогресом економіки.

Системно впровадити на новій законодавчій та нормативно-правовій основі світові підходи і сучасні стандарти проектного управління інноваційним розвитком за допомогою стратегічних планів та цільових програм модернізації національного господарства.

Фундаментальними кроками формування системи стратегічного, мультипроектного та проектного управління інноваційним розвитком України мають стати:

Формування Національної Концепції соціально-економічного та інноваційного розвитку України.

Розроблення, законодавче затвердження та впровадження Національної Стратегії інноваційного розвитку держави шляхом: а) встановлення базових принципів формування Стратегії і проведення стратегічного аналізу в інноваційній сфері України (за часів її незалежності) в порівнянні зі світовими тенденціями розвитку; б) визначення мети і цілей щодо формування та виконання Стратегії; в) встановлення Стратегії – способів, напрямів й етапів – досягнення визначених цілей; г) актуалізація цілей, цільових індикаторів й основних

завдань довгострокової інноваційної політики в основних галузях господарювання і соціальній сфері; д) визначення цілей і пріоритетів розвитку НІС, високотехнологічного виробництва, інноваційного бізнесу й освіти, регіонів і територій, зовнішньоекономічної діяльності та міжнародного співробітництва; е) встановлення параметрів стратегічно-просторового, інноваційно-технологічного та фінансово-економічного розвитку та підтримки боку держави інноваційних процесів в Україні; ж) формування механізмів реалізації Стратегії, включаючи сучасні стандарти мультипроектного та проектного управління; з) розроблення та реалізація планів і програм розвитку національного господарства та його ВНВС.

Поступовий перехід управлінського персоналу органів виконавчої влади, корпоративного, бізнесового, наукового та освітнього середовища на універсальну методологію стратегічного планування, мультипроектного і проектного управління розвитком держави.

Урахування світового та вітчизняного досвіду планування, організації, координації, контролю і регулювання ходу реалізації та забезпечення цільових результатів прогресу України на основі інноваційної моделі її сталого розвитку.

Список літератури

Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / За ред. Л.І. Федулової. – К.: Основа, 2005. – 552 с.

Kerzner Harold, Strategic Planning for project Management Using a Project Management Maturity Model / Harold Kerzner. – John Wiley & Sons, Inc., New York, 2015. – 312 p.

Редкін О.В. Світові стандарти управління інноваційним розвитком економіки України / Редкін О.В., Толкачов Д.М. // Економіка і організація управління. Збірник наукових праць Донецького національного університету. – Вінниця, 2015. – Вип. 1(17).– с. 215-223.

Редкін О.В. Реалізація нового механізму стратегічного та проектного управління інноваційним розвитком національного господарства / О.В. Редкін, Д.М. Толкачов // "Економіка і регіон": науковий вісник ПолтНТУ ім. Ю.Кондратюка. – Полтава: ПолтНТУ, 2016. – Вип. 3(58) – С. 49-61.

УДК 330.322

Ржепішевська В.В., к.е.н., доцент; Афанасьєва Ю.Ю., магістрант *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Умови розвитку сучасної української економіки і необхідність вдосконалення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств на основі інвестування вимагають орієнтації на сучасні методи організації і управління підприємством, переходу до більш ефективних моделей господарювання, оптимізації використання інвестиційних ресурсів.

Розвинені зарубіжні країни все більше уваги приділяють питанням розвитку інноваційно-інвесційної діяльності, правомірно вважаючи, що одних зусиль з нарощування обсягів виробництва недостатньо. Необхідна взаємодія всіх підрозділів, що забезпечують інноваційно-інвесційну діяльність підприємства. При цьому особливо важливу роль відіграють організаційні та управлінські аспекти розвитку підприємства, в тому числі впровадження сучасної технології інноваційно-інвестиційного менеджменту – проектно-орієнтованого управління. В Україні ж рівень інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств вкрай низький в силу відсутності ефективних механізмів і моделей інвестиційного управління.

Проектно-орієнтований підхід до управління інвестиційною діяльністю підприємства стає сучасною основою методів управління, в результаті яких здійснюється перехід виробничої системи в більш конкурентоспроможний стан. Проектно-орієнтоване управління збільшує гнучкість і динамічність компанії, децентралізована відповідальність функціональних керівників і забезпечує готовність компанії до організаційних змін. Паралельно можуть використовуватися і інші концепції управління (наприклад, програмно-цільове).

проектною діяльністю так чи інакше стикалися всі сучасні підприємства, адже проект – це соціально-економічна система, що обмежена в часі і включає в себе, зокрема, реструктуризацію, проведення реконструкції, відкриття нових видів бізнесу, випуску нової продукції, послуг тощо. Саме проектні системи створюють інноваційні передумови розвитку організації, сприяють трансформації як бізнесу в цілому, так і управлінської діяльності, зокрема.

У загальному випадку, управління проектом є надзвичайно складним завданням. Так, для синтезу механізму управління проектом проект-менеджери повинні для кожного з потенційних виконавців та всіх можливих методів, засобів, форм, умов і мотивів (які взаємопов'язані між собою) визначити допустиму сукупність результатів і цілей [1]

Як визначає В.І. Воропаєв [2], серед функцій управління проектами виділяють такі (рис. 1):

Рис. 1. Функції управління проектами

огляду на зазначені на рис. 1 функції, виникає стійке усвідомлення складності проектної діяльності як у фахівця будь-якого рівня, так і керівника підприємства, а, отже, і значної відповідальності, що створює суб'єктивні (ментальні) та об'єктивні (відсутність фахівців з проектного управління) перешкоди до переходу організацій на новітні методи управління. Впровадження проектного управління та його популяризація в організації, на наш погляд, перш за все залежить від керівництва підприємства.

В умовах нестабільної економіки основні чинники, які необхідно враховувати при розробленні проектів це: доцільність проекту; техніко-економічне обґрунтування, яке розраховується на перспективу; технічне завдання на проект, яке на первісній стадії повинно передбачати можливість диверсифікації проекту; розподіл елементів проекту між виконавцями і варіант координації їх діяльності; аналіз соціально-економічного середовища країни, регіону де розробляється і впроваджується проект; розроблення і постійне відновлення плану проекту при його реалізації; необхідність планування на всіх рівнях планів – від стратегічного до оперативного; ітерація проектних завдань; постійний моніторинг проекту на всіх стадіях його проходження.

Перехід на проектне управління вимагає певних змін на рівні підприємства, пов'язаних першу чергу з перебудовою організаційної структури, появою потреби у перекваліфікації і

розвитку персоналу, формалізацією проектної методології. Зазначені процеси зумовлюють розвиток підприємства з позицій вдосконалення системи управління проектами.

Для проектно-орієнтованих підприємств на українському ринку характерна ситуація, коли безліч проектів управляється засобами функціонального або процесного менеджменту. При цьому акцент ставиться на процесі, а не на досягненні цілей і результатів кожного окремого проекту, що в свою чергу веде до неефективного управління проектами підприємства в цілому.

Проектно-орієнтоване управління інвестиційною діяльністю підприємства передбачає управління не інвестиційною діяльністю як такою, а портфелем інвестиційних проектів підприємства. Вся інвестиційна діяльність розбивається на програми, спрямовані на досягнення конкретних цілей підприємства, а вже в рамках програм виконуються окремі інвестиційні проекти [3]. Кожен проект, по суті, автономний, а можливість його існування визначається виключно критеріями відповідності стратегічним цілям підприємства і забезпечення необхідної норми рентабельності.

Впровадження проектно-орієнтованого управління підприємством, як інструменту підвищення ефективності бізнесу, відбувається в умовах жорсткої конкуренції – коли продукти запускаються на ринок за відносно коротким терміном, коли кожен продукт виробляється під конкретного клієнта, коли необхідно виконувати одночасно велику кількість складних проектів, коли конкуренти мають кращі технічними можливостями.

Таким чином, впровадження проектно-орієнтованого управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства є серйозним і масштабним перетворенням бізнесу в цілому, несе підвищені ризики, але в той же час дозволяє значно збільшити потенціал для підвищення прибутковості бізнесу і вартості підприємства в цілому.

Список літератури

Сафронов С.О. Проектний аналіз: інвестиційний аспект: монографія / С.О. Сафронов, Н.А. Караван. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2013. – 187 с.

Воропаєв В.І. Системне уявлення управління проектами [Електронний ресурс] / В.І. Воропаєв, Г.І. Секлетова. – Режим доступу: http://www.iteam.ru/publications/project/section_36/article_2338.

Ржепішевська В.В. Формування інвестиційної програми промислового підприємства процесі його реструктуризації / В.В. Ржепішевська, А.В. Юдіна // Молодий вчений. – 2015. – № 11(26). – С. 101-105.

УДК 338.24

Рижикова Н.І., к.е.н., доцент

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка (м. Харків, Україна)*

СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Відсутність тісної ефективної кооперації державних органів з наукою, бізнес-освітою та ринковими структурами, що сприяє породженню нових проблем у розвитку інвестиційно-інноваційних процесів, спонукає до розробки ефективної інноваційної моделі розвитку ринку інвестиційних ресурсів України.

Для формування ефективної моделі розвитку ринку інвестиційних ресурсів в економічній практиці пропонується застосовувати такі методологічні положення: інвестиційний клімат країни має забезпечувати баланс інтересів всіх учасників інвестиційної діяльності та бути стабільним і досить гнучким; для різних інвестицій необхідний відповідний режим їх стимулювання; інвестиції покликані забезпечувати впровадження у

виробництво інноваційних факторів розвитку; інвестиції повинні бути чітко збалансовані з процесами відтворення робочої сили шляхом створення необхідної кількості ефективно функціонуючих робочих місць; інвестиційна діяльність не повинна порушувати комплексні властивості економічної стійкості та безпеки господарських систем, а також екологічних умов регіонів та економіки в цілому.

Хоча в процесі регулювання інвестиційного ринку державою реалізуються різні підходи до регламентації діяльності професійних та інших учасників ринку, державне регулювання має забезпечувати однакові права й однаковий доступ до ринку всіх його суб'єктів, максимальну прозорість ринку, конкурентне середовище, не допускати монополізації ринку. На сьогодні для всіх країн основними формами державного регулювання інвестиційного ринку є [1]:

- прийняття актів законодавства з питань діяльності учасників ринку;
- регулювання випуску та обігу фінансових активів;
- реєстрація випусків (емісій) фінансових активів та інформації про їх випуск, контроль за дотриманням емітентами порядку реєстрації випуску та продажу фінансових активів;
- регулювання прав і обов'язків учасників ринку;
- надання спеціальних дозволів (ліцензій) на здійснення професійної діяльності на ринку та забезпечення контролю за такою діяльністю;
- створення системи захисту прав інвесторів і контролю за дотриманням цих прав емітентами фінансових активів і особами, які здійснюють професійну діяльність на інвестиційному ринку;
- контроль за дотриманням антимонопольного законодавства на ринку тощо.

Наголошуючи на збалансованій взаємодії всіх суб'єктів господарювання, варто було б наголосити ще й на консолідації для забезпечення цієї взаємодії зусиль виконавчих державних інституцій з метою становлення системи нормативно-правового, організаційного, інформаційно-аналітичного та фінансового забезпечення інноваційних процесів в Україні.

Основними консолідованими завданнями, які сприятимуть формуванню інвестиційно-інноваційної моделі розвитку ринку України на рівні держави є:

- формування інноваційно-орієнтованої структури національної економіки;
- покращення організаційно-фінансової інфраструктури інноваційної діяльності;
- цілеспрямована підготовка кадрів високої кваліфікації для високотехнологічних галузей, а також менеджерів інноваційної діяльності;
- створення ринку інноваційної продукції, на якому буде забезпечений належний рівень захисту інтелектуальної власності;
- широке застосування в усіх галузях економіки і сферах суспільного життя інформаційно-комунікаційних технологій;
- вдосконалення системи державної підтримки інноваційної діяльності та її регулювання;
- підвищення інноваційної культури суспільства.

Отже, головними завданнями стратегії вибору інноваційної моделі розвитку ринку інвестиційних ресурсів України є забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного, виробничого та підприємницького потенціалів, розробка та впровадження механізму активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва, поширення інновацій в усіх сферах національної економіки. Національна стратегія, орієнтована на формування інноваційної моделі розвитку, повинна поєднувати:

безпосередні заходи національного та регіонального рівнів, здійснювані за прямого бюджетного фінансування, які сприятимуть поліпшенню якісних характеристик вітчизняного науково-технологічного потенціалу, інтенсифікації опановування науковими знаннями та новими технологіями, всебічному розвитку людського капіталу;

здійснення суб'єктами національної економіки інноваційної діяльності та інвестицій інноваційного спрямування в конкурентному середовищі, збільшення пропозиції інноваційних продуктів, технологій та знань.

Список літератури

- Ромашко О.Ю. Регулювання міжнародних фондових ринків [Електронний ресурс]
О.Ю. Ромашко – К. : КНЕУ, 2000. – 240 с. – Режим доступу:
<http://www.ssmsc.gov.ua/4/2003/2.1.6.shtml>
2. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1560-12>
- Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/3480-15>
- Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України 30.10.1996 № 448/96-ВР – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>

УДК 330

Самойленко І.О., к.е.н., доцент

*Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
(м. Харків, Україна)*

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Україні тариф на електроенергію майже вичерпав потенціал свого зростання. За падіння купівельної спроможності в складних економічних умовах споживачі дедалі гостріше реагують на будь-яке підвищення тарифів. Останні чинять важливий соціально-економічний вплив, опосередковано позначаючись на якості життя й добробуті населення. Вони визначають, яка частина доходу домашнього господарства витратиться на електроенергію (диктують споживчу поведінку), і мають хвильовий ефект на всю економіку. На сьогодні в тарифах на електроенергію зберігається перехресне субсидування, коли завищені тарифи для промислових споживачів та юридичних осіб використовуються для перехресного субсидування тарифів для домогосподарств. Промислові споживачі, коштом яких проводиться субсидування, установлюване у вигляді доплати в тарифі, перекладають свої витрати на собівартість виробленої продукції, що, відповідно, опосередковано впливає на рівень інфляції. Компанії, що постачають електроенергію, зі свого боку, відчувають тиск інфляції й одночасного падіння платоспроможності споживачів. Перехресне субсидування домогосподарств не тільки негативно позначається на конкурентоспроможності промислових споживачів, а й послаблює стимулювання для енергозбереження. Окрім того, воно не забезпечує соціальної справедливості, оскільки фактично розмір субсидії прямо пропорційний до споживання електроенергії. За таких умов будь-яке збільшення тарифів, за відсутності прозорого обґрунтування, постійно стає приводом для критики влади; викликає протестні настрої в суспільстві, особливо в тих його прошарках, яка належить до категорії малозабезпечених і соціально незахищених груп населення; призводить до макроекономічної нестабільності й створює ризики для сталої роботи енергетичного сектора.

Вище названі фактори актуалізують потребу у використанні додаткових «важелів» (інструментів), які б стимулювали розвиток енергетичної інфраструктури загалом і кожного учасника ринку електроенергії зокрема, особливо енергопостачальні компанії. Одним із таких «важелів» є стимулювальний метод тарифного регулювання на підставі RAB-регулювання, що полягає в установленні більш ефективної структури та поетапному приведенні тарифів у відповідність до реальних витрат енергокомпаній. Ефективне

функціонування RAB-регулювання потребує, однак, забезпечення гарантій повернення позик майбутньому, що вимагає стабільної та прозорої системи регулювання, яка забезпечує прибутковість енергетичного сектора в довгостроковій перспективі. Одним із інструментів досягнення вищезазначеної мети є формування механізмів зобов'язального й стимульовального характеру. Основними стимульовальними механізмами, перелік яких згодом має бути розширений, є такі:

уніфікація тарифного регулювання – прийняття довгострокових (не менш ніж на 5 років) тарифних рішень із наданням гарантій щодо їхньої незмінності;

уведення «регуляторного договору»: усі витрати понад узгоджений тариф мають лягати на власників енергокомпаній, а не на споживачів, а це потребує введення механізму «регуляторного договору», який покликаний забезпечити довгостроковий баланс між інтересами споживачів та інвесторів і передбачає можливість апелування в разі виникнення розбіжностей між учасниками процесу;

оцінювання ефективності діяльності енергокомпанії на підставі методу порівняльного аналізу. Під ефективністю мається на увазі співвідношення корисного результату (кількості обслуговуваних споживачів, обсягу поставленої електроенергії, максимального обсягу споживаної потужності споживачами) і виробничих витрат.

Основна складність тарифного регулювання полягає в тому, що регулятор не володіє точною інформацією про об'єктивно необхідний рівень витрат енергокомпанії. Із огляду на це доступ до інформації щодо витрат енергокомпанії завжди асиметричний, оскільки саме компанія зазвичай якнайкраще знає свій оптимальний рівень витрат. Крім того, інформація щодо витрат завжди неповна, тому що навіть сама енергокомпанія в умовах відсутності конкуренції не знає власного потенціалу для скорочення витрат. Унаслідок указаних обставин упровадження регуляторного порівняльного аналізу видається єдино можливим виходом. Ідеться про те, що порівняльний аналіз дає змогу визначити еталонний рівень ефективності за такими ключовими аспектами, як операційна й інвестиційна діяльність, і за такими факторами, як надійність, витрати та втрати.

Різні форми регулювання зумовлюють неоднакове ставлення енергокомпаній до якості послуг. В умовах стимульовального регулювання за формулою ($RPI - X$), де RPI – індекс споживчих цін; X – фактор підвищення продуктивності, компанії прагнуть збільшити прибуток шляхом зменшення інвестицій, зниження витрат на обслуговування обладнання та скорочення персоналу. Як наслідок – зростає ймовірність зниження якості послуг. В умовах регулювання за нормою прибутку (ROR) компанії зазвичай самі визначають необхідний рівень інвестицій у поліпшення якості послуг. Водночас з'являються стимули для надмірного інвестування (ефект Аверча – Джонсона), але зникають стимули для скорочення витрат і підвищення ефективності цих інвестицій. На практиці рідко спостерігається надміру висока якість послуг: здебільшого спостерігається дисбаланс між різними параметрами якості послуг. Згадана нерівномірність відображає швидше інтереси не споживачів, а системних операторів. Із огляду на це будь-який метод регулювання тарифів має доповнюватися певним типом регулювання якості послуг, щоб за витратних методів регулювання запобігати надлишковим (або незбалансованим) інвестиціям у поліпшення якості послуг, а за стимульовального регулювання – унеможливити зниження якості послуг. Ідеться про роботу механізму, який функціонує на підставі відношення якості надаваних послуг і отримання додаткових доходів.

Так, у Великобританії регулятор в особі Бюро газового ринку і ринку електроенергії – Ofgem (Office of the Gas and Electricity Markets) стимулює компанії підвищувати якість надаваних послуг шляхом винагородження. У 2006 році Ofgem увів схему винагородження для операторів мереж, що надають споживачам послуги високої якості. Указана схема дає змогу виділяти та заохочувати компанії, які найбільш ефективно здійснюють свою діяльність і демонструють найкращу практику стосовно споживача. Щороку загальний розмір винагороди в 1 млн. фунтів стерлінгів вручається за певними категоріями [1]. Схема стимулювання передбачає не лише винагороду за високі показники діяльності, а й штрафи за

недосягнення цільових показників, наприклад, за величиною витрат або за кількістю споживачів, що мали перебої з електроенергією, на кожні 100 споживачів тощо [2].

Перехід до моделі RAB-регулювання, що базується на роботі механізму, який функціонує на підставі співвідношення якості надаваних послуг та отримання додаткових доходів, є дієвим важелем у застосуванні інноваційних методик тарифного регулювання енергокомпаній. Із введенням RAB-регулювання поліпшується якість послуги, підвищується надійність енергопостачання, зміцнюється безпека енергетичної інфраструктури та з'являються гарантії інфраструктурного забезпечення необхідних обсягів послуг за утримання тарифу на прийнятному рівні.

Список літератури

1. Customer Service Reward Scheme. Available at [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ofgem.gov.uk/Networks/ElecDist/QualofServ/CustServRewSch/Pages/CustServRewSch.aspx>.

Quality of Service Incentives. Available at [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ofgem.gov.uk/Networks/ElecDist/QualofServ/QoSIncent/Pages/QoSIncent.aspx>.

УДК 631.115

Синельников В.М., к.э.н., доцент

УО «Белорусский государственный аграрный технический университет»
(г. Минск, Республика Беларусь)

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЛЬНЯНОЙ ОТРАСЛИ В БЕЛАРУСИ

Традиционно лен в Республике Беларусь является важной сельскохозяйственной культурой. Республика располагает благоприятными почвенно-климатическими условиями, так же передовыми технологиями для его возделывания. Температура почвы в период роста растения в среднем составляет 17–18 °С, воздуха – 21–23 °С, разница температур дня и ночи – 10–12 °С, количество осадков за период роста – 300–320 мм. Эти параметры наилучшим образом соответствуют биологическим потребностям культуры.

Посевная площадь льна во всех категориях хозяйств за последние пять лет в среднем составила более 56 тыс. га. За последние восемь лет в республике наблюдается неизменная тенденция по сокращению посевов льна. Даная динамика привела к тому, что площадь отводимые под культуру сократились примерно в 1,8 раза, с 80,2 тыс. га в 2008 году до 46,3 тыс. га. в 2016 году. Это связано с постоянной интенсификацией производства и повышением объемов получения конечной продукции с каждого гектара посевов.

Валовой сбор льноволокна во всех категориях хозяйств – в 2016 году составил 41,3 тыс. т, льносемя – 6,8 тыс. т., при этом урожайность льноволокна составила – 9,4 ц/га, льносемя – 3,4 ц/га. (табл. 1) [1].

Таблица 1

Валовой сбор и урожайность льна-долгунца в 2014-2016 гг.

	Льноволокно						Льносемена					
	валовой сбор, тыс. т			урожайность, ц с 1 га			валовой сбор, тыс. т			урожайность, ц с 1 га		
	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г.
Республика Беларусь	48,2	40,5	41,3	10,7	10,1	9,4	7,2	6,8	6,9	3,2	3,4	3,2
Области												
Брестская	7,6	6,7	5,8	16,2	14,5	11,3	1,0	1,1	1,1	5,1	5,3	4,9
Витебская	12,3	10,5	12,6	9,6	9,4	10,7	2,1	2,3	2,3	3,0	3,6	3,3
Гомельская	4,1	2,6	3,7	9,8	6,4	8,2	0,5	0,3	0,3	3,2	1,2	1,1
Гродненская	7,8	7,8	4,3	10,9	11,1	7,2	1,0	1,1	1,1	3,2	3,4	3,2
Минская	7,6	6,5	6,8	9,9	9,5	7,4	1,0	1,0	1,0	2,4	3,0	2,8
Могилевская	8,9	6,4	8,2	10,1	9,9	10,8	1,7	1,1	1,1	3,5	3,9	3,6

Анализ табл. 1 показал, что за последние 3 года урожайность льноволокна имеет отрицательную динамику, а льносемян незначительно колеблется из года в год. Не смотря на то, что лен возделывается в республике повсеместно, основными поставщиками сырья являются Витебская и Могилевская области.

Для большинства предприятий Беларуси лен является убыточной культурой. Чтобы выявить причины данного явления проанализируем урожайность льна за 2015 год в разрезе хозяйств (табл. 2) [2].

Таблица 2

**Группировки сельскохозяйственных организаций по урожайности льноволокна
2015 году**

Урожайность, ц с 1 га	Республика Беларусь		Области											
			Брестская		Витебская		Гомельская		Гродненская		Минская		Могилевская	
	число организаций	% к итогу	число организаций	% к итогу	число организаций	% к итогу	число организаций	% к итогу	число организаций	% к итогу	число организаций	% к итогу	число организаций	% к итогу
до 4	8	7,3	–	–	4	18,2	–	–	1	2,7	1	4,0	2	11,8
4,1-6	16	14,5	–	–	4	18,2	3	75,0	4	10,8	1	4,0	4	23,5
6,1-8	20	18,2	–	–	4	18,2	–	–	7	18,9	6	24,0	3	17,6
8,1-10	27	24,5	–	–	1	4,5	1	25,0	13	35,1	9	36,0	3	17,6
10,1-12	16	14,5	1	20,0	4	18,2	–	–	4	10,8	5	20,0	2	11,8
12,1-14	13	11,8	1	20,0	4	18,2	–	–	3	8,1	2	8,0	3	17,6
свыше 14	10	9,1	3	60,0	1	4,5	–	–	5	13,5	1	4,0	–	–
Итого	110	100	5	100	22	100	4	100	37	100	25	100	17	100

Как показывает проведенный анализ 65 % сельскохозяйственных организаций выращивающих лен-долгунец, не смогли достигнуть среднереспубликанского значения по урожайности и около 90 % не реализовали возможный биологический потенциал данной культуры.

Основными резервами роста урожайности и повышения экономической эффективности производства льнопродукции являются следующие:

Проведение рационально сортообновления с высеванием высокопродуктивных отечественных сортов. Отечественные сорта льна-долгунца при соблюдении технологии возделывания конкурентоспособны с зарубежными, обеспечивают высокую потенциальную урожайность волокна (25 ц/га и более), семян (8-12 ц/га), содержание волокна в тресте на уровне 32-40 %. Доля новых отечественных сортов (Блакит, Василек, Пралеска, Борец, Алей, Заказ, Ритм, Ярок и др.) в посевных площадях льна-долгунца должна составлять около 80 %.

Неукоснительное соблюдение технологических регламентов и применение интенсивных технологий возделывания льна. Разработанная РУП «Научно-практический центр НАН Беларуси по земледелию» и РУП «Научно-практический центра НАН Беларуси по механизации сельского хозяйства» технология производства льнопродукции позволяет получать более 18,0 ц/га волокна и 8,0 ц/га семян. Технология включает использование комплексных целевых минеральных удобрений, микроудобрений, средств защиты, системы машин и механизмов европейского уровня для выращивания льна, расстила соломки, производства и уборки льнотресты [3].

Создание узкоспециализированных сырьевых зон. В условиях существующей организации производства соломки и тресты льнозаводы вынуждены ежегодно арендовать у сельхозпредприятий пахотные угодья для посева льна. Практика европейских стран показывает, что возможно вывести льноводство из сферы деятельности льнозаводов и сельхозпредприятий, которые терпят ежегодные убытки вследствие низких урожаев, недостатка техники, отсутствия специализации, и одновременно наращивать производство льнопродукции в специализированных хозяйствах с высокой рентабельностью этой культуры.

Расширение специализации хозяйства по выращиванию масличных сортов льна. В РУП «Институт льна» успешно ведутся работы по селекции льна масличного. Разрабатывается энергосберегающая технология возделывания культуры, проводятся исследования по стабилизации качества льняного масла и увеличению срока его хранения.

Для расширения использования продуктов переработки семян льна масличного необходимы углубленные маркетинговые исследования, широкое рекламирование пищевых и лечебных свойств продуктов на его основе.

хозяйства республики имеются хорошие перспективы для интенсификации льняной отрасли. Основной задачей для них является обеспечение необходимых объемов производства высококачественного исходного сырья, удовлетворяющего потребителей в среде крупных перерабатывающих предприятий республики. Для чего необходимо: использование предприятиями современной технологии производства льнопродукции, что позволит получать тресту сортономером 1,75 и выше и урожайность волокна 14—18 ц/га; ускоренное размножение новых высокопродуктивных и высоковолокнистых сортов льна-долгунца; создание кооперативно-интеграционной структуры в виде холдинга включающего

себя предприятия осуществляющие весь производственный цикл начиная от выращивания льна и заканчивая сбытом готовой продукции; расширение производства масличного льна для использования его продукции в пищевой, лечебно-медицинской практике, в кормлении сельскохозяйственных животных, технических целях.

Список литературы

Сельское хозяйство Республики Беларусь: статистический сборник.— Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2017. — 370 с.

Синельников В.М. Оценка состояния и направления интенсификации льноводства в Республике Беларусь / В.М. Синельников // Вестник Курской государственной сельскохозяйственной академии – 2016. – №4. – С. 33-37.

Прищепов М.А., Синельников В.М. Факторы повышения эффективности выращивания льна в Республике Беларусь / М.А. Прищепов, В.М. Синельников // Научно-практические аспекты технологий возделывания и переработки масличных и эфиромасличных культур: материалы межд. науч.-практ. конф. Рязань, 3-4 марта 2016 г. / ФГБОУ ВПО РГАТУ; под общ. ред. Д.В. Виноградова – Рязань, 2016. – С. 207-211.

УДК 330.341

Власова К.В., аспирант кафедры менеджменту
Відкритий міжнародний університет «Україна» (м. Київ, Україна)

ГОЛОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Істотна міжрегіональна диференціація і сильні соціально економічні дисбаланси, характерні для України, створюють значні перешкоди при вирішенні завдань інноваційної економічної модернізації. Проведений аналіз свідчить про те, що, відмінності у виробничих, науково-технологічних, соціально-демографічних показниках функціонування суб'єктів в динаміці скорочуються досить повільно, а в деяких випадках навіть посилюються. Значна неоднорідність закономірно обмежує потенціал поширення економіки інновацій і означає, що в країні не може бути «усередненої» регіональної політики. Регіоналізація державної соціально-економічної політики, ефективний облік територіальних інтересів вимагають пошуку нових механізмів їх реалізації. Але не може бути стандартної політики для всіх регіонів України. Тому необхідно визначити загальні соціально-економічні та приватні варіанти вирішення конкретних управлінських завдань.

Висока ефективність модернізаційних заходів потенційно досягається тільки за допомогою реалізації якісної різно-рівневої оцінки функціонування територій та диференційованого підходу до управління регіональними системами. У зв'язку з цим досить принципове значення має певна сукупність факторів, які формують основні економічні тенденції, відтворювальну динаміку і соціальні умови в регіональних інноваційних системах [1, с. 213-214].

Регіональна інновація - це сукупність взаємопов'язаних нововведень, реалізованих у всіх сферах життєдіяльності території для досягнення економічних і соціальних ефектів і є

результатом практичного застосування економічних, науково-технічних і соціальних знань. Траєкторія економічної модернізації за типом «випереджаючого» або «наздоганяючого» розвитку має ґрунтуватися на реальній оцінці стану технологічної бази галузей, ефективності діючих інститутів, а також об'єктивних інвестиційно-інноваційних обмеженнях. Побудова ефективної економічної політики вимагає дотримання певної логіки дій. Серед них: формулювання головних і допоміжних цілей і відповідних показників, яких необхідно досягти до заданого терміну; підбір інструментів, що впливають на цільові показники і інші параметри системи; встановлення порядку застосування інструментів і підготовка резервних способів управління, що дозволяють забезпечити і відкоригувати рух всієї системи в заданій траєкторії [2, с.668-669]. Ключові показники ефективності повинні бути формалізовані в єдиній системі звітності і відповідати наступним критеріям: бути відносно простими й однозначними в інтерпретації; мати оптимальні, порогові, критичні значення для характеристики і порівняння, в т.ч. в динаміці; оновлюватися на постійній основі; володіти репрезентативністю для зіставлень регіонального рівня; мати можливість включення в економіко-математичні моделі та інформаційно-прогнозні системи. Дуже важливими і цінними критеріями в наведеній класифікації вимог виступають: необхідність врахування часової динаміки даних та можливість поширення використовуваних показників в різних територіальних площинах. Слід зазначити, однозначність в інтерпретації результатів не завжди досяжна, оскільки індикатори, отримані на різних регіональних рівнях, можуть мати коректне пояснення тільки в рамках заданого інформаційного та географічного простору даних. Тому в зазначеному випадку можна говорити не про «однозначності», а про «відносності» розрахування індикаторів, виявлених шляхом зіставлення параметрів по аналізованій соціально-економічній системі і деякої базової характеристики, наприклад, по іншому регіону, на даному етапі аналізу.

Необхідно підкреслити, що останнім часом дуже важливе місце в різних системах оцінки інноваційного розвитку територій отримали індикатори соціального характеру: середня тривалість життя, рівень медичного обслуговування населення, ступінь освіченості та інші.

Вплив соціально-інноваційного клімату безпосередньо зумовлює значення традиційних індикаторів економічної ефективності - окупність залучених інвестицій і рівень продуктивності праці.

Проведений в рамках даної роботи аналіз базується на факторах, які найбільш якісно і інформативно визначають відповідні виробничі умови розвитку регіональної інноваційної системи та дають можливість її різнорівневого зіставлення з іншими системами.

Перший показник - обсяг інвестицій в основні фонди на душу населення. Слід зазначити його надзвичайну репрезентативність щодо промислово-відтворювальної політики, якої дотримуються регіональні органи влади в конкретному регіоні країни. Масштаби оновлень повинні бути певною мірою прив'язані до демографічної складової і демонструвати питому вагу грошових коштів, які виділяються на оновлення основних фондів і технологічну модернізацію в цілому.

Другий критерій - оборот малих підприємств є визначальною ланкою у формуванні валового регіонального продукту економіки інноваційного типу. Від підприємницької активності населення і його можливостей втілювати нові знання в кінцевий високотехнологічний товар залежить рівень поточної життєздатності і перспективне функціонування соціально-економічної системи.

Третій фактор - коефіцієнт демографічного навантаження показує, яке число осіб непрацездатного віку припадає на 1000 чоловік працездатного віку. Цей фактор свідчить про кадровий потенціал регіону і перерозподіл доходів від економічно активного населення до незайнятого. Природно, що чим нижче його значення, тим менше податкове навантаження в питомому вирахуванні лягає на підприємницький сектор, сприятливіша соціальна обстановка і вищий рівень зацікавленості суспільства в освоєнні інноваційних ідей.

Четвертий показник - оборот організацій за участю іноземного капіталу є найважливішим індикатором привабливості інвестиційного клімату в регіоні. Його динаміка може безпосередньо свідчити про позитивні чи негативні тенденції в інституційних, законодавчих, соціально економічних та інфраструктурних регіональних трансформаціях і

ступеня мотивації до взаємодії зарубіжних учасників і бізнес-спільноти. Крім того, може відображати масштаби освоєння модернізаційних і інтеграційних процесів територій, а також поширення в регіоні передових міжнародних технологій і засобів виробництва.

П'ятий фактор - очікувана тривалість життя при народженні характеризує соціальну, екологічну та економічну обстановку на конкретній території, будучи найбільш адекватним узагальнюючим ідентифікатором якості життя. Динаміка показника дає основне уявлення про результативність соціальної політики в регіоні.

Сформований набір виділених факторів, завдяки взаємопов'язаному застосуванню економічних інструментів дає можливість реалізувати високоефективне рішення задачі модернізації на основі оцінки внутрішньої динаміки використання виробничого потенціалу регіональної інноваційної системи.

Список літератури

Федулова Л.І. Інноваційна економіка: Підручник для студентів ВНЗ. — К. : Либідь, 2006. — 480с.

Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти: монографія Вип. 2/ за ред. д.е.н., доц. Ковтуненко К.В., д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова. – Херсон: Грінь Д.С., 2017. – 906 с.

УДК 330.341.1

Христенко О.В., к.е.н., доцент; Боев М.І., магістрант *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

сучасних умовах розвиток будь-якого підприємства неможливий без формування та реалізації інноваційної політики, модернізації устаткування та обладнання, розвитку науки й техніки тощо. Особливо це стосується будівельних підприємств, які відносяться до досить специфічної галузі. Це викликано тим, що інноваційна діяльність у будівництві є найважливішим елементом підвищення ефективності виробництва, – забезпечення постійного оновлення і поліпшення технологій виконання будівельних, ремонтних та монтажних робіт, а також основна умова подолання кризи і забезпечення економічного зростання підприємства. Впровадження інноваційних технологій, а не інноваційних продуктів, нині виступає ключовою детермінантою формування конкурентоспроможності будівельного підприємства у довгостроковій перспективі.

Істотний вплив на впровадження інноваційних технологій на будівельних підприємствах має інноваційний потенціал підприємств, сприятливий інноваційно-інвестиційний клімат, наявність досконалої нормативно-правової бази. Обов'язковою умовою впровадження інноваційних технологій на будівельних підприємствах є врахування галузевих особливостей, а саме [1]:

- відмінність регіонів за природно-кліматичними умовами;
- різноманітність видів будівельної продукції, послуг тощо;
- істотна різниця в технологіях будівництва; різноманітність підприємств за формами власності, розмірами; соціально-освітній рівень працівників галузі;

- віддаленість від науково-інформаційних центрів і організацій, які створюють науково-технічну продукцію і технології;

- відсутність чіткого організаційно-економічного механізму впровадження інноваційних технологій.

Вказані особливості обумовлюють специфічні підходи до управління впровадженням інноваційних технологій будівельними підприємствами.

Протягом тривалого часу вітчизняні підприємства намагалися розвиватися переважно за рахунок екстенсивного шляху, але ця тенденція практично вичерпала себе і стала економічно не вигідною. За сучасних умов з метою ефективного функціонування, підприємствам необхідне постійне оновлення своєї продукції, використання виробничих, організаційних, управлінських та інших нововведень. Адже, відомо, що підприємства, які постійно у своїй діяльності використовують різного роду інновації, інноваційні технології, є більш успішними та менш вразливими до негативного впливу зовнішнього середовища.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день темпи інноваційного розвитку підприємств будівельного комплексу України є дуже повільними і причинами цього виступають [3]:

- низький рівень бюджетного фінансування наукових досліджень;
- слабка розвиненість інноваційної інфраструктури;
- низький рівень інноваційної свідомості персоналу підприємств;
- обмеженість, малодоступність інформації щодо досвіду здійснення інноваційних проєктів, вітчизняних та зарубіжних наукових розробок;
- слабкий рівень розвитку дослідницької бази на будівельному виробництві;
- висока вартість нововведень та невизначеність строків інноваційного процесу;
- високий рівень інноваційних ризиків;
- неврегульованість правової бази;
- недостатність власних коштів будівельних підприємств;
- брак можливостей для кооперування з іншими будівельними підприємствами та науковими організаціями;
- перешкоджання реалізації інноваційних проєктів адміністративними перепонами та нормативами;

консерватизм мислення місцевої влади, низька якість будівельних матеріалів, неспівпадіння інновацій із сформованою роками парадигмою містобудівного середовища.

На даному етапі в Україні здійснення інноваційної діяльності будівельними підприємствами найчастіше проявляються у заміні морально застарілого обладнання більш новим. Проте цього недостатньо для забезпечення стійких конкурентних позицій на ринку в майбутньому. Будівельним підприємствам необхідно змінювати не тільки обладнання, але й технологію зведення будівельних об'єктів загалом.

Слід зазначити, що інноваційна активність будівельних підприємств обмежується досить часто через негативний діловий клімат, обумовлений надмірним фіскальним тиском та інертною роллю держави в захисті інтелектуальної власності, дуже незначну підтримку підприємств інноваційної сфери. 49 % респондентів не бачать жодних позитивних змін і продовжують скаржитися на повільне впровадження реформ, корупцію, податкове та фіскальне регулювання, а також тиск з боку відповідних органів.

Майже в однаковій мірі заважають впроваджувати інноваційні технології такі фактори як: низька кваліфікація персоналу, низький рівень розподілу праці, неспроможність керівників підприємств оцінити необхідність застосування нових технологій, низька організаційна культура та, як правило, недостатньо сприятливий психологічний клімат підприємства. Однією з проблем для впровадження інноваційних технологій на вітчизняних підприємствах є поглиблення економічної кризи, викликані збройними заворушеннями, що в свою чергу призводить до довготривалої нестабільності і зриву потоку інвестицій в українську економіку [2].

Отже, інноваційні технології в загальній схемі управління стійкістю функціонування будівельного підприємства відіграють домінуючу роль в умовах кризи й у посткризовий період. Крім того, постійно йде процес розвитку засобів та методів виробництва, що призводить до ще більшої конкуренції, тому підприємству потрібно турбуватися про свою конкурентоспроможність. Відомо багато способів підвищення конкурентоспроможності, одним з яких є впровадження інноваційних технологій.

На сьогодні економічне змагання за лідерство будівельних підприємств пов'язане виключно з впровадженням інноваційних технологій. Успішними будуть лише ті

підприємства, які провадять інноваційний шлях розвитку. Адже, впровадження інноваційних технологій дозволяє зменшити час будівництва, витрати на будівництво, покращити екологію завдяки використанню екологічно чистих будівельних матеріалів, тобто відмовитись від традиційних – азбесту, токсичних видів пластмаси, деяких марок бетону тощо.

Список літератури

Іщенко О.М. Системна екологізація будівництва на принципах сталого розвитку / О.М. Іщенко, В.А. Баженов, В.В. Трофимович, Ю.М. Саталкін, Б.І. Різничок // Екологічна безпека та природокористування. – 2008. – С. 6-13.

Комеліна О.В. Сучасні аспекти розвитку інноваційних технологій на малих будівельних підприємствах / О.В. Комеліна, А.О. Чайкіна, Т.А. Корабельнікова // Економіка та суспільство. – 2016. – Вип. 6. – С. 173-177.

Чорна М.В. Стратегічні напрями інноваційної діяльності / М.В. Чорна, С.В. Глухова Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2012. – Вип. 1(1). – С. 210-216.

УДК 330.341.1

Христенко О.В., к.е.н., доцент; Коцюруба Б.Ю., магістрант *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

Одним із перспективних шляхів економічного зростання підприємств є його розвиток на інноваційній основі. Практика показує, що інноваційні перебудови на сучасному етапі розвитку суб'єктів господарювання можуть не лише забезпечити високі показники економічного розвитку, але й підвищити конкурентоспроможність сучасних підприємств, їх експортний потенціал, а також допоможуть вирішити економічні, екологічні та соціальні проблеми.

Інноваційна діяльність є однією з основних складових процесу забезпечення успішного функціонування підприємств. Тому сучасні економічні умови вимагають інтенсивної інноваційної діяльності, ефективної організації досліджень та розробок, нововведень, зниження інноваційних ризиків, стратегічного управління в інноваційній діяльності кожного підприємства [2].

Інноваційна діяльність передбачає розробку і реалізацію нових продуктів, товарів, технологій, організаційно-управлінських нововведень за допомогою розвитку і використання інноваційного потенціалу підприємства. Тобто розвиток підприємства на інноваційній основі дозволить підприємствам іти в ногу з часом.

Слід зазначити, що процес управління розвитком підприємства на інноваційній основі включає процеси впровадження і використання нової техніки, технологій, управлінських, організаційних та інших видів інновацій в цілях збереження, підтримки і посилення конкурентоспроможності підприємства, що здійснюється за допомогою координації, організації, впорядкування, регулювання інноваційних процесів та інноваційної діяльності підприємства.

Варто зазначити, що підприємство вважається таким, що розвивається на інноваційній основі, якщо воно [1-2]:

постійно здійснює в широкому діапазоні роботи з досліджень і розвитку (або здійснює закупівлі нових продуктів або технологій);

виокремлює на таку діяльність порівняно високі фінансові ресурси;

систематично впроваджує нові науково-технічні рішення; представляє велику частку новинок (виробів і технологій) в обсязі продукції і послуг; постійно впроваджує інновації на ринок.

Інноваційним є розвиток, що спирається на безупинний пошук і використання нових способів та сфер реалізації потенціалу підприємства у динамічних умовах зовнішнього середовища у рамках обраної місії й пов'язаний із модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту. Відповідно до такого погляду управління розвитком підприємства на інноваційній основі набуває стратегічного характеру [3].

Для вітчизняних підприємств забезпечення ефективного процесу управління розвитком підприємства на інноваційній основі є, по суті, єдиною передумовою їх виживання та потенційного виходу на світові ринки. У цьому контексті мова йде не лише про технологічні чи продуктові інновації, які через нестачу ресурсного забезпечення діяльності становлять неабиякі проблеми щодо їх реалізації, але й про маркетингові та організаційні інновації. Саме зазначені види інновацій можуть стати не лише дієвою передумовою стійкого розвитку підприємства, але й каталізатором до нарощення всіх складових його інноваційного потенціалу, що в майбутньому забезпечить комплексний інноваційний розвиток.

Однак на сьогодні сучасні вітчизняні підприємства мало уваги акцентують на пошуку інноваційних напрямів діяльності, що в кінцевому випадку призводить до втрати ринків збуту, невчасної реакції на суспільні виклики в економічній, соціальній та екологічній сферах.

Визначено, що потреба в розвитку вітчизняних підприємств на інноваційній основі у першу чергу обумовлена [4]:

посиленням інтенсивних чинників розвитку виробництва, які сприяють застосуванню науково-технологічного прогресу в усіх сферах економічної діяльності;

визначальною роллю науки в підвищенні ефективності розроблення й упровадження нової техніки;

необхідністю істотного скорочення термінів створення, освоєння нової техніки;

підвищенням технічного рівня виробництва;

необхідністю розвитку творчих навиків винахідників і раціоналізаторів;

збільшенням витрат й погіршенням економічних показників підприємств при освоєнні нової продукції;

швидким моральним старінням техніки і технологій;

об'єктивною необхідністю прискореного впровадження нової техніки й технологій тощо.

Отже, одним із основних факторів забезпечення стабільного економічного розвитку нашої країни є інноваційна діяльність підприємств. Тому важливим є вчасне виявлення проблем та розроблення дієвих інструментів їх інноваційного розвитку. Забезпечення інноваційної активності підприємств України повинно здійснюватися в комплексі національної інноваційної системи, створення високотехнологічних виробництв і промислового освоєння результатів науково-дослідних робіт.

Активізація інноваційної діяльності вітчизняних підприємств сприятиме зміцненню конкурентних переваг галузі на внутрішньому та зовнішньому ринках шляхом реалізації науково-технічного потенціалу, що проявлятиметься у:

підвищенні якості та, відповідно, конкурентоспроможності продуктів харчування за рахунок використання нових або модернізованих способів виробництва;

захоплені нових ринків та збільшенні обсягів реалізації продукції шляхом впровадження інноваційних технологій в організації збуту та позиціонування товарів на ринку;

покращенні фінансових результатів діяльності підприємств за рахунок збільшення грошових надходжень від реалізації інноваційної продукції;

оптимізації бізнес-процесів та раціонального використання виробничих потужностей підприємства шляхом запуску передових інноваційних технологій.

Список літератури

Заглумина Н.А. Формирование инструментария оценки уровня инновационного развития предприятия: автореф. дис. на соискание ученой степени к.э.н.: 08.00.05 / Н.А. Заглумина. – Н. Новгород, 2011. – 26 с.

Квасницька Р.С. Особливості інноваційної діяльності підприємств у сучасних умовах / Р.С. Квасницька, Н.С. Ардашкіна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6, Т. 3. – С. 247-251.

Коваль Л.А. Розвиток наукової думки про інновації – як предмет особливої трудової діяльності / Л.А. Коваль, С.А. Романчук // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. Серія «Економічні науки». – 2012. – Вип. 22 (ч. II). – 40-46.

Никифорова Л.Е. Управление инновационным развитием организации на основе принципов стратегического менеджмента / Л.Е. Никифорова // Вестник Томского государственного университета. – 2010. – № 338. – С. 143-148.

УДК 005.342:005.21:005.332.4:005.56

Швіндіна Г.О., к.е.н., доцент
Сумський державний університет (м. Суми, Україна)

КООПЕТИЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ – ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

Стратегія – це паттерн в потоці рішень, як колись відмітив гуру менеджменту, Генрі Мінцберг [1]. Успішні рішення закріплюються в практиці компаній, неуспішні – відсіюються до наступного витку розвитку ринку. Такий погляд, представлений в 80-ті роки і досі є актуальним, оскільки незалежно від застосованої концепції стратегічного менеджменту – впроваджуються лише ті рішення, які довели свою придатність.

таким чином, постає актуальна проблема – ті рішення, які визнані помилковими, відсіюються без додаткового аналізу причинно-наслідкових зв'язків. А власне розуміння причин та наслідків тих чи інших економічних явищ і є основою для стратегічного планування та менеджменту.

Останнім чином менеджмент помилок став трендом у проектному менеджменті. Аналіз провальних проектів та нововведень дозволило знаходити нові проектні рішення та винайти нові підходи.

Ситуаційний підхід або кейс-аналіз є доречним інструментом стратегічної аналітики і тому поєднання кейсів, стратегічного аналізу паттернів та менеджмент помилок може дати поштовх для розуміння існуючих феноменів економічної поведінки суб'єктів.

Помилки є джерелом інновацій. Безперечними прикладами так званих «помилкових» винаходів є пеніцилін, мікрохвильова пічка і інші. Є помилки, про які компанії не повідомляють, оскільки вони стали дійсно провальними. До таких слід віднести Nokia N-Gage або парфум від Harley-Davidson. Якщо інновації, які йдуть від помилки стають видатними, то інноваційні помилки рідко виставляють на загал, хоча інформація про них потрапляє до аналітиків та суспільства.

Візьмемо до уваги такі характеристики проекту, яка тимчасовість, обмеженість в ресурсах та унікальність продукту. Унікальний продукт детермінує унікальність ресурсів, а отже посилює обмеженість в них, та посилює залежність від часу, який витрачається на пошук унікальних ресурсів. Унікальність – це основна вимога до конкурентних переваг сьогодення. Для того, аби перемогти в конкурентній боротьбі на арені місцевого, локального чи глобального ринку, компанія мати володіти унікальними ключовими компетенціями, які не можуть бути скопійованими конкурентами (концепція ключових компетенцій Хамела та Прахалада [2]). Острах копіювання, загроза промислового шпіонажу утримує гравців від кооперації із іншими, провокує опортуністичну поведінку, яка виправдовується «законами джунглі».

Але закони завжди змінюються, особливо якщо йдеться по закони економіки.

Ось і зараз, кооперація із конкурентами стає трендом, до якого звикає глобальне економічне суспільство.

Сама ідея кооперації із конкурентами виникла давно, але в економічній літературі знайшла відображення лише починаючи із 90-тих рр. ХХ століття. Робота американських вчених А.М. Брандербурґера та Б.Дж. Налєбаффа перетворила коопетицію на реальність і наблизила стратегічних аналітиків та практиків до нової ери розвитку [3].

Розглянемо кейс. В одному місті відбувається соціально та комерційно важлива подія. Назвімо її «Ніч музеїв», яка збільшує кількість споживачів сервісу культурного дозвілля. Всі учасники ринку – музеї, галереї, театри, в тому числі ресторації, хочуть отримати вигоду у разі успішної організації та проведення цієї акції. Акція – мультипроектна, кожний проект закріплений за локацією або виконавцем, багато з яких знаходяться в конкурентних відносинах. Але так сталося, що в одному з проектів при плануванні подій та діючих осіб виникла помилка. Для того, аби акція пройшла на високому рівні менеджер локації звернувся до менеджера-конкурента з проханням ротації кадрів та ресурсної допомоги. Як зазначив менеджер, це коштувало йому багато зусиль аби перебороти себе. Конкурент зголосився, підтримка була надана, акція пройшла успішна. При цьому в альянс увійшли найкращі представники фірм-конкурентів, що відобразилось на якості продукту позитивним чином. І таким чином помилка проекту перетворилась на його перевагу.

Помилка, яка була допущена на етапі планування проекту, змусила гравців ринку швидше переходити до гнучких, інноваційних рішень і створила передумови коопетиції.

Цінність, яка була виражена в більшому вииграшу від успішного проведення акції, переважила конкуренті бар'єри та побоювання.

Необхідно відмітити, що дослідження коопетиції розрізняються за такими рівнями: індивідуальний, організаційний та міжорганізаційний рівні. На сьогодні існує проблема розуміння та прогнозування динаміки коопетиційної взаємодії, оцінки впливу коопетиційної стратегії на бізнес-моделі та стратегії, і – у випадку із українськими підприємствами, - оцінка можливостей застосування цієї стратегії як такої. Слід додати, що огляд літератури дозволяє стверджувати, що коопетиція - багатогранна, адже серед тем, яких вона торкається є такі: динамічні здібності компанії, будівництво організаційних мереж, стратегічні альянси, стратегії злиття та поглинання, теорія конфліктів, технології навчання та дифузія інновацій, інноваційний менеджмент та технологічні прориви, захист інформації та вибудова довіри.

Поточний кейс торкається лише індивідуального та організаційного рівнів. Як зазначили учасники, ця ситуація була дивною, але вона вкладалась у логіку того, що відбувалось. По завершенню акції менеджери та їх команди знову перейшли у конкурентні відносини.

цьому випадку помилка однієї команди змусила решту, включно із конкурентом, прийняти коопетицію як нормальну поведінку в ситуації, яка склалася, а вирішення парадоксу коопетиції було здійснено за рахунок взаємодії менеджерів проектів. Тягар двозначності відносин був покладений на менеджерів проектів, і запорукою успіху стало те, що були встановлені правила взаємодії, яких дотримувались всі гравці.

Отже, цей приклад довів на практиці, що коопетиція є парадоксом, але операбельним, тобто таким, що вирішується учасниками самостійно за умов встановлення певних правил взаємодії.

На жаль, аналіз українських ринків дозволяє стверджувати, що такі альянси є тимчасовими, лише для конкретних короткотермінових проектів. Це значно зменшує і вигоду гравців, адже тривалість проекту корелює з його вартістю. Коопетиційні стратегії допомагають перетворити помилки на перевагу, створюють новий простір для стратегічних прийомів, дозволяють акумулювати більшу кількість ресурсів, прискорити інноваційні рішення і відповідно виграти в конкурентній боротьбі.

Резюмуючи, ще раз хочу підкреслити, що конкурентна боротьба на внутрішньому ринку – є дисфункціональною, вона ослаблює місцевих виробників та розчищає місце для іноземного десанту.

Список літератури

- Швіндіна Г.О. Інновації у розвитку стратегічного менеджменту: від конкуренції до коопетиції / Г.О. Швіндіна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2017. - №1. – С. 180-192
- Mintzberg H. Patterns in strategy formation / Henry Mintzberg // Management science. - 1978. - N 24(9). – PP. 934-948.
- Prahalad C.K. The core competence of the corporation / C. K. Prahalad, G. Hamel // Harvard Business Review. – 1990. - May-June. - PP. 79-90

УДК 330.322.5:332.145+338.121

Шевченко О.В., к.е.н., старший науковий співробітник
Національний інститут стратегічних досліджень
(м. Київ, Україна)

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДИСПРОПОРЦІЙНІСТЬ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В УКРАЇНІ

Тенденції соціально-економічного розвитку у регіонах України у 2017 році свідчать про збереження окремих негативних моментів у становищі регіонів, однак варто відмітити і зародження позитивних рис, які можуть свідчити про відновлення докризової ситуації. Відбулося покращення переважної більшості показників, навіть таких традиційно вразливих до кризових явищ сфер, як пряме іноземне інвестування та зовнішня торгівля товарами. Причинами цього становища є паростки макроекономічної стабілізації і фінансове зміцнення територіальних громад та формування об'єднаних територіальних громад. У 2016 році у результаті децентралізації влади було змінено систему фінансування регіонального і місцевого розвитку; кількість дотаційних місцевих бюджетів знизилась на 25 % [1]. Зросли обсяги місцевих бюджетів: за перше півріччя 2017 року надходження власних доходів загального фонду місцевих бюджетів України зросли на 34% порівняно із аналогічним періодом минулого року і склали 87 млрд. грн., що на 22 млрд. більше. У першому півріччі 2017 року доходи місцевих бюджетів 366 об'єднаних територіальних громад збільшилися удвічі (на 1,9 млрд.грн.), склавши 3,9 млрд гривень. У розрахунку на одного мешканця громади середній показник надходжень також зріс з 640 до 1256 гривень [2].

Проблемою регіонального розвитку залишається диспропорційність показників. Диспропорційний розвиток регіонів складає основу для формування картини соціально-економічного розвитку регіонів в цілому, проявляючись у будь-якому аналізі становища регіонів та рівнів їх соціально-економічного розвитку. Диспропорційність є чинником, що впливає на формування регіональної політики та інструменти регулювання розвитку регіонів. Від вірного і точного врахування диспропорційності залежить успішність застосовуваних регулюючих інструментів розвитку регіонів.

Особливої уваги заслуговують диспропорції у сфері інвестиційної діяльності. Напрямки вкладення інвестиційних ресурсів здатні значною мірою вплинути на економічне становище регіону, модифікувати його виробничу структуру, спричинити зрушення на ринках робочої сили та капіталу, і відповідно вплинути на диспропорційність у міжрегіональних порівняннях.

сфері капітального інвестування знизилась показники падіння обсягів капітальних інвестицій і збільшились показники зростання. З даними Держстату, у січні-червні 2016 року найбільше зниження спостерігалось на рівні 10,8% у м. Києві та 13,0% у Закарпатській області, а у січні-червні 2017 року – лише на 7,4% у Київській області. У січні-червні 2016 року найбільше зростання спостерігалось на рівні 5,9% у Миколаївській області, а в січні-червні 2017 року – вже 65,0% у Запорізькій області. У січні-червні 2017 та 2016 років зростання обсягів капітальних інвестицій спостерігалось у 22 регіонах. У сфері прямого іноземного інвестування станом на 01.07.2016 року порівняно із 01.01.2016 року падіння спостерігалось у 7 регіонах, у тому числі у таких промислово розвинених, як

Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, а також у Рівненській, Херсонській та Черкаській областях. Найвищі рівні зростання спостерігались у Харківській області – на 6,1 та м. Києві – на 11,7%. Станом на 01.07.2017 року відносно 01.01.2017 року лише Тернопільська область демонструвала падіння показників обсягу іноземних інвестицій, в інших регіонах спостерігалось зростання. Однак, показники зростання зменшились: найвищі рівні зростання спостерігались у Дніпропетровській області (на 11,0%) та м. Києві (на 2,9 %).

Структурні проблеми, накопичені протягом тривалого часу, зокрема переважання частки капіталовкладень до галузей із швидким оборотом капіталу, поєдналися з кризовими явищами, поглибивши диспропорції в обсягах надходження прямих іноземних інвестицій. Надходження значної частки ресурсів до фінансового сектора та сфери послуг, а також до обмеженого переліку регіонів спричиняє виникнення і розвиток низки ризиків регіонального рівня у сфері іноземного інвестування: відсутність стимулів та достатнього обсягу коштів для якісних структурних змін в економіці, деформація структури економіки регіонів, розвиток одних регіонів при тривалому занепаді інших, падіння обсягів інвестування у промислово розвинених регіонах та незначна позитивна динаміка у слаборозвинених, зростання незначної кількості центрів інвестування, низький рівень завантаження виробничих потужностей, деформація структури економіки відповідно до потреб експорту та втрата окремими регіонами місця у консолідованому господарському просторі держави, зміна експортної орієнтації регіонів, зниження рівня їхньої конкурентоспроможності, зниження рівня зайнятості та підвищення рівня безробіття.

Із таблиці 1 видно, що диспропорції за показником прямих іноземних інвестицій зростають, причому як з урахуванням м. Києва, так і без урахування міста.

Таблиця 1

Регіональні диспропорції залучення прямих іноземних інвестицій

Дата	Регіони з максимальним та мінімальним залученням ПІІ, середнє значення ПІІ по країні, обсяг залучених інвестицій на одну особу наявного населення, дол. США	Відмінність між max та min значенням, разу	
		Без урахування м. Києва	з урахуванням м. Києва
01.01. 2012	Максимальне 9006,9 (м. Київ)	40,1	156,9
	Максимальне 2468,6 (Дніпропетровська обл.)		
	Мінімальне 57,4 (Тернопільська обл.)		
	<i>Середнє 1105,6</i>		
01.01. 2013	Максимальне 9783,0 (м. Київ)	42,9	164,7
	Максимальне 2547,0 (Дніпропетровська обл.)		
	Мінімальне 59,4 (Тернопільська обл.)		
	<i>Середнє 1217,6</i>		
01.01. 2014	Максимальне 10190,7 (м. Київ)	42,8	158,5
	Максимальне 2749,3 (Дніпропетровська обл.)		
	Мінімальне 64,3 (Тернопільська обл.)		
	<i>Середнє 1327,8</i>		
01.01. 2015	Максимальне 8068,1 (м. Київ)	44,6	154,6
	Максимальне 2329,4 (Дніпропетровська обл.)		
	Мінімальне 52,2 (Тернопільська обл.)		
	<i>Середнє 1068,0</i>		
01.01. 2016	Максимальне 7913,4 (м. Київ)	46,9	168,4
	Максимальне 2201,7 (Дніпропетровська обл.)		
	Мінімальне 47,0 (Тернопільська обл.)		
	<i>Середнє 1016,3</i>		
01.01.2017	Максимальне 7458,5 (м. Київ)	46,4	154,7
	Максимальне 2235,8 (Дніпропетровська обл.)		
	Мінімальне 48,2 (Тернопільська обл.)		
	<i>Середнє 1093,0</i>		

Джерело: [3].

Варто відмітити і тенденцію до накопичення значного обсягу ресурсів у м. Києві – при збільшенні загального обсягу інвестування в країні і надалі відбувається перерозподіл інвестицій на користь м. Києва. Надання іноземними інвесторами переваги м. Києву віддзеркалює не тільки усталену практику реєстрації головних офісів компаній та зосередження кредитно-банківських установ у столиці, але і зростання вимог інвесторів до умов ведення бізнесу та їх намагання зменшити ризики капіталовкладень. Інвестори сподіваються на отримання вигод від найбільш розвиненої інфраструктури та найвищого рівня доходів у м. Києві, що є важливим чинником розвитку сфери нерухомості та торгівлі. А суб'єктивною гарантією стабільності ринку є близькість до центральної влади.

Така ситуація складалась упродовж тривалого періоду і була спричинена намаганням іноземних інвесторів отримати швидкий прибуток, у тому числі внаслідок нестабільності національної законодавчої бази, відсутністю умов та розвиненої інфраструктури інвестування, відсутністю інформації про об'єкти інвестування.

Диспропорції показників інвестування свідчать не тільки про відсутність об'єктів вкладення капіталу, але і про різну інвестиційну привабливість регіонів, покращання якої – завдання місцевих органів влади. Переваги інвестування кожного регіону значною мірою залежать як від наявності об'єктів вкладення коштів, так і від дій місцевої влади. При цьому політика місцевих управлінських органів щодо залучення і розподілу інвестиційних ресурсів має будуватися на інструментах, відмінних від тих, які застосовуються на державному рівні.

Вагомими інформаційними інструментами впливу на інвестиційну привабливість окремої адміністративно-територіальної одиниці залишаються розробка і відповідне представлення її інвестиційного портрету (паспорту), а також рейтингування інвестиційного потенціалу регіонів. Саме ці інструменти дають можливість закордонним інвесторам мати уявлення про стан справ із об'єктами інвестування та загальну економічну ситуацію в регіоні. Характерними рисами окремих інвестиційних портретів (паспортів) стали представлення економічних вигод регіону перед іншими і визначення його місця серед регіонів України за показниками залучення й освоєння інвестицій.

Отже, дослідження явища диспропорційності варто проводити на основі тих показників, які найбільш ємно характеризують розвиток регіонів, є чутливими до змін господарської кон'юнктури, у повній мірі представляють подану класифікацію диспропорцій, на основі яких можна оцінити рівень депресивності регіону як виток диспропорційності і впливати на внутрішній потенціал розвитку регіону. Проблема переважання частки капіталовкладень до галузей із швидким оборотом капіталу поглибила диспропорції в обсягах та сферах інвестування. І оскільки галузі зі швидким оборотом капіталу рівномірно представлені у всіх регіонах України, то інвестиції можна вважати сталим незмінним чинником впливу на регіональну диспропорційність. Питання пошуку та розширення зовнішніх джерел капіталовкладень у регіони України є актуальними в аспекті надання регіонам можливостей ефективного господарювання за рахунок зменшення необхідності у коштах із державного бюджету та формування додаткового джерела фінансових ресурсів.

Список літератури

Гройсман В. Кількість дотаційних бюджетів знизилась на 25 %. TVi, 24 лютого 2017 року [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://tvi.ua/novini/kilkist-dotacijnih-byudzhetiv-znizilas-na-25-grojsman.html>

Зубко Г. Місцеві бюджети за півроку збільшились... [Електронний ресурс].-Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=250115079&cat_id=244276429

За даними Державної служби статистики України [Електронний ресурс].-Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua Статистична інформація. Зовнішньоекономічна діяльність

Ярута М.Ю., аспірант
Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва
(м. Харків, Україна)

ІНВЕСТИВАННЯ В АГРАРНИЙ СЕКТОР ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ВІДТВОРЕННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

сучасних умовах важливого значення набуває рівень інвестиційного забезпечення земельних ресурсів у сільгоспвиробництві. Здійснення інвестицій у поліпшення використання земельного потенціалу аграрними підприємствами як на національному так і на світових ринках, в даний час є досить проблематичним. Формування інвестиційної привабливості земельно-ресурсного потенціалу беззаперечно можна вважати науковою передумовою розвитку земельних відносин в Україні. Нині, потік інвестиційного капіталу в аграрну сферу характеризується дуже низькою динамікою, не беручи до уваги навіть той факт, що потенціал земельних ресурсів України значно вищий ніж потенціал більшості європейських країн. Формування інвестиційно-привабливих земель набуває першочергового значення у період кардинальних земельних перетворень [1, с. 73].

Оскільки інвестиції слід трактувати як економічну категорію, яка виражає відносини між юридичними і фізичними особами та державою у процесі вкладення активів у здійснення розширеного відтворення суб'єктів господарювання з метою отримання майбутнього прибутку, то інвестиційний потенціал земель аграрних підприємств можна розцінювати як можливість отримання максимального доходу у поточному періоді та в довгостроковій перспективі від здійснення капіталовкладень у землю з метою підвищення її родючості та забезпечення економічного та раціонального землекористування [2, с. 41].

Інвестиції в аграрному секторі національної економіки мають ряд своїх особливостей, що склалися специфічно під дією природних процесів, організаційно-економічними умовами господарювання, формами фінансування, можливостями підтримки держави.

Вирішальне значення для розробки та реалізації ефективної інвестиційної політики як в країні в цілому, так і в сільському господарстві зокрема має аналіз та систематичне і ґрунтовне вивчення чинників формування інвестиційного клімату. На сьогодні, інвестиційний клімат аграрної сфери є досить сприятливим [3, с. 254].

Аграрний сектор економіки залишається однією з інвестиційно-привабливих сфер як для внутрішніх так і для зовнішніх інвесторів попри складну соціально-економічну ситуацію країні, доволі високу ризикованість ведення агробізнесу з точки зору непередбачуваності кон'юнктури ринку, мінливості погодних умов року та глобальних кліматичних змін. Динаміка обсягу інвестицій в сільському господарстві за останні роки наведена в табл. 1.

Капітальні інвестиції в українську галузь сільського господарства в 2016 році склали 44 млрд грн, що є рекордом за всю історію незалежності країни і в 1,5 рази перевищує торішній показник (за даними прес-служби Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»).

Таблиця 1

Інвестиції в сільське господарство України*

Вид господарства	Роки				
	2005	2009	2010	2011	2015
<i>Інвестиції в основний капітал сільського господарства (млн.грн.)</i>					
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, всього	5016	9382	12231	18183	29258
<i>Прямі іноземні інвестиції (млн.дол.США)</i>					
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, всього	1644	1865	2171	2866	3764

*За даними Держкомстату України

На таку динаміку інвестицій вплинули перспективи збільшення експорту вітчизняної сільгосппродукції й те, що інвестори позитивно оцінюють рівень прибутковості своїх вкладень у майбутньому. За даними Міністерства аграрної політики і продовольства, експорт української аграрної продукції за підсумками 2016 року зріс на 4,5% порівняно з 2015 роком становив 15,5 мільярда доларів (42,5% всього експорту України). Експорт аграрної продукції з України в 2015 році становив 14,6 мільярда доларів (38,1%) [4].

Згідно з чинною методологією, прийнятою Державною службою статистики України, до капітальних інвестицій належать інвестиції у нові і наявні матеріальні та нематеріальні активи, які були придбані, зокрема за договором фінансового лізингу, або створені для власного використання зі строком служби більше одного року, включаючи невироблені активи (земля, авторські права, ліцензії, патенти, гудвіли тощо), а також витрати на будівництво житла для подальшого продажу (передачі). Також до показника капітальних інвестицій належать витрати, які пов'язані з поліпшенням об'єкта, що призводять до збільшення його строку служби або виробничої потужності, та не належать до витрат на технічне обслуговування та поточні ремонти.

Вітчизняний аграрний сектор за останні роки суттєво збільшив обсяги виробництва валової продукції сільського господарства, що стало можливим також завдяки позитивній динаміці зростання капітальних інвестицій, частка яких в агробізнесі становить близько 10,0-15,8% від усього обсягу їх освоєння в національній економіці країни (рис. 1) [5].

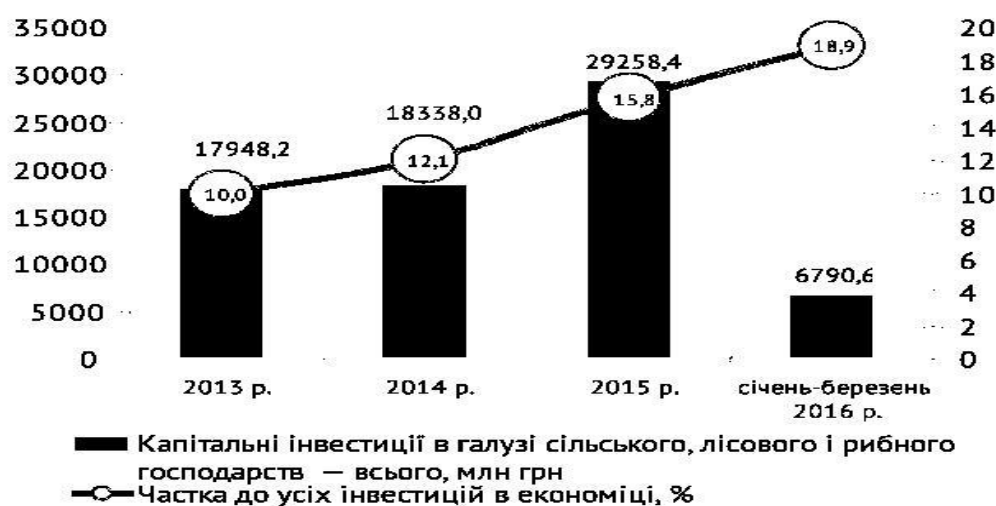

Рис. 1. Динаміка росту капітальних інвестицій у галузі сільського, лісового і рибного господарств України впродовж 2013–2015 рр. та I кварталу 2016 р.*

*Джерело: За даними Державної служби статистики України (без інформації АР Крим через відсутність даних за 2014-2015 рр.)

Основним джерелом капітальних інвестицій в 2016 році були власні і залучені сільськогосподарськими підприємствами ресурси, але на жаль, іноземні інвестори поки що не виявили помітної активності.

Успішне залучення іноземних інвестицій у вітчизняне сільгоспвиробництво можливе лише за рахунок втілення в життя державної інвестиційної політики, першочерговим завданням якої повинно стати підвищення інвестиційної привабливості земельно-ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств для іноземних інвесторів, а її реалізація дасть змогу підвищити ефективність господарювання. За оцінками фахівців РВПС України НАНУ, земельно-ресурсний потенціал країни оцінюється в 3,6 трлн. дол. США.

Головною істотною умовою інвестування у сільськогосподарське виробництво являється наявність права володіння землею. Виконана належним чином, реєстрація майнових прав у земельному кадастрі може підвищити захист прав володіння землею,

зробить можливим оформлення права володіння, і таким чином полегшить їх передачу, що дозволить інвесторам вдатися до правового захисту у випадку порушення їх прав.

Дія мораторію гальмує розвиток фінансування сільського господарства через неможливість користуватися заставою землі, перешкоджає реалізації прав власності на землю. Це перешкоджає інвестуванню в інфраструктуру, зокрема іригаційну, та нівелює стимули до підтримки родючості ґрунту. Аграрна сфера постійно стикається з ризиками довкілля, сама сприяє ерозії ґрунту (на сьогодні, майже 60% земельної площі вже зазнало ерозії), забрудненню ґрунту нутрієнтними та поверхневими стоками, підвищенню рівня потенційно шкідливих пестицидів [6].

За роки проведення земельної реформи в десятки разів скоротились вкладення фінансових ресурсів у поліпшення землекористування аграрних підприємств. Тому, інвестування в поліпшення ґрунтів, охорону земель та землевпорядкування потребує нагальної мобілізації коштів.

Для розвитку інвестицій в аграрному секторі необхідний комплекс заходів:

- розвиток системи іпотечного кредитування, зокрема іпотеки земельних ділянок;
- комплексне законодавче забезпечення запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення;

- створення сучасної системи реєстрації нерухомості, зокрема земельних ділянок;
- розвиток системи страхування аграрних ризиків;

- забезпечення стабільної податкової політики та системи державної підтримки сільгоспвиробників;

- посилення гарантій захисту інвестицій та доходів інвесторів, забезпечення вільного руху капіталу та переміщення товарів [7].

Земельно-ресурсний потенціал являється пріоритетним для вкладення активів як в поточному періоді, так і довгостроковій перспективі, адже саме земля забезпечує захист капіталу від інфляції, надає широкі можливості задля її використання та має необмежений термін придатності.

Аграрні інвестиції найважливіший фактор реалізації колосального потенціалу аграрної сфери економіки України та прискорення економічного зростання та розвитку.

Список літератури

Бамбіндра Д.І. Еколого-економічне природокористування та формування інвестиційної привабливості земельно-ресурсного потенціалу / Д.І. Бамбіндра, Д.В. Буша, А.В. Овчаренко // Вісник Запорізького національного університету. – Запоріжжя, ЗНУ, 2015. – № 4 (28). – С. 72-80.

Смолінська С. Інвестиційний потенціал земель аграрних підприємств як основа їх інноваційного розвитку/ С. Смолінська, В. Смолінський // Вісник Львівського національного аграрного університету. – Львів, ЛНАУ, 2015. – № 10. – С.40-44.

Гуторов О.І. Оцінка земельних ресурсів та ефективності інвестицій: монографія / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х., 2006. – 370 с.

Інвестиції в сільське господарство у 2016 році. - [Електронний ресурс]. – точка доступу: <https://economics.unian.ua/agro/1805417-investitsiji-v-silске-gospodarstvo-v-2016-rotsi-syagnuli-rekordnih-44-milyardiv-griven-eksperti.html>

Ю. Кернасюк Агроінвестиції у сталий розвиток. - [Електронний ресурс]. – точка доступу: <http://www.agro-business.com.ua/ekonomichni-gektar/6269-agroinvestytsii-u-stal-yi-rozvytok.html>

Політика щодо інвестування у сільське господарство: Україна/ Звіт за підсумками проекту. Грудень 2015. – [Електронний ресурс]. – точка доступу: http://www.oecd.org/globalrelations/Agricultural_Investment_Policies_Ukraine_UKR.pdf

Музика Н.М. Формування інвестицій в аграрному секторі України / Н.М. Музика, О.Ф. Ковалишин // Вісник Львівського національного аграрного університету. – 2011. – № 4. – С.1-4.

ГЛОБАЛЬНІ ІННОВАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Інноваційна складова у розвитку країн світу набуває пріоритетного значення і виступає одним з найважливіших системних факторів та критеріїв соціального та економічного зростання, що впливає на рівень задоволення суспільних потреб. Запровадження інноваційних технологій в управлінні соціально-економічними процесами на рівні держави актуалізує завдання оцінювання за кількісними та якісними параметрами діяльності ключових гравців на ринку інновацій та інтелектуальних послуг у формуванні інноваційної моделі розвитку країни, до яких перш за все відносяться університети. У сучасних умовах конкурентоспроможність університетів визначається вже не стільки системою національних вимог до надання освітніх та наукових послуг, а викликами глобальної економіки.

Дослідження Всесвітньої організації інтелектуальної власності Корнелльського університету та міжнародної бізнес-школи «Insead» відповідно до розрахунків Глобального інноваційного індексу (Global Innovation Index, GII) у 2015-2017 рр. свідчать про зростання інноваційного потенціалу розвитку України в цілому. За результатами проведених спостережень відзначено позитивну динаміку у загальному рейтинговому оцінюванні інноваційного розвитку України (64-та позиція у 2015 р. серед 141 країн змінилась на 50-ту позицію у 2017 р. серед 127 країн). За цей період у розрізі основних складових індексу, які характеризують сучасний стан інноваційного потенціалу країни, відбулися значні зміни, а саме: рейтинг країни за показником інституційного середовища змінився з 98-ої позиції до 101-ої позиції, людський капітал і дослідження – відповідно з 36-го місця до 41-го, інфраструктура – з 112-ої до 90-ої позиції, ринковий досвід – з 89-го до 90-го, у бізнесовому досвіді відбулися зміни з 78-ої позиції до 51 позиції. Рейтингові показники індексу, що характеризують фактичну реалізацію інноваційного потенціалу в процесі практичної діяльності, свідчать про покращення у країні отриманих знань та технологій (34-та позиція у 2015 р. і 32-га у 2017 р.), результати творчої діяльності змінилися з 75-ої до 49-ої позиції [1]. Позитивні результати змін рейтингової оцінки Глобального інноваційного індексу країни у 2017 р. свідчать про становлення нових соціальних відносин шляхом впровадження інновації та стимулювання суспільства діяти з метою одержання нових відповідей на головні потреби сьогодення.

Світова практика свідчить, що освіта є фундаментом інноваційного розвитку економіки країни, отже створення ефективної системи регуляторів інноваційної діяльності освітніх закладів з урахуванням кращого світового досвіду забезпечує формування інноваційної моделі розвитку країн. Розвиток глобального освітнього та дослідницького простору супроводжується швидкою зміною системи вимог до формування національної освіти, актуалізує питання соціального зростання і підвищення рівня життя населення, впровадження нових соціальних проектів і послуг, що забезпечують розвиток людського потенціалу [2, с. 138]. Якість системи освіти та її конкурентоспроможність є одним із основних факторів економічної безпеки України на державному та регіональному рівнях. Стратегія якості освіти є основою, ядром внутрішньої освітньої політики багатьох країн, і Україна не виняток у цьому процесі.

Адекватними сучасними інструментами вимірювання якості національної системи освіти є міжнародні та загальнодержавні рейтинги, за результатами яких формується імідж в межах освітнього простору та підґрунтя для вибору місця навчання абітурієнтами. Найбільш поширеними є такі методиками: 1) ЮНЕСКО «Топ – 200 Україна» (для оцінювання рейтингових показників ВНЗ [3], за якою діяльність ВНЗ визначається за допомогою

загального індексу рейтингової оцінки, який включає три комплексні критерії (індекси): індекс якості науково-педагогічного потенціалу; індекс якості навчання; індекс міжнародного визнання; 2) світовий рейтинг Webometrics [4] (одним з найбільш авторитетних, характеризує представленість ВНЗ в Інтернет-просторі; 3) методологія The Times [5], спільно з інформаційно-аналітичним агентством Thomson Reuters (одним з найбільших у світі) з 2010 р. проводяться дослідження рейтингу найкращих університетів;

рейтинг ARWU (the Academic Ranking of World Universities) – список 500 кращих ВНЗ світу [6]; 6) рейтинг найкращих ВНЗ світу за методикою Інституту вищої освіти Шанхайського університету Цзяо Тун (the Institute of Higher Education, Shanghai Jiao Tong University – ІНЕ-SJTU. 2003 р.); 7) Тайванський рейтинг [7] або Performance Ranking of Scientific Papers for World Universities), розраховується з 2007 р. (розроблений Радою з акредитації та розвитку вищої освіти Республіки Тайвань); 8) кількісні та якісні показники навчальних закладів за науковими публікаціями.

Результати рейтингів університетів у світовому освітньому просторі є їх якісними характеристиками, проте саме вони актуалізують проблеми економічної безпеки університетів країн – аутсайдерів. Завдання комплексного оцінювання рівня економічної безпеки університетів вимагають формування ефективної стратегії їх розвитку з урахуванням глобальних викликів освітнього простору та пріоритетів інноваційного розвитку країни. З урахуванням зарубіжного досвіду та впливових міжнародних рейтингів необхідним заходом щодо регулярного і довготривалого моніторингу розвитку цільових показників і орієнтирів університетів є розроблення методики оцінювання економічної безпеки навчального закладу, що включатиме показники, які характеризують наявність матеріально-технічних та фінансових ресурсів; кадровий склад науково-педагогічних працівників; студентський контингент; інформаційне забезпечення; науково-методична та інноваційна діяльність; навчальні та наукові досягнення студентів/аспірантів; соціальний захист працівників та студентів тощо. Таким чином, комплексне відстеження причин та характеру прояву глобальних викликів освітнього середовища сприятиме виявленню нових шляхів до розвитку економічного потенціалу країни.

Список літератури

The Global Innovation Index 2015, 2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.globalinnovationindex.org.

Комеліна О.В. Модель соціального розвитку на інноваційній основі / Комеліна О.В., Фурсова Н.А. // Сучасна економічна наука: теорія і практика: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 13 – 14 листопада 2014 року. – Полтава: ПолтНТУ, 2014, С. 137-139

Методика визначення рейтингів університетів України «Топ–200 Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/abitur/entrance/ratings/1.html>

WEBOMETRICS: рейтинг лучних высших учебных заведений мира [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-medelle.com/articles/webometrics--rejting-luchschikh-visschikh-uchebnikh-zavedenij-mira.html>

Методология рейтинга The Times [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-medelle.com/articles/rejting-luchschikh-mira-ot-the-times-metodologiya.html>

Методология рейтинга ARWU [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-medelle.com/articles/schankhajskej-rejting-luchschikh-vuzov-mira-arwu.html>

Методология рейтинга Performance Ranking of Scientific Papers for World Universities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-medelle.com/articles/performance-ranking-of-scientific-papers-for-world-universities-tajvanskij-rejting.html>

СЕКЦІЯ 2

АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДО ВИКЛИКІВ СЕРЕДОВИЩА

УДК 658.7:656

Гришко В.В., д.е.н., професор, директор ННІФЕМ; Болдирева Л.М., к.е.н., доцент
*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава,
Україна)*

ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Транспорт відіграє роль сполучної ланки у логістичному ланцюгові виробництва за умов міжгосподарської, так і міжгалузевої інтеграції. При цьому на ринку транспорт надає транспортні послуги, за які й отримує прибуток. Актуальність проблем управління і оптимізації роботи транспорту підтверджується тим, що питома вага транспортних витрат дорівнює 40-50 % від загальної суми логістичних витрат.

Аналіз питання «транспортної логістики» свідчить про існування різних точок зору серед науковців щодо сутності самого поняття. Термін «транспортна логістика» тлумачиться як:

функціональна сфера логістики, що оптимізує логістичні операції на шляху матеріального потоку від постачальника до кінцевого споживача, що здійснюється з застосуванням транспортних засобів [1];

система по організації доставки вантажів автотранспортом, з однієї точки в іншу по оптимальному маршруту, що дозволяє максимально скоротити терміни і фінансові витрати по доставці [2-3];

галузь діяльності з управління транспортуванням вантажів, тобто зміною місця розташування матеріальних цінностей з використанням транспортних засобів [4];

ціла наука, яка пов'язана з пошуком можливостей підвищення ефективності переміщення матеріальних потоків [5], метою якої є забезпечення якісного транспортування вантажів [6];

комплексний підхід до розвитку всіх логістичних елементів, включаючи транспорт, на базі якого відбувається формування інноваційних транспортних систем збору й розподілу матеріальних продуктів [7].

Аналіз літературних джерел [3-11] дозволив нам узагальнити функції транспортної логістики та їх застосування на практиці:

системоутворююча функція проявляється при забезпеченні процесу управління ресурсами; утворенні системи управління товарорухом (формування господарських зв'язків); організації пересування продукції через склади; формуванні і регулюванні запасів продукції; розвиток і організація логістичних центрів;

інтегруюча – під час забезпечення синхронізації процесів збуту; зберігання і доставка продукції з орієнтацією їх на ринок засобів виробництва і надання посередницьких послуг споживачам; забезпечення узгодження інтересів логістичних посередників у логістичній системі; забезпечення функціонування матеріальних потоків на всіх етапах відтворення кінцевої продукції]; поєднання процесів «постачання – виробництво – переробка – збут» в одному логістичному ланцюзі;

регулююча – управління матеріальними потоками спрямоване на економію всіх видів ресурсів; скорочення витрат живої і упередженої парці на стику різних організаційно-економічних рівнів і галузей;

результуюча функція спрямована на постачання певної продукції в необхідній кількості, заданої якості, в обумовлений час і місце, з мінімальними витратами;

відтворююча – постійний обмін товарами у вигляді безперервних матеріальних потоків, які забезпечуються транспортом.

Для України необхідно розробити шляхи подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС.

Аналіз динаміки перевезення вантажів за видами транспорту в Україні за 2014-2016 рр. наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка перевезення вантажів за видами транспорту в Україні за 2014-2016 рр.

Види	Усього, млн. т			Питома вага, %			Відхилення у % 2016 р. до:	
	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2014 р.	2015 р.
Залізничний ¹	386	350	343	23,78	23,74	22,23	88,86	98
Морський	3	3	3	0,18	0,20	0,19	100	100
Річковий	3	3	4	0,18	0,20	0,26	133,33	133,33
Автомобільний ²	1131	1021	1086	69,69	69,27	70,38	96,02	106,37
Авіаційний ³	0,1	0,1	0,1	0	0	0	100	100
Трубопровідний	100	97	107	6,16	6,58	6,93	107	110,31
Всього	1623	1474	1543	100	100	100	95,07	104,68

¹ За даними ПАТ «Українська залізниця».

² З урахуванням перевезень, виконаних для власних потреб та комерційних вантажних перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

³ За даними Державної авіаційної служби України.

Джерело: підрахунки на основі [12, с. 161].

Аналіз табл. 1 свідчить, що рівень загальної динаміки перевезень вантажів за всіма видами транспорту в Україні у 2016 р. порівняно з 2015 р. збільшився на 4,68 %, а порівняно 2014 р. зменшився на 4,93 %. Щодо структури питомої ваги, то найбільше вантажів перевозиться автомобільним транспортом: у 2016 р. – 70,38 %; 2015 р. – 69,27 %; 2014 р. – 69,69 %.

Загальна динаміка вантажообороту за видами транспорту України за 2014-2016 рр. наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка вантажообороту за видами транспорту України за 2014-2016 рр.

Види транспорту	Усього, млрд. ткм			Питома вага, %		
	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Залізничний	210,2	195,1	187,6	59,45	58,29	54,5
Морський	4,1	3,9	2,5	1,16	1,17	0,73
Річковий	1,3	1,6	1,5	0,37	0,48	0,44
Автомобільний	56	53,3	58	15,84	15,92	16,85
Авіаційний	0,2	0,2	0,2	0,06	0,03	0,06
Трубопровідний	81,8	80,7	94,4	23,13	24,11	27,43
Всього	353,6	334,7	344,2	100	100	100

Джерело: підрахунки на основі [12, с. 161].

Рівень питомої ваги вантажообороту за всіма видами транспорту в Україні за досліджуваний період 2014-2016 рр. свідчить, що найбільший вантажооборот здійснюється залізничним транспортом: у 2016 р. – 54,5 %; 2015 р. – 58,29 %; 2014 р. – 59,45 %. На другому місці по вантажообороту знаходиться трубопровідний транспорт, яким здійснюється транспортування нафти, газу і аміаку: у 2016 р. – 27,43 %; 2015 р. – 24,11 %; 2014 р. – 23,13%. Найнищий рівень вантажообороту спостерігається на авіаційному (досить дорогий вид транспортування) та на річковому транспортах. В Україні саме річковий транспорт був одним із головних засобів масового транспортування вантажів, проте занепав і відтепер становить близько 1,5% порівняно з усіма іншими видами транспорт.

Таким чином, загальним стратегічним напрямком є удосконалення транспортного комплексу України в сучасних умовах, відповідно до цього стан транспортних комунікацій України має відповідати потребам європейської інтеграції. Саме тому необхідно:

комплексно на державному рівні поставити проблеми, пов'язані із розвитком транспортної мережі, визначити завдання і шляхи їх вирішення, знайти відповідне забезпечення: фінансове, матеріально-технічне, ресурсне, організаційне, правове;

розробити і реалізувати Державну програму розвитку транспортного комплексу в Україні (складність управління такою програмою ускладнюється збільшенням приватизаційних процесів в галузі транспортної системи);

виробити ряд мотивів, важелів, методів і способів для розвитку транспортної системи в країні (розвиток транспортної мережі – це рівень технологічного прогресу та цивілізованості країни).

заінтересованість зарубіжних інвесторів у розміщенні капіталів в Україні;

стійка тенденція до визнання України світовим співтовариством як європейської держави, з якою бажано мати стабільні ділові відносини на широкій і довготривалій основі і яка в перспективі справлятиме серйозний вплив на ключові проблеми європейської політики;

наявність затвердженої концепції створення і функціонування в Україні національної мережі міжнародних транспортних коридорів.

Список літератури

1. Тридід О.М. Логістика: навчальний посібник / О.М. Тридід, К.М. Таньков, Ю.О. Леонова. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 176 с.

Офіційний сайт. Вікіпедія. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

Транспортна логістика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.komoga-s.kiev.ua/ru/index/services/Transportation>.

Транспортна логістика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://logisticua.blogspot.com>.

Транспортна логістика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://longbot.ru/2799/>.

Транспортна логістика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pe.art-new.com.ua/about.html>.

Логистика: учебное пособие; ред. Б.А. Аникина, Т.А. Родкина. – М.: Проспект, 2014. – 408 с.

Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції [Електронний ресурс] / І. Беззуб // Центр досліджень соціальних комунікацій. – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/index.php>.

9. Болдирєва Л.М. Управління транспортним забезпеченням сільськогосподарських підприємств: дис. ... кандидата екон. наук : 08.00.04 / Болдирєва Людмила Миколаївна. – Полтава, 2008. – 210 с.

Бакаєв О.О. Теоретичні засади логістики / О.О. Бакаєв, О.П. Кутах, Л.А. Пономаренко. – К. : Фенікс, 2003. – Т. 1. – 429 с.

Токмакова І.В. Проблеми та перспективи розвитку транспортної логістики в умовах глобалізації економічного простору / І.В. Токмакова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 35. – С. 274-277.

Статистичний збірник «Транспорт і зв'язок України за 2016 рік» / Державна служба статистики України; відповідальний за випуск О.О. Кармазіна. – К., 2017. – 175 с.

ЕКОНОМІЧНІ ЗМІНИ НА СЕЛІ В ОЦІНКАХ ТА ОЧІКУВАННЯХ СІЛЬСЬКИХ ЖИТЕЛІВ

Французькому філософу Рене Декарту належить відомий вислів: "Все пізнається у порівнянні"[1]. Очевидна цінність порівняльних досліджень у можливості побачити зміни, адже компаративність – один із принципів наукового сприйняття та аналізу[2].

Очевидно що існує потреба системного вивчення оцінок сільським населенням економічних змін, що відбулись під час системної трансформації у господарському та повсякденному житті. Як відомо, у 1996-97 роках творча група науковців Львівського державного аграрного університету в рамках проекту "Економічна реформа – очима села" провела комплексне соціологічне опитування жителів одного із відібраних сіл Львівщини [3].

При опитуванні було сформовано основні його рубрики:

А. Загальна оцінка сільським населенням економічної реформи; Б. Економічна реформа і рівень життя сільського населення; В. Ставлення до підприємництва та його проявів; Г. Оцінка аграрної реформи та її складових; Д. Ставлення до фермерства.

А саме дослідження, що мало проектний характер, включало такі етапи:

Опрацювання методики дослідження. Вивчення запитів щодо інформації з досліджуваної проблеми;

Вибір населеного пункту для проведення моніторингу;

Роз'яснювальна робота серед населення щодо суті проекту;

Добір респондентів;

Формування програми дослідження. Розробка анкет, тестів тощо. Проведення опитування;

Передача інформації зацікавленим особам і установам, засобам масової інформації;

Продовження досліджень (після завершення проекту).

На зломі 2016/17 років ця ж творча група науковців організувала та провела повторне дослідження "Економічна реформа – очима села: 20 років потому"[4]. За задумом воно вимагало максимального наближення методики, респондентів, умов та інструментарію опитування. З цією метою ми зберегли попередню методику із відбором інтерв'юєрів із місцевих жителів, формуванням основної та додаткової групи респондентів. Особливістю проекту була повна адміністративна та фінансова незалежність – ми уникнули будь якого адміністративного втручання та залучили незалежні та диверсифіковані джерела фінансування. В обох випадках опитування проводилось силами спеціально навчених місцевих жителів після проведення двотижневої інформаційно-підготовчої роботи із населенням. Базове і повторне опитування проводилось у «середньому» селі, відбраному ще у 1996 році експертами МФ «Відродження»

Для інформаційного супроводу проекту ми відкрили спеціальну сторінку у мережі Facebook: <https://www.facebook.com/ekrefpost> [5]. За підсумками виконання досліджень видано брошуру/монографію, проведено науково-практичні семінари та «круглі столи».

Перші результати проведеного повторного дослідження дозволяють зробити деякі узагальнення або оцінки. Однак перед їх висвітленням зазначимо, що соціально-економічне тло обох опитувань суттєво відрізняються: у 1996 році на Львівщині завершувалась реорганізація колективних сільськогосподарських підприємств (КСП), відбулось паювання землі та проходила сертифікатна приватизація. 2016 рік відзначався триваючим військовим

конфліктом, економічною кризою та пожвавленням у АПК. Цікаво, що за порівняльний період ВВП на одну особу, дол. США, за паритетом купівельної спроможності зріс у 2,3 рази, а середня заробітна плата (станом на грудень) у доларовому еквіваленті зросла у 3 рази [6]. Позитивну динаміку мали виробничо-економічні показники сільського господарства області. Навіть не зважаючи на значне (-12%) зменшення кількості фермерських господарств, їх сукупні виробничі та економічні результати теж зросли. Однак цей позитивний фон суттєво корелювали суб'єктивні відчуття та оцінки населення, реальні прояви економічних труднощів у їх щоденному житті. Коротко розглянемо результати опитування у розрізі рубрик:

А. Загальна оцінка сільським населенням економічної реформи. Рубрика мала на меті мала на меті визначити загальні оцінки сільськими жителями економічної реформи та її наслідків. 5 запитань стосувалось загальної оцінки реформ, відносин власності, ставлення до «соціалізму», причин економічної кризи та основних завдань трансформації на майбутнє. Відповіді селян свідчать, що вони досить добре орієнтуються у меті, завданнях та наслідках економічних перетворень. Очевидно, що 20 років для економічних перетворень час чималий, але відповіді на запитання свідчать, що це, на думку сільських жителів, швидше «час втрачених можливостей», хоча й частково – «час втрати ілюзій». Частка тих, хто оцінювали реформу однозначно негативно або вважає, що вона йде в неправильному напрямку, складала 75%. У обох дослідженнях сільські мешканці переконані в тому, що економічні проблеми, кризові явища обумовлені невмілим проведенням реформ: 2016р. - 60% опитаних, 1996 р. – 64%. Селяни все більше підтримують розмаїття, плюралізм форм власності та господарювання (62% респондентів у 1996 р. – 49%).

Б. Економічна реформа і рівень життя сільського населення: ця рубрика (12 запитань) мала на меті вивчити рівень життя сільських жителів та їх споживчі очікування, а також визначити вплив на них економічних перетворень. Цікаво, що кількість сімей, які відчувають себе «бідними» суттєво скоротилась (з 40% до 26%), а домінуючим стало відчуття "середньо забезпеченої" сім'ї (63%). Другим вартим уваги феноменом стало те, що реальний рівень життя суттєво зріс, але одночасно зросло суб'єктивне відчуття незадоволеності, погіршення умов життя. Таким чином ми наочно можемо бачити вплив економічних очікувань на соціологічні опитування.

Споживчі уподобання показують, що стиль сільського життя змінюється. Майже за усіма групами продовольчих та промислових товарів спостерігається суттєвий приріст купівлі. Знаковим, і дуже дискусійним після базового опитування питанням, що стосувалось купівлі продуктів харчування, особливо – хліба. Так у 1996 р. лише кожна шоста родина (16%) мала можливість купувати хліб. Селяни переважно випікали його вдома, бо це дешевше і такий варіант був прийнятним для вкрай обмежених бюджетів сільських домогосподарств. А ось уже в 2016 р. в торгівельній мережі хліб купували 83 відсотки сільських домогосподарств.

Відбулися значні зміни в споживчих пріоритетах сільських родин. Якщо в 1996 р. на перший план виносилися питання фізичного виживання сільських родин, то в 2016 р. – питання покращення умов проживання, зокрема покращення житла. Це та інші відповіді респондентів підтверджують – за двадцять років відбулися великі зміни в бутті, стилі життя та свідомості селян.

В. Ставлення до підприємництва та його проявів: ця рубрика передбачала вивчення ставлення сільського населення до підприємництва, його проявів чи умов здійснення. За сукупність відповідей на 8 запитань ми встановили, що відбувається повільна стратифікація селян за напрямком діяльності, т. т. вони вже не хочуть поєднання сільськогосподарської праці у домашньому господарстві (ОСГ) та ведення власної справи чи роботи за наймом. Суттєвою зміною економічних очікувань є зростаюче (68%) визнання користі та позитиву підприємництва як явища. Ми побачили розуміння селянами сутності підприємництва. Підприємницьке мислення, бізнесові підходи як елементи відображення ринкової економіки суспільній свідомості повільно але знаходять розвиток, розуміння та підтримку.

Г. Оцінка аграрної реформи та її складових: ця рубрика мала на меті вивчити оцінки та очікування сільського населення стосовно аграрної реформи, її результатів та очікуваних змін у сільському господарстві. Додатково було вміщено питання розвитку земельних відносин та децентралізації. Відповіді цієї рубрики найскладніші до інтерпретації, оскільки умови аграрних трансформацій є дуже відмінними. Селяни висловили доволі суперечливі оцінки, аналіз яких вимагатиме окремої публікації. Однак деякі відповіді на "земельний блок" запитань повинен змусити задуматись над розвитком орендних відносин не як альтернативу ринку земель сільськогосподарського призначення.

Д. Ставлення до фермерства: завдання цієї рубрики (9 запитань) полягало у вивченні оцінок сільськими жителями фермерських господарств (ФГ), як організаційної форми сільськогосподарського виробництва та нового способу життєдіяльності на селі. Результати показали наростання песимізму щодо перспектив фермерства в сільському господарстві Західної України. Більше того, невизначеність селян щодо ФГ зросла. Чи не тому в 2016 році лише 15% респондентів заявили, що хотіли би стати фермерами, однак 2/3 опитаних зазначили, що ніколи б не погодилися на це. Однак зростає позитивне сприйняття ФГ як об'єкту працевлаштування чи орендних відносин. Фермерські господарства, за даними деяких відповідей, стали сприйматися як звична складова підприємницької діяльності на селі.

Висновки. Як бачимо, комплексне ретроспективне соціологічне дослідження дозволило отримати цікавий зріз економічних та соціальних оцінок за важливими напрямками економічних перетворень. Це дозволить коригувати плановані заходи з врахуванням економічних очікувань та сподівань сільських жителів. З іншого боку отриманий соціологічний "зріз" дозволяє налагоджувати опосередкований діалог із жителями села. Проведений за підсумками опитування науково-практичний семінар не лише підтвердив позитивну оцінку подібних досліджень, але дозволив узагальнити деякі методологічні особливості не лише власне дослідження (опитування), але й усіх інших етапів проекту [7]. Отримані емпіричні підтвердження поведінкової економіки дозволять зробити й деякі глибші теоретичні висновки щодо напрямків та інструментів наукових досліджень.

Список літератури

Polinski, Edward Philosophy by scientific research: methodology and practice aspects. – St.Diego: Wel Print, 2012, – p.54

Тринько Р.І. Методика економічних досліджень: Навчально-методичний посібник. — Львів, 1999. с. 14

Економічна реформа - очима села: результати та аналіз соціологічного опитування. – Л.: ЛДАУ, 1997, – 51с;

Губені Ю., Біттер О., Бондарчук та ін. Економічна реформа - очима села: 20 років потому. Результати та аналіз повторного соціологічного опитування / за ред.. проф. Ю. Губені – Л.: НВФ Укр. технології, 2017, – 94с;

<https://www.facebook.com/ekrefpost>

Сільське господарство Львівщини, 2015 рік. Статистичний збірник. – Л.: Ріот, 2016 – 37с.

Цікавий семінар за підсумками науково-дослідного проекту
<http://lnau.lviv.ua/lnau/index.php/uk/f-s/ekon/news/4358-newsekonom180517.html>

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Для ефективного управління підприємством необхідно володіти об'єктивною інформацією. Ще донедавна вважалося, що чим більше маємо інформації про фірму, тим ефективніше можна нею управляти. Однак, це твердження не завжди є справедливим.

Пріоритет у прийнятті рішень належить людині – менеджеру, що володіє стратегічним мисленням і здібностями передбачати появу нових подій. Однак недоліком людського інтелекту є те, що він не пристосований до систематичного виконання великих обсягів обчислень в процесі аналізу складних процесів і систем. Сучасна практика господарювання свідчить, що надмірне нагромадження управлінської інформації досить часто призводить до дезорієнтації менеджерів, які не можуть правильно розпорядитися великими обсягами інформації.

Тому досить актуальною є проблема інтелектуалізації інформаційної системи підприємства, що дозволить організувати «глибинну» обробку управлінської інформації з використанням сучасних комп'ютерних технологій.

Сприяття досягненню підприємством його стратегічних цілей повинні функціональні підсистеми менеджменту, основою яких є інтегровані інформаційні системи, що містять елементи штучного інтелекту. Ці системи формують особливу категорію інформаційних технологій, що об'єднують такі здобутки сучасної науки, як нейронні мережі, експертні системи, генетичні алгоритми, нечіткі системи, а також системи динамічного структурного моделювання. Загальною властивістю інтелектуальних систем є те, що вони імітують процеси, які відбуваються у природі.

Система штучного інтелекту – це програмна система, яка засобами комп'ютерних технологій імітує мислення людини. Перед її створенням структурується сукупність знань:

- вивчається процес мислення людини, що вирішує певні задачі або приймає рішення конкретній професійній області;
- виділяються основні кроки цього процесу;
- розробляються програмні засоби, що відтворюють вивчений процес на комп'ютері.

Інтелектуальна система наділяє комп'ютер рисами розуму. Системи штучного інтелекту досить часто визначають як складну програму, яка маніпулює знаннями з метою одержання ефективного рішення у вузькій предметній області. Системи виконують у таких випадках роль експертів-консультантів, оскільки побудовані на знаннях компетентних експертів і володіють відповідною компетентністю (штучно відтворюють компетентність експертів).

Розвиток штучних нейронних мереж тісно пов'язаний з біологією. Штучний нейрон – це спрощена модель біологічного нейрона. Важливою властивістю нейронних мереж, що свідчить про їх великий потенціал і широкі прикладні можливості, – паралельна обробка інформації одночасно великою кількістю нейронів. Завдяки цьому досягається значне пришвидшення обробки інформації. Іншою не менш важливою особливістю нейронних мереж є здатність до навчання та узагальнення інформації. Таким чином досягається деяка схожість з роботою головного мозку людини [4].

Експертна система (ЕС) – це система штучного інтелекту, яка використовує знання для забезпечення високоефективного вирішення задач у вузькій професійній галузі. Експертні знання в ЕС виділені у відокремлену базу знань і отримані від експерта – людини, що за роки навчання і практики навчилася надзвичайно ефективно вирішувати задачі, що належать до такої галузі. Штучна експертиза постійна, несуперечлива, легко передається, документується

та уточнюється. Вона поєднує комп'ютерні технології з багатством людського досвіду та підвищує цінність людських знань, надаючи їм широкого застосування [1].

Генетичний алгоритм – це еволюційний алгоритм пошуку, який використовується для розв'язання задач оптимізації та моделювання шляхом послідовного підбору, комбінування і варіації шуканих параметрів з використанням механізмів, що нагадують біологічну еволюцію. Особливістю генетичного алгоритму є акцент на використання оператора «схрещення», який виконує операцію рекомбінації рішень-кандидатів, роль якої аналогічна ролі схрещення в живій природі [3].

Основна перевага нечітких систем порівняно з іншими методами обробки неточних даних – це легка перевірка і розуміння правил, з яких складаються їхні бази знань. Недолік – функції приналежності та правила визначаються і складаються «вручну». Створення правил силами фахівців – це складний і дорогий процес, що може супроводжуватись помилками. Нечіткі системи не мають властивості автоматично адаптуватися до змін у бізнесі, тому що нові правила також треба вводити «вручну» [1].

Динамічні системи структурного моделювання. Системну динаміку можна лише умовно віднести до групи інтелектуальних інформаційних технологій. До переваг динамічних систем варто віднести врахування часового фактора в обчислювальних експериментах, можливість імітації найважливіших функцій менеджменту. Методологія структурного моделювання з одночасною візуалізацією досліджуваних процесів може призвести до породження нових уявлень про бізнес і шляхи вирішення проблем. Імітаційні моделі, які об'єктивно відображають реальність, дозволяють заощаджувати значні засоби на стадії реалізації проектів. Недолік цих систем полягає в необхідності тривалого процесу послідовного ускладнення моделей для того, щоб вони адекватно відображали досліджуваний об'єкт [2].

Ключовими характеристиками інтелектуальних систем, що визначають їх застосування різних галузях діяльності, є наступні:

- здатність до навчання;
- здатність до адаптації;
- гнучкість;
- «прозорість» тлумачення (пояснення);
- здатність відкривати нове.

Вплив інформаційних технологій на складові інтелектуального капіталу носить багатоаспектний характер. Вони відкривають доступ людини до будь-якої інформації, широкі можливості обробки даних, допомагаючи у формуванні нових знань.

Отже, за допомогою управлінських технологій здійснюється процес розробки та реалізації управлінських рішень, які повинні бути спрямовані на досягнення запланованої мети організації. Дані технології включають методи і засоби збору та обробки інформації, прийоми ефективного впливу на персонал, принципи, закони та закономірності організації і управління, системи контролю тощо.

Список літератури

Батюк А.Є. Інформаційні системи в менеджменті: Навчальний посібник / А.Є. Батюк, З.П. Дзуліт, К.М. Обельовська, І.М. Огородник, Л.П. Фабрі. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2004. – С. 237–274.

Великодний С.С. Імітаційне моделювання: Навчальний посібник / С.С. Великодній. – Одеса: ОДАХ. – 2011. – 190 с.

Кононюк А.Ю. Нейронні мережі і генетичні алгоритми / А.Ю. Кононюк. – К.: Корнійчук. – 2008. – 160 с.

Коцур Д. Використання нейронних мереж – перспективна сфера науки і суспільства / Д. Коцур / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/139>.

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ФІРМИ ДО ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ ІННОВАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ

Діяльність сучасних підприємств та організацій в умовах ринкової економіки пов'язана необхідністю завоювання і зміцнення їх власних позицій в складному конкурентному середовищі. Як відомо, будь-який господарюючий суб'єкт знаходиться і функціонує в середовищі, що являє собою сукупність певних обставин і чинників як всередині цієї організації, так і навколо неї, що вирішальним чином впливають на кінцеві результати функціонування та можливості її подальшого розвитку в мінливих ринкових умовах. Тому високий рівень актуальності дослідження тих чи інших аспектів внутрішнього середовища підприємства (фірми) пояснюється тим, що (згідно системного підходу до управління) – це відкрита система, що функціонує й розвивається лише завдяки наявності в ній певних елементів, завдяки яким забезпечується цілісність і життєздатність підприємства. Адже економічні, техніко-технологічні й соціальні зміни, що відбуваються нині в суспільстві, істотно підвищують значимість дослідження внутрішнього середовища підприємства для визначення стратегії поведінки підприємства і ефективнішого ухвалення управлінських рішень, необхідних для ефективної його діяльності, вимагаючи відповідного наукового забезпечення.

Умовною межею внутрішнього середовища фірми є дія контрольованих факторів, тобто факторів, вплив яких на ефективність її функціонування є повністю керованим. Тож внутрішнє середовище – це сукупність елементів, що визначають сильні і слабкі сторони фірми, а також її ринкові можливості та обмеження. Внутрішнє середовище фірми формується керівниками під впливом різноманітних факторів (кола споживачів, ринкової кон'юнктури, умов господарювання) та відповідно до їх уявлень про те, які саме елементи забезпечать її ефективне функціонування і розвиток.

Однією з найбільш відомих в Україні і за кордоном позицій щодо виокремлення чинників внутрішнього середовища фірми, є розроблена М.Месконом, М.Альбертом і Ф.Хедоурі теорія, відповідно до якої основними змінними внутрішнього середовища виступають цілі, завдання, структура, технологія, а також люди (персонал фірми) – системна модель внутрішніх змінних організацій (рис. 1).

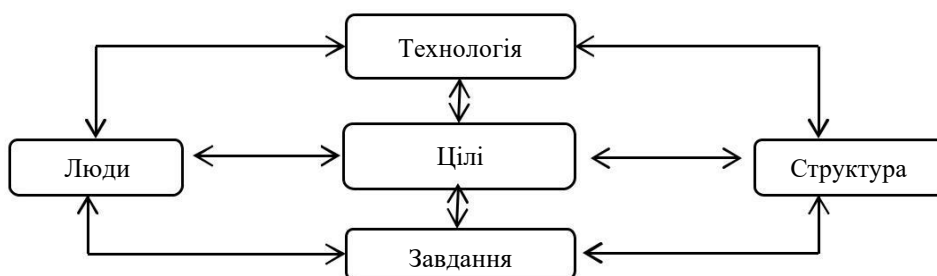

Рис. 1. Системна модель внутрішніх змінних організацій [4]

Рис. 1 являє собою модель, що показує взаємовідносини внутрішніх змінних: цілей, структури, завдань, технології і людей. Спостерігаємо, що між складовими внутрішнього середовища фірми існує тісний взаємозв'язок. І зміна в одній складовій обов'язково спричинятиме зміни в інших, причому не завжди у бажаному напрямку. Наприклад, не можливо досягти економічного ефекту від впровадження нової технології без забезпечення відповідного освоєння цієї технології, тому зростають вимоги до компетенції працівників.

Виникне потреба у фахівцях з відповідними знаннями, що зумовить організаційні зміни, зміну структури персоналу і повноважень окремих співробітників, або фірма затратить додатковий час на перепідготовку персоналу.

Управління внутрішніми елементами включає тільки ті функції та дії, які пов'язані з координацією та встановленням взаємодії всередині фірми, з мотивацією до здійснення виробничої та інших видів діяльності, з цільовою орієнтацією різних видів діяльності. Тому внутрішнє середовище є вихідною базою інноваційного розвитку фірми.

Для активізації інноваційної діяльності, перш за все, необхідна адаптація системи управління внутрішніми змінними під мінливі умови ведення бізнесу – впливу зовнішніх інноваційних чинників. Тільки такий підхід дозволить забезпечити реалістичність досягнення поставлених цілей і, насамперед, бажану результативність інноваційних процесів (рис. 2).

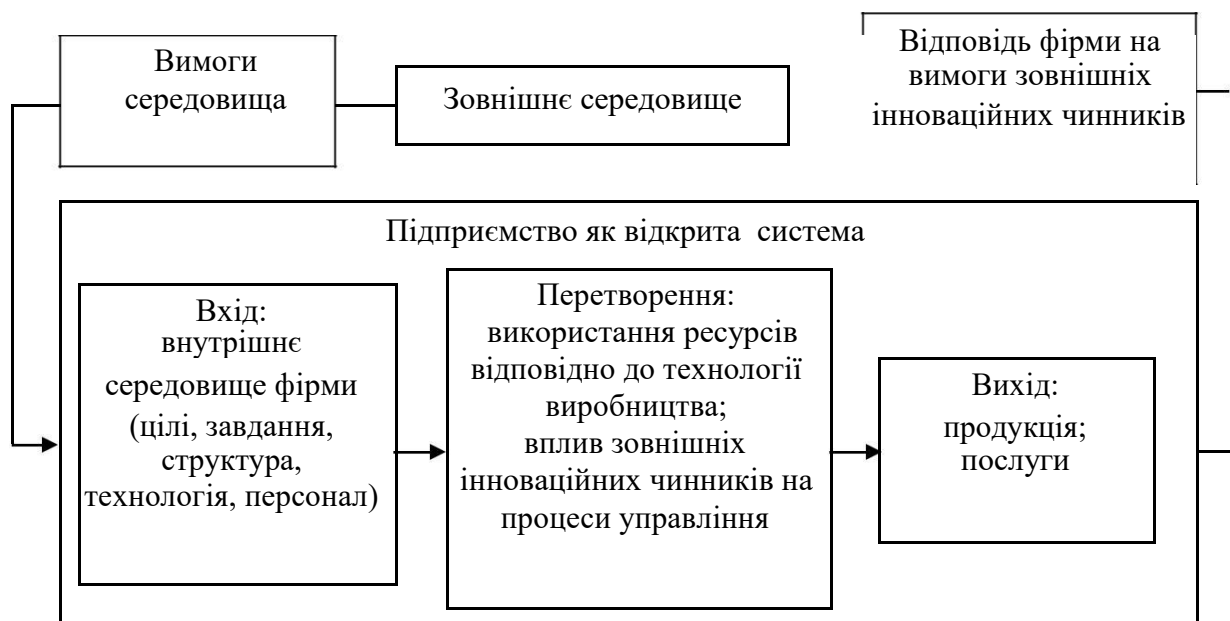

Рис. 2. Вплив зовнішніх інноваційних чинників на процес управління внутрішніми змінними фірми

Кожна фірма здійснює свою діяльність, відчуваючи вплив різних факторів зовнішніх інноваційних чинників, яка на сьогоднішній день відрізняється високим ступенем складності невизначеності. При цьому здатність до реалізації цієї діяльності визначається інноваційним її потенціалом, а значить особливо важливо встановити характер і ступінь впливу даних факторів на формування і розвиток інноваційного потенціалу.

Під впливом глобалізаційних процесів період адаптації підприємств до зовнішніх інноваційних чинників скорочується. Зовнішні інноваційні чинники – показники, за якими оцінюється інноваційне середовище як окремої фірми так і України в цілому. Фірма та її інноваційний потенціал схильні до впливу зовнішніх інноваційних чинників як на рівні самої фірми, так і на рівні регіону, держави в цілому.

Таким чином, зовнішні інноваційні чинники слід розглядати як сукупність двох щодо самостійних підсистем:

макрооточення (макросередовища) – ті, що пов'язані з основним функціонуванням України в цілому (загальнонаціональна група чинників: економічні, соціокультурні, природно-екологічні, технологічні фактори, фактори циклічності);

безпосереднього оточення, тобто сукупності об'єктів і умов, з якими фірма стикається в повсякденній діяльності (мікросередовища) – сукупність глобалізаційних чинників, зміст та форми впливу на внутрішнє середовище фірми яких визначається міжнародними

економічними процесами. Серед них – доступ до ринків збуту продукції, стандартизація та сертифікація продукції, міжнародний маркетинг, комунікаційні чинники.

Внутрішнє середовище фірми – це ті підсистеми, елементи і фактори, що визначають внутрішній стан, можливість та ефективність його діяльності. І щоб досягти успіху, найпершим завданням управлінця є сформувати елементи внутрішнього середовища фірми так, щоб забезпечити адаптацію та стійкість до зовнішніх інноваційних чинників. При цьому необхідно визначити групи чинників, які у власній політиці розвитку має враховувати фірма, що забезпечить її переваги серед конкурентів, розвиток та досягнення цілей – головної умови функціонування.

Таким чином можна зробити висновок, що характер і напрям розвитку інноваційного потенціалу фірми знаходяться в прямій залежності від факторів мікросередовища, які мають не менш суттєвий вплив, ніж фактори макросередовища. Отже, формування інноваційної політики є складним комплексним завданням, яке має враховувати особливості загальнонаціонального та міжнародного середовища, а також специфіки внутрішньофірмової діяльності, що передбачає створення стратегії інноваційного розвитку, де мають бути чітко визначені пріоритети фірми, а також вплив зовнішніх інноваційних чинників та сукупність заходів щодо адаптації до них.

Формування інноваційного потенціалу для забезпечення результативної інноваційної діяльності фірми, як правило, пов'язане з необхідністю вирішення складних завдань, у тому числі спрямованих на дослідження факторів зовнішніх інноваційних чинників, що безпосередньо впливають на ефективність системи управління інноваційною діяльністю фірми та адаптацію факторів внутрішнього середовища. Фактори зовнішніх інноваційних чинників прямо впливають на формування і розвиток інноваційного потенціалу фірми, проте аналізуючи їх, не обов'язково вивчати всі її фактори, а потрібно сформувати пріоритетні напрями досліджень тих елементів, які є найбільш значущими згідно індивідуальних особливостей фірми та вивчати вплив їх змін на ефективне функціонування внутрішнього середовища.

Список літератури

Проблеми побудови інтегрованої системи управління і адміністрування розвитку економіки. // Управління та адміністрування в національній економіці: інформаційно-аналітичний аспект: колективна монографія за ред. д.е.н., проф. Комеліної О.В. – Полтава: ПолтНТУ, 2016. – 280 с.

Кривенко О.Г. Вплив факторів внутрішнього середовища на ефективність функціонування організації / М. І. Дрогомирецька, О.Г. Кривенко // Економічні перспективи підприємництва в Україні: Матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції, 27-28 жовтня 2016 р., Ірпінь. Т.1. – Ірпінь: УДФСУ, 2016. – С. 422 – 424.

Кривенко О.Г. Чинники забезпечення системи управління якістю підприємства / Д.Ю. Деліжан, О.Г. Кривенко // Сучасні інноваційно-інвестиційні механізми розвитку національної економіки: Матеріали III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 27 жовтня 2016 р. – Ч. 2.– Полтава: ФОП Пусан А.Ф., 2016. – С. 117 – 120.

Мескон М. Основи менеджменту: посібник / М.Мескон., М.Альберт, Ф.Хедоури [пер. с англ.] – 3-є вид. – М.: Вільямс, 2010. – 672 с.

5. Монастирський Г.Л. Теорія організації: навч. посібник / Г.Л. Монастирський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www. pidruchniki.com/1584072015404/menedzhment/teoriya_organizatsiyi](http://www.pidruchniki.com/1584072015404/menedzhment/teoriya_organizatsiyi)

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

сучасному світі перед підприємствами та організаціями гостро постає завдання збереження як матеріальних цінностей, так і інформації, у тому числі відомостей, що становлять комерційну або державну таємницю. Становлення інформаційного суспільства має як позитивні, так і певні негативні наслідки. З одного боку, пришвидшилася передача інформації значного обсягу, прискорилося її обробка та впровадження. З іншого – серйозне занепокоєння викликає поширення фактів протизаконного збору і використання інформації, несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів, незаконного копіювання інформації, викрадення інформації з бібліотек, архівів, банків та баз даних, порушення технологій обробки інформації, запуску програм-вірусів, знищення та модифікація даних у інформаційних системах, перехоплення інформації в технічних каналах її витоку, маніпулювання суспільною та індивідуальною свідомістю тощо [1].

Вагомий внесок у дослідження інформаційної безпеки розвитку підприємства зробили такі вітчизняні вчені, як В. Цимбалюк, С. Гуцу, В.Артемов, І. Бачило, Г.Я.Аніловська, В.Білоус, В.Богущ, В. Брижко, В. Голубев, В.Горобцов, В.Гурковський, М.Гуцалюк, О.Данільян, Д.Дарендорф, О.Дзьобань, О.Дубас, О.Литвиненко та інші. В їхніх роботах приділено значну увагу визначенню теоретичних і правових засад забезпечення інформаційної безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблематики, свідчить, що дуже часто безпека підприємництва зводиться тільки до інвестицій у технічні засоби захисту інформації, нерідко без будь-яких виправдань та обмежень, без чіткого усвідомлення її сутності та змісту як соціального явища. Проте, інформаційна безпека підприємництва як складова національної економічної безпеки не зводиться до стану, коли звалюються в одну сукупність засоби, способи та методи захисту інформаційного середовища вітчизняного підприємництва в умовах формування інформаційного суспільства, основною тенденцією якого є глобалізація.

На думку Аніловської Г.Я., одним із методів забезпечення інформаційної безпеки підприємства називає стандартизацію інформаційної структури інформаційної системи, елементами якої є форми існування і подання інформації у цілому, а зв'язками - операції перетворення інформації в системі. Стандартизація цього типу полягає у запровадженні єдиних правил введення, зберігання, аналізу, оброблення інформації [2].

Інформаційна безпека на підприємстві забезпечується методами, які можна об'єднати у 3 групи: правові, організаційні та програмно-технічні. Правові методи включають сукупність нормативно-правових актів, які регулюють відносини, пов'язані з використанням інформації діяльності підприємства. Програмно-технічні методи реалізуються за допомогою засобів програмного та апаратного забезпечення. Організаційні методи полягають в забезпеченні збереження конфіденційної інформації підприємства шляхом формування корпоративної системи захисту [2].

Проте, для того, щоб забезпечити високий рівень інформаційної безпеки необхідно розглядати інформаційну безпеку як складову фінансової, а отже і економічної. При цьому вона буде вважатися невід'ємним елементом процесу управління підприємством.

Під інформаційною безпекою підприємства розуміють цілеспрямовану діяльність її органів та посадових осіб з використанням дозволених сил і засобів по досягненню стану захищеності інформаційного середовища організації, що забезпечує її нормальне функціонування і динамічний розвиток [3, с. 94].

Інформаційна безпека викликає все більшу зацікавленість підприємств, які стикаються із труднощами при реалізації принципово нових підходів до керування підприємствами, при організації керування підприємством у ринкових умовах.

Існують групи захисту підприємства від правопорушень у сфері обігу інформації можна розділити на дві групи – організаційні і технічні. Організаційні способи захисту пов'язані з обмеженням можливого несанкціонованого фізичного доступу до інформаційних систем. Технічні способи захисту припускають використання засобів програмно-технічного характеру, спрямованих, передусім, на обмеження доступу користувача, який працює з інформаційними системами підприємства, до тієї інформації, звертатися до якої він не має права [4, с. 46-47].

Фахівці-практики виділяють, наприклад, такі основні напрями технічного захисту інформаційних систем:

захист інформаційних ресурсів від несанкціонованого доступу і використання – використовуються засоби контролю включення живлення і завантаження програмного забезпечення, а також методи парольного захисту при вході в систему;

захист від витоку повторинних каналах електромагнітних випромінювань і наведень – за допомогою екранування апаратури, приміщень, застосуванням маскуючих генераторів шумів, додатковою перевіркою апаратури на наявність компрометуючих випромінювань;

захист інформації в каналах зв'язку і вузлах комутації – використовуються процедури аутентифікації абонентів і повідомлень, шифрування і спеціальні протоколи зв'язку.

В Україні забезпечення ІБ здійснюється шляхом захисту інформації – у випадку, коли необхідність захисту інформації визначена законодавством в галузі ЗІ. Для реалізації захисту інформації створюється комплексна система захисту інформації (КСЗІ). Або, у випадку, коли суб'єкт ІБ має наміри розробити і реалізувати політику ІБ і може реалізовувати їх без порушення вимог законодавства: міжнародними стандартами ISO: ISO/IEC 17799:2005, ISO/IEC 27001:2013 та ін. – для підтримки рішень на основі ITIL та COBIT і виконання вимог англ. Sarbanes-Oxley Act (акту Сербайнза-Оклі про відповідальність акціонерів за обізнаність про стан своїх активів). Тоді на підприємстві створюється система управління інформаційною безпекою (СУІБ), яка повинна відповідати усім вимогам міжнародних стандартів в галузі ІБ власними розробками.

Головною метою будь-якої системи інформаційної безпеки є гарантування стійкого функціонування об'єкта, запобігання загрозам його безпеки, захист законних інтересів замовника від протиправних посягань, запобігання розкраданню грошових коштів; розголошуванню, втратам, витоку, спотворенню і знищенню службової інформації; забезпечення нормальної виробничої діяльності всіх підрозділів об'єкта. Система інформаційної безпеки має також сприяти підвищенню якості [5, 6].

Отже, підсумовуючи вищезазначене, вважаємо за необхідне наголосити, що пріоритетним напрямом у процесі забезпечення інформаційної безпеки підприємства є збереження в таємниці комерційно важливої інформації, що дозволяє успішно конкурувати на ринку виробництва та збуту товарів і послуг. Досвід свідчить, що для боротьби з правопорушеннями у сфері обігу інформації на підприємстві необхідна цілеспрямована організація процесу захисту інформаційних ресурсів. Джерело цього виду загроз може бути внутрішнім (власні працівники), зовнішнім (наприклад, конкуренти) та змішаним (замовники – зовнішні, а виконавець – працівник фірми). Як показує практика, переважна більшість таких правопорушень здійснюються самими працівниками підприємства.

Список літератури

Близнюк І. Інформаційна безпека України та заходи її забезпечення // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. - 2003. - № 5. - С. 206-214.

Герасименко О.В., Козак А.В. Інформаційна безпека підприємства: поняття та методи її забезпечення [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://intkonf.org/ken->

gerasimenko-ov-kozakav-informatsiyna-bezpeka-pidpriemstva-ponyattya-ta-metodi-yiyizabezpe-chennya/

Марущак А.І. Інформаційно-правові на-прямі дослідження проблем інформаційної безпеки // Державна безпека України / А.І. Марущак. – 2011. – № 21. – С. 92-95.

Казакевич О.Ю. Предприниматель в опасности: способы защиты. Практическое руководство для предпринимателей и бизнесменов / О.Ю. Казакевич, Н.В. Конев. – М.: Юрфак МГУ, 2011. – 152 с.

Кавун С.В. Економічна та інформаційна безпека підприємств у системі консолідації інформації. Навчальний посібник / С.В. Кавун, А.А. Пилипенко, Д.О. Репко. – Х: Вид. ХНЕУ, 2013. – 264 с.

Komelina O. Evolution of the concepts of social systems security. Information Technologies, Management and Society. The 14-th International Scientific Conference Information Technologies and Management 2016 April 14 - 15, 2016. Theses. Editors Yu.N. Shunin and V.I. Goryeyenko. – ISMA University, Riga, 2016. – P. 206-208.

УДК 005.32:331.108.2

Новікова М.М., д.е.н., професор

*Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
(м Харків, Україна)*

АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДО ВИКЛИКІВ СЕРЕДОВИЩА

Процес адаптації організації до зовнішнього середовища, що впливає на її внутрішнє середовище та визначає стан складових системи управління в певний період часу, має бути організованим та управляємим. При цьому важливим є визначення та обґрунтування особливостей адаптації системи управління організації в залежності від її галузевої приналежності, організаційно-правової форми, цілей і масштабів діяльності. Теоретико-методологічні основи адаптації організації до зовнішнього середовища закладені такими вченими як Д. Василичев, Н. Кондратенко, О. Козирева, Є Кузькін, О. Морозова,

Молоканова, С. Плотницька, Л. Соколова, Л. Шемаєва, але адаптація системи управління організації до викликів зовнішнього середовища потребує подальшого розвитку теоретичних, методологічних і методичних основ [1 – 7].

Важливою характеристикою зовнішнього середовища організації є невизначеність, що виражається в його стані, обумовленому рівнем стабільності. Стабільне зовнішнє середовище забезпечується сприятливими зовнішніми умовами діяльності організації. Основними характеристиками зовнішнього середовища організації є: взаємна залежність її чинників (сила, з якою зміна одного чинника впливає на стан інших чинників); складність (кількість чинників, на які організація може і повинна реагувати); рухливість (швидкість зміни стану середовища); невизначеність (кількість інформації про середовище і рівень достовірності цієї інформації). Для систем, що розвиваються, і якою є система управління організації, характерні, з одного боку, стійкість структури, з іншого – втрата стійкості, руйнування однієї структури і створення іншої стійкої структури. В загальному розумінні стабільність розглядається як здатність системи зберігати свою структуру і функціональні особливості під впливом внутрішніх чинників на протязі певного часового періоду, а стійкість – це здатність системи зберігати за різними параметрами зовнішнього середовища свою структуру і функціональні особливості, достатні для здійснення запланованої діяльності організації (рис. 1). Стабільність і стійкість є взаємопов'язаними характеристиками, що ґрунтуються на наступному: стійкість системи залежить від її здатності реагувати на вплив зовнішнього середовища, а також від стабільності самої системи, що визначається станом її складових під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників.

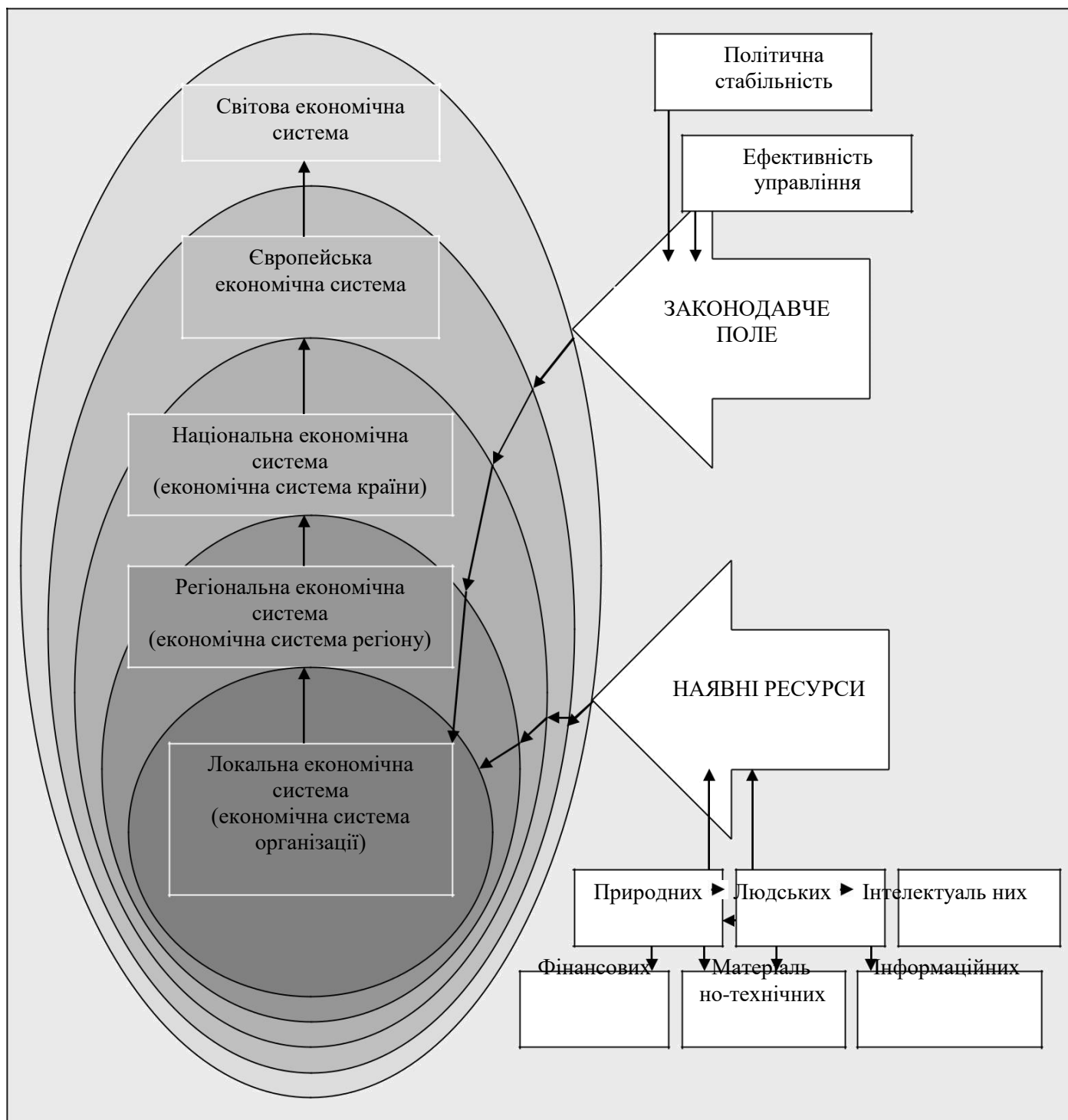

Рис. 1. Схема взаємозв'язку економічних систем різного рівня і зовнішніх факторів впливу

процесі взаємодії організації з її зовнішнім середовищем необхідно розглянути такі рівні: внутрішнє середовище організації, що перебуває під її контролем; середовище завдань-рішень, в якому діють організації, безпосередньо пов'язані із визначенням і реалізацією їх цілей; загальне зовнішнє середовище, де формується загальноекономічні умови, тенденції їх розвитку тощо. Важливим для розуміння значення стійкості та стабільності є визначення особистостей організації, а саме:

система з ієрархічно організованими контурами зворотних зв'язків. У кожен підсистему інформація поступає не тільки з виробництва, але і від управляючих органів вищестоящих рівнів ієрархії відповідно до підлеглості, а також суміжних підсистем;

елементи вищого рівня ієрархії пов'язані з більш об'ємними підрахунками і тривалим циклом управління системою: обмін з середовищем відбувається з меншою частотою, динаміка процесу виражена слабо і великі періоди часу між моментами прийняття рішень;

проблеми управління на верхніх рівнях ієрархії важко кількісно формалізувати зважаючи на велику невизначеність;

кожна підсистема вищого рівня може використовувати в якості експертів нижчестоящих підсистем і спроможна до прогнозування;

поєднання управляючих підсистем виникає як наслідок кооперації матеріальних процесів, що вимагає певного ступеня довіри.

Забезпечення стійкості та стабільності функціонування організації шляхом її адаптації до зовнішнього середовища можливо на основі використання комплексного підходу до управління, який передбачає визначення змісту основних складових зовнішнього економічного середовища, визначення їх впливу на економічну систему організації та можливе усунення або ослаблення їх негативної дії шляхом використання управлінського комплексу, що об'єднує систему управління адаптацією, процес управління адаптацією та механізм управління адаптацією. Законодавче поле шляхом відповідних законів і нормативних актів визначає умови формування, стан і перспективи розвитку зовнішніх ринків організацій, можливості залучення необхідних ресурсів для виробництва та реалізації продукції і послуг. Підприємницьке поле створює умови реалізації продукції та послуг, формування їх собівартості. Визначення впливу законодавчо обумовлених та підприємницьке визначених складових зовнішнього середовища на стан функціональних підсистем організації дає можливість врахувати їх негативний вплив в процесі функціонування організацій та адаптувати їх до динамічного зовнішнього середовища, забезпечуючи їх стійкий стабільний розвиток.

Таким чином, сучасна організація функціонує у певних зовнішніх умовах до яких вона має пристосовуватися з метою врахування впливу зовнішніх чинників на її діяльність. Організація – це самостійний суб'єкт господарювання, створений для задоволення певних суспільних потреб шляхом систематичного здійснення різних видів господарської діяльності межах діючого законодавства. Будь-яка організація діє в певному середовищі, стан якого визначає склад і зміст факторів, що впливають на її результативність.. Стан зовнішнього середовища організації визначається, перш за все, державною політикою, а також викликами світового та європейського ринків. При цьому виклики зовнішнього середовища організація має враховувати в процесі функціонування системи управління, а саме при прийнятті управлінських рішень, реалізація яких спрямована на вирішення існуючих проблем і розвиток організації.

Список літератури

Морозова О. Г. Адаптація соціально відповідальної організації до соціально-економічних умов / О. Г. Морозова // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. - 2010. - Вип. 3. - С. 111 – 113. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkrpuen_2010_3_24

Молоканова В. М. Аналіз синергетичних аспектів адаптації організації до змін зовнішнього середовища через портфель проектів / В. М. Молоканова // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2015. – № 5(3). – С. 4 – 10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vejpte_2015_5%283%29_2

Кондратенко Н. О. Козирева Е.В. Проблемы и перспективы интеграции Украины в ЕС. / Стратегії економічного розвитку: держава, регіон, підприємства: колективна монографія / За заг. ред. К.С. Шапошникова та ін. У 2-х томах. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – Т. 1. – 416 с.

Кузькін Є. Ю. Проблеми адаптації підприємств до умов зовнішнього середовища: монографія / Є. Ю. Кузькін. – К.: «Зовнішня торгівля», 2008. – 236 с.

Василичев Д. В. Організація процесу адаптації персоналу на підприємстві / Д. В. Василичев, В. А. Мирошниченко // Економіка і організація управління. – 2014. – Вип. 3 – 4. – С. 44 – 50. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2014_3-4_8

Соколова Л. В. Адаптація підприємств к умовам ринка: монографія / Л. В. Соколова. – Харків: «ФОРТ», 1996. – 246 с.

Шемаєва Л. Г. Управління стратегічною взаємодією підприємства із зовнішнім середовищем: наукове видання. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2007. – 280 с.

УДК 339.13:338:631

Охріменко І.В., д.е.н., професор *Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ, Україна)*

АДАПТАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО АГРАРНОГО РИНКУ ДО ВИКЛИКІВ СЕРЕДОВИЩА

Основний зміст і головна мета проведених аграрних реформ в Україні - перехід від централізовано регульованої економічної системи до ринкової. Зроблено в цьому напрямі було досить багато. Проте якщо країни Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) вже починаючи з 1993-1994 рр. демонстрували відновлювальне зростання, то в Україні ці процеси почалися значно пізніше і відбувалися набагато нижчими темпами. Порівняльний аналіз ходу аграрних перетворень в Україні та країнах ЦСЄ показує, що основна відмінність реформування полягає в різному відношенні до його власне ринкової складової. Країни ЦСЄ починали з ліберально-ринкової моделі, але вже через 2-3 роки від неї відмовились і почали активно впроваджувати державне регулювання сільськогосподарського ринку. В Україні досвід останніх двох десятиліть засвідчив, що властиві надміру лібералізованому аграрному ринку недоліки все ще продовжують існувати. Перш за все, мається на увазі невирішена повністю продовольча проблема, незадовільні економічні результати діяльності багатьох сільськогосподарських підприємств, дестабілізація аграрного ринку. На наш погляд, однією з причин цього є відсутність методики аналізу стану аграрного ринку та відповідних розробок, які б об'єктивно оцінювали його позитивні сторони і недоліки, відповідність раціональним моделям чи варіантам організації. Саме цією оцінкою ситуації ми керувалися, ставлячи собі завданням запропонувати методику такого аналізу та проілюструвати її окремими прикладами з практики функціонування вітчизняного аграрного ринку. Адже його сучасний стан несумісний з досягненням стратегічних завдань соціально-економічного розвитку держави.

На наш погляд, аналіз стану аграрного ринку слід починати з вивчення завершеності його формування. Безпосереднім об'єктом аналізу виступають цінові параметри ринкового середовища, перш за все, їх стабільність у часі та просторі - динамічна (за ряд років) та територіальна (по регіонах країни). Свідченням завершеності формування аграрного ринку є стабільність ринкових цін з року в рік та формування єдиної ринкової ціни для всіх регіонів країни як потужного інструмента селекції (відбору) найбільш ефективних операторів (товаровиробників). Цей фрагмент аналізу можна виконати за допомогою відомих методів статистики - аналізу варіацій та залежностей (взаємозв'язків).

Часова динаміка цін на основні продукти сільськогосподарських підприємств України за п'ятирічний період - з 2012 р. по 2016 р. за величиною коефіцієнта варіації була наступною: зерно – 41.1%, соняшник - 45.3, цукрові буряки - 31.1, овочі відкритого ґрунту - 25.7, картопля - 31.5, молоко – 37.5, велика рогата худоба (жива вага) - 50.3, свині - 48.4, яйця - 22.1%. Як бачимо, в одному випадку вона була навіть дуже великою, в решті випадків - великою. Нестабільне ринкове середовище свідчить про незавершеність формування аграрного ринку. Для порівняння наведемо деякі дані з практики Сполучених Штатів Америки. За період 1991-1997 рр. коефіцієнт варіації ринкових цін на зерно пшениці склав 14.4%, кукурудзи - 22.9., ячменю - 14.3, вівса - 15.6, сорго - 22.3%. Як бачимо, цінова

ситуація аграрного ринку України, якщо за базу порівняння брати США, далека від стабільності. Отже, формування нашого вітчизняного аграрного ринку України дійсно ще не завершено.

Проаналізуємо територіальні коливання ринкових цін на основні продукти сільськогосподарських підприємств за середньообласними даними 2012 та 2016 років, а також зв'язок між цінами за ці два роки. Проведений аналіз показав, що варіація середньорічних ринкових цін у 2016 р. порівняно з 2012 р. для деяких продуктів посилилась,

для деяких стала меншою, залишаючись у межах помірної або значної. Звичайно, використання середньообласних ринкових цін дещо некоректне, оскільки в межах області вони також значно коливаються і середньообласний показник ці коливання нівелює. З отриманих у результаті аналізу даних значний інтерес з точки зору характеристики завершеності формування ринкового середовища становлять величини коефіцієнтів варіації цін на цукрові буряки, картоплю та молоко.

Нагадаємо, що величину цього коефіцієнту рекомендується інтерпретувати наступним чином: кореляція вважається досить високою при значеннях її коефіцієнта від 0,9 до 0,99, високою - при 0,7-0,89, значною - при 0,5-0,69, помірною - при 0,3-0,49, слабкою - при 0,1-0,29, відсутньою - при 0-0,1. Значний статистичний зв'язок цін 2012 р. з цінами 2016 р. в розрізі областей України свідчить про їх стійку локалізацію у просторі, стійку територіальну диференціацію, про формування стабільних територіальних зон порівняно низьких та порівняно високих цін. А це вже пряме свідчення тенденцій, які полярно протилежні ринковим. У відповідності із законами ринку товари повинні "мігрувати" в межах єдиного ринкового простору без будь-яких обмежень у пошуках вигідного збуту. Локалізація обмінних процесів купівлі-продажу є наслідком обмежень у пересуваннях товарів по території, тобто нерозвиненості ринку, незавершеності його формування. Це ж відноситься і до цін на зерно та соняшник, хоча тут зв'язок між цінами двох років класифікується як помірний, та все ж локалізація має місце. Локалізація ринків є невід'ємним атрибутом лише мануфактурного періоду розвитку продуктивних сил і несумісна з ХХІ-м століттям.

Для більш глибокого аналізу територіальної варіації цін необхідно, по-перше, взяти за одиницю спостереження не область, а господарства і, по-друге, визначити показники варіації по природно-економічних зонах, а не в цілому по країні. Результати такого аналізу за даними 2012-го та 2016-го років показують, що коефіцієнти варіації реалізаційних цін в усіх природно-економічних зонах в 2012-му та 2016-му роках набагато більші цих показників, визначених за середньообласними даними. Слід нагадати, що у 1991 р. ще зберігались залишки територіальної (зональної) диференціації цін як державної політики ціноутворення на сільськогосподарську продукцію. Диференціація в окремих випадках здійснювалась навіть на рівні групи сільських рад, тобто була досить глибокою. Тому для 1991 року високі значення коефіцієнтів варіації цін є закономірними. Проте істотного їх зниження у 2012 р. не відбулося, а в кількох випадках вони навіть зросли. Це свідчить про незавершеність формування ринкового (конкурентного) середовища навіть в рамках природно-економічних зон, не говорячи вже про всю територію України.

Для аналізу завершеності формування ринкового середовища доцільно вивчити і тенденції концентрації окремих видів сільськогосподарської продукції. Економічний зміст цієї аналітичної ділянки полягає в наступному. В умовах адміністративно-командної економіки застосовувалась диференціація закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію. Завдяки цьому забезпечувалась рівновигідність виробництва сільськогосподарської продукції в різних природно-кліматичних умовах різних регіонів. На території України природно-кліматичні умови істотно різняться і виробництво одного й того ж виду продукції в різних регіонах об'єктивно потребує різних витрат на її одиницю. В умовах сформованого ринку вільна взаємодія попиту та пропозиції формує єдину для всього ринкового простору ринкову ціну і через відмінності в рівнях собівартості виробництво одного й того ж продукту в різних умовах з рівновигідного перетворюється на різновигідне з точки зору рентабельності, прибутковості. Ринковими механізмами виробництво окремих

продуктів переміщується в регіони з найбільш сприятливими для цього природно-кліматичними умовами.

Класичним прикладом може бути зональна спеціалізація сільського господарства США. Там, наприклад, пшениця може вироблятися і виробляється в 42 штатах США, але 50% її валового збору забезпечують 5 штатів, 50% кукурудзи виробляють 4 штати із 48. Половину молока забезпечують 5 штатів з 50. 3 штати із 44-х забезпечують виробництво 50% картоплі і т.д. Процес концентрації вигідний як виробникам, оскільки це засіб забезпечення конкурентоспроможності свого товару на ринку, так і споживачеві, оскільки низька собівартість виробництва створює передумови і низької продажної ціни.

Результати аналізу показали, що якщо в 1990 р. розподіл обсягів виробництва пшениці по адміністративних районах України наближався до рівномірного, на що спрямовувались і диференційовані закупівельні ціни, то в 2016 році близько 50% валового збору отримали від районів, на які припадало 40% ріллі. Загальна тенденція посилення концентрації виробництва цієї культури у 2016 р. порівняно з 1990 р. не може викликати сумнівів. Звичайно, рівень цього процесу далекий від сільського господарства США, де половину урожаю пшениці отримують від восьмої частини штатів. Та попри все виявлена тенденція є позитивом для України. Дещо інакше складається ситуація з концентрацією виробництва соняшника. Аналіз показує, що істотного посилення концентрації виробництва цієї культури

2016 р. порівняно з 1990 р. не відбулося. Це підтверджує і пряма інформація про кількість адміністративних районів, які вирощували соняшник за ці два роки. У 1990 р. таких районів було 308, у 2016 р. - 369. Замість концентрації виробництва цієї культури відбулося її "розповзання" по території країни. Свої особливості має і динаміка концентрації виробництва цукрових буряків. На ній можна виділити дві ділянки. Перша – це 80 % валового збору, одержаного в умовах явного посилення концентрації виробництва. Друга – решта 20 % валового збору, які одержані в умовах послаблення концентрації виробництва цієї культури.

Отже, посилення концентрації виробництва основних товарних культур рослинництва, що їх вирощують сільськогосподарські підприємства України, частково має місце і це є позитивним моментом у формуванні аграрного ринку України. Проте масштаби цього явища не можна вважати достатніми, а сам процес завершеним. Для його повнішої оцінки доцільно поглибити аналіз змін концентрації, перевівши його в іншу площину – з'ясування зв'язку між характером змін в концентрації виробництва та показниками його економічної ефективності. Іншими словами – необхідно дати відповідь на питання щодо економічних наслідків послаблення концентрації виробництва в умовах ринку. Адже цінова нестабільність ринкового середовища, яка була показана в попередньому викладі, дозволяє вважати можливою таку ситуацію, коли сприятлива ринкова ситуація, що виникає локально, нейтралізує потенційно негативні наслідки послаблення концентрації виробництва.

Обов'язковою складовою аналізу аграрного ринку є аналіз виконання ним селективної функції, тобто здатності відбирати, селекціонувати найбільш ефективних конкурентоспроможних операторів і створювати їм можливості розширення масштабів підприємницької діяльності. Селективна функція пов'язана з фундаментальною ідеєю ринкової економіки – ідеєю економічної конкуренції, економічного змагання товаровиробників на відкритому ринку. Прямим свідченням дії селективної функції і матеріалом для аналізу повноти її прояву могла б бути інформація про припинення діяльності неефективних операторів ринку, їх банкрутство та перехід майна до ефективних товаровиробників. Таких даних відшукати в офіційній статистиці практично неможливо. Тому доцільно використовувати непрямі свідчення відношення ринку до господарських одиниць з різним рівнем ефективності виробництва. Зокрема, якщо варіація показників ефективності в часі зростає, то це можна інтерпретувати як індиферентне, байдуже ставлення ринку, його низьку вимогливість до високих результатів господарської діяльності конкуруючих суб'єктів господарювання. Проте вичерпну інформацію стосовно хоча б

головних показників економічної ефективності також важко одержати навіть з матеріалів офіційної статистики.

Таким чином, на основі викладеного можна зробити такі висновки. Предметом кількісного аналізу стану аграрного ринку України доцільно обирати завершеність його формування як єдиного національного, а не сукупності локальних регіональних ринків. Критерієм завершеності формування аграрного ринку є стабілізація його цінових параметрів як у часі, так і в просторі. Показниками стабільності можуть бути статистичні характеристики варіаційних рядів, а також графічні методи аналізу концентрації. Важливою характеристикою стану аграрного ринку є також повнота виконання ним селективної функції, яку можна аналізувати за допомогою графіка розподілу підприємств за коефіцієнтом доходності. Аналіз аграрного ринку України за матеріалами одного з основних його операторів – сільськогосподарських підприємств – показав, що його формування далеке від завершення, а селективна функція виконується вкрай незадовільно.

УДК 658: 338.2

Хрущ Н.А., д.е.н., професор; Григоруk П.М., д.е.н., професор *Хмельницький національний університет (м. Хмельницький, Україна)*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВІРТУАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Третє тисячоліття характеризується новими виробничими відносинами на основі застосування комп'ютеризованих засобів праці і інформаційних технологій, у тому числі таких систем комунікації як Інтернет та інші. Основними передумовами створення суспільства нового типу є: формування єдиного інформаційного суспільства на базі всесвітньої мережі Інтернет; створення міжнародного ринку інформації; поширення інформатизації, глобалізації та віртуалізації в усіх сферах економіки; розвиток всесвітнього виробництва та збуту.

Проблеми створення віртуальних підприємств висвітлені в роботах таких зарубіжних вчених як: У. Девідоу, М. Мелоун, Р.Байрн, К. Блейхер, Ханс А. Вютрих, Андреас Ф. Філіпп, Р. Патюрель., М Райсс, А. Манюшис, В. Смольянинов, В. Тарасов. В українській науковій літературі проблемами віртуалізації висвітлені недостатньо. Концепція віртуалізації підприємств появилась майже 10 років назад. В першу чергу, це було пов'язано із публікацією книги У. Девідоу та М. Мелоуна —Віртуальна корпорація та статі Р.Байрна в журналі —Бизнес-Уік [1]. Одним з перших термін віртуальне підприємство запропонував Дж. Хопланд з фірми DEC., який скористався аналогією із поняттям віртуальної машини із області комп'ютерної техніки. У віртуальній машині ні один процес не може монополювати використовувати будь-який ресурс, всі системні ресурси вважаються потенційно призначеними для колективного використання. Ідея такого підходу з географічно розподіленими ресурсами в інтересах спільної роботи над унікальними проектами чи новими продуктами стала загально визнаним трактуванням віртуальної організації. К. Блейхер під віртуальною кооперацією розуміє міжорганізаційне гнучке підприємство, яке тимчасово створюється та за головну мету має отримання вигоди через розширення асортименту товарів і послуг [5]. В окремих роботах віртуальне підприємство визначають іншими термінами, а саме: —сітьові підприємства[2,3], —безмежні підприємства[4], —розширенні підприємства[4].

Сучасні підприємства різних галузей функціонують в умовах невизначеності і динамічності соціально-економічного середовища. Сьогодні формування та рівень розвитку інформації, інформаційних ресурсів та всього інформаційного простору є основою та головною характеристикою розвитку будь-якої соціально-економічної системи на макро- та мікрорівні. Економічний та політичний тиск, що чиниться, внутрішні потреби в розвитку

технологій та інші фактори створюють потенційну загрозу для ефективного функціонування підприємств і тому процес безперервної трансформації підприємства та управління цими перетвореннями є життєво необхідним. Інструментом ефективного управління перетвореннями бізнес-процесів на підприємстві різного масштабу виступають сучасні інформаційні системи та інформаційні технології. Впровадження інформаційних і комунікаційних технологій порушує організаційну стабільність підприємств і націлює їх пошук та формування нових організаційних структур, які дозволять підвищити їх конкурентоспроможність. Становлення —електронно-прозорого світового ринку (з миттєвим доступом до інформації про будь-які товари) викликає різкий ріст конкуренції між виробниками. За таких умов, підприємства, які мають за мету вихід на сучасний світових ринок, де широко використовуються передові комунікаційні та інформаційні технології, здійснюють пошук нових форм організації та управління. Суттєвий вплив на розробку та впровадження інноваційних інформаційних продуктів чинить інтеграція інноваційних політик, узгодження інтересів та можливостей розробників та споживачів програмних продуктів, наявність принципових відмінностей та характеристик систем управління підприємством, а також експлуатаційні характеристики відповідних інформаційних нововведень, які пропонуються на ринку.

Однією із головних проблем вітчизняних підприємств є відставання системи організації менеджменту від сучасних вимог. В першу чергу, це стосується систем організації фінансового менеджменту, управління фінансовими потоками та організаційної структури підприємства. Ефективне функціонування зазначених систем суттєво залежить від використання сучасних технологій управління, в тому числі від інформаційних технологій. При цьому оптимізація організації менеджменту і бізнес процесів є не тільки необхідною умовою прозорості підприємства, як суб'єкта господарювання, але й стимулює потік інвестицій на дане підприємство. Епоха —постійного клієнта – споживача закінчується. Сьогодні кардинально змінюється його роль і —образ у процесі розширеного відтворення, він із масового споживача перетворюється на індивідуального замовника. В такій, орієнтованій на клієнта, економічній ситуації підприємства зустрічаються із постійно змінним ринком, який стимулює інновації різних типів, а саме: інновації першого типу - в сферу продуктів і послуг; інновації другого типу – в процес виробництва чи обслуговування; інновації третього типу – в організаційну структуру підприємства, або його структурних підрозділів; інновації четвертого типу – в психологію та поведінку. Таким чином, в теорію та практику економічного життя входять поняття віртуального бізнесу, віртуального продукту та віртуального підприємства, про яке можна говорити, як про принципово нову концепцію організаційної структури для інтеграції підприємства. Віртуальне підприємство – це добровільна тимчасова форма кооперації декількох, як правило, незалежних партнерів (підприємств, інститутів, окремих осіб), яка завдяки оптимізації системи виробництва вигод забезпечує велику вигоду клієнтам. Віртуальні підприємства є частиною віртуального простору, який також включає в себе такі поняття [5]: електронний ринок; електронна комерція; віртуальний продукт; віртуальне виробництво; віртуальний банк.

Передумовою створення віртуального підприємства є надходження ринкового замовлення. Для виконання замовлення створюється віртуальна мережа, яка складається із учасників (партнерів) по виробництву товарів та послуг. Всі учасники мережі в межах своєї ключової компетенції надають у розпорядження сітьового підприємства необхідні ресурси та визначають свої можливості (кадри, сировина, структури управління, фінансові та інші ресурси, —ноу-хау, спеціальні знання та права в тій чи іншій галузі та інші). За допомогою електронно-технічних засобів надаються інформаційно-комунікаційні послуги і виконується ринкове замовлення. У випадку наступних замовлень на базі існуючого підприємницького пула створюються нові віртуальні сітьові конфігурації. Віртуальні підприємства працюють за такою схемою, рис. 1. Звичайно, що повністю віртуального підприємства, тобто що не має базових структур, бути не може. В межах віртуального підприємства інтенсивно взаємодіють реально існуючі спеціалісти та підрозділи різних підприємств, завдяки новим

інформаційним та комунікаційним технологіям. Їх взаємодія направлена на підвищення рівня кооперації та координації підприємств, з метою досягнення конкурентоспроможності продукції, що випускається і в кінцевому варіанті – прибутку. Таке підприємство повністю орієнтоване на споживача, його основна характеристика – швидкість виконання замовлення і повне задоволення потреб клієнта.

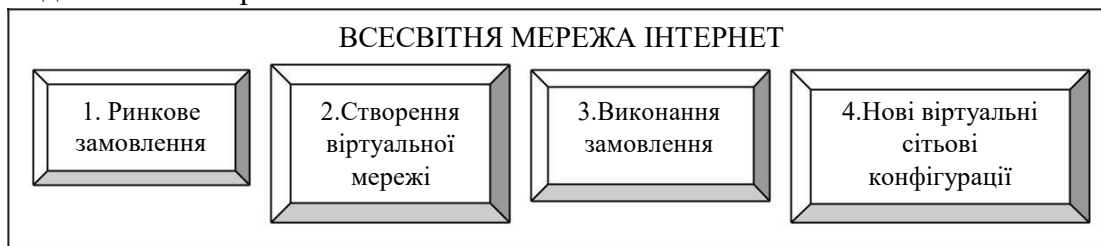

Рис. 1. Принцип роботи віртуального підприємства

Віртуальне підприємство можна вважати підприємством (підприємством над підприємствами), що поєднує мету, ресурси, традиції та досвід декількох підприємств при розробці складних інноваційних проектів, чи при виробництві продукції світового рівня. Віртуальне підприємство не має галузевих чи відомчих меж. Такі підприємства реально існують. Прикладом практичної реалізації ідей віртуального підприємства в комп'ютерному бізнесі є поєднання ресурсів фірм Apple і Sony при виконанні роботи над проектом Powerbook, партнерство компаній AT&T, Marubeni Matsushita при проектуванні комп'ютера (notebook) Safari, чи діяльність європейського консорціуму AIRBUS Industries, що випускає аеробуси А-310 та інші. Підприємства нового типу є складною динамічною системою, яка має такі характерні ознаки: відкритість; розгалуженість та розподіл структури; гнучкість; автономність; пріоритет горизонтальних зв'язків; ресурсозбереженість та ін.

Важливою перевагою віртуального підприємства над традиційних є те, що для організації нового проекту потрібно обмежений стартовий капітал, оскільки більшість необхідних ресурсів буде залучатись на контрактній основі та оплачуватись по мірі надання послуг. Підприємство, що впроваджує нові послуги, використовує інвестиції, персонал, інструменти та методології, які вже реально існують. А це, звичайно, сприяє зниженню капіталовкладень у три рази в порівнянні із тими, що необхідні для цієї мети традиційному підприємству. Ефективність віртуальних форм гарантується низьким рівнем зайнятості та раціональною структурою затрат. Сутність самої мережі дозволяє виключити дублювання компетентної робочої сили та потужностей, а за рахунок цього досягається зниження сукупних затрат на виробництво кінцевої продукції (послуги). Гнучкий характер мережі надає їй резервний потенціал, оскільки нові організаційні структури можуть створюватися за необхідністю, залучаючи нові додаткові компетенції. Ми підтримуємо думку німецьких вчених Ханса А. Вютріха та Андреса Ф.Філіппа про те, що перш ніж втілити ідею віртуалізації, як перший крок рекомендується досліджувати *можливості галузі* (або ринку) для роботи віртуальної організації. Предметом аналізу має стати ступінь глобалізації галузі, терміни, розміри витрат, можливість гнучкої поведінки, рівень якості продукції й інноваційний потенціал. Чим краще виражені критерії за результатами аналізу, тим більше галузь придатна для віртуалізації виробництва благ [6].

Створення віртуальних підприємств і тим самим розширення мережі електронного бізнесу є інноваційною концепцією. Такі структури існують в зарубіжній практиці, проте створення та робота віртуальних підприємств на Україні, чи за участю вітчизняних товаровиробників, потребує вирішення не лише виробничих питань, а й філософських, психологічних, соціальних, правових та інших аспектів розвитку суспільства. Можливість переходу українських підприємств на мереживу структуру реальна. Від участі українських підприємців у електронному бізнесі можна отримати значний економічний ефект.

Список літератури

- Тарасов В. Причины возникновения и особенности организации предприятия нового типа / В. Тарасов // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ptpu.ru>.
- Патюрель Р. Создание сетевых организационных структур / Р. Патюрель // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ptpu.ru>.
- Райсс М. Границы «безграничных» предприятий: перспективы сетевых организаций нового типа / М. Райсс // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ptpu.ru>.
- Тарасов В. Предприятия XXI века: проблемы проектирования управления / В. Тарасов // Автоматизация проектирования. – № 4. – 1998. – С. 11 – 13.
- Манюшис А. Виртуальное предприятие как эффективная форма организации внешнеэкономической деятельности / А. Манюшис, В. Смольянинов, В. Тарасов // Проблемы теории и практики управления. – 2003. – № 4. – <http://www.ptpu.ru>.
- Вютрих Ханс А. Виртуализация как возможный путь развития / Ханс А. Вютрих, Андреас Ф. Филипп. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ptpu.ru>.

УДК: 631.147

Чичкало-Кондрацька І.Б., д.е.н., проф.; Новицька І.В., аспірант *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)*

СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день увага громадськості до органічної продукції зростає. Таке відношення сформувалося не лише на підставі турботи про навколишнє середовище, а в першу чергу піклуванням про власне здоров'я. Вітчизняний споживач стає обережнішим та вимогливішим при виборі продуктів харчування. Тому виникає необхідність збільшення виробників органічної продукції. Хоча багато людей вважають органічне сільське господарство як щось нове, що набуло популярності у світі з 1980-х рр., насправді ж це дуже стара традиційна форма сільського господарства – така ж, якою вона постала на початку свого зародження. Фактично органічне сільське господарство бере свій початок у так званої „примітивної“ цивілізації, повертаючись назад на 12 тис. років [1].

Органічною вважається продукція сталого сільського господарства отримана в результаті сертифікованого органічного виробництва, на всіх етапах якого застосовуються природні речовини та процеси задля збереження природних ресурсів, виробництво продуктів високої якості та сприяння гармонії між людиною і природою [2]. Більшість виробників побачили для себе перспективи на ринку органічної продукції, і випускають товари з маркуванням «органік», хоча не можуть підтвердити це відповідними сертифікатами. Тому, купуючи товар із позначкою «органік» в Україні не завжди можна отримати справжній продукт, вироблений за всіма правилами органічного виробництва: без використання хімії або досягнень генної інженерії.

Ринок органічної продукції є частиною загальнонаціонального ринку. Узагальнюючи наявні у літературних джерелах підходи до розуміння даного ринку, дамо власне визначення ринку органічної продукції як системи товарно-грошових відносин, що виникають між суб'єктами ринку (виробниками (посередниками), споживачами та державою) у процесі вирощування, виробництва, переробки, сертифікації, маркування, перевезення, зберігання та реалізації продукції органічного виробництва. Суб'єктами пропозиції на цьому ринку є виробники та імпортери органічної продукції, а носіями попиту є населення, переробні підприємства та експортери. Пропозиція органічної продукції залежить від сукупності чинників, до яких входять цінові та нецінові фактори: наявність ресурсів, технології органічного виробництва, зростання чисельності виробників, очікування підприємців щодо

потенційного прибутку від виробництва органічної продукції. Слід зазначити, що особливістю ринку органічної продукції є наявність такого його учасника, як сертифікаційні органи. Загальновідомо, що характерною особливістю органічного сільськогосподарського виробництва є наявність суворо регламентованих умов та правил процесу виробництва, відповідність яким визначається результатом сертифікації виробництва (може тривати до двох років) та періодичного інспектування (контроль виробництва, переробки та обігу органічної продукції). За умов дотримання стандартів органічного виробництва продукція отримує право позиціонуватись на ринку під маркою – органічна.

Для повноцінного та ефективного розвитку органічного агровиробництва з 3 вересня 2013 року діє Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [3]. Прийняття цього Закону започаткувало формування повного пакету нормативно-правових актів для створення ефективної законодавчої бази європейського рівня і правової та науково-технічної бази для забезпечення рівних умов функціонування суб'єктів господарювання органічного напрямку. Документ визначає правові, економічні, соціальні та організаційні основи ведення органічного сільського господарства, вимоги щодо вирощування, виробництва, перероблення, сертифікації, етикетування, перевезення, зберігання та реалізації органічної продукції та сировини. Проте необхідно зазначити, що поки в Україні не розроблені відповідні підзаконні акти, вітчизняні виробники проходять процедуру органічної сертифікації свого виробництва за діючими міжнародними стандартами, частіше за все – це норми Європейського Союзу.

На основі Базових Стандартів Міжнародної федерації органічного сільського господарства, Постанови Ради (ЄЕС) № 2092/91 стосовно органічного виробництва сільськогосподарських продуктів та Стандартів BIOSWISS Асоціації Швейцарських організацій виробників органічної продукції та приватними українськими стандартами («БЮ Лан») здійснює сертифікацію та стандартизацію українська компанія ТОВ «Органік стандарт», що входить до офіційного переліку сертифікаційних органів, визнаних в ЄС та Швейцарії. Крім недосконалого інституційного середовища необхідно вирішити ще низку проблем, що перешкоджають розвитку цього сектора в Україні, а саме: недосконале інституційне забезпечення та відсутність державної підтримки, а також національної системи сертифікації органічної продукції; недостатній рівень розвитку переробки та інфраструктури ринку органічних продуктів харчування; слабка обізнаність виробників щодо специфіки органічного виробництва та населення щодо корисності органічної продукції; більш висока ціна органічної продукції є прийнятною для населення з середнім та високим рівнем доходів; переважання експорту органічної сировини над внутрішнім виробництвом готових виробів.

На нашу думку, потрібно приділити особливу увагу формуванню інфраструктури реалізації органічної продукції сільського господарства через оптові ринки, ярмарки, супермаркети, інтернет-магазини, спеціалізовані магазини, аптеки. Потенційними покупцями органічної продукції повинні бути не лише звичайні люди, а в першу чергу медичні заклади, заклади харчування, дитячі садочки та школи. Необхідно розвивати такі форми, як пряма доставка споживачам або пряма реалізація з поля.

Узагальнюючи вище сказане, можна запропонувати наступні заходи по завершенню формування та розвитку ринку органічної продукції в Україні: доцільно встановити систему ефективного захисту прав споживачів та дієвої системи санкцій щодо фальсифікатів саме органічної продукції; ефективним стане доповнення державної статистичної звітності в АПК спеціальними формами для відображення позицій з виробництва та обігу сільськогосподарської органічної продукції та продовольства. Це дасть можливість запровадити і забезпечити ведення реєстру національних виробників органічної продукції з його оприлюдненням на веб-сайті Міністерства і в офіційних друкованих виданнях; необхідно удосконалювати відповідне інформаційне забезпечення як потенційних споживачів органічної продукції, так і підготовку у профільних ВНЗ України фахівців із питань ведення органічного виробництва шляхом запровадження спеціальних програм та курсів.

Список літератури

Становлення органічного сільського господарства [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://organic.ua/uk/lib/1853-stanovlennja-organichnogo-sil'skogo-gospodarstva>

GoGreen: еко та органіка сьогодні в тренді! [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.millio.kiev.ua/go-green-eko-ta-organika-sogodni-v-trendi/>

Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» // Урядовий кур'єр». – 2013. – № 190.

Ринок органіки в Україні: стан та перспективи [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/ekonomichni-gektar/806-rynok-organiky-v-ukraini-stan-ta-perspektyvy.html>

Федерація органічного руху України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://organic.com.ua>

УДК 005.3:658

Шаріпова О.С., д.е.н., професор *Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля (м. Сєвєродонець, Україна)*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРМОНІЙНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Динамічний розвиток ринку, жорстка конкуренція як на національному, так і на міжнародному рівні вимагають від підприємств здійснення заходів, спрямованих на підвищення результативності своєї діяльності. Ефективна управлінська діяльність є складним процесом, який забезпечує успішність функціонування підприємства. Одним з комплексних показників успішності роботи управлінського персоналу підприємства є гармонійність управлінської діяльності, яка полягає в узгодженості керівних і виконавських функцій, різноманітних управлінських та технологічних процесів. Саму гармонійність і діяльність з її забезпечення слід вважати специфічним об'єктом управління. Управління ним підвищує якість та надійність функціонування підприємства.

При достатньому рівні гармонійності управлінської діяльності створюються передумови для стійкого функціонування підприємства. Стійкість підприємства розглядається як здатність системи забезпечувати цілісність, єдність усіх елементів, постійно відтворювати й нарощувати результати діяльності в умовах дії дестабілізуючих чинників.

Аналіз наукових праць із зазначеної тематики свідчить, що сьогодні формується єдина методологічна база, яка дає змогу комплексно оцінити гармонійність управлінської діяльності, визначити чинники, що на неї впливають, розробити програми та рекомендації щодо забезпечення її раціонального рівня. Подальший розвиток цього наукового напрямку, необхідність уточнення самого поняття гармонійності управлінської діяльності і його складових, дослідження методів діагностики гармонійності та методів її забезпечення, удосконалення процедур формування інформаційної бази, організації моніторингу, оцінки, аналізу й використання результатів діагностики зумовили подальші дослідження та наукове обґрунтування.

Підприємство – це ієрархічна система, тому при здійсненні управлінської діяльності існує безліч центрів, які ініціюють завдання, приймають управлінські рішення та виконують управлінські роботи. Звідси виникає проблема і потенційна можливість неузгодженості дій, протиріч у поставлених завданнях, в діях окремих виконавців.

Одним з призначень управлінської діяльності на підприємстві є його внутрішня організація (внутрішнє управління). На ефективність діяльності будь-якого підприємства, організації впливає діюча на підприємстві система управління. Її ефективність залежить від того, наскільки чітко визначені, збалансовані і взаємопов'язані всі частини

управлінської системи. Основа її формування визначення довгострокових (стратегічних) і середньострокових і короткострокових (оперативних) цілей розвитку виходячи з потенційних можливостей.

загальних рисах стратегія розвитку підприємства направлена на збереження незалежності підприємства, його безперервне зростання та збереження фінансової рівноваги, довгострокове страхування підприємства, закріплення досягнутого прибутку. В рамках цих цілей ставляться завдання і визначаються функції. Виходячи зі стратегії розвитку, завдань і функцій формується апарат управління та підрозділи апарату управління, а також рівні управління. Далі встановлюються внутрішні взаємозв'язки, і визначається система управління в цілому.

Управлінська діяльність – це вид професійної діяльності, специфіка якої визначається її основною і найбільш загальною задачею – організація діяльності людей в напрямку досягнення загальних цілей з опорою при цьому на принцип ієрархії.

Метою управлінської діяльності є забезпечення ефективного функціонування певної організаційної системи. Для того, щоб налагодити процес управління, необхідно виконати комплекс взаємозв'язаних робіт: організувати спільність людей, визначити цілі, сформувані організаційну структуру, забезпечити необхідними умовами і предметами праці, фінансовими і інформаційними ресурсами. Перераховані роботи завжди виконуються при формуванні процесу управління, що дозволяє характеризувати організацію управління підприємством як дію, за допомогою якої створюється соціально-економічна система (підприємство).

Проаналізувавши поняття та особливості управлінської діяльності, можна зробити висновок, що проблема узгодженості є однією з ключових в управлінській діяльності.

Управління покликано приводити систему в узгоджений стан. В нашому випадку мова йде про управління соціально-економічними системами, тому необхідно розглядати не тільки дії, зв'язки та відповідності що стосуються неживих предметів, а й відповідності, які стосуються людини. Людина є раціональною та ірраціональною істотою, для якої важлива емоційна сфера, сфера почуттів. Узгодженість, відповідність, пропорційність у взаємовідносинах людей, людей і різних інших систем, у взаємодії різних людських проявів входять до поняття «гармонії». Отже, термін «узгодженість» можна замінити терміном «гармонія», бо воно в більшій мірі відображає емоційну сторону оцінки тих або інших явищ.

З одного боку, існування соціально-економічної системи повинно супроводжуватися узгодженістю, а з другого – управління цією системою є узгодженням, яке у зв'язку з високим значенням емоційно-психологічних аспектів будемо називати «гармонізацією».

Багатоплановість і багаторівневість управлінської діяльності визначає складність вирішення завдання щодо її гармонійності, яке є важливим для підприємства в цілому.

Гармонізацію управлінської діяльності визначено як процес узгодження взаємодії будь-яких елементів, що не викликає внутрішніх конфліктів і суперечностей та забезпечує скоординованість дій у процесі вирішення загальних завдань або здійснення спільної діяльності.

Ключовими характеристиками гармонізації управлінської діяльності є узгодженість та скоординованість дій. Ці слова є синонімами, але для розмежування узгодженості послідовних та паралельних процесів запропоновано вживати в першому випадку поняття —узгодженість», у другому – —скоординованість».

Термін —узгодженість» стосується процесів та дій, пов'язаних в основному з технологічними процесами на підприємстві. Узгодженість робіт характеризується термінами, обсягами та змістом робіт при їх послідовному виконанні в рамках кожного бізнес-процесу.

Термін —скоординованість» позначає паралельне здійснення процесів і дій різними виконавцями. Скоординованість характеризується відповідністю термінів, обсягів та змісту одночасно виконуваних робіт у точках їх стику.

Під час будь-яких робіт необхідно враховувати людський чинник. Відмінності в сприйнятті ситуації різними людьми часто призводять до неузгодженості. Відсутність згоди

та взаєморозуміння можна кваліфікувати як конфлікт. Безконфліктність є поняттям, протилежним конфліктності, яка характеризується кількістю, масштабом та рівнем складності конфліктів.

Гармонійність – це стан управлінської діяльності, певний рівень якої досягається в процесі гармонізації. На основі проведеного аналізу визначено, що гармонійність – це системне поняття, яке залежить від багатьох елементів і зв'язків між ними, визначає властивість системи, пов'язану з узгодженістю елементів самої системи (у цьому випадку – процесів управління).

Під гармонійністю мається на увазі відповідність трьох складових: узгодженості робіт, скоординованості та безконфліктності дій. Гармонійність як системне поняття має багато вимірів і характеристик. У роботі введено її кількісну міру – рівень гармонійності.

Рівень гармонійності діяльності – це ступінь відповідності управлінської діяльності уявленню про її ідеальний стан (гармонію).

Визначено основні вимоги до забезпечення гармонійності управлінської діяльності, які полягають у тому, що гармонійність повинна:

бути постійним об'єктом моніторингу на всіх рівнях управління, від окремих груп виконавців до підприємства в цілому;

оцінюватися досить простими і зрозумілими показниками, які не потребують складних розрахунків та інформаційної бази;

виступати однією із цільових функцій у рамках загальної системи управління підприємством або ж цільовою підсистемою, яка спрямована на вирішення певного класу завдань;

мати чіткі центри відповідальності, тобто осіб, які повинні організовувати діяльність з досягнення певного рівня гармонійності, та контролювати всі необхідні для цього процеси;

гармонійність повинна бути одним із чинників мотивації для осіб, від яких вона залежить.

Запропоновано підхід, заснований на поєднанні цільових, матричних підходів і методів проектування систем управління, що дає змогу систематизувати, визначати об'єкти, на які повинні бути спрямовані зусилля з підтримки гармонізації їх діяльності на необхідному рівні. Об'єктом гармонізації управлінської діяльності, виходячи із сутності цього поняття й поняття управлінської діяльності, слід вважати процеси, що пов'язані з управлінням підприємством, які включають як стійкі бізнес-процеси, так і окремо реалізовані управлінські завдання.

Забезпечення гармонійності означає здійснення управлінської діяльності таким чином, щоб мінімізувати виникнення суперечностей і конфліктів для підвищення якості та надійності функціонування підприємства.

Діагностику гармонійності управлінської діяльності визначено як процес оцінювання стану гармонійності управлінської діяльності на підприємстві із зазначенням шляхів усунення виявлених у ній недоліків та диспропорцій.

Тому, для ефективного управління підприємством необхідно мати інструментарій, який буде базуватися на:

оцінюванні значущості чинників, що впливають на гармонійність управлінської діяльності;

оцінюванні рівня гармонійності управлінської діяльності, який характеризує стан її ключових ознак: узгодженості робіт, скоординованості та безконфліктності дій;

методичному підході до визначення оптимального рівня гармонійності управлінської діяльності на підприємстві.

Список літератури

Шаріпова О.С. Теорія та методологія адміністративного управління гармонізацією управлінської діяльності інтегрованих агропромислових підприємств: [монографія] / О.С.Шаріпова. — Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2011. – 515 с.

Шаріпова О.С. Гармонизация как научная категория применительно к управленческой деятельности на предприятии / О.С.Шаріпова, Н.М.Попова // Издательство Санкт-Петербургского государственного технологического института - «Экономический вектор», № 4(03) 2015 г. – С.27-32.

Шаріпова О.С. Методичні положення з оцінки стану адміністрування гармонізації діяльності інтегрованих підприємств / О.С.Шаріпова, А.Г.Шаріпова, А.О.Перекрыстов // Вісник СХУ ім. В. Даля. – №6 (230) 2016. – Северодонецьк: СХУ ім. В. Даля, 2016. – С.194-199.

УДК 351.77: 614.2

Аль Ширафі Мохаммед Авад, студент
 Полтавська державна аграрна академія
 (м. Полтава, Україна)

КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ЯДРО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНОЮ ГАЛУЗЗЮ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Медицина галузь, як і більшість галузей національної економіки вбирає в себе численні процеси взаємодії різних суб'єктів господарювання, що мають свої пріоритети у досягненні економічних вигід, отримання переваг, які можна охарактеризувати, як екологічну користь та забезпечення відповідних соціальних надбань. Кризова ситуація в даному вимірі проявляється через незбалансованість пріоритетів соціально-економічного розвитку суспільства та відсутності координації в процесі досягнення цілей. Переважна цілеспрямованість на широку капіталізацію ресурсокористування створює передумови істотного обмеження соціальних потреб, що призводить до неможливості повного відновлювання природного стану біологічних систем. Відображенням наслідків цієї кризової ситуації в медичній галузі є виникнення ситуації неплатоспроможності споживачів для отримання якісних медичних послуг. Тому визначення впливу медичного обслуговування на формування платоспроможності соціуму є основою встановлення науково обґрунтованих стандартів соціально-економічного розвитку для здійснення ефективного державного управління галузями національної економікою.

Узагальнюючи досвід, сформуємо концептуальне ядро антикризового управління медичною галуззю на засадах концепції сталого розвитку (рис. 1).

Рис. 1. Концептуальне ядро антикризового управління медичною галуззю на засадах концепції сталого розвитку

*Розроблено автором

Центральною місією державного управління медичною галуззю є формування дієвих умов впровадження в практику ідеалів сталого розвитку.

Стратегічні напрями формування антикризового управління реалізуються через посилення ролі медичних закладів як суб'єктів інформаційно-психологічної безпеки держави. В вимірах концепції сталого розвитку стратегія забезпечення інформаційно-психологічної безпеки втілюється через впровадження в практику ряду принципів:

економічному напрямі – захист від інформаційної спекуляції цінністю нематеріальних товарів та послуг, до яких також входять послуги медичного обслуговування;

соціальному напрямі – адаптація системи цінностей суспільства до динамічності розвитку інформаційної сфери та врахування особливостей розвитку розумово перенапруженої діяльності в медичній практиці;

екологічному напрямі – формування психоемоційної стійкості особистості до інформаційного навантаження через використання різних медичних практик.

Зазначені принципи положення зумовлюють напрями розгортання державної політики в медичній галузі та визначають пріоритети тактичних дій за складовими концепції сталого розвитку. Так, в рамках економічних пріоритетів для медичної галузі актуальним є комплекс дій з формування та підтримки природніх механізмів економічної саморегуляції. Ефективність державного управління багато в чому визначається політичним курсом державної влади, яка часто обмежена і суперечлива у часовому інтервалі. Забезпечення довгострокового ефекту вимагає розвитку незалежних механізмів, які здатні до самоорганізації, а роль державного управління повинна обмежуватися «пусковими» функціями.

рамках регулювання соціальних пріоритетів у розвитку медичної галузі ключова функція належить формуванню самоініціативних механізмів зростання кваліфікації та знань. Передумовою динамічного розвитку медичної галузі, яка відповідає сучасному рівню розвитку технологій, є постійне оновлення не тільки технічної і технологічної бази, але і постійного підвищення кваліфікації медичного персоналу. При цьому довгострокова ефективність реалізації даного напрямку забезпечується через організацію еволюційного протікання процесів оновлення та нагромадження знань і практичного досвіду. Це можливо лише через широку мотивацію прояву ініціативи персоналу.

рамках реалізації екологічних пріоритетів первинна задача дій зорієнтована на збалансування інформаційного та стресового навантаження наданих медичних послуг. Медичне обслуговування по своїй суті є зовнішнім впливом, завдання якого в рамках довгострокової перспективи полягає не тільки в локальному ефективному втручанні, а й забезпечення ефективною дієздатності людини протягом тривалого часового проміжку. Призначення технологічного розвитку полягає в мінімізації медичного стресу і побічних впливів у процесі медичного втручання.

Особлива роль належить також крос-секторним складовим. Поєднання інтересів різних систем (економічних, соціальних і екологічних) є ефективною основою створення синергетичного ефекту, як основного раціонального джерела мінімізації ресурсомісткості дій. До основних крос-секторних моделей, які здатні генерувати синергетичний ефект відносяться засоби непрямой мотивації самовдосконалення, динамічна модель оптимального медичного впливу та ресурсозберігаючі моделі управління персоналом. Основним джерелом додаткового ефекту є поєднання декількох завдань в одній тактичній дії. Наприклад, засоби непрямой мотивації самовдосконалення, з одного боку, забезпечують умови постійного зростання професійного знання, з іншого боку, пріоритет непрямой впливу не спотворює економічні принципи самоорганізації. Динамічна модель оптимального впливу, з одного боку, відображає процес «формування» здоров'я в процесі медичного втручання, з іншого боку, дає економічну оцінку ефективності вжитих дій.

Список літератури

Волынчиков А. А. Концепция устойчивого развития: ретроспективный анализ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/kontseptsiya-ustoychivogo-razvitiya-retrospektivnyu-analiz> (дата звернення: 09.10.2017).

Полина Н. А. Антикризисное управление лечебным учреждением [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/antikrizisnoe-upravlenie-lechebnym-uchrezhdeniem> (дата обращения: 11.10.2017).

УДК 65.012.34 (075.8)

Амеліна І.В., к.е.н., доцент; Франсішко Антоніо Да Сільва, магістрант
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Як свідчить світова практика, на сучасному етапі господарювання ефективність та результативність діяльності підприємства передусім залежить від зваженості й обґрунтованості обраної ним логістичної стратегії та використання логістичних принципів в управлінні. Застосування логістичного підходу на практиці дає змогу істотно підвищити прибутковість та якість логістичного обслуговування, що, своєю чергою, забезпечує підприємству суттєві конкурентні переваги. Поряд із застосуванням логістичного підходу виникає необхідність врахування ризиків у функціонуванні логістичної системи.

хоча використання логістичних підходів до управління набирає популярності серед вітчизняних підприємств, проте недостатньо дослідженим залишається питання управління логістичними ризиками, що пов'язано з відсутністю єдиного погляду на визначення впливу логістичних ризиків на ефективність діяльності підприємства, єдиного методичного підходу до їх управління.

Сьогоднішня економічна ситуація робить проблему управління ризиками особливо актуальною для менеджменту будь-якого підприємства, оскільки підприємства стикаються з величезною кількістю негативних чинників, які впливають на кінцевий результат їхньої діяльності – обсяг прибутку: нестабільність постачання, несвоєчасні та неповні платежі споживачів, складнощі із залученням кредитних ресурсів тощо [2].

Сучасні методи оцінювання логістичних ризиків поділяються на [9]: економіко-статистичні методи, тобто вивчається статистика втрат і прибутків, що були на певному чи аналогічному виробництві, встановлюється величина й частота отримання того чи іншого економічного результату й складається найбільш імовірний прогноз на майбутнє (середнє значення досліджуваної випадкової величини (наслідків впливу певної події, наприклад, доходу, прибутку тощо); дисперсія досліджуваної випадкової величини (доходу, прибутку тощо) і стандартне (середньоквадратичне) відхилення від неї; коефіцієнт варіації; розподіл імовірності досліджуваної випадкової величини). Цей метод вимагає наявності значного масиву даних, які не завжди є в розпорядженні фахівця, а збирання і обробка даних можуть коштувати дорого;

експертні методи, які застосовують за умови відсутності на підприємствах інформативних даних, необхідних для розрахунку економіко-статистичними методами, і передбачають опитування кваліфікованих фахівців з подальшою математичною обробкою результатів опитування. Ці методи особливо ефективні при вирішенні складних неформалізованих проблемних ситуацій; їх недоліками є відсутність гарантій достовірності отриманих оцінок, а також труднощі в проведенні опитування експертів, обробці отриманих даних;

розрахунково-аналітичні методи, основані на використанні прикладних математичних методів. Найпоширенішим методом вимірювання ризику є визначення очікуваного рішення з використанням середньозважених величин; при цьому ймовірність кожного результату визначається як частота або питома вага відповідного значення;

аналогові методи, які дозволяють визначити рівень ризиків за окремими наймасовішими операціями з використанням для порівняння власного досвіду й досвіду інших підприємств відносно таких операцій (метод побудови дерев подій; метод «події – наслідки»; метод індексів безпеки).

Важливим етапом інтеграції ризик-менеджменту в інформаційну систему управління підприємством є етап моніторингу стану системи, усунення недоліків функціонування та оновлення, відповідно до якого аналізують ефективність роботи системи, корегують впливи з метою усунення наявних недоліків та підвищення ефективності системи.

Завдання управління ризиками полягає у зменшенні впливу небажаних факторів на логістичну систему підприємства для отримання результатів, найближчих до бажаних. Можливості маневрування під час управління ризиками доволі різноманітні: запобігання ризику, відхилення від ризику, свідоме і неусвідомлене прийняття ризику, дублювання операцій, об'єктів чи ресурсів, скорочення величини потенційних і фактичних втрат, розподіл ризику, розукрупнення ризику, рознесення експозицій у просторі та у часі, ізоляція небезпечних синергетичних чинників один від одного, перенесення (страховий та нестраховий трансфер) ризику на інших агентів тощо [1]. Саме тому важливим завданням є впровадження специфічних програмних рішень на різних рівнях управління логістичним ланцюгом.

Список літератури

Мамчин М.М. Вплив логістичних ризиків на підвищення ефективності діяльності підприємств / М.М. Мамчин, О.А. Русановська // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2011. – № 720. – С. 45–51.

Концептуальні підходи до управління логістичними ризиками в складних багатопотокових системах в умовах фармацевтичної галузі / Р.В. Сагайдак-Нікітюк, О.В. Посилкіна // Український журнал клінічної та лабораторної медицини. – 2010. – № 1. – С. 8–12.

Сагайдак-Нікітюк Р.В. Обґрунтування підходів до оцінювання логістичних ризиків суб'єктами фармацевтичної галузі / Р.В. Сагайдак-Нікітюк // Бізнес Інформ. – 2014. – № 12. – С. 333–338.

УДК: 005.25

Біловол Р.І., к.е.н., доцент

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)*

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Соціальне спрямування економічного розвитку є на сьогоднішній день основоположним критерієм еволюційних процесів в економіці європейських країн. З середини ХХ століття предметом дискусій та практичних дій в багатьох цивілізованих країнах світу стає соціальна відповідальність бізнесу. Вона є важливою складовою частиною ефективного управління будь-яким підприємством.

Важливою складовою даного напрямку є реалізація соціальних та екологічних програм, які спрямовані на вирішення проблем зайнятості, соціального страхування та пенсійного забезпечення, надання соціальних гарантій різним верствам населення, захисту навколишнього середовища та ін. Найбільш помітний вклад в сучасну теорію соціальної відповідальності та дослідження понять, пов'язаних з нею, здійснили вітчизняні дослідники Н. Гражевська, Н. Водницька, Л. Грицина, А. Колос, А. Колот, О. Степанова, Н. Супрун, Є. Мішенін, С. Мельник, І. Царик та ін.

Соціальна відповідальність бізнесу найбільш поширена серед розвинутих країн Європи. В Європі вона є складовою стратегій розвитку держав. В одних країнах вона інтегрована в державну політику (Данія, Франція, Фінляндія, Швеція), в інших – є прерогативою великих компаній (Греція, Ірландія, Нідерланди, Словенія). Саме тому більшість країн ЄС уже розробили або розробляють національні стратегії соціальної відповідальності.

Необхідність розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні зумовлена низкою різноманітних чинників [2]: низький рівень корпоративної культури та, як наслідок, фінансова й економічна слабкість значної частки суб'єктів в Україні, діяльність яких орієнтована на виживання; правовий нігілізм і деформація правової свідомості, прагнення оминати закон, а не дотримуватися його; низький рівень усвідомлення суспільством ролі бізнесу через порівняно нетривалу його сучасну історію та практику реалізації ним власної соціальної відповідальності; нерозуміння бізнесом та суспільством основних завдань і механізмів реалізації соціально відповідального бізнесу через термінологічну (нормативну) невизначеність; закритість більшості українських суб'єктів господарювання для широкої громадськості, детальні відомості про діяльність є закритою інформацією для внутрішнього користування; дисбаланс складових реалізації політики соціальної відповідальності українськими компаніями тощо.

Україні на даний момент існують тенденції до ведення соціально відповідального бізнесу і реалізації особливо благодійницької діяльності. Більшість українських бізнес-компаній не розуміє, або не бажає зрозуміти що таке соціальна відповідальність, а отже, не спрямовує свою діяльність в цьому напрямку.

Тому особливо важливим є розуміння поняття соціальної відповідальності. Соціальна відповідальність – це відповідальність організацій за вплив її рішень і діяльності на суспільство та навколишнє середовище через прозору і етичну поведінку, яка сприяє сталому розвитку, здоров'ю і добробуту суспільства [1].

Альтернативні підходи до визначення поняття «соціальна відповідальність» (табл. 1).

Таблиця 1

Основні підходи до визначення поняття «соціальна відповідальність»	Джерело/організація
Відповідальність організації за вплив її рішень та діяльності на суспільство і навколишнє середовище через прозоре й етичне поведіння, що: а) сприяє сталому розвитку, включаючи здоров'я і добробут суспільства; б) враховує очікування зацікавлених сторін і відповідає законам; в) узгоджується з міжнародними нормами поведінки та інтегроване в діяльність всієї організації	Міжнародний стандарт соціальної відповідальності ISO26000
Концепція, що дозволяє інтегрувати в повсякденну діяльність комерційних підприємств соціальні та екологічні аспекти, а також враховувати їх у процесі добровільної взаємодії із зацікавленими сторонами (стейкхолдерами, групами впливу)	«Зелена книга» Європейської комісії
Досягнення комерційного успіху засобами, які ґрунтуються на етичних нормах і повазі до людей, спільноти, навколишнього середовища	Об'єднання корпорацій США «Business for Social Responsibility»
Довгострокове зобов'язання компаній поводитися етично та сприяти економічному розвитку, одночасно покращуючи якість життя працівників та їх родин, громади й суспільства загалом	Світова Рада Компаній за Сталій Розвиток – WBCSD

На формування соціальної відповідальності в Україні впливає ряд факторів: структура економіки (переважання галузей важкої промисловості); іноземні інвестиції (міжнародна практика); неефективна система соціального захисту (утримання дитячих садків, будинків відпочинку; підтримка сфер охорони здоров'я та освіти); важкий регуляторний тягар (приховування реальних прибутків, «тіньова» зайнятість); відсутність інституційної підтримки (відсутність урядового органу, який міг би запроваджувати інструменти, стандарти й методики реалізації політики соціальної відповідальності та розвиненої мережі неурядових організацій, які б могли підтримувати діяльність із соціальної відповідальності); трудове законодавство (численні порушення існуючих норм і вимог законодавства) [2, с. 16-17].

Таким чином, державне стимулювання поширення принципів соціальної відповідальності матиме позитивний вплив на підвищення рівня добробуту суспільства.

Наслідки для країн, які ігнорують та не використовують принципи соціальної відповідальності можуть бути негативними. Це може призвести до збільшення податкового тягара та зменшення рівня конкурентоспроможності держави. Принципи соціальної відповідальності та її дії, що відбуваються на підприємстві, в гармонії з виробничою діяльністю мають бути обов'язково елементами сучасного менеджменту.

Тому орієнтація України на соціально орієнтоване управління бізнесом, без якого є неможливою успішна інтеграція України у світову економічну систему, ставить перед вітчизняними підприємствами нові завдання, важливість яких пов'язана саме із соціальною відповідальністю, тобто, на державному рівні – відповідальність перед суспільством і, окремо перед кожним громадянином, та на підприємницькому рівні – відповідальність перед державою, своїм колективом та споживачами.

Список літератури

Гражевська Н. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності в умовах загострення глобальних проблем сучасності [Текст] / Н. Гражевська, А. Мостепанюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – № 12 (177). – 2015. – 12 – 17.

Колосок А. Зарубіжний досвід соціальної відповідальності бізнесу та перспективи його застосування в Україні / А. Колосок // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – 2015. – № 1. – С. 15 – 19.

Колот А. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів / А. Колот // Економічна теорія. – 2013. – № 4. – С. 5 – 26.

УДК: 331.108

Біловол Р.І., к.е.н., доцент

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, України)*

ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Як свідчить теорія і практика, на підприємстві, де залучені кваліфіковані працівники, проводиться вдала кадрова політика, що забезпечує реалізацію стратегії сталого розвитку, а це означає, що воно буде успішно функціонувати і розвиватись у перспективі.

Управління кадровим потенціалом - це один з основних напрямів діяльності будь-якого сучасного підприємства, фірми, метою яких є успішне функціонування на конкурентному ринку.

Проблеми вдосконалення кадрової політики останніми роками стали предметом уваги багатьох науковців, зокрема Д.П.Богині, О.А.Грішної, Г.А.Дмитренка, А.М.Колота, В.М.Колпакова, І.Л.Петрової, В.М.Петюхи, М.В.Семикіної, Л.М.Фільштейна та ін.

Проте, найменш дослідженими у сучасній вітчизняній літературі залишаються питання управління кадровим потенціалом, який здатний забезпечити реалізацію кадрової стратегії, та методи її гнучкого регулювання на підприємствах ринкової інфраструктури.

Об'єктом кадрової політики є персонал підприємства, предметом – система управління людськими ресурсами (кадрова служба), а метою – формування, підготовка, розстановка і використання висококваліфікованих кадрів для ефективного використання кадрового потенціалу [1, с. 24].

Ефективне використання кадрового потенціалу можливе на засадах компетентного управління персоналом підприємства. Цей процес передбачає:

по-перше, обумовлення мети, основних напрямів роботи на підприємстві; по-друге, визначення функцій усіх підсистем системи управління підприємства, форм і методів досягнення поставленої мети, організацію роботи з реалізації прийнятих кадрових рішень, координацію і контроль виконання намічених заходів [2, с. 73].

Дієва та результативна система управління кадровим потенціалом забезпечує:

своєчасне комплектування кадрами фахівців з метою забезпечення безперебійного функціонування виробничого процесу і процесу реалізації товарів та послуг, що надає підприємство;

формування необхідного рівня кадрового потенціалу підприємства при мінімізації витрат (економія витрат, пов'язаних з наймом працівників, підготовкою кадрів під поточну потребу);

подальшому на перепідготовку і підвищення кваліфікації персоналу;

стабілізацію соціально-психологічного клімату трудового колективу завдяки обліку інтересів працівників, надання можливостей для кваліфікаційного зростання та отримання інших пільг;

стимулювання у персоналу підприємства до високопродуктивної праці;

раціональне використання робочої сили з наявною кваліфікацією і у відповідності зі спеціальною підготовкою;

Система управління кадровим потенціалом підприємства включає в себе три взаємопов'язаних блоки: формування трудових ресурсів; розвиток кадрового потенціалу; підвищення якості трудового життя (Рис. 1).

Перший блок системи управління кадровим потенціалом охоплює цикл робіт по управлінню кадровим потенціалом підприємства і складається з трьох напрямів:

формування і планування кадрового потенціалу;

комплектування управлінського персоналу; рівень

оплати праці і склад пільг, що надаються.

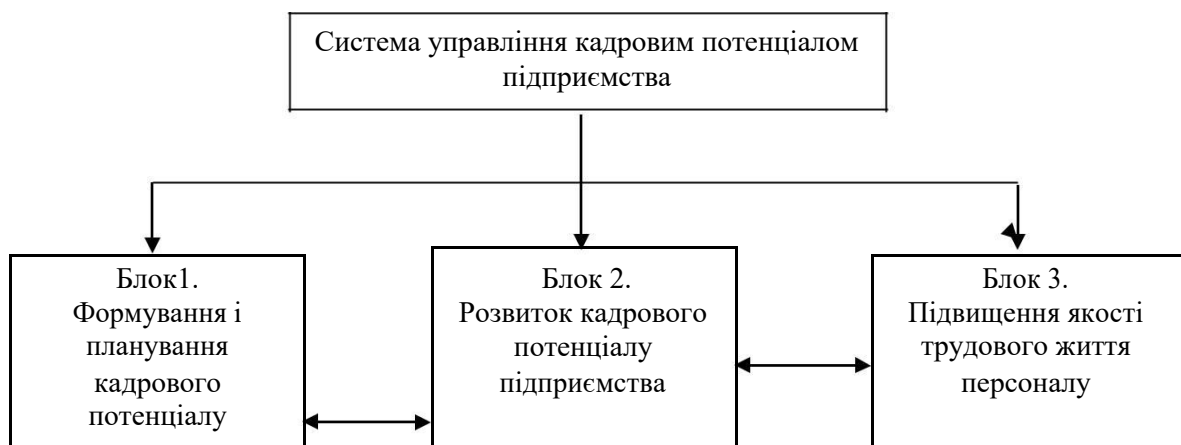

Рис.1. Система управління кадровим потенціалом підприємства

До другого блоку відносять розвиток кадрового потенціалу підприємства, що являє собою реалізацію кадрової політики і стратегії в області розвитку персоналу та його оптимального використання, враховуючи роботу як із вже оформленим складом персоналу, так і реалізацію прогнозів по забезпеченню потреби підприємства в кваліфікованому персоналу в стратегічній перспективі.

Структурно другий блок можна представити у вигляді чотирьох напрямів: професійна орієнтація і соціальна адаптація працівника в трудовому колективі підприємства; підвищення якості трудових ресурсів підприємства на базі професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації персоналу; оцінка результатів діяльності персоналу; специфіка роботи з управлінським і виробничим персоналом підприємства.

Третій блок в системі управління кадровим потенціалом підприємства - це якість трудового життя, що означає міру задоволення працівниками своїх особистих цілей в процесі роботи на підприємстві.

Якість трудового життя включає такі параметри, як: гідна заробітна плата, відповідно до відпрацьованого часу; екологічно чисте середовище та безпека життєдіяльності на робочому місці; розвиток кар'єри управлінського і виробничого персоналу; соціально-сумісний колектив, запобігання або вирішення конфліктів та самоповага персоналу між собою та керівництвом підприємства.

Досягнення високого рівня якості трудового життя для кожного співробітника є невід'ємною складовою забезпечення високої ефективності роботи підприємства загалом.

Отже, формування системи управління кадровим потенціалом підприємства, що здійснюється через відповідні функціональні структури управління, реалізується за допомогою системи заходів в рамках кадрової політики, які можуть бути направлені на нарощування і розвиток кадрового потенціалу, в чому підприємство значною мірою повинне бути зацікавлене, зокрема, в стабілізації колективу, збільшенні «капіталовкладень» в робочу силу, сприяттє розвитку персоналу та інше. А тому, доцільно визнати, що головною метою управління формуванням кадрового потенціалу підприємства є забезпечення ефективної діяльності працівників у межах підприємства та формування персоналу як особистостей, які мають відповідальність, колективну психологію та високу професійну кваліфікацію.

Список літератури

Колот А. М. Проблеми розбудови національної моделі соціально-трудоових відносин // Україна: аспект праці. – 2015. - № 5. – С. 23-28.

Дудар А.П. Менеджмент людських ресурсів в сфері бізнесу / Київський Національний економічний ун-т. – Сімф.: Таврія, 2012. – 287 с.

УДК 338

Болдирева Л.М., к.е.н., доцент

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО МОТИВАЦІЙНИХ ЗАСАД ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Економічна інтеграція характеризується поглибленням взаємозв'язків в межах країни між суб'єктами господарювання та окремими державами на засадах розподілу праці. Тому не випадково, що ефективним напрямом розвитку агропродовольчого сектору національної економіки є удосконалення інтеграційних процесів. Зокрема, сільське господарство як виробник сільськогосподарської продукції технологічно поєднане в ланцюг з харчовою промисловістю; остання ж органічно пов'язана з торговельною сферою, яка прямо виходить на споживача продовольства.

останні роки широкого розповсюдження набули так звані агрохолдинги, які на сьогодні зайняли лідируючі позиції в агропродовольчому секторі.

Проте на сучасному етапі розвиток економічної інтеграції агропродовольчого сектора економіки направлений на формування інтегрованих структур холдингового типу.

Обумовлений необхідністю посилення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробництва, розвитком продуктивних сил, прискоренням науково-технічного прогресу та поглибленням співпраці підприємств різних сфер діяльності.

Економічна інтеграція є невіддільною складовою діяльності господарюючих суб'єктів. Наприклад, науковцями опрацьовані різноманітні концептуальні підходи щодо мотиваційних засад функціонування інтеграційних процесів. Серед них доцільно виділити:

- синергетичну теорію (Р.Брейлі, С.Майерс, Дж. Ван Хорн) згідно якої інтеграційні процеси – це спільна діяльність двох та більше господарюючих суб'єктів забезпечує створення ефекту (результату), який є більшим, ніж їх загальний результат, якби вони наодинці. Як наслідок, вартість інтегрованого учасника стає вищою за загальну вартість учасників, якщо б вони функціонували окремо [1, 2];

- концепцію агентських витрат Р. Коуза, в основі якої лежить прагнення підприємства об'єднувати свою діяльність доти, доки трансакційні витрати з іншими партнерами на ринку будуть дорожчими, ніж між учасниками інтегрованої структури [3];

- теорію гордині М.Рудик, О.Семенкової, в якій розглядаються особисті моменти менеджерів, підвищення якості управління, диверсифікація, перевищення ліквідаційної вартості або витрат на створення компанії над її ринковою вартістю тощо [4].

Мотиви інтеграційних процесів можуть бути класифіковані наступним чином – операційні, фінансові, інвестиційні, стратегічні мотиви. Варто констатувати про взаємозв'язок видів, напрямів й форм горизонтальної та вертикальної інтеграції. Формування наддержавних інтеграційних організацій за участю України має враховувати всі позитиви і негативи.

Розглядаючи інтеграційні альтернативи для АПК України М.І. Пугачов й А.О. Мельник до загальних переваг створення зони вільної торгівлі з ЄС для розвитку АПК України відносять [5, с. 30-31]:

- запровадження європейських стандартів демократії та державного регулювання;
- прискорення процесу впровадження сучасних технологій вирощування, обробки, збирання, зберігання сировини й готової продукції АПК;
- підвищення рівня технологічного забезпечення підприємств АПК;
- прискорення розвитку інституціонального ринкового забезпечення підприємств АПК;
- поліпшення стандартів виробництва готової продукції відповідно до вимог ЄС; - застосування досвіду європейських виробників щодо вдосконалення процесу виробництва шляхом підвищення рівня дохідності сільськогосподарського виробництва.

Таким чином, агропродовольчі компанії фактично є тими суб'єктами господарювання, які в значній мірі визначають успішність розвитку сільського господарства країни. Проте існує ряд факторів, які гальмуватимуть розвиток агропродовольчих компаній: несприятлива для експорту аграрної продукції політика; проблеми функціонування сільської місцевості; недостатнє бюджетне фінансування через державні цільові програми; низький рівень заходів щодо підтримки селянських (фермерських) господарств; зменшення кількості пільгових кредитів за рахунок спеціальних кредитних програм; збільшення податків; зниження попиту на сільськогосподарську продукцію; велика кількість імпортованих товарів на ринку; невідповідність матеріально-технічного забезпечення; низький рівень фондоозброєності праці і продуктивності праці; високий рівень індустрії й урбанізації; зменшення потоку інвестицій; падіння родючості ґрунтів.

Список літератури

1. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов / Р. Брейли, С. Майерс. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2008. – 1008 с.

Дж. К. Ван Хорн. Основы управления финансами / Дж. К. Ван Хорн. – М. : Финансы статистика, 2005. – 800 с.

Коуз Р. Фирма, рынок и право; пер.с англ. / Р. Коуз.– М.: Дело, 1993. – 192 с.

Рудык Н.Б. Рынок корпоративного контроля: слияния, жесткие поглощения и выкупы долговым финансированием / Н.Б. Рудык, Е.В.Семенкова. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 456 с.

Пугачов М.І. Інтеграційні альтернативи для АПК України в умовах світової економічної кризи / М.І. Пугачов, А.О. Мельник // Економіка АПК. – 2014. – №4. – С. 28-32.

УДК 330

Бучинський В.В., магістрант

*Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
(м. Харків, Україна)*

ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМКІВ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Глобалізація світової економіки визначає нові вимоги функціонування суб'єктів господарювання. Турбулентність економічних процесів, що виникають у внутрішньому і зовнішньому середовищі, ускладнюють діяльність вітчизняних підприємств і знижують її результативність. Тому першочергову роль відіграють якісний рівень управління та швидкість вирішення виникаючих проблем. Виконанню поставлених цілей вдало відповідає належним чином розроблена та впроваджена стратегія розвитку підприємства. Ефективність управління стратегічним розвитком підприємства, в свою чергу, залежить від адекватності сприйняття та повноти врахування різних аспектів зв'язків підприємства зі своїм середовищем, своєчасним відслідкуванням і прогнозуванням його тенденцій та вимог.

Для визначення напрямків стратегічного розвитку підприємства скористаємось найбільш широко вживаним інструментом управління стратегічним розвитком, а саме матричним підходом. Зазначимо, що матриця може бути побудована на основі певних показників, які можуть використовуватись як для розробки рекомендацій щодо напрямів розвитку підприємства чи окремих елементів, так і для характеристики позиції суб'єкта господарювання. Як правило, в матрицях фіксуються значення внутрішніх і зовнішніх чинників. В якості характеристики внутрішнього середовища найчастіше використовують показники конкурентоспроможності підприємства і його продукції, а також інші кількісно-якісні характеристики [1, 2].

Для розроблення обґрунтованої стратегії розвитку та створення умов для її реалізації необхідне визначення стратегічної позиції підприємства. Аналіз досліджень [3, 4] показав, що стратегічну позицію підприємства найчастіше характеризують за допомогою таких основних параметрів: інвестиційна і ринкова позиції підприємства та стан його потенціалу. Ці параметри характеризуються співвідношенням реальної величини інвестицій та діючої стратегії та оперативного стану управління функціональними сферами діяльності підприємства.

науковій літературі існує багато різних тлумачень стратегічної позиції та позиціонування. Так, в роботі Портера М. [5] стратегічне позиціонування розглядається як досягнення переваги в конкурентній боротьбі, яке визначається для окремих видів бізнесу. Близьким за змістом є бачення сутності стратегічного позиціонування в обранні напрямку економічного розвитку і формуванні для нього ринкової ніші. Існує думка [6, 7], що стратегічна позиція підприємства – це розміщення ресурсів за різними стратегічними зонами господарювання та їх взаємозв'язок між собою і зовнішнім середовищем. Але вважаємо, що така точка зору все ж більше відповідає визначенню і дослідженню стратегічного набору і портфелю стратегій підприємства.

Враховуючи переваги та недоліки проаналізованих підходів, вважаємо доцільним включення до аналізу інноваційного потенціалу, що обумовлено його призначенням,

обраною структурою і специфікою моделі його оцінки, яка враховує ефективність використання, конкурентну значимість і достатність ресурсів для реалізації стратегії розвитку, а також ступінь відповідності стратегічним цілям. Таким чином, інноваційний потенціал виступає системним відображенням внутрішнього середовища підприємства.

Спираючись на переваги матричного методу представлення інформації в стратегічному управлінні, що пов'язані з можливістю узагальнення та наочного подання результатів діагностики, відслідковування взаємозв'язку та взаємовпливу факторів, які утворюють основу матриці, пропонуємо використати матричний підхід до визначення стратегічної позиції підприємства теплопостачання. В якості параметрів використаємо рівень розвитку інноваційного потенціалу і вплив зовнішнього середовища, що дозволить визначити стратегічну позицію підприємства.

Проведений аналіз стратегічної позиції об'єкта дослідження дає змогу зробити наступні висновки щодо специфіки його розвитку. Так, КП «Харківські теплові мережі» внаслідок не проведення відповідних заходів щодо стабілізації свого стану опинилось в глибокій стратегічній кризі, яка спричинена катастрофічним занепадом інноваційного потенціалу. Значний дисбаланс дебіторської і кредиторської заборгованості свідчить, що, з одного боку, підприємство має високу здатність відповідати за поточними зобов'язаннями, а, з другого боку, неврегульовану політику зі споживачами. Така політика призводить до зростання збитків, що обумовлено відстроченим отриманням коштів за надані послуги, в тому числі і через зниження платоспроможності споживачів. Підприємство потерпає від нестачі власних обігових коштів, власні кошти в значній мірі капіталізовані в необоротних активах, що унеможливує подальший адекватний розвиток діяльності, а отже неможлива і беззбитковість підприємства. Таким чином, до основних проблем підприємства відносимо збитковість діяльності, заборгованість споживачів, застаріле обладнання, та ін. протягом тривалого часу. Такі умови роблять подальше функціонування суб'єкта господарювання значно утрудненими.

Аналіз отриманих результатів оцінки стратегічної позиції підприємства теплопостачання показав, що спостерігається наявність суперечностей між підприємством і його оточенням, які формуються внаслідок існування, з одного боку, певної інерції суб'єкта господарювання по відношенню до мінливих зовнішніх умов, а з другого – перебігу певних трансформаційних процесів в оточенні, що виражається в значному коливанні його параметрів. Суттєві протиріччя у внутрішньому середовищі підприємства пов'язані з утриманням недоцільної структури стратегічних ресурсів внаслідок неефективного управління, що призводить до їх неузгодженості та виснаження інноваційного потенціалу підприємства.

Таким чином, запропонована матриця оцінки стратегічної позиції підприємства може бути використана в якості практичного інструмента діагностики його господарської діяльності та в якості бази для наступного визначення доцільних стратегічних напрямів розвитку.

Список літератури

Кирич Н. Б. Удосконалення методики оцінювання стратегічного потенціалу підприємства / Н. Б. Кирич, Н. Я. Марченко // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. — 2012. — №4 (229). — С.67—72.

Кайлюк Є. М. Стратегічний менеджмент [Текст]: навч. посіб. для студ. спец.7.050201 «Менеджмент організацій» / Є.М. Кайлюк, В.М. Андрєєва, В.В. Гриненко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків: ХНАМГ, 2010. – 279 с.

Гончарова С. Ю. Стратегічне управління: Навч. посібник/С. Ю Гончарова, І. П. Отенко; Харківський національний економічний ун-т. – Харків: ХНЕУ, 2004. – 164с.

Лепа Р. М. Прийняття управлінських рішень на підприємстві: теорія та практика/ Р.М. Лепа, В.М. Тимохим; НАН України. Інститут економіки промисловості. – Донецьк: «Юго-Восток, ЛТД», 2004.- 262 с.

Портер М. Е. Стратегія конкуренції. Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. – К.: Основа, 1998. – 392 с.

Отенко І. П. Стратегічні пріоритети підприємства: монографія. – Харків: ХНЕУ, 2008. - с. 109.

П'ятницька Г. Т. Стратегічне управління : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ Г. Т. П'ятницька , Л. В. Лукашова, Н. В. Ракша; за ред. д-ра екон.наук. проф. Г.Т.П'ятницької; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ: КНТЕУ, 2013.- 407 с.

УДК 005.962.15

Волох Д.В., студент; Біловол Р.І., к.е.н., доцент
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)

УПРАВЛІННЯ ДИСЦИПЛІНОЮ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Чому покликана служити дисципліна? Однак перш за все, необхідно визначити, які саме цілі кожен працівник перед собою ставить. Дисципліна буває виробнича і трудова (рис.1).

Законодавчі документи, не підкріплені зобов'язаннями, не є ключем до гарної поведінки, а працівники, об'єднані спільними цілями, часто домагаються успіху. Виділяють також статичні та допоміжні аспекти дисципліни.

Глава X Кодексу законів про працю повністю присвячена трудовій дисципліні. Так у статті 139 вказані обов'язки працівників. Працівники зобов'язані працювати чесно і сумлінно, своєчасно і точно виконувати розпорядження власника або Уповноваженого ним органу, дотримуватися трудової і технологічної дисципліни, вимог нормативних актів про охорону праці, дбайливо ставитися до майна власника, з яким укладено трудовий договір.

статті 140 висвітлено забезпечення трудової дисципліни. Трудова дисципліна на підприємствах, в установах, організаціях забезпечується створенням необхідних організаційних та економічних умов для нормальної високопродуктивної праці, свідомим ставленням до праці, методами переконання, виховання, а також заохоченням за сумлінну працю. У трудових колективах створюється обстановка нетерпимості до порушень трудової дисципліни, суворої товариської вимогливості до працівників, які несумлінно виконують Трудові обов'язки. Щодо окремих несумлінних працівників застосовуються в разі необхідності заходи дисциплінарного і громадського впливу.

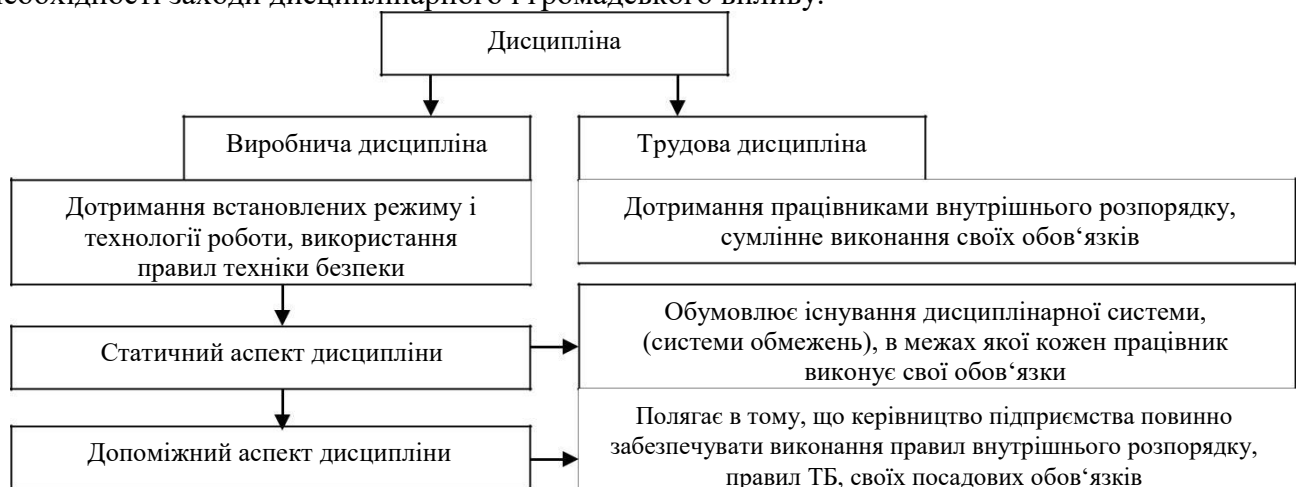

Рис. 1 Сутність та види дисципліни персоналу підприємства

статті 141 йдеться про обов'язки власника або уповноваженого ним органу. Власник або уповноважений ним орган повинен правильно організувати працю, створювати умови

для зростання продуктивності праці, забезпечувати трудову і виробничу дисципліну, неухильно додержуватися законодавства про працю, правил охорони праці, уважно ставитися до потреб і запитів працівників, поліпшувати умови їхньої праці та добробуту.

Стаття 142 містить правила внутрішнього трудового розпорядку, статuti і положення про дисципліну. Трудовий розпорядок на підприємствах, в установах, організаціях визначається правилами внутрішнього трудового розпорядку, які затверджуються трудовими колективами за поданням власника або уповноваженого ним органу і профспілкового комітету на основі типових правил. У деяких галузях народного господарства для окремих категорій працівників діють статuti і положення про дисципліну.

Причини порушення дисципліни. Зазвичай, виділяють два типи порушення дисципліни: визнані і «нав'язані». Необхідно визначити, що «покарання» слідує за порушенням дисципліни обох типів. За непокору правилам або закону людину можуть оштрафувати, засудити або застосувати до неї інші міри покарання. Правило ефективної дисципліни можна виразити так: зробіть дисциплінарні вимоги об'єктивними, обґрунтованими і зрозумілими й залучайте всіх зацікавлених осіб у структуру дисципліни та її підтримку. Нарешті, уникайте речей, що напевно виявляться неприйнятними і неефективними у колективі.

Дисциплінарні стягнення та заохочення. Прийняті правила й інструкції необхідні хоча для управління тією меншістю працівників, що не можуть працювати без порушень прийнятих правил поведінки. Які правила й інструкції необхідні? Для кожного підприємства існує два основних їхні типи:

по-перше, є загальні правила – ті, виконання яких вимагає закон; вони містять у собі контракти з працевлаштування, положення «Закону про охорону здоров'я і безпеки на виробництві» з відповідними інструкціями, виробничі відносини і законодавчі документи з захисту зайнятості;

по-друге, існують правила всередині підприємства. Комісія з їхньої розробки повинна мати чітке уявлення про цілі, що повинні переслідувати ці правила, інакше можна дарма витратити час, сперечаючись про нікому не відомі речі. Керівництво і профспілка підприємства разом повинні зайнятися введенням правил у життя, тому що основою співробітництва цих впливових груп є взаємна згода.

Керівництву і трудовому колективу варто дотримуватися у випадку незадовільної роботи чи поведінки з боку співробітника наступних заходів: доведення до працівників інформації про те, що на них поступають скарги, і надання їм можливості порозумітися до того, як будуть вжиті які-небудь заходи; право працівника, щоб його супроводжував представник профспілки чи колега (на вибір); право апеляції.

разі оголошення всіх правил, перевірок їхнього адекватного тлумачення працівниками, інструктажів і «правильних дій» знаходиться людина, яка ці правила порушує, тоді настає час накладення дисциплінарного стягнення.

Кодексі законів про працю визначено, що дисциплінарним проступком є порушення трудової дисципліни працівником. На працівників можуть накладатися такі стягнення, як догана або звільнення. У тих випадках, коли за скоєний вчинок законом передбачена кримінальна відповідальність, керівник зобов'язаний передати відповідні матеріали до органів дізнання чи попереднього слідства.

Законодавством, статутами і положеннями про дисципліну можуть бути передбачені для окремих категорій працівників й інші дисциплінарні стягнення – такі як звільнення.

Звільнення – це останній захід, який у деяких випадках можна пов'язати з юридичною санкцією. Відповідно до чинного законодавства звільнення – останній засіб впливу після декількох попереджень або міра покарання за відомі грубі порушення, що не залишають порушнику ніяких шансів. Звільнення повинне провадитися лише за попередньою згодою профспілкового комітету, за винятком випадків, передбачених законодавством.

Ще одним дисциплінарним стягненням є тимчасове відсторонення від виконання обов'язків працівника, що використовується досить широко. Я якщо в договорі зазначено,

що тимчасове відсторонення від виконання обов'язків може застосовуватися як дисциплінарна міра, тоді її застосуванню ніщо не перешкоджає.

Письмове попередження. Також широко застосовуються і можуть бути дуже конструктивним засобом дисциплінарного стягнення, якщо застосовуються коректно; якщо ж ні, то результати письмових попереджень дуже неефективні. Кожній формі попередження повинна передувати докладна бесіда, спрямована на прояснення ситуації. Якщо людина розуміє, що ситуацію можна виправити зміною поведінки на краще, то в цьому випадку попередження є дуже дієвою формою стягнення. Тут, втім, теж існують винятки, коли зберігається необхідність врахування письмових попереджень. Варто також зазначити, що, як правило письмові попередження з'являються після неофіційних чи усних попереджень.

Переведення на іншу посаду чи місце роботи. Ще один загальноприйнятий метод дисциплінарного впливу. Звичайно це не просто переведення на іншу посаду, а переведення зі зниженням посади.. Справа в тому, що людину можуть просто не сприйняти в новому колективі. Вона переживає це дуже важко, навіть так, що може звільнитися. Якщо ж переведення здійснюється конструктивно, тоді це йде на користь як працівникові, так і організації.

Зниження в посаді. Застосовується на всіх рівнях організації. Вплив цього заходу на людину в тому і іншому випадках приблизно однаковий. Зниження в посаді навряд чи можна вважати мотивуючим фактором, навіть, у тому випадку, якщо воно відбулося не з вини працівника, а внаслідок «відсутності прямої необхідності» (немає роботи). Позитивна сторона службового зниження, як і переводу, виявляється тоді, коли потреби працівника збігаються з потребами організації.

Штрафи. Іноді можуть бути незаконними, так само як і відсторонення від виконання обов'язків без збереження зарплати. Утримання оплати за фактом запізнення чи позбавлення премії за невиконання норми виробітку – покарання грошима, і воно цілком прийнятне. Утримання надбавок до зарплати прийнятне за умови, що не існує документально зафіксованої домовленості про їхню виплату. Також широко застосовується виплата мінімальної надбавки чи її повна відсутність за невиконання, і це теж може бути розглянуто як штраф.

Заохочення. Працівники заохочуються за зразкове виконання трудових обов'язків, підвищення продуктивності праці, творчу ініціативу, винахідливість у роботі, передання передового досвіду роботи іншим працівникам, за багаторічну і сумлінну працю, за попередження крадіжок, аварій, пошкоджень, економію державних коштів. Заходами заохочення є: оголошення подяки; преміювання; нагородження цінним подарунком; занесення в Книгу пошани; нагородження Почесною грамотою чи нагрудним значком.

Дисциплінарне стягнення застосовується власником або уповноваженим ним органом безпосередньо за виявленням проступку, але не пізніше одного місяця з дня його виявлення, не враховуючи часу звільнення працівника від роботи у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю або перебуванням його у відпустці. Дисциплінарне стягнення не може бути накладене пізніше шести місяців з дня вчинення проступку. До застосування дисциплінарного стягнення власник або уповноважений ним орган повинен зажадати від порушника трудової дисципліни письмові пояснення, розібратися в причинах його проступку.

Правила накладення дисциплінарних стягнень (ДС): вид ДС повинен відповідати чинному законодавству; керівник, який накладає стягнення, повинен мати відповідні повноваження; він може діяти тільки в межах своєї компетенції; ДС може бути винесено не пізніше одного місяця після того, як про порушення стало відомо керівництву, але тільки протягом шести місяців, як воно відбулося; ДС повинно бути організаційно оформлено: доведено до порушника (під розпис) та інших працівників; при накладанні ДС керівник не повинен принижувати гідність працівника.

Список літератури

Осовська, Г.В. Менеджмент організацій [Текст] : навч. посібник / Г.В. Осовська, О.А. Осовський. – К. : Кондор, 2009. – 680 с.

Хміль Ф.І. Практикум з менеджменту організацій: [навчальний посібник] / Ф.І. Хміль. – Львів: «Магнолія 2006», 2011. – 333 с.

УДК: 005.95/96

Горшенева А.О., студент; Біловол Р.І., к.е.н., доцент *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)*

УПРАВЛІННЯ КОМПЕТЕНЦІЯМИ ЯК ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний етап розвитку економіки нашої країни, який характеризується кризовими явищами в економіці, політичними та соціальними конфліктами, вимагає від керівництва підприємств підвищення конкурентоспроможності та якості власного персоналу з метою максимізації прибутку та створення належних соціально-економічних умов для праці і розвитку персоналу.

Тому найактуальнішою проблемою керівництва вітчизняних підприємств повинна стати розробка заходів і способів підвищення рівня конкурентоспроможності персоналу, його інтелектуально-професійного розвитку, впровадження ефективних методів мотивації і стимулювання персоналу на рівні євро стандартів із метою підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності продукції.

Дослідження показали, що конкурентоспроможність персоналу вітчизняних підприємств має низку невирішених проблем:

небажання керівництва українських підприємств адаптуватися до умов конкурентного середовища і тим самим оновлювати виробничі потужності;

низька заробітна плата персоналу та несвоєчасна її виплата;

неефективний процес підбору необхідних фахівців;

ігнорування діагностики міжособистісних стосунків та формування сприятливого соціально-психологічного клімату в трудовому колективі;

впровадження ефективного мотиваційного механізму оплати праці управлінського і виробничого персоналу з метою підвищення ефективності виробництва та результатів діяльності підприємства;

відсутність формування можливостей кар'єрного зростання персоналу, їх пріоритетів у навчанні та підвищення кваліфікації;

неготовність керівництва підприємств та їх кадрових служб до проведення об'єктивної атестації управлінського і виробничого персоналу із визначенням їх якісних і кількісних компетенцій;

вміння проявити свої особистісні, професійні та ділові якості, швидше і краще за інших працівників реалізувати власний потенціал за конкретних умов, які склались на підприємстві, що дає можливість отримувати відповідну винагород, досягати відповідного соціального статусу та забезпечити службово-професійне зростання [1,с.111].

Список літератури

Марк А.Хьюзлід. Оценка персонала. Как управлять человеческим капиталом, чтобы реализовать стратегию The Workforce Scorecard: Managing Human Capital to Executive Strategy

Марк А. Хьюзлід, Братан Е., Бреккер, Ричард У. Битти. – М.: Изд-во «Вильямс» – 2015. – 432 с.

Балабанова Л.В. Управління персоналом: Навч. посіб./ Л.В.Балабанова, О.В.Сардак. – К.: Професіонал. 2006. – 512 с.

Савельева В.С. Управління персоналом: Навч. посіб./ В.С.Савельєва, О.Л. Єськов. – К.: Професіонал. 2005. – 336 с.

Хміль Ф.І. Управління персоналом: підручник / Ф.Ф.Хміль. – К.: Академвидав, 2006. – 606 с.

УДК 330

Гринько А.В., к.э.н., доцент; Бунецкая А.А., магистрант *Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка (м. Полтава, Украина)*

СУЩНОСТЬ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА И ЕГО РОЛЬ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Опыт зарубежных фирм и практика работы украинских предприятий показывают, что существенным реальным резервом их развития является улучшение использования кадрового потенциала сложных производственно-экономических систем. Развитие предприятия рассматривается как реакция на настоящие или будущие изменения внешней среды и поэтому носит стратегический характер. Кадровый потенциал – это совокупные способности кадровых работников предприятия, которые необходимы для того, чтобы выбирать, выполнять и координировать действия, чтобы обеспечить предприятию стратегические преимущества на рынках товаров, услуг и знаний.

Развитие кадрового потенциала предприятий в Украине в условиях ее постепенной интеграции в мировое сообщество и общая наметившаяся тенденция к сближению социально-экономических систем разных стран не только позволяют улучшить конкурентоспособные позиции на отечественном и мировом рынках товаров и услуг, а является неотъемлемым условием его существования и реализации каждым гражданином государства своих прав на труд и достойную жизнь.

Вопросам формирования кадрового потенциала много внимания уделяется в научных трудах отечественных и зарубежных ученых и ученых. В частности широкое освещение сущности к определению понятия "кадровый потенциал" нашло отражение в трудах известных украинских ученых таких, как Довбенко В.И., Мельник В.М., "Потенциал и развитие предприятия", где понятие "кадровый потенциал" рассматривается как временные свободные или резервные трудовые места, которые могут быть заняты специалистами в результате их развития и обучения [1].

Все это свидетельствует об актуальности темы, а затем обусловило выбор направления исследования в научном и практическом аспектах.

Развитие кадрового потенциала выступает важным стратегическим направлением развития каждого предприятия и средством достижения устойчивых конкурентных преимуществ в условиях жесткой конкурентной борьбы. Для того, чтобы деятельность отдельного предприятия была успешной и прибыльной, чтобы предприятие имело устойчивую позицию на рынке среди конкурентов, нужно постоянно развиваться и совершенствоваться; надо непрерывно планировать и поддерживать высокий кадровый потенциал развития; также следует обращать внимание на то, чтобы развитие кадрового потенциала предприятий-конкурентов не был выше и быстрее ваш. Именно поэтому мы обратили внимание на такое направление управления кадрами, как развитие кадрового потенциала и решили исследовать опыт зарубежных предприятий в этой сфере [2].

Современные украинские предприятия в своем большинстве имеют проблемы в области управления кадровым потенциалом, а именно: отсутствие инновационной

направленности кадровой политики и использования удачного опыта зарубежных предприятий; также это отсутствие баланса на отечественном рынке труда; не всегда отделы кадров учитывают личностные характеристики каждого отдельного рабочего и имеют четкую систему развития и совершенствования кадрового потенциала работников; отсутствие четкой системы социальных гарантий и тому подобное.

Развитие кадрового потенциала является неотъемлемой частью кадровой политики каждого современного предприятия, независимо от вида и особенностей его деятельности. В теории управления персоналом в кадровой политикой принято понимать нормативно установленную совокупность целей, задач, принципов, методов, технологий, средств и ресурсов по отбору, обучению, использованию, развитию профессиональных знаний, умений, навыков, возможностей специалистов, руководителей, других участников профессионально-трудовых отношений.

Главная цель формирования кадрового потенциала предприятия – обеспечить предприятие необходимыми трудовыми ресурсами, способными решить задачи и достичь предприятием текущих и стратегических целей.

Главная цель развития кадрового потенциала предприятия определяет подцели и принципы системы управления персоналом. Последние представляют собой правила, основные положения и нормы, которыми должны оперировать руководители и специалисты в процессе управления кадрами.

Развитие кадрового потенциала предполагает реализацию стратегических аспектов управления предприятием, такие, например, как разработка и осуществление кадровой политики, в рамках которой принципы управления персоналом отражают объективные тенденции, социальные и экономические законы, учитывающие научные рекомендации общественной психологии, теории менеджмента и организации, то есть весь арсенал научного знания, который и определяет возможности эффективного регулирования и координации человеческой деятельности [3].

Группу общих (базовых) принципов формирования кадрового потенциала составляют принципы: системности, равных возможностей, уважения к человеку, командного единства, правовой и социальной защиты [4].

Принцип системности формирования кадрового потенциала базируется на восприятии кадрового потенциала как целостной, взаимосвязанной динамической системы, которая охватывает все категории работников направлена на формирование и эффективное использование человеческого капитала.

Принцип равных возможностей отражает объективные тенденции, которые происходят в социально-политической и экономической жизни государства. В последние годы в странах с развитой экономикой при подборе и расстановке кадров распространяется использование этого принципа на представителей всех социальных, классовых, национальных групп [5].

Принцип уважения к человеку определяет способ мышления руководства, при котором потребности и интересы сотрудников являются первоочередными среди приоритетов предприятия. Этот принцип выражается в том, что все сотрудники предприятия имеют равные условия, несут коллективную ответственность за результаты совместной деятельности. Имеют достаточно гибкие функции, которые уточняются в процессе управления персоналом и при осложнении текущей ситуации. Одновременно сотрудники сохраняют свою самостоятельность и самобытность.

Принцип правовой и социальной защищенности заключается в четком соблюдении законов, правовых актов, норм административного, гражданского, трудового и хозяйственного права. Кроме этих принципов, существуют и другие.

Представляя собой сочетание умений и знаний персонала, а не их воплощение в продукции или функциях предприятия, совокупные способности персонала является уникальным источником повышения рентабельности предприятия за счет комбинации

научно-технического, производственного, организационного, управленческого и кадрового потенциалов; создают условия для разработки новых видов продукции, и обеспечивают надлежащее качество всей продукции, выпускаемой предприятием, присущие организационной системе предприятия в целом, а не только отдельным успешным работникам.

Также высококвалифицированные работники предприятия играют важную роль в реализации стратегических планов предприятия, поскольку являются долгосрочной основой для разработки и принятия гибких, стратегически важных решений (о сокращении персонала, диверсификацию продукции, рационализацию организационной структуры, создания совместных предприятий и т.д.). Кроме того, это позволяет удерживать предприятию доминирующее положение на некоторых сегментах рынка, поскольку могут оценивать и учитывать долгосрочные рыночные тенденции и текущие запросы потребителей.

Определение потребности в персонале предусматривает установление исходных данных для расчета и непосредственный расчет необходимой численности работников на определенный период времени, рабочих мест, объема расходов.

Итак, рассмотрев определенные принципы и направления формирования кадрового потенциала предприятия можно сделать вывод, что высокий интеллектуальный уровень предприятия в любой сфере привлекает высококвалифицированный персонал, предоставляет возможность для создания уникального сочетания профессиональных способностей, в свою очередь непосредственно обеспечивает кадровый потенциал предприятия с высокой конкурентоспособностью.

Повышению эффективности формирования и использования кадрового потенциала предприятия способствует сокращению потерь рабочего времени и обеспечения его рационального использования, совершенствования режимов труда и отдыха. Важными резервами повышения эффективности формирования и использования кадрового потенциала предприятия является рост производительности труда и повышение квалификации работников в соответствии с потребностями предприятия, улучшение системы переподготовки кадров, а также улучшение условий труда.

Согласно выявленных резервов формируются направления развития кадрового потенциала предприятия в составе соответствующей стратегии.

Список литературы

Довбенко В.И. Потенциал и развитие предприятия: учебное пособие / В.И. Довбенко, В.М. Мельни. – второй изд., испр. и доп. – Львов: Издательство Львовской политехники, 2010. – 232 с.

Иванова С. Развитие потенциала сотрудников: Профессиональные компетенции, лидерство, коммуникации. / С. Иванова, Д. Болдогоев и др. – М.: Альпина бизнес Букс, 2008. – 278с.

Маренков П.Л. Управление трудовыми ресурсами / П.Л. Маренков, Е.А. Апиларина. – М.: Издательство "Фенекс", 2004. – 448 с.

Померанцева Э. Модели управления персоналом, исследования, разработка, внедрение. / Е. Померанцева. – М.: Вершина, 2006. – 256 с.

Одегов Ю.Г. Аудит и контролинг персонала: учеб. пособие / Ю.Г. Одегов, Т. Никонова. - второй изд., Перераб. и доп. – М.: изд-во "Экзамен", 2004. – 244 с.

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ЗАПУСКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В СЕКТОРІ FMCG

На сучасному етапі розвитку ринкового середовища українська інноваційна продукція зіткнулася з жорсткою конкуренцією як на національному, так і на міжнародному ринках. Це виявило низку проблем і викликало спад виробництва. Суттєвими причинами спаду виробництва є недосконала система запуску інноваційних проектів та недостатньо ефективне внутрішнє управління ними.

Зі значними проблемами зіткнувся сектор FMCG, адже структура попиту на товари широкого вжитку суттєво змінилася в умовах кризових подій.

Поточна економічна ситуація вимагає від компаній перегляду своїх бізнес-процесів та підвищення їх ефективності. Перед компаніями постає проблема у зниженні затрат, покращення операційної ситуації, прийнятті інноваційних рішень та запуску принципово нової продукції, з метою отримання конкурентних переваг та збільшення рівня споживчого попиту.

До спонукальних мотивів, які змушують підприємства впроваджувати різні види інновацій, у першу чергу належать такі:

- суспільна потреба в інноваціях;
- виживання підприємства в умовах швидких змін у зовнішньому середовищі;
- забезпечення конкурентного статусу та ефективності функціонування підприємства.

метою оперативної реакції на зміну попиту в умовах ускладненого планування, компаніям сектору FMCG необхідно ставати гнучкішими та змінювати підхід до керівництва над внутрішніми процесами запуску інноваційних проектів.

Інноваційний проект являє собою комплекс взаємопов'язаних заходів, розроблених з метою створення, виробництва та просування на ринок нових високотехнологічних продуктів за умов встановлених ресурсних обмежень.

Відомо, що у дослідженнях структури інноваційного проекту більшість вітчизняних учених дотримується схеми: —дослідження — розробки — виробництво — маркетинг — продажі. Усі вказані етапи взаємозумовлені і забезпечують успіх нововведення лише за умови інтеграції їх у єдине ціле.

Інноваційний проект можна розглядати як комплекс послідовних дій, унаслідок яких новація розвивається від ідеї до конкретного продукту і поширюється під час практичного використання. Перебіг інноваційного процесу, як і будь-якого іншого, визначається складною взаємодією багатьох чинників. Успіх на цьому шляху залежить від управлінського механізму, який об'єднує в єдиний потік витoki наукової ідеї, її розроблення, упровадження результату у виробництво, реалізацію, поширення і споживання.

Інноваційні продукти можна визначити за такими ознаками:

вони завжди пов'язані з господарським (практичним) використанням оригінальних рішень;

дають конкретну господарську та/або соціальну вигоду для користувача. Ця вигода передбачає проникнення та розповсюдження продуктів на ринку;

означають перше використання інноваційного продукту на підприємстві незалежно від того, чи використовувалось воно десь раніше (з точки зору окремої компанії навіть імітація може мати характер інновації);

потребують творчого підходу та пов'язані з ринком.

Інноваційний продукт може бути оригінальним, удосконаленим, модифікованим або новою моделлю. На думку американських спеціалістів, існує шість категорій інноваційного продукту, які відрізняються за ступенем новизни для компанії та споживача. До них належать такі:

інноваційний продукт у всьому світі – новий товар, що виробляється для нового ринку (10%);

асортимент інноваційного продукту – новий товар вперше затверджує компанія для проникнення на ринок, що вже визначився (20%);

доповнення до існуючого асортименту – новий товар доповнює асортимент, що сформувався (26%);

удосконалення існуючого продукту – новий товар удосконалюється і заміняє існуючий (26%);

зміна позицій – існуючий товар спрямовують на новий ринок або на його сегмент (7%);

зниження витрат – товар виготовляється зі зниженням витрат порівняно з тим, що випускався раніше (11%).

Ефективність інноваційного проекту визначається лише після впровадження інновації, коли з'ясовується, у якій мірі вона задовольняє потреби ринку. Організація процесу нововведень для кожного підприємства має свої особливості, які зумовлюються в першу чергу специфікою як підприємства, так і специфікою нововведення.

За допомогою емпіричного аналізу автором було визначено, що на практиці багатьох міжнародних компаній, що проводять діяльність на ринку FMCG, процес управління запуску інноваційного продукту можна умовно розділити на наступні етапи:

- процес зародження ідеї для інноваційної розробки;
- етап аналізу обраних ідей та їх пріоритезація;
- менеджмент процесу розробки та тестування;
- запуск продукції.

На першому етапі відбувається аналіз споживчих трендів та тенденцій. Аналіз, як правило, проводиться на основі досліджень та статистичних звітів, замовлених у міжнародних дослідницьких центрах. Відбувається сукупна оцінка як змін у загальних вподобаннях по категорії продукції, тобто категоріальний аналіз, так і детальний аналіз зміни вподобань по конкретному бренду. На даному етапі роботи весь процес проробляється проектним лідером – тобто відділом маркетингу, який відповідальний за загальний стратегічний та конкретно тактичний напрямок розвитку бренду та запуск нових продуктів.

По аналізі статистичних досліджень та звітів відбувається виокремлення основних тенденцій та проблем, на основі яких проектний лідер відбирає рішення для впровадження розробок. При цьому, для обраного концепту розраховуються основні фінансові та операційні показники. На цьому етапі проводиться попереднє визначення характеристик продукту, а також складається таймінг та проводиться перша проектна зустріч для всіх функцій, залучених в процес.

Аналіз та оцінка проведених етапів роботи говорить про їх недосконалість у наступних аспектах:

- одноосібний відбір ідеї для впровадження нового продукту, що підвищує ризик суб'єктивності прийнятого рішення та першопочатково унеможливує розгляд та аналіз альтернативних варіантів проектною групою;
- попереднє прогнозування фінансових та операційних показників без залучення відділів відповідних функцій, що зумовлює додаткові витрати часу на організацію процесу у випадку, якщо першопочаткові прогнози завищено.

Наступний етап передбачає розробку формули продукту та розрахунок P&L відділом фінансів. Відбувається внутрішнє тестування перших зразків продукту, фіналізація смакових характеристик, тощо. Після розрахунку фінансових показників може відбутися корекція формули з метою зменшення собівартості та досягнення мінімально необхідного показника прибутковості. Тим не менш, даний етап буде проведено більш ефективно за умови

включення додаткового процесу перед етапом розробки формули: оцінки показника максимально можливої собівартості продукту, яку компанія може собі дозволити за умови досягнення мінімально необхідного рівня прибутковості. Таким чином, це прибере необхідність переробки формули продукту у випадку незадовільних показників P&L та пришвидшить процес переходу до наступної стадії.

випадку, якщо запуск нового продукту вимагає збільшення виробничих потужностей та впровадження нових технологій, питання залучення додаткових інвестицій виноситься на раду директорів і розглядається протягом певного періоду часу. У разі прийняття позитивного рішення, відбувається перехід на наступну стадію – створення перших прототипів та індустріальних зразків. На цьому етапі відбувається замовлення упакування та сировини для створення першого зразка готової продукції. Розробляється дизайн упаковки та проводиться планування просування продукту за залученням різного виду реклами: POSM, Trial, Out of Home, Digital Activation, TV та ін. Обов'язковою умовою етапу в секторі FMCG є проведення DLC-test, який перевіряє період зберігання продукту за тих чи інших умов. Проводиться фінальний перерахунок P&L при всіх оновлених даних, запуск продукту офіційно затверджується всіма відділами та генеральним директором.

Фінальним етапом процесу запуску нового продукту є замовлення повної партії упакування та сировини, проведення першої партії повномасштабного виробництва та доставка продукту до споживача.

Роль проектного лідера у проведенні всіх етапів запуску нового продукту є наступною:

- прийняття рішень в процесі проходження всіх етапів запуску продукту;
- формування проектною командою та проведення проектних зборів;
- керівництво над відповідністю проведених процесів до загальноприйнятого процесу запуску інноваційних продуктів в компанії;
- контроль над оцінкою ризиків та відповідна пріоритезація процесів;
- контроль над проходженням етапів відповідно до заданого таймінгу.

Оцінка та аналіз системи управління запуском нового продукту дозволяє виокремити основний недолік, який полягає у одноосібності проектного лідерства та його представленості виключно однією з функцій. Це несе за собою ряд проблем, які виникають в ході проектною роботи:

недостатня залученість представників всіх необхідних відділів у роботі над продуктом;

відсутність мотивації для пошуку нестандартних шляхів з метою вирішення непередбачених проблем у ході роботи над проектом;

недостатня ефективність у роботі над зменшенням ризиків у випадку відсутності залучення до керівництва над проектом представника відповідної функції.

Таким чином, модифікацією до керівництва над запуском інноваційного проекту повинно стати тимчасове залучення до проектного лідерства представників з інших функцій, окрім постійного керівника відділу маркетингу. Представники функцій, залучених до керівництва, повинні обиратися відповідно до зони дії найбільшого ризику для запуску продукту, виявленого в ході роботи над ним, та змінюватися відповідно до превалювання одного виду ризику над іншим.

УДК 314.7

Гунченко М.В., к.е.н., доцент
*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)*

МІСЦЕ УКРАЇНИ В МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ В СВІТІ

Міграції населення належать до числа складних системних об'єктів дослідження. Термін міграція походить від лат. *migratio* - переміщення. В широкому розумінні, міграційні

процеси - це процеси просторового переміщення людей між поселеннями, регіонами, країнами. У вузькому значенні, під ними розуміють сукупність переселень людей, пов'язаних зі зміною ними місця проживання на довготривалій строк, що спричиняє зміни територіального розміщення поселення.

Соціологія вивчення міграційних процесів передбачає дослідження її причин і мотивів, складу мігрантів. Вивчається не тільки факт переміщення, а й такі компоненти даного процесу, як міграційна установка, міграційна мотивація, міграційна поведінка, чинники та стимули міграції, адаптація, інтенсивність, результативність та ін. [2].

Міграційні процеси - це постійна характеристика будь-якого суспільства і в будь-яку епоху. Історія суспільства свідчить про чисельність масових переселень. До таких відносять старогрецькі колонії, масові міграційні рухи євреїв всією Європою в епоху Середньовіччя, переселення, пов'язані з відкриттям нових материків (Південна та Північна Америка, Австралія). Навіть США - країна емігрантів.

Створюючи передумови для реалізації соціальної мобільності населення, міграції впливають на трансформацію соціально-групової структури суспільства, сприяють професійно-кваліфікаційному просуванню мігрантів, зміні їх статусних характеристик і способу життя, структури їх прибутків та потреб.

Міграції відіграють найактивнішу роль у формуванні територіальних спільнот людей, у підтримці умов постійного соціального відтворення. Дослідження міграції свідчить про наявність певних закономірностей у соціально-демографічних характеристиках міграційних потоків. Так, у них частина чоловіків завжди вища, ніж у складі населення в цілому. Підвищеною є міграційна рухливість молоді. Природно, що в місцях, де існує великий витік-приток населення, порушується соціально-демографічна структура, що відбивається і на решті характеристик регіону.

Починаючи з 1993-1994 рр. помітно розвинувся відтік населення з України. Щорічно міграційні процеси (відтік) досягали від 100 тис. до 140 тис. чол. Україна стає країною, що втрачає населення в міграційному обміні з країнами близького і далекого зарубіжжя. Основними міграційними країнами, до яких приїздить велика кількість мігрантів (постійних і тимчасових), є: Польща, Російська Федерація, Туреччина, Словаччина, Греція, Португалія, Іспанія, США, Великобританія та ін. [1, 3].

Основними факторами впливу на рівень трудової міграції вчені вважають: демографічну ситуацію, рівень безробіття, розмір заробітної плати, міграційну політику, а також політичну ситуацію в країні виїзду та світі [1-3].

Кожен із цих факторів впливає на динаміку кількості трудових мігрантів. Так, зокрема, скорочення та старіння населення в країнах ЄС, наявність прихованого безробіття в країні виїзду, проблеми працевлаштування молоді після здобуття освіти, перевищення розміру заробітної плати в країнах, наприклад, ЄС в порівнянні з країною виїзду, і найвищими рівнями заробітної плати серед усіх країн-реципієнтів мігрантів, відсутність конкретних заходів в країні виїзду спрямованих на репатріацію громадян і натомість наявність таких заходів в приймаючих країнах, політична нестабільність в країнах виїзду – все це фактори, які сприяють збільшенню кількості мігрантів до країн, наприклад, ЄС.

Порівнюємо ряд економічних та соціальних індикаторів розвитку країн світу і України (табл. 1) для виявлення їх впливу на рівень міграції. Проведене порівняння не дає можливості виявити суттєвих закономірностей між ВВП на душу населення, темпом приросту ВВП, рівнем безробіття, приростом населення, народжуваністю дітей на 1 дорослу жінку, часткою міського населення, середньою тривалістю життя чоловіків та загальним міграційним потоком.

Порівняння ряду економічних та соціальних індикаторів розвитку країн світу*

Країна	ВВП на душу населення (2014 р.)	Темп приросту ВВП (2014 р.) %	Рівень безробіття (2014) %	Індекс людського розвитку (2014)	Паритет купівельної спроможності 2014 р./\$	Врожайність зернових культур 2014 р./т/га	Частка міської населення (2014) %	Середній вік населення (2014) р.
Україна	2928,9	-6,8	9,3	10,8	-0,4	1,5	65,7	69,7
Китай	7616,7	7,3	4,6	0,1	0,5	1,6	55,6	74,0
Білорусь	8014,3	1,6	5,9	11,4	0,0	1,6	76,7	65,3
Казахстан	12436,2	4,3	5,1	20,1	1,6	2,6	53,2	64,3
Польща	14110,8	3,3	9,0	1,6	-0,1	1,4	60,5	73,1
Японія	36298,2	-0,1	3,5	1,6	-0,1	1,4	93,5	80,0
Франція	42650,8	0,2	10,3	12,1	0,5	2,0	79,5	78,8
Німеччина	47996,2	1,6	5,0	14,9	0,1	1,4	75,3	78,2
США	54306,3	2,4	6,3	14,5	0,8	1,9	81,6	76,5
Швеція	58855,6	2,3	8,0	16,8	0,8	1,9	85,8	80,1

*Проведено автором за матеріалами [4]

Тому, слід зазначити, що серед основних факторів відтоку населення з України є не стільки безробіття, скільки невідповідність заробітної плати затратам праці, співвідношення заробітної плати в Україні працівників певних професій із заробітними платами відповідних працівників у приймаючих країнах (зазвичай сусідніх), неможливість самореалізації, прояв соціального протесту та вимушене переміщення осіб з Донбасу та АРК. Підписання Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу також сприятиме збільшенню кількості трудових мігрантів, зокрема за рахунок спрощення візового режиму, а також сприяння мобільності населення.

Список літератури

Гнатюк Т. О. Сучасні міграційні процеси: світові тенденції, європейські та українські особливості // Т. О. Гнатюк // Політичні науки. Правознавство : зб. наук. праць. – Том 69. – Вип. 56. – С.105–112.

Дмитрук Б.П. Світові міграційні процеси: мотивація, види й наслідки для країн виїзду та приймаючих країн / Б.П. Дмитрук, Н.М. Светлова // Вісник Східноєвропейського університету економіки та менеджменту. Серія : Економіка і менеджмент. – 2016. – № 1. – 18 – 27.

Чорна В.О. Динаміка міграційних процесів в Україні: соціологічний аналіз / В. О. Чорна // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Серія : Соціологія. – 2015. – Т. 258, Вип. 246. – 175 – 180.

A world of information. – Режим доступу : <http://data.un.org>.

ПЛАНУВАННЯ КАР'ЄРНОЇ СТРАТЕГІЇ МЕНЕДЖЕРА ЯК ЧИННИК САМОРОЗВИТКУ

Ринкові умови формують високі вимоги до рівня кваліфікації персоналу сучасного підприємства, знань і професійних навичок працівників. За таких умов стає проблема ефективного підвищення за кар'єрною сходинкою. Правильне планування розвитку кар'єри являє собою організацію просування по щаблях посадового й кваліфікаційного росту, що допомагає розвивати й реалізувати професійні знання й навички в інтересах фірми. Одні вважають, що кар'єра - це шлях до успіху, досягнення видного положення у суспільстві. Це успішне просування вперед у галузі службової діяльності. Інші вважають, що кар'єра - це результат свідомої позиції і поведінки людини в галузі трудової діяльності, пов'язаної з посадовим або професійним зростанням.

За своєю сутністю кар'єра має стратегічний характер тому, що вона спрямована на просування працівника у майбутнє. Планування кар'єри є однією із функцій відділу персоналу організації. Це визначення майбутнього розвитку працівника, етапів досягнення намічених цілей та просування по службі.

При плануванні кар'єри порівнюються потенційні можливості, здібності, цілі працівника з вимогами організації, її стратегії, планами розвитку.

результаті планування розробляється програма (план) професійного і посадового зростання кожного працівника організації. Складається професіограма, в якій фіксується перелік позицій поступового розвитку працівника і шлях (термін), який він повинен пройти, для того, щоб одержати необхідні знання, досвід, оволодіти потрібними навичками не тільки для ефективної роботи за даною посадою, а й для підготовки просування на вищу посаду [1].

Плануванням кар'єри працівника
займаються: сам працівник; менеджер по
персоналу; лінійний менеджер.

Кожен з них передбачає для конкретного працівника заходи щодо планування його кар'єри.

Сам працівник передбачає такі заходи [2]:
первинне орієнтування в організації; вибір
структурного підрозділу і майбутньої посади;
виконання роботи на призначеній посаді; оцінка
перспектив і проектування зростання; реалізація
заходів зростання.

При розробці заходів планування кар'єри працівника необхідно враховувати не тільки його особисті якості (освіта, кваліфікація, відношення до роботи, система внутрішньої мотивації), а й такі умови:

1. Найвищою точкою кар'єри є вища посада у конкретній організації [3].
2. Довжина кар'єри визначається кількістю вищих посад на шляху від першої, яку працівник займає у даний час, до вищої точки.
3. Співвідношення кількості посад на вищому ієрархічному рівні до кількості посад, на яких працюють претенденти у даний момент своєї кар'єри. Це показник рівня позиції.

Співвідношення кількості вакансій на вищому рівні до кількості претендентів. Це показник потенційної мобільності.

Наявність перспективної або тупикової кар'єри. У працівника може бути довга кар'єрна лінія, або дуже коротка, тому менеджер по персоналу ще при прийманні кандидата

на роботу повинен визначити можливу кар'єру і обговорити її з кандидатом, виходячи із індивідуальних особливостей та специфіки мотивації. Одна і та ж кар'єрна лінія для одних працівників може бути як привабливою, так і нецікавою, а це суттєво впливає на ефективності діяльності працівника.

Таким чином, планування кар'єри в організаціях здійснюється шляхом порівняння особистих бажань у галузі своєї кар'єри з можливостями їх задоволення доступними заходами [4].

Регулювання просування — це наслідок особливого виду діяльності, пов'язаної з такими можливостями.

Планування кар'єри передбачає визначення засобів для досягнення бажаних результатів. Процеси, що проходять при плануванні кар'єри наведені на схемі. Відповідальність за виконання планових заходів лежить як на організації, так і на працівникові.

Керівники підрозділів повинні надавати своїм працівникам інформацію про потреби і можливості організації у кадровому забезпеченні не тільки у межах свого підрозділу, а й по організації в цілому.

Список літератури

Виноградський М.Д. Організація праці менеджера: навч. посіб. (рек. МОН). — К.: Кондор, 2010. — 414 с.

Організація праці менеджера: навч. посібник / М.Д. Виноградський, А. М. Виноградська, О.М. Шканова. — Київ : Центр учб. л-ри, 2012. — 504 с.

Організація праці менеджера: навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни за кредитно-модульною системою організації навчального процесу / С. В. Остряніна, Л. А. Рибалко-Рак. — Полтава : ПУЕТ, 2014. — 140 с.

Соціологія праці : Підручник / М. П. Лукашевич. — Київ : Либідь, 2004. — 440 с.

УДК 65.012.32

Гунченко М.В., к.е.н., доцент; Литвиненко К.Ю., Пономарьова В.Е., студенти
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)

СУЧАСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі виклики навколишнього середовища значною мірою впливають на управлінську діяльність підприємства. Більшість підприємств реагують шляхом зміни або вдосконалення системи управління.

Із зміною системи управління значно зростає роль управлінських рішень, збільшується увага до вдосконалення процесів прийняття рішень з метою підвищення їх ефективності та надійності. Тому питання дослідження теоретичних та методологічних підходів до розроблення та прийняття управлінських рішень залишаються актуальними і сьогодні [1].

Сучасні умови управління підприємством значно підвищують вимоги до процесів прийняття управлінських рішень. Процесний підхід, що базується на такому основному принципі, як орієнтація на бізнес-процесі із застосування інформаційних технологій, вимагає швидкої реакції на зміни навколишнього середовища і прийняття оперативних рішень [2].

Успіх рішень, пов'язаних з управлінням бізнес-процесами (як і його поразка) залежить від ряду умов і факторів, описаних в багатьох літературних джерелах і дослідженнях. Разом з тим, пропонуємо виокремити наступні принципи:

– пропозиції повинні базуватись на об'єктивному аналізі актуальних даних, а не на припущеннях і думці експерта;

– необхідно враховувати попередній досвід управління бізнес-процесами;

- необхідно аналізувати інформацію на всіх етапах управління з метою усунення дублювання функцій та уникнення помилок;
- інформація щодо показників якості бізнес-процесів повинна бути відкритою для усього підприємства, а не концентруватись в межах певних груп;
- бізнес-процеси повинні бути досліджені досить ретельно, а не поверхнево;
- групові пропозиції повинні бути обмежені в проміжках певного часу, щоб групи могли сконцентруватись на проблемі і не втратили натхнення;
- повинна бути потужна підтримка вищого керівництва [3].

Вищеперераховані принципи свідчать, що задачі, пов'язані з прийняттям рішень при управлінні бізнес-процесами, мають складний багатогранний характер. Важливо зауважити, що успіх рішення в значній мірі залежить від результатів аналізу проблемної ситуації. Завдання створюються менеджерами на всіх рівнях управління і повинні забезпечувати організацію взаємодії, реалізації і контролю процесів виконання рішень.

Також важливо враховувати, що процес прийняття рішень менеджерами не є чітким послідовним виконанням етапів, що запропонований в теоретичних положеннях щодо прийняття управлінських рішень. Тому важливо визначити діапазон задач прийняття рішень на різних ланках управління бізнес-процесами.

Отже, ретельне дослідження задач прийняття рішень допоможе менеджерам сформулювати чітке уявлення про проблему та правильно ідентифікувати рішення, що, в свою чергу, сприятиме зменшенню помилок при розробленні заходів щодо реалізації і контролю виконання рішення, дозволить об'єктивно визначити необхідні ресурси для його виконання.

Список літератури

Новітні тенденції розвитку управління підприємствами: монографія / [Федонін О.С., Швиданенко Г.О., Лаврененко В.В. та ін.]. – К.:КНЕУ, 2014. – 257 с.

Еліферов В.Г., Рєпін В.В. Бізнес-процеси: Регламентация і управління: Посібник. / В.Г. Еліферов, В.В. Рєпін. – К.: ІНФРА-К, 2013. — 319 с.

Менеджмент процесів / Під ред. Й.Беккера, Л.Вілкова, В.Таратухіна, М.Кугелера, М.Роземанна; [пер. з нім.]. – К.: Світ, 2008. – 384 с.

УДК 331.1

Гунченко М.В., к.е.н., доцент; Рогова С.М., Новікова І.В., студентки *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)*

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУР УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ

Радикальна перебудова системи управління економікою, що переходить на рейки ринкових відносин - один з найважливіших напрямків програми реформ, що проводяться в нашій країні. Особливе значення ця проблема має на рівні підприємства, становище якого у ринковій економіці змінюється корінним чином.

Умови функціонування сучасних підприємств будь-якої форми власності, організаційно-правової форми господарювання та галузевої належності характеризуються невизначеністю та динамічністю соціально-економічного середовища. Ефективне протистояння підприємства змінам зовнішнього середовища можливе тільки за умов здійснення випереджувальних заходів, спрямованих на збереження його життєздатності та забезпечення конкурентоспроможності, тобто за умов постійного розвитку підприємства.

Дуже часто причиною здійснення змін є різні критичні ситуації, які виникають на підприємстві. Потрібно, щоб відбулися зміни у стратегії, у структурі виробничих операцій.

Вони можуть змінюватись покроково або ж радикально. Серед сучасних напрямків удосконалення підприємств та структур управління можна виокремити такі:

перехід від вузької функціональної спеціалізації управлінської роботи до інтеграції в змісті та характері управлінської діяльності;

дебюрократизація, тобто відмова від формалізації відносин та ієрархії, відокремлення функціональних та штабних ланок структури управління;

скорочення кількості ієрархічних рівнів шляхом реорганізації великих централізованих підприємств у декілька невеликих або створення мережі підприємств;

трансформація організаційних структур підприємств із ієрархічних (пірамідальних) у плоскі, із мінімальною кількістю рівнів управління між керівництвом та виконавцями;

здійснення децентралізації низки функцій управління, насамперед виробничих і збутових. Для цього в структурі підприємства створюються напівавтономні або автономні відділення, стратегічні бізнес-одиниці, що несуть відповідальність за прибутки і збитки;

підвищення ролі інноваційної діяльності - в межах великих підприємств створюються інноваційні підрозділи що орієнтуються на виробництво та самостійне просування на ринках нових виробів та технологій, а також підрозділів, що діють на принципах «ризикованого фінансування»;

організація філіальних форм зв'язку між самим підприємством та іншими підприємствами, у тому числі шляхом створення внутрішніх ринків;

створення автономних груп (команд), діяльність яких спрямована на розв'язання конкретних завдань, постійне підвищення творчої та виробничої віддачі персоналу.

Таким чином, розвиток бізнесу означає якісні зміни та оновлення його господарської системи та організаційної структури, підвищення ефективності функціонування на основі вдосконалення техніки, технології та організації праці у всіх структурних підрозділах, підвищення якості продукції та послуг, що ним надаються.

Список літератури

Гунченко М.В. Напрями групування чинників внутрішньої ефективності управління сучасним підприємством / М.В. Гунченко, Д.В. Ступак // *Методологія та практика менеджменту на порозі ХХІ століття: загальнодержавні, галузеві та регіональні аспекти*. Ч. 1: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 13-14 трав. 2010 р. / редколегія Нестуля, Л.Г. Войнаш, І.А. Маркіна. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2010. – С.57-58.

Гунченко М.В. Системний характер функції менеджменту "організація" в процесі управління підприємством, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність / М.В. Гунченко, К.А. Ільїна // *Методологія та практика менеджменту на порозі ХХІ століття: загальнодержавні, галузеві та регіональні аспекти*. Ч. 1: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 13-14 трав. 2010 р. / редколегія О.О. Нестуля, Л. Г. Войнаш, І. А. Маркіна. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. – С.41-42

Грицюк Е.О. Організаційна структура підприємства / Е.О. Грицюк // *Економіка підприємства: навч. посібник* / Е.О. Грицюк. – Київ : Дакор, 2009. – С.13-17

Сіменко І.В. Якість організаційної структури управління суб'єктом господарювання: аспекти і параметри оцінки / І.В. Сіменко // *Актуальні Проблеми Економіки*. – 2009. – № 12. – С.106-113.

Сідаш Н.В. Чинники підвищення ефективності організації управлінської праці / Н.В. Сідаш, М.В. Гунченко // *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Менеджмент у 21 сторіччі: методологія і практика"*, 16-17 трав. 2013 року: зб. наук. праць. 2013. – С. 239-240.

Ржепішевська В.В. Формування інноваційного потенціалу господарської системи / В.В. Ржепішевська, Л.М. Болдирева // *Особенности развития регионов Украины в новых экономических условиях: материалы 4-й всеукр. науч. web-конф. молодых ученых, 7 марта 2013.* – С. 153-154.

ЛОГІСТИЧНІ ПІДХОДИ В УПРАВЛІННІ ЕНЕРГЕТИЧНИМИ ПОТОКАМИ ОЛІЙНОЖИРОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Застосування концепції та методології логістики в агропромисловому комплексі спрямоване на оптимізацію управління ресурсними, інформаційними та енергетичними потоками. Слід відзначити, що кожна із функціональних галузей логістики вже достатньо вивчена та описана у відповідній літературі. Відносно новим же в логістичному підході є інтеграція галузей агропромислового комплексу з метою досягнення результату з мінімальними витратами часу і ресурсів шляхом оптимального наскрізного управління потоками.

Управління енергетичними потоками в сільському господарстві включає в себе своєчасне забезпечення процесу виробництва енергетичними ресурсами і оптимальне їх використання, а також запровадження енергозберігаючих заходів на всіх етапах.

Виробництво насіння соняшника та його переробка поєднані в олійножирову галузь в Україні, яка взаємодіє через потоки енергії з паливно-енергетичним комплексом. Потоки енергії в олійножировому підкомплексі України представлені на рис. 1.

Згідно логістичного підходу зв'язок паливно-енергетичного комплексу з олійножировим підкомплексом є ешелонованим (виробник – посередник – споживач), що ускладнює організаційно-економічні відносини між ними.

Методологічною основою управління матеріальним потоком згідно концепції логістики є системний підхід, який розглядає окремі об'єкти логістики як єдину систему і дозволяє побачити об'єкт, що вивчається як комплекс взаємопов'язаних підсистем з усіма їх інтегрованими властивостями та зв'язками [1, с. 33]. Таким чином, управління енергетичними потоками в аграрних логістичних системах також доцільно розглядати з позицій системного підходу.

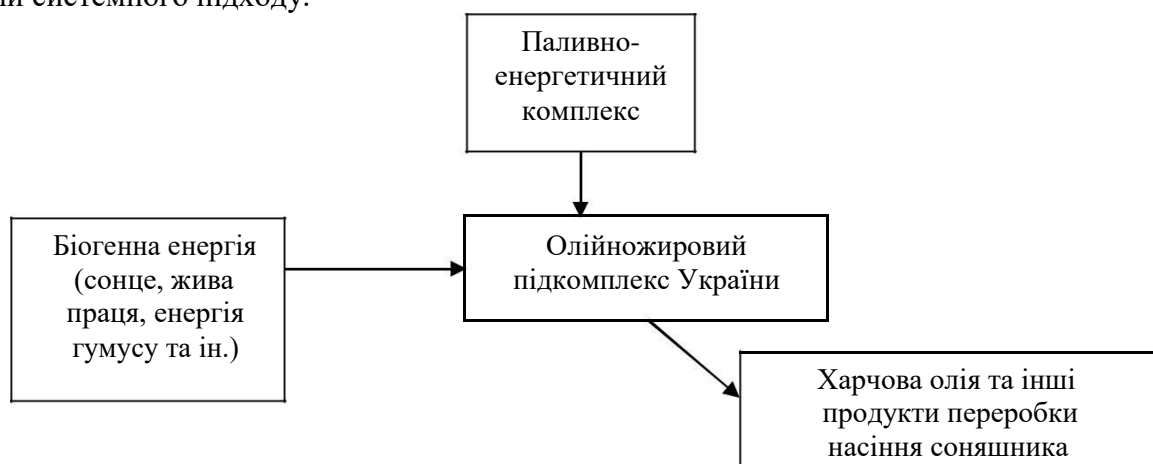

Рис. 1. Потоки енергії в олійножировому підкомплексі України Джерело: розроблено автором

Управління аграрними логістичними потоками відбувається як на макро-, так і на мікрорівні [2]. На макрорівні є ланцюгом, через який послідовно проходить матеріальний потік, що інтегрується з окремими підприємствами. При традиційному підході управління кожним підприємством (тобто сільськогосподарськими підприємствами, підприємствами з виробництва засобів виробництва для сільського господарства і переробними підприємствами) відбувається власником відокремлено через що завдання управління

наскрізним енергетичним потоком не ставиться. Згідно логістичного підходу об'єктом управління в олійножировому підкомплексі виступає наскрізний матеріальний потік та потік енергетичних ресурсів.

На макрорівні згідно логістичного підходу підприємствам олійножирового підкомплексу необхідно відмовитись від ізольованого розгляду споживання енергетичних ресурсів і за критерієм мінімуму витрат енергоресурсів, який базується на оптимальному значенні кожного з додатків, варто розглядати цільову функцію в такому вигляді:

$$f(E) = \min (E_{\text{пост}} + E_{\text{збер}} + E_{\text{вир}} + E_{\text{збгп}} + E_{\text{розп}}) \quad (1)$$

де $E_{\text{пост}}$ – кількість спожитої енергії в процесі постачання ресурсів, т умовного палива (у.п.);

$E_{\text{збер}}$ – кількість спожитої енергії в процесі зберігання ресурсів, т у.п.;

$E_{\text{вир}}$ – кількість спожитої енергії в процесі виробництва продукції, т у.п.;

$E_{\text{збгп}}$ – кількість спожитої енергії в процесі зберігання готової продукції, т

у.п.; $E_{\text{розп}}$ – кількість спожитої енергії в процесі розподілу продукції, т у.п.;

Робота з економії енергетичних ресурсів на підприємствах олійножирового підкомплексу є специфічною і забезпечується цілим комплексом заходів. Специфіка цієї роботи прямо не впливає на результати виробництва, тобто на обсяг продукції і її якість. Однак, вона проводиться в цілях досягнення мінімуму витрат енергоресурсів в загальному ланцюгу виробництва та максимального прибутку за рахунок зниження собівартості кінцевої продукції, що забезпечує підвищення конкурентоспроможності продукції.

Список літератури

Амітан В.Н. Логістизація процесів в організаційно-економічних системах / В.Н. Амітан, Р.Р. Ларіна, В.Л. Пілюшенко. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2003. – 73 с.

Логистика: учебник / Под ред. Б. А. Аникина: 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 368 с.

УДК 69.003:658

Зернюк О.В., к.т.н., доцент; Марочко Т.Р., студентка *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)*

ВПЛИВ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПОВЕДІНКУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Проблема управління взаємодією складних соціально-економічних об'єктів, наприклад, будівельних підприємств з нестабільним навколишнім середовищем є однією з актуальних проблем сучасної економічної науки. Для ефективного вирішення даної проблеми виникає потреб визначення закономірностей і характеру впливу різних чинників нестабільного оточення на діяльність об'єкта управління.

позицій системного підходу навколишнє середовище будівельного підприємства можна розділити на внутрішнє середовище, безпосереднє оточення і зовнішнє оточення [1].

Внутрішнє середовище будівельного підприємства обмежується наступними основними його складовими: функціональними підрозділами організаційної системи управління; усіма складовими елементами виробничого потенціалу і матеріальними ресурсами; допоміжними службами; виробничим процесом, яке включає об'єкти, що будуються.

Безпосереднє оточення визначається всіма економічними суб'єктами навколишнього середовища, з якими будівельне підприємство тісно і безпосередньо взаємодіє в процесі

виробничої і господарської діяльності, наприклад, інвестори, субпідрядники, замовники і т.д. Інша частина навколишнього середовища є зовнішнім оточенням по відношенню до будівельного підприємства.

Необхідність такого поділу економічного середовища на три складові обумовлена особливостями їх впливу на поведінку будівельного підприємства в динамічних умовах функціонування.

Зовнішня складова навколишнього середовища є практично некерованим елементом з боку окремого будівельного підприємства, але, в силу істотного впливу на його внутрішнє середовище і найближче оточення, вимагає пильної уваги щодо змін, що які відбуваються в ній. У зв'язку з цим для прийняття ефективних управлінських рішень керівництву будівельного підприємства необхідно постійно аналізувати стан зовнішнього оточення. Для цього слід регулярно відслідковувати події та закономірності, що відбуваються в нестабільному зовнішньому оточенні.

Для забезпечення ефективного управління цілеспрямованим поведінкою, будівельному підприємству необхідно виявити і проаналізувати всі чинники і закономірності зовнішньої складової навколишнього середовища, які можуть вплинути на вибір стратегії і тактики його поведінки, як в поточних умовах функціонування, так і в майбутньому.

Досить повно зовнішню складову навколишнього середовища будівельного підприємства можна охарактеризувати наступними її основними компонентами [2,3]: демографічною; соціальною; культурною; політекономічною і законодавчою, державною, технологічною, макроекономічною та міжнародною. Кожна з цих компонент включає певні чинники, які можуть як позитивно, так і негативно впливати на ефективність поведінки будівельного підприємства в залежності від ситуації, що складається у внутрішньому середовищі.

Демографічна компонента характеризується зміною демографічних чинників, які можуть істотно вплинути на зміну попиту на різні види товарної продукції, яку виробляє або планує виробляти будівельне підприємство. Крім того вони впливають на основні вимоги, які пред'являють різні споживачі до товарної будівельної продукції і показують як вони можуть змінитися в найближчому майбутньому та в далекій перспективі. На основі отриманих таким чином даних будівельне підприємство може визначити, в яких сегментах ринку будівельної продукції йому доцільно розширювати свою присутність, а з яких сегментів необхідно піти найближчим часом.

Соціально-культурна компонента, в першу чергу, включає зміну в культурних цінностях різних груп споживачів і ступеня їх впливу на етнічні зміни, що відбуваються в регіоні або країні. Зміни такого характеру зазвичай супроводжуються зміною споживчих властивостей кінцевої будівельної продукції, зокрема архітектурних особливостей зведених будинків і споруд.

Як інший фактор соціально-культурної компоненти можна розглянути сильне розшарування населення країни за купівельною спроможністю. Поява в країні групи споживачів з високою купівельною спроможністю, а також інвестиційна привабливість нерухомості в 2000 роки привели до підвищеного попиту на елітне житло. Однак через фінансову кризу в 2008 році елітне житло в силу високої вартості втратило свою ліквідність,

внаслідок цього і інвестиційну привабливість. В результаті попит на елітне житло в ряді регіонів країни впав, за наявності високого, стійкого попиту на житло економ класу.

Політекономічна компонента зовнішнього навколишнього середовища повинна вивчатися і аналізуватися, в першу чергу, для того, щоб мати чітке уявлення про наміри органів державної влади щодо розвитку суспільства та про засоби, за допомогою яких держава має намір проводити в життя свою економічну політику. Зміна в політичній ситуації або законодавстві є значним фактором, що впливає на те, в яких зовнішніх умовах будівельне підприємство функціонує в поточний момент часу і будуть функціонувати в майбутньому.

Дані фактори взаємопов'язані і доповнюють один одного і їх доцільно об'єднувати в такі групи: фактори в сфері продуктивних сил; фактори в сфері виробничих відносин; фактори в сфері податкової політики, що проводиться державою; фактори в сфері організації та управління різними етапами будівельного виробництва. Особлива роль даних чинників полягає в їх тісному зв'язку і суттєвому впливі на економічні чинники внутрішнього середовища будівельного підприємства. Наприклад, фактори в сфері продуктивних сил тісно пов'язані з кваліфікацією кадрів, природними факторами, технологічністю і прогресивністю виробництва, станом активної частини основних фондів і підвищенням готовності проміжної будівельної продукції.

Компонента - Державні органи. Стосовно державних органів, будівельному підприємству необхідно відстежувати програми, що реалізуються різними державними структурами. Знати які групи лобювання існують в органах державної влади, як уряд відноситься до різних галузей економіки і регіонам країни, які зміни в законодавстві і правовому регулюванні можливі в результаті прийняття нових законів і норм, що регулюють економічні процеси, які протікають в національному господарстві.

До основних факторів компоненти «державні органи», які істотно впливають на поведінку будівельного підприємства у навколишньому середовищі, слід віднести:

законотворчість місцевих і державних органів управління. При вивченні правової компоненти зовнішнього оточення для стратегічного управління будівельному підприємству слід знати ступінь правової захищеності, характер динаміки правового середовища, рівень суспільного контролю над діяльністю правової системи суспільства. Дуже важливим є вивчення ступеня обов'язковості дії правових норм, а також того, чи поширюється їх дія на будівельне підприємство відповідно до його розмірів або ж існують винятки з правил. Нарешті, слід чітко усвідомити наскільки невідворотне застосування державними органами санкцій до будівельного підприємства в разі порушення ним даних правових норм [4];

Технологічні фактори. Аналіз даних чинників дозволяє своєчасно побачити ті можливості, які розвиток НТП відкриває для виробництва інноваційних видів продукції, для модернізації виробленої продукції і для вдосконалення технологій виробництва і збуту продукції. Прогрес науки і техніки несе в собі величезні можливості і великі ризики для будівельних підприємств. Запізнившись з модернізацією, вони втрачають свою частку ринку, що може призвести до вкрай негативних для них наслідків;

технологічні інновації. Створення нових продуктів, процесів, або вдосконалення старих - все це відноситься до категорії новацій. Будівельне підприємство повинно відслідковувати технологічні новації за двома наступними причинами. Перша, це відстеження технологій, що безпосередньо відносяться до його виробничої діяльності з метою підтримки конкурентоспроможності на ринку. У цьому випадку використання інновацій дає підприємству стійкі конкурентні переваги. Друга причина пов'язана з необхідністю відстеження технологічних трендів в галузях, які можуть бути безпосередньо не пов'язані з діяльністю будівельного підприємства. Наприклад, будівельним підприємствам необхідно відстежувати технічні новинки в галузі створення полімерів, що дозволяють організувати виробництво нових будівельних матеріалів;

технологічні стандарти. Ефективні перетворення в галузі технологій виробництва об'єктивно зумовлюють еволюцію в галузі стандартизації. Послідовна і безперервна глобалізація економіки, що забезпечує будівельним підприємствам можливість взаємодії із зарубіжними партнерами і вихід на закордонні ринки товарної будівельної продукції вимагають розробки відповідних нормативних документів і стандартів, що стосуються якості проміжної і кінцевої продукції.

Макроекономічна компонента. Загальний стан економіки в великій мірі впливає на стратегію і діяльність будівельних підприємств. Від стану цієї компоненти залежить вартість всіх виробничих ресурсів і купівельна спроможність споживачів різних видів кінцевої будівельної продукції. До основних факторів даної компоненти можна віднести: бізнес цикли, рівень доходів населення і рівень інфляції.

Міжнародна компонента. Слід зазначити, що зовнішня складова навколишнього середовища будівельного підприємства, яке функціонує на міжнародному ринку, відрізняється підвищеною складністю. Це обумовлено унікальною сукупністю факторів, що характеризують кожну країну в якій працює підприємство. Економіка, культура, кількість і якість трудових і матеріальних ресурсів, закони, державні установи, політична стабільність, рівень технологічного розвитку в кожній країні практично є різними. При здійсненні функцій планування, організації, стимулювання і контролю керівники підприємства повинні брати до уваги такі відмінності і забезпечити на цій основі ефективне функціонування будівельного підприємства фактично в різних навколишніх середовищах.

Проведений аналіз отриманих підприємством з зовнішнього оточення даних і опис закономірностей впливу факторів, які спостерігаються в ньому, на різні сфери його діяльності, дозволяють сформулювати інформаційне забезпечення, і на цій основі підвищити ефективність управління поведінкою доцільною в нестабільних умовах функціонування.

Список літератури

Курбанов И.Ш. Составляющие экономической среды строительного предприятия и их влияние на управление его поведением [Текст] / И.Ш.Курбанов // Вестник Дагестанского государственного технического университета. Технические науки. 2013. №4 (31). С. 91-96.

Рогожин П.С., Гойко А.Ф. Економіка будівельних організацій./ П.С. Рогожин, А.Ф. Гойко – К.: Видавничий дім «Скарби», 2011. – 448 с.

Зовнішнє середовище і стратегічне управління [No date]. Стан організації як взаємодія системи і середовища. [Online]. Available: <http://himtek.yaroslavl.ru/interes>, 1991.

Лютенс Ф. Организационное поведение [Текст] / Ф. Лютенс. – М.: Инфра 1999. - 420 с.

УДК 005.2

Зозуля А.В., студент; Біловол Р.І., к.е.н., доцент *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)*

ПРОЦЕС ПРИЙНЯТТЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ КЕРІВНИЦТВОМ ПІДПРИЄМСТВА

процесі управління підприємством керівники приймають і реалізують значну кількість управлінських рішень на всіх стадіях процесу управління: планування, організації, мотивації і контролю.

Управлінські рішення завжди пов'язані з необхідності впливу на суб'єкт і об'єкти управління з метою приведення їх до бажаного стану, а у зв'язку з тим, що це потребує витрат часу, можна говорити про процес прийняття управлінських рішень.

Приймаючи управлінські рішення, керівництву підприємства потрібно врахувати два важливих моменти: по-перше, приймати рішення відносно легко, але важко прийняти вірне рішення; по-друге, прийняття рішення – це психологічний процес, що іноді буває нелогічним, іноді ґрунтується на почуттях, а не реальних і правильних діях. Для того, щоб прийняти вірне рішення, керівництво підприємства необхідно чітко визначити певний підхід і дотримуватися конкретних вимог до нього.

Найбільш характерними підходами до прийняття управлінських рішень керівництва підприємства можуть бути такі: централізований і децентралізований підходи: при централізованому підході більша кількість рішень приймається на вищому рівні управління підприємства, тобто керівником підприємства чи його заступниками; при децентралізованому підході відповідальність стосовно прийняття управлінських рішень делегується на нижчий рівень управління; система участі персоналу в прийнятті рішень й неучасті; груповий і індивідуальний підходи; демократичний і компромісний підходи:

демократичний підхід передбачає прийняття рішення на користь більшості в трудовому колективі підприємства; компромісний підхід передбачає знаходження консенсусу між конфліктуючими сторонами в процесі прийняття колективного рішення.

Варто систематизувати чинники, що впливають на процес прийняття управлінських рішень керівництвом підприємства: особиста оцінка керівника, його вік, суб'єктивна оцінка якості або вигоди від прийняття рішення; система його цінностей; середовище прийняття рішень, оскільки часто рішення приймаються і умовах ризику, визначеності невизначеності; інформаційне обмеження через недоступність до інформації та інші.

На нашу думку, на підприємстві розпорядчі документи слід видавати і приймати як колегіально, так і одноосібно. Все залежить від того які по актуальності, важливості і фінансовій доцільності рішення приймаються. Так в умовах колегіального прийняття рішень більш ефективно видаються і реалізуються постанови і рішення. В умовах одноособового прийняття рішень керівником видаються накази, вказівки, розпорядження.

Процедура видання розпорядничих документів керівництвом підприємства в умовах колегіальності повинна включати наступні етапи (Рис.1).

Більш детально процедуру колективного прийняття управлінських рішень на підприємстві. На першому етапі проводиться збір інформації з розглянутого питання, її аналіз і оформлення у вигляді аналітичної довідки. Цю роботу проводить, як правило, відповідно до плану роботи колегіального органу фахівець відповідного структурного підрозділу за завданням керівника підприємства або спільно з ним. Довідка, що готує фахівець, повинна містити вичерпну і всебічну інформацію про стан справ щодо проблемного питання і містити конкретні пропозиції. Вона повинна бути погоджена з усіма зацікавленими сторонами в рішенні, що готується фахівцями підрозділу і підписана керівником підрозділу, що представляє питання на розгляд колегіального органу. Поряд із довідкою фахівець готує проект рішення колегіального органу. Таким чином, дана стадія завершується підготовкою довідки по питанню і проекту рішення колегіального органу.

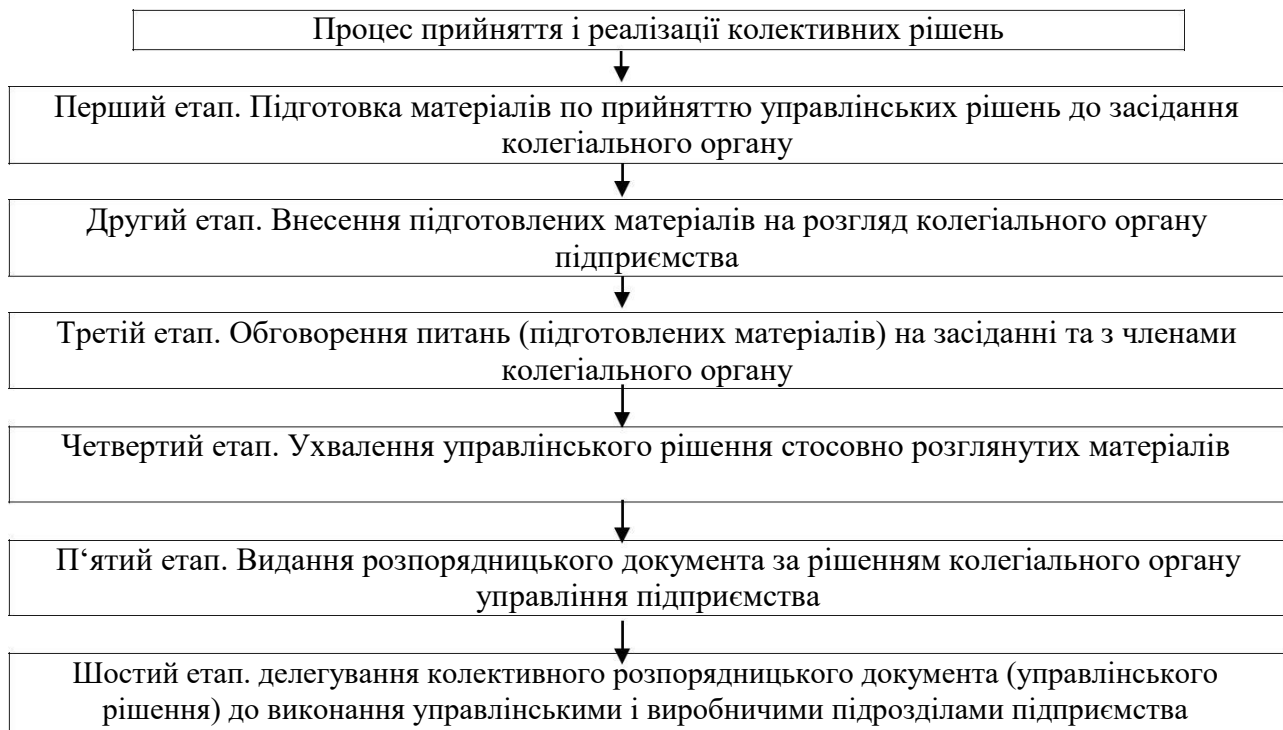

Рис. 1. Процедура видання розпорядничих документів (управлінських рішень) керівництвом підприємства в умовах колегіальності

На першому етапі проводяться ознайомлення голови колегіального органу з представленими матеріалами й організаційні заходи щодо підготовки засідання - членам

колегіального органу розсилаються запрошення, порядок денний, матеріали до засідання. На самому засіданні обговорюються представлені матеріали, висловлюються думки по проекті рішення, пропозиції по його зміні і доповненню.

На другому етапі підготовлені матеріали - довідка і проект рішення - передаються секретареві колегіального органу. Це час необхідний для розмноження представлених матеріалів і їхні розсилання або передачі членам колегіального органу для ознайомлення і попереднього вивчення. Члени колегіального органу до засідання повинні мати можливість вивчити матеріали, щоб мати уяву про питання, що будуть розглядатися на засіданні.

Третій етап - обговорення матеріалів на засіданні - включає два етапи: допоміжний, що полягає в підготовці обговорення, і основний - безпосереднє обговорення питань на засіданні.

Четвертий етап відбиває специфіку діяльності колегіальних органів: це фіксація ходу засідання в протоколі. Під час засідання ведуться чорнові рукописні записи ходу засідання, стенографічний запис або звукозапис. Після засідання на основі зроблених записів оформляється протокол засідання, що головою колегіального органу і секретарем.

П'ятий етап - видання розпорядничого документа за рішенням колегіального органу. Рішення колегіальних органів оформляються постановами або рішеннями. Рішення інформаційного характеру, як правило, не оформляються у виді розпорядничого документа і фіксуються тільки в протоколі. У практиці управління такі рішення називають протокольними, доведення їхній до виконавця здійснюється виписками з протоколу засідання.

Шостий етап – делегування колективного розпорядничого документа до виконання управлінськими і виробничими підрозділами підприємства.

УДК 65.012

Льїн В.Ю., аспірант
Луганський національний університет ім. Т. Шевченка
(м. Старобільськ, Україна)
Льїна О.В., аспірант
Луганський національний аграрний університет
(м. Харків, Україна)

ВЕНЧУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЄВРОПІ

Європі венчурний бізнес почав активно розвиватися на початку 80-х років ХХ століття. Безсумнівно, практика ризикового інвестування існувала в європейських країнах задовго до цього рубежу, однак риси індустрії венчурне інвестування почало здобувати саме в цей період. Багато в чому динамічний розвиток цієї галузі в Європі було визначено наявністю двадцятилітнього досвіду американського венчурного бізнесу, що дозволив уникнути значних помилок і адаптувати до європейських умов уже досить відпрацьовані фінансові й управлінські технології. Ця обставина в жодному разі не применшує заслуг і зусиль європейських венчурних капіталістів, що забезпечили сьогоднішній стан галузі [1, с. 57].

У Європі не існує, подібно до США, поділу на властиво венчурні фонди й фонди прямих інвестицій. Крім того, у Європі співвідношення венчурного капіталу й капіталу прямих інвестицій - 1:1, у той час як у США це відношення близьке до 1:5. Переходячи до порівняння часткових значень, у загальному обсязі європейських прямих інвестицій вкладення в ранні стадії становлять 7,4 % проти 5,7 % у США, у стадію розширення - 35 % проти 8,6 %, у пізні стадії - 8 % проти 4,4 %. Таким чином, на сьогоднішній день європейський венчурний бізнес навіть більшою мірою, ніж американський, орієнтований на реальну підтримку й розвиток малих і середніх підприємств, особливо на стадії розширення [2, с. 9].

Основні етапи інфраструктурного розвитку європейського венчурного бізнесу багато в чому повторюють американський досвід. Утворення в 1983 р. Європейської асоціації прямого

інвестування й венчурного капіталу (EVCA) було спільною ініціативою представників венчурної індустрії і Європейської комісії. Асоціація, що включала на момент утворення 43 члена, у цей час поєднує більше 500 активних учасників венчурного бізнесу з більш ніж 30 країн і є авторитетним представником європейської галузі прямих інвестицій. Діяльність асоціації спрямована на створення в Європі сприятливих умов для розвитку венчурного бізнесу. Основними стратегічними завданнями, на рішення яких націлена асоціація, є: залучення інституціональних інвесторів до участі у венчурному інвестуванні, подання інтересів своїх членів і інших учасників венчурної індустрії в європейських структурах, вироблення ефективних і доступних стратегій і механізмів виходу венчурного капіталу [3].

За участю Європейської асоціації венчурного капіталу була створена Європейська асоціація біржових дилерів (EASD) – об'єднання венчурних капіталістів, біржових дилерів, інвестиційних банків і інших інвестиційних інститутів - для формування механізмів підтримки економічного розвитку й інновацій у Європі. Однією з перших ініціатив EASD стало створення європейської фондової біржі для активно зростаючих молодих компаній - Системи автоматичного котирування Європейської асоціації біржових дилерів (EASDAQ). Її структура

принципи функціонування запозичені в аналогічній американській структури - NASDAQ. Біржа не має торговельної площадки, використовується система електронних торгів, початих у листопаді 1996 р. У цей час у торгах EASDAQ беруть участь компанії з Великобританії, Франції, Німеччини, Нідерландів, Швейцарії, Австрії, Бельгії, Португалії, Італії, Данії, Фінляндії, Греції й Люксембургу. Акції деяких компаній, що торгуються в EASDAQ, також котируються й на американській біржі NASDAQ [4, с. 18].

Європейське співтовариство приділяє серйозну увагу підтримці становлення й розвитку венчурного бізнесу в країнах Центральної й Східної Європи (колишні країни «народної демократії»), а також в «нових незалежних державах» (колишніх республіках Радянського Союзу). За участю Європейського банку реконструкції й розвитку (ЕБРР) і EVCA розгорнуті відповідні масштабні програми. На відміну від структури галузевих переваг у США, європейські венчурні фонди більше диверсифіковані й розміщують інвестиції практично в усі сектори економіки. В останні роки відбувається переорієнтація європейських венчурних інвестицій у технологічний сектор, що є загальносвітовою тенденцією для промислово розвинених країн. Участь урядів західних країн у процесі венчурного інвестування має велике значення. З одного боку, воно демонструє бажання й здатність держави розділити ризики з комерційними інвесторами й розуміння державою необхідності збереження національних приватних капіталів на ринку своєї країни, з іншого боку, така участь стимулює залучення в реальний сектор економіки суспільних засобів. Доля суспільних засобів (пенсійних фондів і страхових компаній) у венчурному капіталі Європи становить до 35 % всіх інвестицій. Прикладом такої участі держави у венчурному інвестуванні можуть слугувати фонди фондів, створюваних за істотної участі (до 40 %) держави. Найбільш відомі з них фонди: Sitra (Фінляндія), UK High Technology Fund (Великобританія); фонди, створені за участю KfW (Німеччина) [5, с. 40]. Один зі способів урядового фінансування є надання засобів приватним венчурним фірмам, які у свою чергу безпосередньо фінансують невеликі компанії. У Фінляндії, наприклад, був використаний саме такий підхід: в 1994 р. був створений повністю приналежний державі фонд Suomen Teollisuus-Sijoitus OY. Уряди різних країн також створюють власні венчурні фонди для прямого інвестування в невеликі компанії. Ці фонди, як правило, управляються професіоналами. У Бельгії інвестиційна компанія Фландрії (GIMV), створена в 1980 р., з'явилася шляхом реалізації концепції керованого незалежним приватним фахівцем фінансованого урядом венчурного фонду. Розроблена цим фондом стратегія придбання пакетів акцій технологічно-орієнтованих компаній виявилася настільки привабливою й результативною, що сьогодні й приватний капітал наважився інвестувати в

GIMV [6, с. 48]. Німеччина в 1995 р. розробила схему під назвою Beteiligungskapital für Kleine Technologieunternehmen, у рамках якої здійснювалося фінансування малих фірм, що роблять інноваційні продукти або послуги, разом з компаніями приватного сектора. Австрія також створює Інвестиційний Інноваційний Фонд із метою збільшення фінансування починаючих фірм, шляхом надання засобів приватним фондам. Європейський Інвестиційний Фонд,

створений в 1994 р. за фінансової підтримки Європейської комісії, інвестує засоби в акції малих і середніх підприємств, що володіють потенціалом високого росту. Позички, які пропонують уряди, найчастіше недоступні з інших джерел, надаються часто на більш привабливих умовах, ніж приватні кредити. Вони можуть мати більш низькі процентні ставки або тривалі періоди повернення. Вони можуть навіть бути безповоротними. Фінансована урядом Vaekstfonden (Програма кредитного фінансування розвитку бізнесу) у Данії, наприклад, передбачає видачу позичок невеликим фірмам для розробок технологічно-орієнтованих проєктів. При цьому, у випадку невдачі передбачається прощення боргів. У Нідерландах кредитна схема технічного розвитку передбачає видачу десятилітніх кредитів малим компаніям, які можуть не повертатися у випадку технічного або комерційного провалу.

Шведії уряд є найбільшим акціонером Almi Foretagspartner AB, що надає 6-10-річні позички починаючим компаніям, безпроцентні протягом перших двох років [7, с. 38].

Останнім часом значний розвиток венчурна індустрія одержала не тільки в європейських країнах, але й у Японії, Китаї, Республіці Корея, Сінгапурі, Ізраїлі, Австралії, Чилі, Мексиці. Більше того, венчурний капітал з «посівного капіталу» (seed capital) і «стартового капіталу» (start capital), не зменшуючи своєї ролі «каталізатора» малого бізнесу, перейшов у більше зрілі стадії свого розвитку й почав ставати ще й «капіталом розвитку» (development capital) і «капіталом розширення» (expansion capital).

Початком розвитку венчурної індустрії в Україні загальноприйнято вважати 1993 р. Дотепер з погляду формування капіталів фонди венчурного інвестування в Україні можна розділити на чотири групи.

Фонди ЕБРР (їхній капітал повністю або частково сформований Європейським банком реконструкції й розвитку за участю інших міжнародних фінансових організацій). Витрати на зміст і забезпечення діяльності фондів покриваються із засобів технічної підтримки, які безоплатно виділяються урядами країн «великої сімки». Фонди були сформовані в 1993-1994 рр. у рамках програми підтримки приватних і приватизованих підприємств переважно середнього бізнесу.

Фонди за участю західних урядових агентств. У їхньому створенні й діяльності поряд з корпоративними й приватними інвесторами, у тій або іншій формі беруть участь іноземні держави.

До цієї групи можна віднести 6 фондів із сумарним капіталом порядку 1,26 млрд. дол., що здійснили дотепер прямі інвестиції загальним обсягом не менш 430 млн. дол. у декілька десятків українських компаній.

Склад групи досить представницький: два фонди - TUSRIF (The United States - Ukraine Investment Fund) і Defense Enterprise Fund - утворені із засобів уряду й департаменту оборони США відповідно; діяльність Investment Fund for Central and Eastern Europe (Данія) підтримується державою, склад ради директорів фонду затверджується Міністром закордонних справ Данії; акціонерний капітал Agribusiness Partners International гарантований урядовим агентством США по сільському господарству й Заокеанській корпорації приватних інвестицій (ОПІС). Інакше кажучи, ці фонди при здійсненні діяльності значною мірою керуються урядовими стратегіями своїх країн (США й Данії) Якщо американські фонди діють у рамках міжурядових угод, основним завданням яких є підтримка ринкових реформ в Україні, то керівництво датського фонду не приховує протекціоністської спрямованості своєї діяльності.

Приватні фонди. У цю групу включаються близько 20 фондів, сумарний заявлений капітал яких становить не менш 2,2 млрд. дол. Складність в описі діяльності даних фондів полягає в закритому характері інформації про їхній діяльності.

Склад цієї групи фондів досить різноманітний як по розмірах капіталу, так і по національній приналежності. Регіональні інтереси цих фондів рідко обмежуються тільки Росією, звичайно це європейські країни, у тому числі СНД. Більшість цих фондів активно діють у країнах Східної й Центральної Європи, Чорноморського басейну.

Усього до кінця 2007 р. в Україні діяли 40 спеціалізованих фондів, що інвестують у російські корпоративні активи, із сумарною капіталізацією в 1,6 млрд. дол. Крім цього, ще 16

східноєвропейських фондів інвестували в Україну частину своїх портфелів. З'явилися повідомлення про створення перших вітчизняних венчурних фондів, що опираються на засоби великих міжнародних банків і диверсифікованих холдингів.

Список літератури

Бунчук М. Роль венчурного капітала в фінансуванні малого інноваційного бізнесу. Електронний бюллетень «Технологический БизнесЪ». – 2007. – №1. – С. 56 – 65.

Голоднюк І., Данейко П., Домбровські М., Михайличенко М. Розвиток ринку фінансових послуг в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи. К.: CASE Україна, 2006. – 21 с.

Дагаев А.А. Механізми венчурного (рискового) фінансування: мировой опыт и перспективы развития. Менеджмент в России и за рубежом. – 2006. – № 8. – С. 18 – 25.

Зінченко О.П., Ільчук В.П., Радзієвська Л.Ф. Стан розвитку організаційних форм венчурного підприємництва і його інфраструктури в країнах світу та в Україні. К. : НДІСЕП, 2004. – 80 с.

Ільчук В.П., Тяпкіна Л.О. Венчурне підприємництво як запорука технологічного розвитку. Столичний регіон. – 2004. – №4. – С. 35 – 44.

Поручник А. М., Антонюк Л. Л. Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми становлення в Україні. Монографія. К.: КНЕУ, 2000. – 346 с.

Фолом'єв А.Н., Каржаєв А.Т. К вопросу о концепции национальной системы венчурного инвестирования. Экономист. – 2004. – № 10. – С. 27 – 34.

УДК 331.1

Кіященко Г.В., член БГЗО при Міністерстві енергетики та вугільної промисловості, голова
Полтавської філії Суспільної Служби України

(м. Полтава, Україна)

Гунченко М.В., к.е.н., доцент

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

(м. Полтава, Україна)

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ініціатива прозорості видобувних галузей (ПВГ) – це міжнародна ініціатива з підвищення прозорості та підзвітності видобувного сектору за рахунок об'єднання зусиль урядів, компаній та громадянського суспільства для покращення управління природними ресурсами та розвитку країн, багатих на корисні копалини. На даний час до ПВГ приєдналось 52 країни світу. Одним із інструментів ПВГ є регулярна публікація всіх істотних платежів видобувних компаній («платежі») і всіх істотних доходів, які отримують уряди країн від нафтових, газових і гірничодобувних компаній («доходи») в звіті ПВГ, який є загальнодоступним, вичерпним і зрозумілим для широкої громадськості.

Метою впровадження ПВГ в Україні є забезпечення прозорості в управлінні природними ресурсами країни і розкриття державних доходів від видобувного сектора, в першу чергу для компаній нафтогазового сектору, а також вугільного та залізрудного секторів. Дані які опубліковані в Національному звіті ПВГ зіставляються щорічно і супроводжуються міжнародною експертною оцінкою. Цей процес контролюється багатосторонньою групою зацікавлених осіб (БГЗО), яка складається з представників Уряду, приватного сектора та громадськості.

Україна багата на природні ресурси, усі вони належать українському народу і кожен з нас має право знати, чи ефективно використовуються ресурси. Балансові запаси природного газу (вільного та розчиненого) складають 924 млрд. м³, позабалансові – 9,3 млрд. м³ та умовно балансові – 14 млн. м³. 94,8% балансових запасів газу зосереджені в 381 родовищах

суші, а 5,2% зосереджені в 15 родовищах шельфу. Внесок видобувних галузей до валового внутрішнього продукту (ВВП) України в 2014 р. становив 5,4% , а в 2015 р. – 4,8%. Нафтогазова індустрія забезпечує 3/4 платежів усіх видобувних галузей України.

Ініціатива прозорості видобувних галузей надає переваги для усіх сторін. Бізнес буде більше довіряти країні, уряд отримає більше коштів від податків і інвестицій, а кожен українець буде знати, як розпоряджаються майном, яке належить українському народу. Від інвестицій у видобуток Україна отримає корисні копалини, робочі місця і гроші у вигляді податків. Уряд отримує можливості кращого управління цілими галузями економіки, а також виграє від процесу, що спрямований на боротьбу з корупцією. Компанії отримують вигоди від рівних правил гри, а також більш сприятливого інвестиційного клімату.

Внесення змін до Бюджетного кодексу, які передбачають розподілення 5% ренти від видобутку вуглеводнів до місцевих бюджетів, поставило Україну перед необхідністю краще контролювати податкові надходження та їх розподіл. З 1 січня 2018 року рентна плата розподілятиметься так: сільським, селищним та міським бюджетам – 1% (об'єднаним територіальним громадам – 3%), обласним бюджетам – 2%, районним бюджетам – 2%. Решта 95% буде зараховуватися до державного бюджету України. Таким чином, це забезпечить більше фінансових можливостей для місцевих громад і, як наслідок, проведе до поліпшення економічного розвитку регіонів, багатих на природні ресурси. Крім того, це створить підґрунтя для поліпшення діалогу між сторонами, оскільки для належного адміністрування цих коштів необхідна довіра між компаніями, органами місцевого самоврядування та громадами. Для належного адміністрування нових надходжень потрібне підвищення обізнаності громадськості про їх існування.

Список літератури

Впровадження Ініціативи прозорості видобувних галузей в Україні: Практичний посібник / [Під заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження». – К., ФОП Клименко Ю.Я., 2016 – 64 с.

Ініціатива прозорості видобувних галузей. 1-й Національний звіт України 2013 // ТОВ «Ернст енд Янг Аудиторські послуги». – 2015 – С. 142

Ініціатива прозорості видобувних галузей. Національний звіт України 2014-2015 // ТОВ «Ернст енд Янг». – 2017. – С. 561

Спільне багатство: кращі практики видобувних країн – уроки для України / DiXi Group. – 2017. – режим доступу до ресурсу: http://dixigroup.org/storage/files/2017-03-07/web_layout_brochure_effectively_manage_resources_dixi_eiti_2017_ukr.pdf

Закон про розкриття інформації у видобувних галузях: наступний крок до кращого регулювання – Київ: ГО «Діксі груп», 2015. – 82 с. – (ТОВ «СіЛа»).

Прозорий видобуток – незворотні зміни енергетичного сектору України – Київ: ГО «Діксі груп», 2016. – 43 с. – (ТОВ «СіЛа»).

УДК 332.142.4

Мазур А.Б., здобувач

*Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
(м. Харків, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Сучасний розвиток регіонів України повинен будуватися на засадах сталості й комплексності, які базуються на положеннях програмно-цільового підходу до управління. Використання такого підходу широко використовується за межами України. Такий підхід сприяє розвитку регіонів, тим самим, розкриваючи їх можливості. Використання комплексного підходу до управління є надзвичайно актуальним для економіки України, з огляду на можливість визначити конкретні шляхи розвитку суспільства та виявити

найімовірніші та економічно доцільні варіанти перспективного розвитку, передбачити наслідки управлінських рішень, що в підсумку дозволить сформувані інноваційні механізми управління економікою на макро- і мезорівнях та визначати важелі державного регулювання національної економіки.

Наукові положення передбачення економічного розвитку пролягають у визначенні результатів пізнавальної діяльності людини. Основою наукового передбачення є пізнання об'єктивних внутрішніх зв'язків предметів і явищ, законів, які розкривають цей внутрішній, істотний і сталий зв'язок явищ і конкретних умов їхнього існування [1, С.62].

Критерії регіонального економічного розвитку не завжди відіграють роль цілей або цільових орієнтирів. Нерідко тактичними цілями регіонального розвитку виступають проміжні завдання, що відіграють роль необхідних умов успішного розвитку. Серед таких тактичних цілей розвитку регіону можна виділити наступні:

- залучення до регіону нового бізнесу;
- розширення у регіоні існуючого бізнесу;
- розвиток у регіоні малого бізнесу;
- розвиток промисловості;
- розвиток освіти;
- розвиток соціальної захищеності населення;
- розвиток сфери послуг;
- підвищення рівня зайнятості населення регіону.

На думку вчених, існуючі регіональні диспропорції соціально-економічного розвитку вимагають детального вивчення територіальних особливостей країни, аналіз рівня розвитку регіонів і їх групування [2].

Кожний регіон України повинен формувати власну економічну та соціальну політику з врахуванням власних специфічних інтересів та пріоритетів розвитку. Але кінцеві цілі будь-якого регіону повинні бути спрямовані на реалізацію відповідних економічних реформ та довгострокових цільових програм соціально-економічного розвитку.

Однією з головних особливостей функціонування регіонального рівня є власна, специфічна система економічних інтересів, пов'язана із наявністю безлічі суб'єктів господарської діяльності на території регіону: підприємств місцевого, регіонального, загальнодержавного підпорядкування, різних установ та приватних підприємств. За такої ситуації взаємодія особистих, корпоративних та суспільних інтересів (включно із клановими) доповнюється наявністю регіонального (територіального) інтересу.

Перехід до ринкових відносин вимагає вдосконалення структури економічного середовища регіонів, спрямованого на комплексний їх розвиток, раціональне використання економічного потенціалу та ефективну взаємодію в господарському комплексі країни. Сьогодні, що під час формування ринкової економіки в Україні формується система територіально-виробничих комплексів різноманітних типів, триває процес розвитку єдиного господарського комплексу країни на основі міжгалузевих комплексів: паливно-енергетичного, машинобудівного, космічного, агропромислового, а також регіональних комплексів. Слід зазначити, що останні мали б стати важливими організаційними формами поєднання галузей ринкової спеціалізації з регіональною виробничою та соціальною інфраструктурами, тобто регіональним рівнем відтворення: виробництва, обміну, розподілу, споживання економічних благ на мезорівні.

Регіональна політика держави, а також механізм її реалізації, повинні сприяти зростанню комплексності розвитку регіону, оптимізації розміщення продуктивних сил по території країни, вирівнюванню умов господарювання та життєдіяльності людини. Ефективність реформування економіки країни та її регіонів залежить від рівня державного впливу та якості механізму регулювання відносин у цій сфері. Державна політика регіонального розвитку формується на державному та регіональному рівнях, що дає можливість для розмежування втручання держави у справи регіонів та дій регіональної влади.

Частина факторів яка впливає на регіональний розвиток іззовні (вплив держави, міжнародних органів та організацій, а також – глобалізація і європеїзація); інша частина факторів генерується на рівні регіону і значною мірою залежить від рівня управління. Вплив цих факторів нерівномірний і змінюється залежно від конкретних обставин, що вимагає від органів влади відповідного моніторингу ситуації та формування механізмів належного реагування.

Харківська область є лідером у промисловому комплексі країни. Харківський регіон має потужний науково-технологічний потенціал. Промисловий комплекс Харківського регіону є складовою частиною північно-східного (Харківського) промислового району, що об'єднує промислові підприємства трьох областей – Харківської, Полтавської та Сумської. Цей район сформувався як регіональний промисловий комплекс під впливом одного з найбільших науково-промислових центрів України – міста Харкова.

господарському комплексі Харківського промислового району провідне місце посідає машинобудівний цикл. Він має складну структуру і представлений усіма технологічними машинобудівними переділами. Стадії машинобудівного циклу представлені галузями важкого і металомісткого машинобудування – виробництвом енергетичного, гірничорудного і підйомно-транспортного машинобудування. Харків є головним центром енергетичного машинобудування в Україні. Тут випускається 100% українських парових турбін, 70% великих електрогенераторів ("Електроважмаш"), Корпорація «МАСТ-ИПРА» є єдиним виробником сучасного котельно-пічного обладнання в країні, у тому числі за ліцензіями найкращих світових брендів у галузі. ПАТ «Турбоатом» займає 4 місце - 103 - серед турбобудівних фірм світу.

Регіональні економічні інтереси різноманітні і суперечливі, так як вони виникають в сферах суспільного виробництва, розподілу, обміну та споживання і мають різні форми і різновиди. Область належить до високо урбанізованих регіонів та відноситься до територій з інтенсивною, переважно промисловою, міською житловою та громадською забудовою з високим рівнями виробничо-містобудівного освоєння.

Управління економічним розвитком Харківського регіону повинно здійснюватися на основі розбудови нових енерговиробничих циклів при освоєнні перспективних газових та газоконденсатних родовищ у південно-західних районах у зв'язку з реалізацією державної стратегії імпортозаміщення забезпечить формування Харківського енерговиробничого та нафтогазохімічного центру, що охоплює видобуток і переробку газу, конденсату та їх транспортування трубопроводами.

Список літератури

Саймон Г. Рациональность как процесс и продукт мышления / Г. Саймон // THESIS. – Вып. 3. – 1993. – С. 16-38.

Дейнека О. Г. Регіональний аспект диспропорцій соціально-економічного розвитку України // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики, 2009. – № 1 (5). – С. 4 – 13.

УДК 330

Мухамедиев А.М., студент
Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева
(г. Астана, Казахстан)

РЫНОЧНАЯ СТРАТЕГИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ В РАМКАХ АДАПТАЦИИ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ

Рыночная стратегия-это инструмент для ускоренного развития предприятий. В Казахстане в рамках новой эпохи существуют меры поддержки различных отраслей в экономике. И это «Дорожная карта бизнеса» [1], совокупность мер для оказания помощи в

определении рыночной стратегии предприятий и оказания консультационных услуг в дальнейшем их развитии.

Стратегия предприятия представляет собой общий, план деятельности, охватывающий большой период времени, метод достижения определенной цели, под управлением специалиста.

Рыночная или (экономическая) стратегия – это связь частных, взаимоувязанных и взаимообусловленных элементов, с единой глобальной целью – разработка и поддержания высокого уровня конкурентного преимущества фирмы [2].

Экономическая или рыночная стратегия предполагает: правила и методы достижения цели; разработка новых стратегических программ.

Другими словами это метод эффективного выполнения поставленных задач. Разработка рыночной стратегии, это долгий и трудоёмкий процесс. Как правило, у предприятия существуют несколько стратегий. Но и есть главная, которая отвечает за реализацию главного плана предприятия [2].

Главная стратегия подразделяется на несколько составляющих. Это реализуемые во внешней и во внутренней политике фирмы.

Внешней: товарная стратегия; ценообразования; связь с рынком ценных бумаг; внешнеэкономическая деятельность.

Внутренней: программы внутри предприятия; снижение издержек; инвестиционная деятельность; стимулирование кадров предприятия.

Принятие стратегических решений связано с влиянием сфер на характер их решений. Для постоянного динамичного развития предприятия необходим мониторинг во внешних и во внутренних сферах. На основании анализа вносят корректировки в стратегию.

Важнейшие корректировки для такого анализа

это: анализ внешней и внутренней среды организации; анализ покупательского спроса; анализ конкурентов.

Так же могут быть использованы и другие как:

анализ нестабильности внешней среды;
анализ достигнутого уровня конкурентоспособности;
выбор наиболее эффективных средств достижения;
отраслевой анализ и смежных отраслей;
сценарный анализ.

На основании этих данных создается модель для стратегического развития. Она определяет: миссию и цель предприятия, стратегию конкурентной борьбы, стратегию нового бизнеса, стратегию быстрого выполнения целей, планирование на большой период, реализации стратегии и контроллинг. Контроллинг [3] — комплексная система поддержки управления организацией, направленная на координацию взаимодействия систем менеджмента и контроля их эффективности. На сегодняшний день контроллинг представляет собой систему ключевых показателей для принятия решений. А именно [3]:

определение целей деятельности;

отражение этих целей в системе эффективных и сбалансированных показателей;

регулярный контроль фактических значений показателей;

анализ и выявление причин отклонений фактических значений показателей от плановых;

принятие на этой основе управленческих решений по минимизации отклонений.

Рыночная стратегия находит ответы на те вопросы, что и любая другая система: что производить; как производить; для кого и когда.

Можно ответить некоторые особенности управления производства.

Первая, рыночная стратегия устаревает, если предприятие достигает определенного уровня в том направлении, куда обеспечивается нужный прирост показателей.

Вторая, кто владеет достоверной информацией, может изменить свое положение на

рынке, поэтому полнота и надежность информации превыше всего.

Третья особенность нельзя заранее определить эффект от тех или иных стратегических решений.

Исходя из выше сказанного, что же рыночная стратегия может определить, в условиях нестабильной внешней среды.

1. Рассмотрев стратегические альтернативы. А именно: как реагировать на изменения внешней среды; решение многих задач перед фирмой.

2. Смотреть на вещи с учетом перспективы в будущем. Краткосрочная перспектива часто считается ошибочной.

3. Правильно распределять ресурсы. Не совершая одни и те же ошибки, или выполнение задач при условии нехватки ресурсов.

4. Создание четкой структуры управления. Для более эффективной работы кадров.

5. Адаптация к изменениям. Изменение в рынках сбыта, объемах. И направление их в нужное русло.

После определения стратегии и решение внутренних проблем. Предприятия должно определить, что делать с конкурентами. И тут выделяют шесть основных типов стратегии [4]:

1) действия, направленные на то, чтобы противостоять сильным сторонам конкурента или превзойти их;

использование слабостей конкурента;

захват незанятых пространств;

«партизанская война».

Также существуют и оборонительные стратегии для защиты преимущества на рынке. Ее задача это защита преимущества и обороне своего рыночного сегмента. Цель стратегии это уменьшать риск быть атакованными и плотно укрепиться на текущих позициях. Хотя оборонительная стратегия не усиливает конкурентного преимущества компании, она позволяет создавать оборонительные сооружения вокруг конкурентной позиции и сохранять имеющееся конкурентное преимущество, т.е. поддерживать экономическую устойчивость организации [5].

Без рыночной стратегии, предприятия действовали бы вслепую. Такая организация не смогла бы длительное время продержаться на рынке, сохранить свою конкурентоспособность на высоком уровне. Изменение во внешней сфере застало бы организацию врасплох, и она не смогла бы справиться с возникшими проблемами. Поэтому, во избежание банкротства, организация должна разработать актуальную рыночную стратегию и вести свою деятельность как по четко разработанной программе [5].

Бывают ситуации, когда разработанную стратегию приходится корректировать, либо вообще изменять ее. Это происходит при резком изменении рыночной ситуации, например, появление более лучшей продукции или изменением возможностей предприятия, ростом цен на исходные материалы.

Для выживания в современном мире организации должны постоянно проверять свои цели и стратегии, сравнивать их соответствие с изменениями внешней среды и самих организаций. Разработка стратегии – реальная необходимость при значительных переменах во внешней среде, также как и в целях и политике.

Поэтому любое предприятие со своей спецификой должно уделять большое внимание таким факторам. В новой индустриальной эпохе каждый день появляются все новые рынки сбыта, новые товары и услуги. И каждый день исчезают определенные виды деятельности, устаревают некоторые виды производства.

Чтобы повысить экономическую устойчивость предприятия, необходимо тщательно и подробно продумывать рыночную стратегию, точно оценивать все осуществляемые организацией на рынке действия и использовать новые и прогрессивные методы руководства. Все это приведет организацию к долголетию и процветанию.

Список літератури

- Казахстан [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.damu.kz/2371>.
- Аакер Д.А. Стратегическое рыночное управление / Пер. с англ. Под ред. Каптуревского Ю.Н. – СПб.: «Питер», 2003.
- Википедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/>.
- Кнорринг В.И. Теория, практика и искусство управления: Учебник для вузов по специальности «Менеджмент». – М.: Издательство НОРМА, 2001. – 528 с.
- Ханжина В.Л., Попов Е.В. Структура рыночного потенциала предприятия // Проблемы теории и практики управления. – 2001.

УДК 658

Онищенко Т.В., магістрант

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розвиток сільськогосподарського виробництва в Україні відбувається під впливом глобалізаційних процесів, що обумовлює появу нових форматів підприємств сільського господарства, використання нових методів та інструментів ведення виробництва. Під впливом інтенсифікації діяльності, розвитком міжнародних сільськогосподарських виробників з сучасними відпрацьованими технологіями виникає потреба оптимізації бізнес-процесів вітчизняних підприємств сільського господарства, впровадження нової філософії управління такими підприємствами – стратегічно орієнтованого логістичного управління. Тому вирішення проблемних питань формування логістичної стратегії сільськогосподарських підприємств є достатньо актуальним.

Логістика агропідприємств (агрологістика) – сучасний науково-практичний напрям, спрямований на підвищення ефективності діяльності підприємств агропромислового комплексу за рахунок оптимізації логістичних витрат як планомірний результат організації раціональної діяльності [1]. Тому головним завданням логістичного управління сільгоспідприємством, на наш погляд, є розроблення логістичної стратегії, підбір інструментарію її впровадження та суб'єктів для організації логістичної взаємодії.

На основі узагальнення концептуальних підходів до формування логістичної стратегії нами пропонуються наступні етапи її розроблення для сільськогосподарських підприємств.

На першому етапі підприємство повинно розробити логістичну місію, яка буде відповідати загальній стратегії підприємства та функціональним особливостям логістичної діяльності. У логістичній місії повинно бути описано:

- цільові ринки;
- групи споживачів, які підприємство планує обслуговувати;
- потреби споживачів, які підприємство повинне задовольнити;
- основні товари і послуги, що пропонуються підприємством;
- логістичні технології, завдяки яким можуть бути задоволені потреби реальних і потенційних споживачів, або ж виконані певні функції;
- конкурентні переваги підприємства.

На другому етапі підприємство має проаналізувати стан та виявити тенденції зміни зовнішнього середовища, яке впливає на результати роботи підприємства. Зовнішні фактори можуть обмежувати гнучкість логістичної стратегії підприємства. До основних факторів зовнішнього середовища сільськогосподарських підприємств належать: галузева конкуренція; зміна технологій; доступність енергоресурсів; структура каналів розподілу; міграція сільського населення; родючість ґрунтів; купівельна спроможність населення;

правове забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств; рівень податкового навантаження; низький рівень державної підтримки аграрних товаровиробників; лібералізація зовнішньоекономічної діяльності без урахування конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції; рівень доступу до кредитних ресурсів; іпотечне кредитування (земля як застава); доступність умов страхування та ін.

На третьому етапі підприємство повинно провести аналіз основних логістичних бізнес-процесів. Сфера функціонування агрологістики широка: закупівельна логістика (планування закупівель і транспортування сировини, напівфабрикатів, добрив, кормів; розподіл сировинних ресурсів); логістика сільськогосподарського виробництва (рослинництво, тваринництво); переробка продукції; зберігання і складування готової продукції; управління запасами; транспортна і збутова логістика, розподіл ресурсів (фінансових, матеріальних, трудових та ін.) на всіх етапах складного логістичного ланцюга «сировина – виробництво – споживач». Крім цього доцільно провести дослідження показників використання ресурсів підприємства – трудові ресурси, основні та оборотні фонди, фінансові та інформаційні ресурси.

На четвертому етапі проводиться оцінювання ефективності логістичного управління підприємством, а саме продуктивності, ефективності логістичної системи та якості обслуговування споживачів.

На п'ятому етапі розробляється стратегічний логістичний план з визначенням агрегованих показників як для логістичної системи в цілому, так і для окремих рівнів менеджменту сільськогосподарського підприємства. На цьому етапі затверджується конфігурація системи внутрішньої логістики, організаційна структура служби логістики, визначається базова інформаційна підсистема підтримки логістики, система показників оцінки виконання стратегічних завдань і моніторингу логістичного плану.

На шостому етапі планується реалізація стратегії шляхом підбору відповідальних осіб, розроблення мотиваційних заходів, складання плану реалізації стратегії із розподілом за виконавцями та термінами, укладання договорів із зовнішніми зацікавленими суб'єктами.

На сьомому етапі проводиться контроль реалізації логістичної стратегії сільськогосподарського підприємства через використання логістичного контролінгу. Поліщук Н.В. визначає логістичний контролінг, як «інтегровану функцію логістики, що забезпечує ефективне оперативне та стратегічне планування, контроль та регулювання логістичних процесів [2]. Пропонуємо визначати логістичний контролінг сільськогосподарського підприємства як інтегроване оцінювання логістичних бізнес-процесів, своєчасне фіксування відхилень та прийняття управлінських рішень.

Таким чином, виходячи із вище зазначеного пропонуємо логістичну стратегію сільськогосподарського підприємства розглядати як сукупність логістичних стратегічних рішень, що відповідають загальнокорпоративній (діловій) стратегії підприємства, що охоплюють реалізацію ефективних матеріальних, фінансових та інформаційних потоків та сприяють оптимізації логістичних бізнес-процесів.

Список літератури

Ковальчук Н.В. Теоретичні аспекти логістичної діяльності аграрних підприємств / Н.В. Ковальчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=864>.

Поліщук Н.В. Логістика і контролінг як інтегровані функції менеджменту / Н.В. Поліщук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/9910/1/61.pdf>.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ПАТ «ЕЛЕКТРОМОТОР»

Центральне місце в системі управління поточними активами кожного суб'єкта господарювання займають питання управління запасами. На сьогодні проблема оптимізації запасів є досить актуальною для промислових підприємств України. Знаходження ефективних шляхів оптимізації запасів та їх адаптація до специфіки функціонування вітчизняних підприємств дасть змогу суттєво зменшити витрати суб'єктів господарювання, підвищити ефективність та забезпечити отримання максимального прибутку. Вирішення проблем управління запасами тісно пов'язане з підвищенням платоспроможності та ліквідності промислових підприємств, що є надзвичайно важливим для їх ефективного функціонування, подальшого розвитку та розвитку економіки України в цілому.

Запаси відіграють важливу роль в організації ефективного завантаження виробничих потужностей, деякою часткою гасять коливання попиту. Послуги зберігати не можна, однак можна створювати запаси товарів, що використовуються в процесі, чи супроводжують попит. Таким чином, запаси стають важливим елементом як на виробництві, так і в сфері послуг [1].

Система управління запасами має реалізувати поточну політику безперервної роботи підприємства. Тому удосконалення системи управління запасами на ПАТ «Електромотор» буде знаходитися у площині управлінських функцій з метою безперервного забезпечення виробничої діяльності всіма потрібними ресурсами. Найбільшої уваги на підприємстві потребує планування, аналіз та контроль запасів з метою мінімізації їх величини [2].

Удосконалення функції планування запасів ПАТ «Електромотор» передбачає:
визначення потреби в матеріалах, устаткуванні, паливі, енергії на базі норм їх витрат;
розрахунок запасів усіх товарно-матеріальних цінностей на плановий період;
облік, контроль і аналіз виконання планів забезпечення;

поточне регулювання забезпечення виробничих підрозділів підприємства необхідними ресурсами.

Визначення потреби в запасах має стати центральною ланкою в плануванні матеріальних ресурсів ПАТ «Електромотор».

Другим напрямом удосконалення системи управління запасами на ПАТ «Електромотор» є аналіз запасів. Аналіз виробничих запасів підприємства має за мету забезпечити ефективне виконання виробничої програми за рахунок зведення до мінімуму матеріальних витрат, зменшення обсягу виробничих запасів, зниження цін на ресурси та підвищення їх якості.

Аналіз виробничих запасів на ПАТ «Електромотор» повинен здійснюватися в трьох ключових напрямках: аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами, аналіз використання виробничих запасів і аналіз впливу матеріальних ресурсів на виробничі результати підприємства (рис. 1).

Значне місце в організації аналітичної роботи на ПАТ «Електромотор» належить визначенню змісту й послідовності окремих її етапів, оскільки результативність аналізу господарської діяльності багато в чому залежить від правильної організації. Тобто для забезпечення ефективності аналітичної роботи на товаристві її потрібно добре продумати, спланувати й організувати. Тому аналітичний процес доцільно уявити у вигляді певної послідовності однорідних за змістом робіт, які дадуть змогу систематизувати та оптимізувати методику, зменшити трудомісткість аналітичних процедур і підвищити отриманий ефект.

Рис. 1. Ключові напрями аналізу виробничих запасів на ПАТ «Електромотор»

Третім напрямом з удосконалення управління запасами на ПАТ «Електромотор» є контроль запасів. При контролі операцій з запасами центральне місце посідають два основних способи перевірки: фактична і документальна перевірки, які охоплюють систему органолептичних, розрахунково-аналітичних, документальних прийомів контролю та процедур узагальнення і реалізації його матеріалів. Тому важливе значення має правильне використання процедур, пов'язаних з перевіркою виробничих запасів і розрахунків з постачальниками та перевірка документального обґрунтування операцій щодо надходження, використання та іншого вибуття виробничих запасів.

З метою уникнення недоліків в організації складського господарства на ПАТ «Електромотор», а саме: не створення належних умови для роботи матеріально відповідальних осіб, відсутність розфасовки матеріалів, що зберігаються на складі, цінні запаси не зберігаються належним чином, підприємство потребує періодичного проведення внутрішнього контролю і одного із методів контролю – інвентаризації. Інвентаризація у разі проведення документальних перевірок – це прийом фактичного контролю, який здійснюється шляхом безпосередньої перевірки наявності й стану товарно-матеріальних цінностей, коштів, розрахунків, обсягу виконаних робіт і реальності статей балансу. Отже, контроль запасів на ПАТ «Електромотор» дозволить вчасно зреагувати на недоліки у зберіганні або використанні запасів.

Таким чином, впровадження запропонованих заходів із удосконалення системи управління запасами на ПАТ «Електромотор» дозволить удосконалити систему постачання на підприємстві, скоротити складські витрати, прискорити оборотність обігових коштів і вивільнити певну їх частину на інші потреби.

Список літератури

- Сумець О.М. Управління матеріальними запасами – ключовий аспект логістичної діяльності сучасного підприємства: монографія / О.М. Сумець – Х.: Міськдрук, 2014. – 255 с.
- Пасько М.О. Структурна побудова матеріально-технічного забезпечення підприємства / М.О. Пасько, С.В. Вац // Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Економічний розвиток держави та її соціальна стабільність», 11 травня 2017 р. – Ч. 2. – Полтава, 2017. – 406 с. – С. 87-88.